

CENTRUL
DE JURNALISM
EXTREM

Mark Grigoryan

Manual de jurnalism

Chişinău
Centrul Independent de Jurnalism
2008

CZU 070.41(075)

ISBN 978-9975-9599-7-1

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Grigoryan, Mark

Manual de jurnalism / Mark Grigoryan; red.: Gheorghe Chiriță.

- Ch. Centrul Independent de Jurnalism, 2008 (Tipogr. "T-Par" SRL). - 191 p.

Bibliogr. p. 188 (19 tit.)

ISBN 978-9975-9599-7-1

1000 ex.

CZU 070.41(075)

G 85

Lucrarea a fost elaborată cu concursul Ambasadei Regale a Norvegiei în Federația Rusă.

Prezenta versiune în limba română a cărții apare în cadrul proiectului „Reflectarea diversității în mass-media”, susținut financiar de Înaltul Comisariat pentru Minorități Naționale al OSCE.

Г 75 Григорян Марк

Пособие по журналистике. – М.: «Права человека», Центр экстремальной журналистики, 2007, – 192 с.

Traducere din limba rusă de Igor Nagacevschi

Prezentul „Manual de jurnalism”, elaborat de cunoscutul ziarist armean Mark Grigoryan, conține recomandări și sfaturi practice privind tehnicile de abordare și de scriere în diferite genuri ale jurnalismului – de la știre până la articolele analitice și investigațiile jurnalistice. Fiecare gen este analizat în cadrul concret al jurnalismului practicat în spațiul postsovietic, precum și al jurnalismului occidental. Autorul ne arată cum se structurează un text jurnalist, care sunt părțile sale componente, precum și modul în care acestea se îmbină între ele. Sunt prezentate, de asemenea, o seamă de „secrete ale meseriei”, adică recomandări privind prezentarea cât mai eficientă și mai interesantă a articolului, procedee pentru a optimiza ritmul narațiunii ziaristice etc. Manualul este deosebit de valoros datorită faptului că fiecare capitol cuprinde mai multe articole pe care autorul le propune pentru a fi analizate, precum și lucrări practice pentru consolidarea temei studiate. La sfârșitul lucrării, într-un compartiment aparte, sunt date „Soluții la lucrările practice”. Utilitatea și claritatea expunerii constituie, în mod evident, meritele acestei cărți.

„Manualul de jurnalism” este destinat studenților și ziariștilor din țările CSI.

SE DIFUZEAZĂ GRATUIT

Redactor: Gheorghe Chiriță

Tehnoredactare computerizată: Mihai Catan

Prepress: Centrul Independent de Jurnalism

ISBN 5-7712-0372-6 (978-5-7712-0372-0)

© Mark Grigoryan, 2007

© Centrul de Jurnalism Extrem, 2007

© Centrul Independent de Jurnalism, 2008

Cuprins

INTRODUCERE	7
JURNALISMUL: ADEVĂRUL SAU FAPTUL?	12
Texte pentru analiză	16
Lucrare practică pe tema „Jurnalismul: adevărul sau faptul?”	19
COLECTĂM INFORMAȚIE	22
Texte pentru analiză	28
Lucrări practice pe tema „Colectăm informație”	33
CE ESTE O ȘTIRE?	35
Texte pentru analiză	38
Lucrări practice pe tema „Ce este o știre?”	41
SCRIEM O ȘTIRE	43
Texte pentru analiză	52
Lucrări practice pe tema „Scriem o știre”	55
ȘTIREA ÎN JURNALISMUL POSTSOVIETIC	57
Texte pentru analiză	68
Lucrări practice pe tema „Știrea în jurnalismul postsovietic”	69
INTERVIUL (I)	73
Texte pentru analiză	81
Lucrări practice pe tema „Interviul” (I)	84
INTERVIUL (II)	85
Interviul practicat de presa din Occident	85
Interviul din jurnalistică postsovietică	87
Texte pentru analiză	91
Lucrări practice la tema „Interviul” (II)	95
UN CAPITOL SCURT DESPRE ARTICOLELE „LUNGI”	97
TEHNICILE SCRISULUI	99
Înainte de a începe a scrie	100
Introducerea	101
Textul propriu-zis	107
Încheierea	111
Variante de structurare a articolelor	111
Principiul zigzagului	113
Texte pentru analiză	114
Lucrări practice la tema „Tehnicile scrisului”	120
REPORTAJUL	124
Texte pentru analiză	131
Lucrări practice pe tema „Reportajul”	136
SCHIȚA DE PORTRET	137
Texte pentru analiză	140
Lucrări practice pe tema „Schița de portret”	144

ARTICOLELE ANALITICE	145
Articolul analitic în jurnalismul postsovietic	146
Articolul analitic în presa din Occident	148
Câteva ediții analitice	151
Texte pentru analiză	152
Lucrări practice pe tema „Articolele analitice”	161
INVESTIGAȚIA JURNALISTICĂ	163
Cazul Watergate și altele	165
Organizarea unei investigații jurnalistice	168
Internet-resurse	175
SOLUȚII LA LUCRĂRILE PRACTICE	176
Capitolul „Jurnalismul: adevărul sau faptul?”	176
Capitolul „Colectăm informație”	177
Capitolul „Ce este o știre?”	177
Capitolul „Scriem o știre”	178
Capitolul „Știrea în jurnalismul postsovietic”	180
Capitolul „Tehnicile scrisului”	182
Capitolul „Articolele analitice”	185
Bibliografie	188
Resurse utile din Internet	189
CUVÂNT DE GRATITUDINE	191

*Dedic această carte – cu deosebit respect și multă
recunoștință – doctorului Aikaz Zakarian
care, în octombrie 2002, mi-a salvat viața.*

Introducere

Ne-am putea imagina oare lumea noastră modernă fără de mass media? Fără de buletinele de știri tv din fiecare seară, fără de vocile cunoscute, vorbirea precipitată a comentatorilor de la posturile de radio, fără de ziarele mirosind a vopsea tipografică sau fără de profunzimele accesibile ale Internetului? Mai mult decât atât, în prezent ne putem informa citind știrile direct de pe ecranul celularului!

Jurnalistica a devenit un element indispensabil al vieții cotidiene. Dacă ar fi ca într-o bună zi să dispară, lumea s-ar face mai mică, sărăcită de culori și mai puțin atrăgătoare. În locuințele noastre nu vor mai pătrunde știrile despre acte teroriste, explozii și confruntări. Dar nu e vorba despre aceasta! Nu vom putea urmări desfășurarea competițiilor sportive, nu vom ști despre inaugurarea unor expoziții, despre noutățile din sălile de concert. Criticii nu ne vor mai pune în temă privitor la calitățile unui nou film, iar oamenii politici nu ne vor mai vorbi despre lumea nouă și minunată în care vom trăi, desigur, după ce îi vom alege.

Importanța jurnalisticii este atât de mare încât ar putea fi comparată cu un sistem vascular al vieții sociale, sistem care disimineză informații și idei fără de care societatea nu ar putea exista. Rolul ei însă este mult mai complex. Jurnalistica constituie ideologia contemporaneității, informația fiind aerul acesteia. Uneori, oamenii consideră că nu e atât de grav când cineva comite o anumită faptă, să zicem, o irosire de mijloace materiale. Grav este, zic ei, când faptul este dat publicității. Cel care comunică știrea ca și cum ar deveni responsabil pentru fapta însăși. În presa din Uniunea Sovietică asemenea știri nu erau, de regulă, difuzate. Și toată lumea trăia în pace și liniște. Ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

De fapt, tocmai acesta este unul dintre motivele pentru care ziaristii sunt acuzați de toate nenorocirile pe lume – acte de terorism și războaie, ravagiile criminalității și coruptibilitatea funcționarilor. Într-un fel, jurnalistica a devenit un zeu al lumii moderne la care se roagă deopotrivă oamenii politici și oamenii simpli. De conținutul buletinelor de știri și de felul în care vor fi comentate aceste evenimente depinde viitorul țărilor și al guvernelor. E ca și cum destinul ne-ar privi în față de pe micul ecran, destinul ce a luat, iată, înfățișarea unei prezentatoare drăguțe, îmbrăcată la patru ace.

O atare abordare a domeniului mass media, volens-nolens, ne conferă nouă, ziaristilor, o imensă responsabilitate pentru orice știre, pentru tot ce se întâmplă în lume. Totodată, informarea trebuie să fie promptă, accesibilă și profesionistă.

Noi încercăm să acoperim aceste necesități. Căutăm și găsim fapte și subiecte. Iar subiect pentru un articol poate fi, practic, orice, cu condiția să abordăm cu profesionalism ceea ce vedem. În același timp, contează să găsim metoda adecvată de descriere a acestei realități, adică să ne însușim un instrument cu care să o putem reda cu maximă fidelitate. Cu alte cuvinte, este vorba de a ne însuși genurile jurnalisticii.

Câte ceva despre genuri

Tradiția jurnalismului rus cunoaște o mulțime de genuri, care, de regulă, sunt reunite în trei sau patru categorii (în cazul unei împărțiri în trei categorii, ultimul grup nu este evidențiat în mod expres):

- genurile informative;
- genurile analitice;
- genurile artistico-publicistice;
- genurile umoristice¹.

Fiecare categorie se împarte, la rândul său, în genuri. Diferiți specialiști abordează problema acestei diviziuni în mod diferit. Astfel, A. A. Tertîcinîi, autorul manualului *Genurile presei periodice*, manual recomandat pentru instituțiile de învățământ superior din Rusia, distinge în categoria genurilor informative următoarele genuri:

- nota;
- corespondența informativă;
- raportul;
- interviul informativ;
- sondajul-fulger;
- întrebarea-răspunsul;
- reportajul;
- necrologul².

Pe de altă parte, cunoscutul ziarist din orașul Kazan, Andrei Kobeakov, structurează puțin altfel genurile informative:

- informația;
- nota;
- corespondența;
- reportajul;
- interviul;
- comentariul;
- raportul;
- sondajul;
- întrebarea-răspunsul;
- sfatul;
- comunicatul de presă;
- necrologul³.

O atare diviziune a genurilor are un caracter pur teoretic și, de fapt, este desuetă.

---

1. *Vezi*: Програма-минимум кандидатского экзамена по специальности 10.01.10 – «Журналистика» по филологическим наукам. – Ministerul Învățământului din Federația Rusă. – <http://www.uni.ulsu.ru/aspir/doc/2005/K/100110.txt>

2. *Тертычный А. А.* Жанры периодической печати: Учебное пособие. – М.: Аспект пресс, 2000. – Глава 2. Характеристики информационных жанров.

3. *Vezi*: *Кобяков Андрей*. О жанрах современной газетной журналистики. – <http://www.mediasprut.ru/jour/theorie/genre/ak-genre.shtml>

Cu tot respectul pe care îl am față de teorie (dacă ar fi să ținem seamă de ea, în jurnalistică există peste patruzeci de genuri), nu pot să nu remarc că ziaristii ce lucrează efectiv în redacții nu se preocupă, de regulă, de nuanțele privind diferențele dintre genurile gazetărești, așa cum le-au fost predate la facultățile de jurnalism. În realitate, aceștia uzează de mult mai puține genuri decât există în manuale⁴.

După cum se vede, teoria genurilor jurnalistice din Rusia este depășită de practica găzetărească și necesită o revizuire.

În activitatea practică, ziaristii apelează la un număr mic de genuri, care variază în funcție de publicația concretă la care scriu. În acest manual, vom prezenta doar genurile pe care jurnaliștii le folosesc cel mai frecvent.

Întrucât manualul acesta nu urmărește obiective teoretice, ci a fost scris pentru a-i ajuta pe jurnaliștii-practicieni, îmi voi îngădui să fac abstracție de diviziunile tradiționale în jurnalistică rusă, pentru a fi mai aproape de practica redacțiilor. De aceea am decis ca, sprijinindu-mă pe principii foarte convenționale, să reunesc textele scrise în redacții în trei tipuri de bază:

- **știrile**, relativ mici ca volum;
- **interviul**, pe care îl concepem ca gen jurnalistic și, deopotrivă, ca instrumentul principal în munca ziaristului;
- **articolele mari**, care, la rândul lor, se împart în:
  - features (schite, reportaje);
  - articole analitice;
  - investigații jurnalistice.

Nu vom examina aici articolele-opinii, în care se încadrează rubricile, trecerile în revistă, recenziile muzicale, de teatru, sportive etc.

Cine? Ce? Unde? Când? De ce? și Cum?

Pentru un ziarist acestea sunt întrebările de căpetenie. Toată meseria noastră se ține pe ele ca pe o temelie. Orice ar scrie, un bun reporter este dator să țină mereu cont de ele.

Evident, aceleași întrebări îi vor veni în minte și cititorului acestui manual. Este limpede, de asemenea, că la ele trebuie găsite răspunsuri. Îmi voi asuma această sarcină, în rândurile ce urmează. Dar cum ordinea acestor întrebări se schimbă mereu, în funcție de importanța informației, precum și de scopul urmărit de autor, voi începe cu întrebarea

De ce?

Un obiectiv important pe care și-l propune acest manual este de a schimba atitudinea față de actul scrisului, demitizarea acestuia.

Am avut prilejul să ascult în repetate rânduri vorbe de felul: „Dacă ai stofă de scriitor, cu alte cuvinte, dacă știi să scrii, va ieși din tine jurnalist. Iar dacă nu – las-o moartă!”.

---

4. În acest context, am putea, probabil, trece cu vederea că, dintre genurile stabilite de Andrei

Kobeakov, *comentariul* sau *sfatul* nu pot fi informative: este evident că atât *comentariul*, cât și *sfatul* nu sunt decât niște opinii. În ce privește comunicatul de presă, acesta este total străin jurnalismului, fiind un instrument al PR-ului (public relations).

Or, prin sentințe de acest fel, actul scrisului se mitizează, fiind plasat într-un domeniu al sacralului și al inaccesibilului. De unde rezultă că a scrie la ziar nu se învață. Că numai dacă ai talent de ziarist poți scrie bine, iar „de unde nu-i, nici Dumnezeu nu cere!”

Nu punem la îndoială că, în jurnalistică, talentul are un rol foarte important. Dar numai talentul nu este suficient. Mai e necesar, pentru a scrie bine, să stăpânești instrumentele meseriei.

Un obiectiv important pe care și-l propune acest manual este demitizarea actului scrisului. Pentru a scrie bine, doar talentul nu este suficient. Însușirea bazelor meseriei de jurnalist este absolut indispensabilă.

Asemenea unui pictor, care nu își poate da întreaga măsură a talentului său fără a-și însuși tehnicile artelor plastice, nici jurnalistul nu se poate afirma, până nu va învăța cum trebuie să scrie, cum să obțină anumite efecte, ce anume ar fi bine să evite.

Redactorii de la ziare și reviste știu acest lucru. Anume de la ei, de regulă, tinerii ziarști află secretele meseriei. În munca lor dificilă, de zi cu zi, redactorii le inoculează mai tinerilor colaboratori deprinderea de a scrie, îi învață ce subiecte și cum să le abordeze. Astfel se nasc școlile de jurnalism. Un asemenea mod de instruire, în cadrul breslei, există până astăzi.

Ce?

Acest manual e despre *cum* se scrie. Am încercat să pătrund în inima, în bucătăria creației ziaristice, ca să pricep cum sunt făcute articolele bune. Pe de altă parte, nu am nimic împotriva ca această carte să fie tratată ca o încercare de a prezenta, în scris, viziunea unuia dintre numeroșii redactori asupra genurilor și stilurilor.

Cine?

De ce consider că tocmai eu am dreptul să învăț o mulțime de oameni, pe care nu-i cunosc, cum să structureze un articol, cum să scrie; să-i învăț ce anume este bine și ce este rău în jurnalistică?

Mi-am început cariera de jurnalist în anii `90, în calitate de redactor adjunct al unui mic ziar de opoziție din Armenia, intitulat „Libertatea”. Apoi, am avut norocul să fiu angajat la o revistă internațională, a cărei redacție se află la Los Angeles. La revista AIM – Armenian International Magazine – am pătruns și mi-am însușit bazele jurnalismului de limbă engleză. De aceea, când am început a lucra la IWPR – Institutul pentru reflectarea războiului și a păcii (Institute for War and Peace Reporting) – mi-a fost relativ ușor să fac față exigențelor acestei ediții internaționale. Am semnat articole în cele mai diferite publicații din multe țări ale lumii – începând cu SUA și până în Coreea de Sud.

În momentul în care îmi începusem activitatea la IWPR, semnasem deja două cărți despre jurnalistică din Armenia. În anul 2000, mi s-a propus să organizez training-uri pentru ziarștii din Asia Centrală. Am acceptat și, pe parcursul unui an și jumătate, am tot călătorit în mai multe țări din Asia Centrală (în afară de Turkmenistan, desigur), unde am ținut lecții și cursuri. Am la activ zeci de training-uri, pe care le-am susținut în Asia Centrală, în Caucaz, în Rusia, Belarus, ba chiar și în Macedonia.

Când? și Unde?

Un rol important, la elaborarea acestui manual, l-a avut și Institutul mass media din Caucaz, pe care l-am fondat în anul 2002, împreună cu colegi și cu prieteni, la Erevan. Atunci am început a lucra la această carte. Intenționez să elaborez un ciclu de bază, de prelegeri la jurnalistică, pe care le predam la Institut. Planurile mele s-au schimbat radical după 22 octombrie 2002, când s-a atentat la viața mea. Cineva mi-a aruncat o grenadă la picioare. Ancheta deschisă în acest caz nu a descoperit criminalul (nu a descoperit, desigur, criminalul..., așa, parcă, mi-ar fi mai îndemână să scriu). Când mi-am mai venit în fire după rănilor suferite, am emigrat la Londra – pentru a mă trata și a lucra.

Am fost angajat mai întâi la IWPR, apoi m-am transferat la BBC. Am terminat de scris acest manual în locuința mea din Londra, într-o seară de ianuarie a anului 2006. Redactorii de la BBC menționează că am scris cartea ca persoană particulară și că ea nu reflectă punctul de vedere al angajatorului – Serviciul mondial BBC. Într-adevăr, așa este.

Cum?

Desigur, pentru scrierea acestui manual nu mi-ar fi fost suficientă doar propria experiență de ziarist. De aceea am căutat și am consultat cât mai multe și cât mai diferite ediții de specialitate.

Mi-a fost de mare folos și Internetul. Și, desigur, dacă nu aveam sprijinul familiei și al prietenilor, nu aș mai fi revenit asupra manuscrisului și nu aș fi dus la bun sfârșit scrierea manualului, după rănilor grave suferite, după emigrarea la Londra și schimbarea întregului meu mod de viață.

Structura manualului

Fiece capitol, în care este prezentat un anumit gen jurnalistic, cuprinde două subcapitole: „Texte pentru analiză” și „Lucrări practice”.

În „Texte pentru analiză” sunt inserate articole autentice, din diferite ziare și – mai rar – din ediții în format electronic din Rusia, țările din Asia Centrală, Caucazul de Sud, precum și din Ucraina și Belarus. Uneori, am selectat și articole din presa occidentală. De regulă, comentariul primului text îmi aparține. Procedez astfel pentru a-i oferi cititorului posibilitatea să înțeleagă ce detalii anume sunt relevante pentru genul jurnalistic prezentat în capitol. Urmează câteva articole, sau fragmente de articole, însoțite de întrebări, la care e necesar să acordați atenție. Aș dori ca aceste materiale să devină obiectul unor discuții și analize colective.

În „Lucrări practice”, am prezentat exemple de cum trebuie să se facă exerciții la o temă sau alta. Și aceste exerciții, de regulă, sunt destinate instruirii în grup. Ele sunt deosebit de eficiente în cazul organizării unor training-uri pentru zariști deja angajați; de asemenea, pot servi ca modele, la lucrări practice pentru grupuri mici de studenți la facultățile de jurnalistică.

Capitolul de la sfârșitul cărții dă soluțiile la lucrările practice. Se subliniază, totodată, ce calități profesionale dezvoltă un exercițiu sau altul și care ar fi rezultatele concrete scontate. Sunt date, de asemenea, „răspunsurile corecte”. Am luat în ghilimele sintagma, deoarece îmi dau prea bine seama că, în cadrul lecțiilor, cineva dintre studenți sau chiar profesorul ar putea să respingă aprecierile și concluziile mele. Nu aș avea decât să mă bucur dacă argumentele lor vor fi întemeiate.

Jurnalismul: adevărul sau faptul?

- Jurnalismul faptului și cel al „adevărului”
- Fapte și comentarii - ce este mai important?
- Emoții în jurnalismul „știriștilor”
- Prin ce se deosebește jurnalismul responsabil de cel iresponsabil?

S-ar părea că ar fi absurd însuși felul în care este pusă – în titlul acestui capitol – problema: adevărul e constituit din fapte, iar punerea acestora în antiteză ar fi lipsită de orice noimă.

Să examinăm însă un exemplu. Să presupunem că într-un inexistent stat din Asia Centrală se desfășoară alegeri prezidențiale. Președintele în exercițiu, Ibraghimov, decis să fie reales pentru un al doilea mandat, se deplasează în orașul provincial Dost, la o întâlnire cu alegătorii. Aceasta se desfășoară la Căminul cultural, care dispune de cea mai încăpătoare sală din oraș. După cum se întâmplă întotdeauna în asemenea cazuri, publicul este ales pe sprânceană: vezi în sală numai cetățeni dintre cei mai fideli președintelui. La un moment dat, se întâmplă ceva neprevăzut: o locuitoare a aceluia oraș se ridică din scaun și, cu voce tare, se adresează lui Ibraghimov: „Cât timp veți mai suga sângele unor oameni pașnici, cât timp ne veți ucide și jefui? Ajunge!”.

Pentru cei care cunosc situația din țările din Asia Centrală este limpede că un asemenea eveniment este cu totul ieșit din comun, aproape neverosimil. Să vedem cum ar putea fi el relatat.

Varianta întâi

„O locuitoare din orașul Dost a adresat președintelui Ibraghimov următoarele cuvinte: „Cât timp veți mai suga sângele unor oameni pașnici, cât timp ne veți ucide și jefui? Ajunge!”. Incidentul s-a întâmplat în timpul întâlnirii șefului statului cu alegătorii, care a avut loc în incinta Căminului cultural din Dost, unde femeia, ridicându-se din scaun, a vociferat aceste cuvinte”⁵.

Aceasta este expunerea simplă a faptului.

---

5. De fapt, din punct de vedere jurnalistic, expunerea acestui fapt ar trebui făcută puțin altfel. Știrea ar trebui scrisă cam așa: „Cât timp veți mai suga sângele unor oameni pașnici, cât timp ne veți ucide și jefui? Ajunge!”. Aceste cuvinte le-a adresat președintelui Ibraghimov o femeie necunoscută, în timpul întâlnirii acestuia cu populația la Căminul cultural din orașul Dost”. O atare structurare a știrii este determinată de particularitățile genului, despre care vom vorbi în continuare.

Varianta a doua

„Ce femei curajoase există pe pământul nostru! Faptul că o femeie absolut necunoscută s-a încumetat să-i spună verde în ochi dictatorului Ibraghimov aceste cuvinte demascatoare: „Ajunge! Ajunge cât ai băut sângele concetățenilor, cât ai ucis și ai jefuit!”, ar putea fi calificat ca absolut nesăbuit”.

În acest fel ar putea scrie un ziar de opoziție, dacă în această țară ar exista presă de opoziție.

Varianta a treia

„Un incident dezgustător a marcat întâlnirea pe care președintele Ibraghimov a avut-o cu populația din oraș. Cu toate acestea, provocatorul nu a reușit să deturneze reuniunea, care s-a desfășurat într-o atmosferă constructivă. Opinia publică condamnă această ieșire care s-a produs tocmai în momentul în care țara noastră se confruntă cu dificila problemă de tranziție spre democrație”.

O asemenea expunere a evenimentului ar putea-o face un ziar proprezidențial dacă acesta ar fi dispus să-l reflecte în paginile sale.

Toate aceste trei variante pot fi întâlnite în presă. Există, desigur, și alte modalități de a relata într-un ziar despre acest eveniment, dar, raportat la obiectivele pe care le urmărim, sunt destule și aceste trei. Să le examinăm. Prima variantă reprezintă o descriere simplă a celor întâmplate. Este relatat faptul brut, fără a fi comentat și fără a se emite judecăți de valoare. Variantele a doua și a treia au însă un element comun: un comentariu aparținând redacției (sau autorului știrii), care nu însoțește, pur și simplu, informația propriu-zisă, ci chiar o dislocă, devenind mult mai importantă decât faptul însuși. Mai mult decât atât, în cea de a treia variantă nici măcar nu se spune clar ce anume s-a întâmplat. Am putea afirma că, aici, informația și comentariul se împletesc, se condiționează reciproc de o asemenea manieră încât nu mai poți face o distincție între ele.

Așadar, putem constata următoarele: prima variantă a fost scrisă în spiritul tradițiilor jurnalismului „știrist”, unde contează faptul, comentariul autorului fiind inoportun; pe când cea de a doua și cea de a treia variantă – în tradiția jurnalismului de opinie și a comentariului, unde interpretarea contează adesea tot atât de mult precum faptele, ba chiar uneori mai mult. În acest caz, ziarul are datoria să lămurească cititorului în ce cheie urmează să fie interpretate cele întâmplate.

Este una dintre delimitările fundamentale ale jurnalismului actual. Nu vom stăruii însă asupra acestui aspect. Este evident că în primul caz (ipotetic) autorul știrii a descris, pur și simplu, faptul. Pe când în cazurile al doilea și al treilea ziaristii au căutat să desprindă, dincolo de întâmplare, semnificația acesteia, să redea adevărul despre eveniment.

Să existe, oare, o diferență între prezentarea faptelor și cea a adevărului? Există, sigur că da. Și, pentru a pricepe în ce anume constă ea, să urmărim raționamentele cunoscutului scriitor ceh Milan Kundera despre adevărul jurnalismului, din romanul său „Nemurire”:

„...Nu este vorba despre adevărul lui Dumnezeu, pentru care a fost ars pe rug Jan Hus, nici de adevărul științei și al spiritului de liber-cugetător, în numele căruia a ars în flăcări Giordano Bruno. [Acest adevăr] nu privește nici credința, nici modul de gândire; este un adevăr de nivelul ontologic cel mai de jos, un adevăr eminent pozivist al faptelor: ce a făcut C aseară; ce gândește

el cu adevărat în adâncul sufletului; ce spune, când se întâlnește cu A, și dacă întreține relații intime cu B”.

Jurnalismul se întemeiază, în mare măsură, pe dorința de a spune adevărul. Exemplele al doilea și al treilea, oricât ar fi de diferite, sunt de același tip tocmai datorită acestui element. Cu toate acestea – și în acest moment ne confruntăm cu una dintre legitățile jurnalismului – un reporter nu este în măsură să cuprindă întregul adevăr al evenimentului. Cauzele sunt multiple: ziaristul, de regulă, nu are acces în culisele întâmplărilor în desfășurare, nu cunoaște mobilurile de care sunt ghidați actorii principali, nici posibilitatea de a urmări toate complicațiile și elementele noi ce intervin. Uneori, s-ar putea să nu dispună, pur și simplu, de timpul necesar, sau de spațiu suficient în pagina de ziar. Alteori, animat de dorința de a exprima un punct de vedere personal, ziaristul cade în capcana propriilor concepții civile, naționale, patriotice. De unde deducem că există un **jurnalism al faptului și un jurnalism „al adevărului”**. Cuvântul „adevăr” l-am luat în ghilimele, deoarece ceea ce lipsește în exemplul al doilea și al treilea este tocmai adevărul. Există doar aprecierea ziaristului, care nu este neapărat și adevărată.

Totodată, în textele citate există și o altă diferență esențială. Ea rezidă în faptul că, în prima variantă, știrea este neutră, lipsită de o emoție pe care să i-o confere autorul. Încărcătura emoțională a acestui text este concentrată în cuvintele pe care femeia i le strigă șefului statului, adică în însuși faptul, întâmplarea sau evenimentul ca atare. O expunere de acest fel mizează pe discernământul cititorului, care va trage concluziile ce se impun din faptul relatat. Pe când în variantele a doua și a treia emoționează însăși descrierea. De astă dată, aici, pentru a influența sentimentele cititorului, căruia i se propune și cheia în care să fie interpretat faptul, se face uz de un lexic emotiv, nuanțat stilistic.

Toate aceste observații și judecăți ne conduc firesc spre următoarea concluzie. Fără îndoială, jurnalistică influențează deopotrivă inima și mintea cititorului. Însă modul de a oferi informația este diferit: într-un caz, autorul mizează pe **rațiunea** cititorului (de obicei, așa sunt scrise articolele ce analizează evoluțiile politice sau economice într-o anumită situație), iar în altele – **pe sentimente și emoții**.

- Prin simpla relatare a unui fapt, propunem cititorului să tragă el însuși concluziile ce se impun. Autorul are încredere în cititor, în puterea sa de discernământ.
- Influențând emoțiile cititorului, îi propunem soluții de-a gata, apreciind *ab initio* evenimentul ca fiind „bun” sau „rău”, în funcție de atitudinea noastră față de el.

Aceasta, însă, nu e încă totul. Putem oare afirma că, în primul exemplu, jurnalistul aprobă sau condamnă gestul femeii? Puțin probabil. Jurnalistul, aici, menține o anumită distanță față de eveniment, manifestând o atitudine imparțială. El nu comunică cititorilor ce crede în legătură cu evenimentul – fie de bine, fie de rău. Pe când exemplul al doilea și al treilea reflectă tocmai punctul de vedere al reporterului, atitudinea sa față de faptul brut. În realitate, în cel de al treilea exemplu, însuși evenimentul lipsește, fiind substituit de comentariu.

În fine, în practica jurnalismului postsovietic faptelor li se conferă adeseori diverse conotații, considerându-se că acestea sunt „pozitive” sau „negative”. „Pozitive” sunt faptele care, după ce sunt relatate în mass media, arată că autoritățile activează bine. Respectiv, „negative” vor fi faptele comunicate de jurnalist care arată activitatea defecuoasă a puterii.

În jurnalismul occidental asemenea diviziuni nu există. Pentru un gazetar de limbă engleză faptul există ca ceva autonom. În concepția sa, primul obiectiv al „știriștilor” este să dea în vileag neregulile, problemele și lipsurile din societate.

Un englez ar fi foarte mirat să citească la rubrica „noutăți” un text despre buna gestionare a unei ferme, despre recolte sau mulșori record. Este adevărat, din când în când presa britanică publică articole despre succesele economice înregistrate de o întreprindere sau alta. Ele apar însă în perioada în care companiile își prezintă raporturile anuale de activitate și, alături de compania din capul topului, este prezentată, obligatoriu, situația celorlalte întreprinderi din ramură. Articolele de acest fel sunt inserate, de regulă, în suplimentele destinate problematicii lumii de afaceri.

* * *

Așadar, exemplele de mai sus ilustrează diferența fundamentală în abordările din jurnalism. Să încercăm să le sintetizăm într-un tabel.

Jurnalismul faptului	Jurnalismul opiniei
Un fapt este mai important decât un comentariu, întrucât cititorul este în măsură să tragă el însuși concluziile.	Comentariul nu este mai puțin important decât faptul, în unele cazuri fiind chiar mai important, deoarece educă și formează cititorul.
Ziaristul expune faptele.	Ziaristul încearcă să prezinte cititorului „adevărul”.
Se mizează pe inteligența cititorului.	Se apelează la sentimentele și emoțiile cititorului.
Ziaristul rămâne imparțial.	Ziaristul are o atitudine partizană.

Comparând cele două tradiții jurnalistice, cineva ar putea avea impresia că eu identific jurnalismul occidental, de limbă engleză, cu jurnalistică factologică, iar școala noastră, postsovietică – cu jurnalismul opiniei și al comentariului. Lucrurile nu stau tocmai așa, exemplul ce urmează fiind un argument în acest sens. A doua zi după 7 iulie 2005, când Londra a fost zguduită de o serie de explozii, unul din ziarele britanice de mare tiraj – Evening Standard – a apărut cu un titlu de o șchioapă în prima pagină: „Bastards” („Lepădăturile”), titlu plasat deasupra unei fotografii ce înfățișa debandada și haosul de după explozii. Acest cuvânt licențios nu este, evident, unul informativ, iar împreună cu fotografia stârnește emoții și dă o apreciere a evenimentului, nu îl descrie.

În realitate, exemplul de mai sus ne descoperă și partea frumoasă a meseriei noastre. Jurnalismul ne oferă șansa de a crea, iar orice creație sfârșimă cadrele vechi și naște o nouă viziune asupra regulilor și schemelor rutinate. Jurnalistică are o mulțime de genuri și de posibilități, dar e necesar să știm să le folosim, asemenea unui artist plastic, care trebuie să posede tehnicile desenului în creion sau în cărbune, să cunoască legile perspectivei și proprietățile diferitelor culori și suprafețe.

Acest manual urmărește, de fapt, tocmai acest scop.

Articole pentru analiză

O revoluție culturală

Mihail Șvîdkoi, ex-ministru al culturii, l-a acționat în judecată pe Aleksandr Sokolov

Ieri, în Guvernul rus s-a declanșat un scandal monstru. Mihail Șvîdkoi, directorul Agenției federale pentru cultură și cinematografie (AFCC), a declarat că îl va acționa în judecată pe șeful său, ministrul culturii Aleksandr Sokolov. Drept motiv pentru acțiunea sa au servit aprecierile imprudente ale domnului Sokolov: în emisiunea tv de sâmbătă seara, „Post-scriptum”, acesta a declarat că în fostul Minister al culturii, condus până la el de Mihail Șvîdkoi, corupția înflorea „la toate nivelurile”. Acest conflict, devenit public, dintre șef și subaltern are o istorie mai veche. Ca întotdeauna, esența acestuia se reduce la faptul cine anume distribuie mijloacele bugetare.

Pentru Rusia, scandalurile de corupție sunt ceva obișnuit. Cu toate acestea, o acuzație fățișă făcută de un funcționar de stat de un asemenea rang la adresa colegului său, care pe deasupra îi este și șef nemijlocit, este totuși un caz nemaipomenit, care are vechi dedesubturi. Relațiile dintre Ministerul culturii și comunicațiilor, dirigit de Aleksandr Sokolov, și Agenția federală pentru cultură și cinematografie, condusă de Mihail Șvîdkoi, nu au fost niciodată roz. Aleksandr Sokolov a fost numit ministru al culturii în martie 2004, după destituirea lui Mihail Șvîdkoi, căruia i s-a propus, imediat după demitere, să conducă una dintre cele două noi agenții, constituite în cadrul ministerului. Delimitarea competențelor Ministerului culturii și ale AFCC au fost făcute în felul următor: ministerului îi revenea elaborarea proiectelor de legi și a reglementărilor juridice (astfel, problema restituirilor este o prerogativă ministerială), pe când tot ce ține de proiecte concrete din domeniul teatrului, cinematograful, muzicii, al achizițiilor și producerii de filme, a fost pus în sarcina AFCC. Cu alte cuvinte, agenția a căpătat statutul unui producător general de stat, care a concentrat în administrarea sa finanțarea tuturor proiectelor.

Factorii de la Ministerul culturii, evident, nu au fost deloc încântați de această situație. Din punct de vedere formal, ministerul parcă ar fi „mai mare” decât AFCC, dar, cu toate acestea, principalele fluxuri financiare, destinate dezvoltării culturii, trec pe alături. Fără îndoială, învinuirile pe care ministrul i le-a făcut lui Șvîdkoi, în emisiunea „Post-scriptum” de sâmbătă, sunt motivate tocmai de această situație.

Aleksei Pușkov, autor și moderator al programului tv „Post-scriptum”, a declarat, pentru „Izvestia”, că „ministrul culturii Aleksandr Sokolov nu l-a acuzat în mod direct pe Mihail Șvîdkoi și nu i-a rostit numele. El a menționat doar că există probleme, cel puțin în activitatea Agenției federale, legate de aspecte financiare”.

Declarația exactă a lui Aleksandr Sokolov, difuzată de canalul TVC, este următoarea:

„...Aici începe domeniul de prerogative ale agenției. În cadrul ei se examinează toate ofertele, se stabilesc prioritățile. Există o contradicție, deoarece tocmai aceasta și este continuarea politicii promovate de stat: pentru ce anume sunt destinați acești bani? Poate fi selectat un proiect de perspectivă pentru stat și, dimpotrivă, unul care, după fiecare concert, să-i aducă „ciubuc”. Situația aceasta a existat la toate nivelurile ministeriale – ca fost rector al Conservatorului, o cunosc. Același lucru continuă și în actuala agenție”.

Șvîdkoi nu a formulat nici o acuzare cu referire la Sokolov. Însă atacul din partea șefului asupra sa i-a dat mână liberă. A doua zi după emisiunea tv, Mihail Șvîdkoi a comunicat agenției „Interfax” următoarele: „Această declarație a ministrului culturii nu este decât o încercare de a obține controlul asupra distribuirii banilor bugetari, precum și de a camufla neputința ministerului de a-și onora atribuțiunile sale directe, ca organ abilitat cu elaborarea reglementărilor legislative și obligat să promoveze politica statului în domeniul culturii”. Pentru studierea cazului și depunerea dosarului în instanță, potrivit lui Șvîdkoi,

juriștii au nevoie de zece zile, după care acțiunea va fi intentată. Nu se știe deocamdată ce sumă de bani va fi cerută de la Sokolov pentru prejudiciul adus.

Până acum, litigiile ce se iscau între departamente, precum și conflictele personale între funcționarii de stat, erau soluționate în mod discret, „în sânul familiei”, însă în situația ce s-a creat șefii celor două departamente, după cum se vede, nu au mai putut tăcea. Antrenați în lupta pentru banii bugetari, dl Sokolov a declarat că s-a confruntat personal cu practica „ciubucurilor” din fostul Minister al culturii, în timpul când era rector la Conservator. Este o afirmație deosebit de curajoasă a ministrului culturii, căci, după cum se știe, nu numai luarea, ci și oferirea de mită constituie o acțiune pasibilă de pedeapsă penală.

(...)

Oricum, dacă Mihail Șvîdkoi îi va intenta totuși un proces lui Aleksandr Sokolov privind apărarea onoarei și demnității, acesta din urmă se va vedea nevoit să facă dovada justetei afirmațiilor sale. Și nu va fi deloc o treabă ușoară: ieri, surse din Procuratura Generală a Rusiei au comunicat unui reporter de la „Izvestia” că „față de domnul Șvîdkoi, nu avem întrebări privitoare la corupție”.

Marina DAVÍDOVA,
Nadejda STEPANOVA
Izvestia. 28.06.2005

Acest articol este un exemplu de parțialitate admisă de ziarist, fără a afișa însă acest lucru. Numeroasele judecăți de valoare, pe care le aflăm „semănat” peste tot în acest text, sugerează cititorului ideea că, în conflictul celor doi funcționari, cel care are dreptate este Șvîdkoi.

Deja în primul alineat al articolului, autorii abordează problema și stabilesc cauza care a iscat conflictul („aprecierile *imprudente*” – cuvântul „imprudente” conține deja o judecată de valoare) și oferă cititorului o concluzie: „Ca întotdeauna, esența acestuia se reduce la faptul cine anume distribuie mijloacele bugetare”.

În alineatul al treilea, se face uz, de două ori, de cuvinte și expresii apreciative („evident” și „fără îndoială”). Acestea arată clar atitudinea ziariștilor față de subiectul abordat.

Faptul că Șvîdkoi nu l-a acționat în judecată pe șeful său devine clar abia la mijlocul articolului. Cu toate acestea, textul e structurat astfel încât admite ideea că acest lucru este iminent (sau chiar poate a fost făcut). S-ar putea însă ca Mihail Șvîdkoi să fi apelat pur și simplu la serviciile gazetarilor pentru a-și regla conturile cu ministrul care, din neatenție, i-a oferit un pretext potrivit.

Articolul are și alte fraze ce conțin judecăți de valoare, care urmăresc să formeze o anumită atitudine față de personajele implicate în scandal. De pildă: „*Antrenați în lupta pentru banii bugetari, dl Sokolov a declarat că s-a confruntat personal cu practica „ciubucurilor” din fostul Minister al culturii, în timpul când era rector la Conservator. Este o afirmație deosebit de curajoasă a ministrului culturii, căci, după cum se știe, nu numai luarea, ci și oferirea de mită constituie o acțiune pasibilă de pedeapsă penală*”.

Alături de articol au fost inserate comentariile a patru oameni de cultură. Trei îl atacă cu duritate pe ministrul culturii Sokolov, pe când comentariul celui de al patrulea are un mesaj oarecum neutru. În general, după lectura tuturor materialelor, este clar că ziarul și autorii articolului sunt partizanii lui Șvîdkoi. Implicit, că ei sprijină una din părțile antrenate în conflict. Adică, acesta ar fi unul dintre posibilele „adevăruri”.

Citiți aceste articole și discutați pe marginea lor. Răspundeți la întrebări

Fiul lui Teriohin își face stagiul în ministerul tatălui său, iar serviciul de presă ascunde acest lucru

Kirill, fiul ministrului economiei, Serghei Teriohin, a fost admis ca stagiar în ministerul condus de tatăl său.

Potrivit relatărilor „Obkom”-ului (o ediție ucraineană pe Internet), vineri, la minister, „a avut loc ceremonia solemnă de admitere la stagiul a vreo douăzeci de studenți, dintre cei mai buni, de la instituțiile de învățământ superior din Ucraina, acestora înmânându-li-se și actele ce le confirmă statutul”.

„Printre acești fericiți era și un tânăr cu numele Teriohin Kirill Sergheievici. După ceremonia de înmânare a documentelor, Serghei Teriohin a confirmat că Kirill Sergheievici este feciorul său”, menționează ediția.

Potrivit informației de care dispune ediția „Obkom”, ministrul a menționat că nu a intervenit ca Teriohin-juniorul să-și facă stagiul la minister și că selecția „laureaților” a fost făcută în cadrul școlilor superioare.

Încercările ziariștilor de a-l aborda pe Kirill, pentru a afla opinia acestuia, au eșuat, angajatele serviciului de presă „făcând zid” în jurul său, acoperindu-l astfel de ochiul camerelor tv și ale reporterilor.

Potrivit aceleiași surse, angajatele serviciului de presă au deschis ușa de la ieșirea în caz de incendiu, scoțându-l astfel pe Kirill din sala de ședințe.

Ministrul s-a arătat mirat de acest fapt și, potrivit ediției, a declarat că „acest lucru nu era necesar și că (...) Kirill ar fi acceptat să acorde un interviu”.

Ukrainskaia pravda. 29.07.2005

Întrebări:

1. În ce mod își exprimă autorul atitudinea față de eveniment?
2. Cât de obiectiv este autorul? Prin ce se relevă imparțialitatea/parțialitatea sa?
3. Care sunt sursele de care uzează autorul? Exprimă acestea poziția părților aflate în conflict?
4. Sunteți de acord cu felul în care au fost alese sursele?
5. Puteți califica acest articol ca „bun”? Evaluați-l în baza unei scale de cinci puncte. Motivați evaluarea făcută.

Timoșenko este amenințată cu moartea

Se pregătea un atentat la viața premierului ucrainean

Viața șefului executivului ucrainean, Iulia Timoșenko, a fost amenințată de un atentat în curs de pregătire. Această informație a fost difuzată de serviciul de securitate al Ucrainei, cu trimitere la „surse diplomatice demne de încredere”. Șeful acestui serviciu, Aleksandr Turcinov, este unul dintre comitonii cei mai apropiați ai Iuliei Timoșenko. Acest fapt ne permite să acredităm ideea că declarația serviciilor speciale are ca scop creșterea ratingului premierului ucrainean.

Potrivit unor informații preliminare, atentatul putea fi pus la cale de structuri ce au legătură cu Combinatul siderurgic de la Nikopol. Unul dintre coproprietarii acestuia este Viktor Pinciuk, ginerele ex-președintelui ucrainean Leonid Kucima. Recent, Pinciuk a învinuit-o pe Timoșenko că aceasta ar dori să se răfuiească cu el. „Ar face mai bine să se ocupe de problemele statului, nu să regleze conturile

cu cineva”, a declarat Pinciuk, care este nemulțumit că Timoșenko a făcut un demers la Procuratura Generală, solicitându-i să atace în justiție o hotărâre a Curții economice, care a confirmat că acțiunile Combinatului aparțin lui Pinciuk.

Lupta Iuliei împotriva oligarhilor ucraineni i-a adus nu numai reputația de cel mai popular om politic din Ucraina, ci a propulsat-o pe locul al treilea între cele mai influente femei din lume, potrivit unui top publicat de revista „Forbes”. La ora actuală, Timoșenko se bucură de o popularitate mai mare chiar decât a președintelui Viktor Iușcenko. Aceasta supără elitele ucrainene aflate la putere și conduce, permanent, la fricțiuni între adepții președintelui și cei ai primului ministru.

Revista „Forbes” scrie despre Timoșenko ca despre „o femeie de un curaj ieșit din comun”. În Ucraina, Timoșenko este un simbol al „mâinilor curate”, pe care Iușcenko le-a promis alegătorilor. Evghenia, fiica dnei Timoșenko a renunțat la gărzile de corp și intenționează să se mărite cu un rocker britanic de condiție modestă. În același timp, Andrei, fiul lui Iușcenko, circulă în automobile de lux și, potrivit ziariștilor ucraineni, s-a instalat într-o locuință scumpă din centrul Kievului.

Ivanna GORINA,
Kiev

Rossiiskaia gazeta. 01.08.2005

Ediția poloneză a revistei „Playboy” a desemnat-o pe dna Timoșenko „omul lunii”. Revista „Elle”, de asemenea, îi remarcă eleganța și rafinamentul. Ea este apreciată ca „o grațioasă femeie-politician, care a mângâiat inimile cititorilor revistei „Playboy”. Timoșenko însă a declarat că nu va accepta să se fotografieze pentru „Playboy”, întrucât „nu corespunde standardelor” acesteia.

Întrebări:

1. Este exprimată în acest articol atitudinea autorului? Dacă da, atunci prin ce mijloace?
2. Cât de obiectiv este autorul? Prin ce se relevă obiectivitatea/parțialitatea sa?
3. Faptele sunt expuse logic sau nu?
4. Articolul are toate elementele necesare? Ce anume îi lipsește și de ce?
5. Este acesta un articol bun? Evaluați-l în baza unei scale de cinci puncte.

Lucrare practică pe tema „Jurnalismul: adevărul sau faptul ?”

Scrieți un articol, folosind informația de mai jos.

Ministerul apărării al Federației Ruse a refuzat să acrediteze postul american de televiziune ABC, după ce, în noaptea de joi spre vineri, acesta a difuzat un interviu cu Șamil Basaiev. *„Postul american de televiziune ABC nu va mai fi admis să activeze în cadrul Ministerului apărării al Rusiei, după ce a oferit spațiu de emisie teroristului internațional Șamil Basaiev”*, a declarat duminică, 31 iulie 2005, Serghei Ivanov, ministrul apărării al Federației Ruse.

Vineri, 29 iulie, MAE al Rusiei l-a convocat pe însărcinatul cu afaceri al SUA în Rusia, Daniel Russell, pentru a-i exprima indignarea în legătură cu difuzarea la un post de televiziune american a unui interviu cu teroristul Basaiev. În aceeași zi, MAE al Federației Ruse a făcut o declarație în care, între altele, se spune:

Spațiul de emisie a fost oferit unuia dintre cei mai odioși insurgenți ceceni, care are pe conștiință organizarea a numeroase acte teroriste, inclusiv la Teatrul de la Dubrovka și la Beslan, în care și-au pierdut viața sute de cetățeni pașnici, între care și copii. Basaev a fost declarat terorist de către întreaga comunitate internațională, iar numele său a fost introdus în lista respectivă a C[onsiliului] de S[ecuritate] al ONU, inclusiv la inițiativa SUA.

Apar probleme, în context, privind modul în care, pe teritoriul SUA, sunt onorate obligațiile, în special hotărârea 1373 (2001) a CS al ONU, care cere în mod expres membrilor ONU „să se abțină de a acorda sprijin sub orice formă – activ sau pasiv – organizațiilor sau persoanelor implicate în acte de terorism”?

Se pune și problema deontologiei jurnalistice și a calităților profesionale ale celor care au comandat și au realizat acest „interviu”, pe care l-au difuzat la postul american. Nu avem nici o îndoială că difuzarea de către mass media independente, de exemplu, a unui interviu cu organizatorii monstruoaselor acte teroriste din SUA, de la 11 septembrie 2001, ar trezi indignarea justificată a milioane de americani.

Nu avem decât să regretăm că conducerea postului „ABC News” a ignorat declarația oficială a Ambasadei ruse la Washington, făcută în ajunul difuzării emisiunii, în care era exprimat un protest împotriva difuzării acestui interviu. Nu putem să nu menționăm că interviul a fost transmis tocmai în momentul când Rusia, SUA, toate țările comunității internaționale fac eforturi fără precedent pentru combaterea terorismului internațional, în condițiile dezvoltării multilaterale a cooperării ruso-americane în domeniul antiterorist.

În aceeași zi, dar mult mai târziu (diferența de fuse orare între Moscova și Washington este de opt ore), la Departamentul de stat al SUA se desfășura obișnuitul briefing, susținut de Shon McCormack. Prezentăm din acea conferință de presă secvența care viza interviul cu Șamil Basaiev (cu mici prescurtări).

Întrebare: *Puteți confirma faptul că, în legătură cu interviul difuzat de postul ABC cu liderul cecen, ministrul de externe rus l-a convocat pe însărcinatul cu afaceri interimar Daniel Russell?*

DI McCormack: *Am discutat această problemă cu guvernul rus. În ce privește această emisiune, aș vrea să menționez două lucruri: noi considerăm că liderul rebelilor ceceni, Șamil Basaiev, este un terorist care și-a asumat responsabilitatea pentru ocuparea școlii din Beslan, în anul trecut, și a teatrului de la Dubrovka, din Moscova, în octombrie 2002, precum și pentru o serie de alte acte de terorism, soldate cu moartea a sute de persoane. În august 2003, Basaiev a fost declarat ca fiind un terorist ce prezintă un pericol și pentru securitatea cetățenilor SUA.*

Noi condamnăm cu toată fermitatea orice acte de terorism. Am spus aceasta și până acum, iar în ce privește Cecenia am declarat că acțiunile ce conduc la moartea unor oameni nevinovați nu au nici o justificare.

Guvernul SUA nu are nici o implicare în decizia luată de postul ABC de a difuza interviul. Guvernul SUA nu are competența de a împiedica postul ABC de a-și exercita dreptul constituțional, difuzând acest interviu.

Întrebare: *Ar avea vreo obiecție Guvernul SUA, dacă vreo companie mediatică americană ar pune pe post un interviu cu Osama Ben Laden?*

DI McCormack: Diferite companii americane au difuzat fragmente de înregistrări video făcute de Osama Ben Laden și de Aiman Zavahiri, precum și de alții. Cu mai mult timp în urmă, îndată după 11 septembrie [2001], am cerut companiilor de televiziune să țină cont de faptul că aceste înregistrări pot conține semnale sau alte informații pentru alte celule teroriste, însă ne-am exprimat clar în acest punct: orice decizii în acest sens aparțin exclusiv companiilor.

Întrebare: Ar putea ca și în interviul cu cecenii, pus pe post de ABC, să existe asemenea semnale?

DI McCormack: Nu sunt sigur.

Întrebare: Ce așteaptă rușii de la voi?

Răspuns: Dvs ar trebui să întrebați guvernul rus ce așteaptă de la guvernul SUA, din punctul de vedere a ceea ce trebuia sau ce putea să facă acesta.

Colectăm informație

În acest capitol vom cunoaște metodele de colectare a informației

- Observația
- Studiarea documentelor
- Experimentul
- Interviu
- Conferința de presă

Munca unui jurnalist începe prin colectarea informației, deoarece fără de ea, fără de expunerea faptelor, jurnalismul este de neconceput. Există câteva metode de strângere a informației. Acestea sunt:

- *Observația.*
- *Lectura și studierea* documentelor, precum și a cărților, revistelor și ziarelor.
- *Conferința de presă.* De fapt, conferința de presă este o varietate a interviului, însă în jurnalismul postsovietic conferinței de presă îi revine un rol deosebit de important.
- Mai există *experimentul*, însă ziariștii apelează la el destul de rar, întrucât această metodă le solicită mult timp și multă energie.
- *Interviul* (individual și de masă – în ultimul caz, acesta e deja o altă metodă, *sondajul*, care se realizează prin anchetare).

Să le examinăm pe rând.

Observația

Cele mai convingătoare fapte sunt cele trăite de reporterul însuși. Pentru a le dobândi, jurnaliștii merg la război, se bagă în focul incendiilor, participă la demonstrații și manifestații antiguvernamentale, escaladează Everestul. Pentru un adevărat profesionist contează enorm să vadă lucrurile cu ochii proprii, să le treacă prin inima sa. Pe lângă faptul că descoperă astfel subiecte noi pentru articolele și relatările sale, prezența sa la fața locului dă textelor un aer de autenticitate, le conferă vervă și efectul prezenței. Ca rezultat, articolele devin mult mai bune, mai convingătoare și mai interesante.

Iată un fragment dintr-un articol semnat de ziaristul azer Emin Eminbeili, în care descrie munca sa în timpul războiului din Karabahul de Munte.

În timpul schimburilor de prizonieri se întâmplau lucruri extraordinare. Într-o zi, l-am văzut pe comandantul unui batalion de autoapărare, pe eroul național al Azerbaidjanului Allahverdi Baghirov, îmbrățișând pe un prizonier armean. Chiar în fața camerei tv, el a spus că împreună cu acel armean „a jucat mulți ani fotbal pentru aceeași echipă”. Când a venit momentul schimbului, ostașul armean i-a spus lui Allahverdi că speră mult să nu mai nimerească pe părți diferite ale liniei frontului.

Am avut și un alt caz interesant, pe care l-am filmat. După o rundă fructuoasă de negocieri, s-a decis să se schimbe câte un prizonier de ambele părți. Între timp, prizonierii au fost puși în libertate, ei mergând, pe pământul nimănui, unul în întâmpinarea altuia. Aveau semne că au fost bătutei crunt, aveau fețele însângerate. În momentul în care s-au întâlnit, s-au îmbrățișat și au izbucnit în plâns.

[...] Când comandantul de batalion Allahverdi Baghirov și-a pierdut viața într-o explozie de mină, Vitalik, comandantul batalionului „Askeran” (forțele de autoapărare din Karabah – n. red.), a luat legătura prin stația de radio cu trupele noastre și a întrebat dacă e adevărat că a murit Allahverdi. Când a auzit confirmarea, s-a întunecat la față și i-a certat pe soldații noștri: „De ce nu l-ați cruțat pe un asemenea om?” (Журналисты на войне в Карабхе / Ediție redactată de Ilia Maksakov, Moscova, 2002).

Descrierea celor văzute îl face pe cititor să sesizeze realitatea războiului, să simtă sub toate aspectele rutina, cotidianul acestuia.

Iată încă un exemplu:

Pe străzile din Stepanakert era multă lume. După ce a fost cucerit orașul Șușă, dornici de lumina soarelui, oamenii se plimbau, pur și simplu, prin oraș. Cei câțiva ani petrecuți în subsoluri, mereu cu frica de a nu fi împușcați de pe înălțimile Șușei, lăsaseră pe chipurile lor urme de neșters. Când îi întrebam ceva, oamenii îmi răspundeau, de cele mai multe ori, abia după o lungă pauză. Nici măcar la Erevan, unde s-au constituit cele mai numeroase detașamente de miliții populare, nu am văzut atâția bărbați înarmați, îmbrăcați în civil.

„Fii atent, ei zâmbesc. De mult n-am văzut așa ceva în Karabah”, mi-a spus Gheorghii [militarul care îl însoțea pe ziarist]. (Dmitri Pisarenko. Журналисты на войне в Карабхе / Ediție redactată de Ilia Maksakov, Moscova, 2002).

Detaliile sunt deosebit de importante. Ele creează efectul prezenței. Însă nu fiecare le poate surprinde, cu atât mai mult – fixa pe hârtie sau pe bandă video. Pentru a deveni un profesionist, un ziarist trebuie să știe nu numai a privi, ci și a observa. Este un lucru care se învață. Mai mult decât atât, ne putem pregăti din timp pentru a face observații. Astfel, înainte de a pleca în misiune, un ziarist va chibzui mult ce anume ar putea vedea la fața locului, ce momente merită să fie observate.

Am putea, de pildă, să ne imaginăm biroul unui înalt demnitar de stat și să ne pregătim din timp pentru a observa manifestările personalității sale, pasiunile și slăbiciunile acestuia. Un gazetar atent va afla multe observând serviciul de birou al funcționarului, titlurile cărților din dulap (sau lipsa cărților!), fotografiile copiilor sau mica colecție de broaște țestoase decorative.

Dacă un ziarist urmează să scrie despre un miting antiguvernamental, atunci, în afara unei estimări a numărului manifestanților și în afară de o repovestire a discursurilor oratorilor, ar fi bine să observe expresia ochilor oamenilor din mulțime, îmbrăcămintea acestora (dacă sunt îmbrăcați bine sau prost, dacă au hainele curate sau nu). Toate acestea ne dau o idee despre categoria socială din care provin cei nemulțumiți de politica guvernului, aceste amănunte îi prezintă pe aceștia mult mai reliefat, mai pregnant decât niște cifre seci privind bugetul lor mediu lunar.

Ziaristul trebuie să-și noteze detaliile surprinse. Aceasta disciplinează mintea și ochiul.

Observația poate fi făcută *din interior*, atunci când jurnalistul participă nemijlocit la eveniment (fiind, de pildă, membru al unei expediții sau lucrând un anumit timp ca muncitor la o bandă rulată) și *din afară*, când ziaristul urmărește desfășurarea evenimentului ca martor. Această delimitare depinde însă de gradul de implicare a celui care

reflectă evenimentele. Observația poate fi, de asemenea, *deschisă și discretă*, în funcție de punctul de vedere al celui care observă. Evident, în cazul când jurnalistul observă deschis, el își anunță de la bun început prezența și scopul aflării sale în acel loc, iar în cazul observării discrete persoana sa rămâne anonimă.

Știrile și reportajele se sprijină în mare parte și, într-un fel, chiar se structurează în baza unor observații personale. Cu toate acestea, observația este importantă și în cazul abordării altor genuri jurnalistice, precum interviul, schița, investigația jurnalistică, ba chiar și articolul analitic, și editorialul, ce-i drept, ultimele două genuri într-o mai mică măsură.

Lectura și studierea documentelor

Nu cred că ar fi cazul să dăm o definiție a documentului. Acesta poate fi orice înscris făcut de om, de la scrierea cuneiformă la o licență, o metrică, un certificat de căsătorie, unul medical sau, pur și simplu, o proclamație sau un afiș. Bineînțeles, ziariștii nu folosesc scrisul cuneiform, iar un afiș poate deveni obiect al interesului ziaristic doar în cazuri extrem de rare. Cu toate acestea, există un număr imens de documente care pot fi utile ziaristului. Totuși, până în momentul în care ziaristul nu a stabilit clar ce articol anume va scrie, nu putem ști nici ce documente îi vor fi necesare în procesul elaborării și scrierii textului.

„Să nu uitați niciodată de existența documentului, scrie Malcolm F. Mallett în al său „Ghid pentru ziariștii din țările Europei Centrale și de Est”. Un document prezintă o valoare ca atare, confirmând sau punând sub semnul îndoielii informația pe care ați aflat-o după un interviu sau în urma propriilor observații. În afară de aceasta, documentul este suportul, argumentul necesar la care vă veți referi în cazul în care cineva ar căuta să combată articolul”.

Ziariștii specializați își însușesc destul de repede tipurile de documente necesare în domeniile în care scriu. Astfel, analiștii economici se descurcă ușor în coloanele de cifre, de nepătruns pentru neinițiați, privind tranzacțiile bursiere, comentatorii politici cunosc legile și decretele, iar reporterii din sălile de judecată pricep valoarea și dedesubturile proceselor-verbale ale ședințelor de judecată și ale deciziilor instanțelor. În activitatea practică, un ziarist adună de-a lungul anilor o întreagă arhivă, care cuprinde cărți, tăieturi din ziare, ghiduri și buletine de tot felul ce prezintă activitatea diferitelor instituții și organizații. O arhivă de acest fel are o valoare inestimabilă.

La ora actuală, odată cu apariția Internetului, acesta a devenit o altă sursă, poate cea mai importantă, pentru informarea unui ziarist. Internetul ne pune la dispoziție date despre o mulțime de persoane și de organizații. Accesul la acestea ne este favorizat de motoarele de căutare. Iată câteva din ele:

În limba engleză

www.altavista.com
www.excite.com
<http://search.aol.com>
www.search.com
www.yahoo.com

În limbile engleză și rusă

www.aport.ru
www.google.com
www.km.ru
www.rambler.ru
www.ra-gu.net
www.yandex.ru
www.weblist.ru
<http://search.msn.com/>

Folosirea acestor mijloace este simplă: este suficient să introduceți în fereastra de căutare cuvântul sau îmbinarea-cheie, ca pe monitor să fie afișată lista site-urilor unde acestea pot fi găsite. Sunt și alte metode de căutare, mult mai complicate, pe care vi le puteți însuși, citind instrucțiunile respective, pe care le puteți afla cu ajutorul acelorași motoare de căutare.

Documente utile

- Comunicate de presă și alte surse PR
- Internetul
- Dicționare, enciclopedii, ghiduri și îndrumătoare
- Procese-verbale ale ședințelor de judecată
- Rapoarte și informații financiare
- Bugetul de stat și bugetele locale
- Legi și hotărâri
- Rezultate ale unor sondaje
- Cărți, colecții de ziare (pentru a le putea consulta va trebui să mergeți la bibliotecă sau să aveți acces la Internet)
- Baze de date

Este important să învățați a utiliza site-urile structurilor conducerii de stat, cele ale Președinției, Guvernului, Parlamentului, ale Băncii Naționale, Curții Supreme de Justiție și ale celei Constituționale (în țări diferite acestea se numesc în mod diferit).

În Internet mai puteți găsi dicționare, enciclopedii, inclusiv enciclopedia „Kirill și Metodiu” (www.km.ru); o mulțime de glosare (vezi: <http://slovari.gramota.ru> sau <http://dic.academic.ru/searchall.php>). Puteți consulta, de asemenea, dicționare bilingve: rus-englez, rus-francez, rus-spaniol, rus-italian (<http://lingvo.yandex.ru>). Există și alte surse de documentare, care sunt atât de multe încât este cu neputință să le enumerăm aici.

Experimentul

Această metodă de colectare a informației constă în modelarea unei situații de către ziaristul însuși, pentru a o înțelege mai bine și a o prezenta cititorului cât mai accesibil. În timpurile sovietice ea se numea, cam lung: „jurnalistul își schimbă profesia”.

Experimente se fac în special la pregătirea unor reportaje sau în cazul investigațiilor jurnalistice. Ziaristul își ascunde adevărata sa meserie, încercând să pătrundă într-un alt mediu, să-și asume o altă funcție socială. El „joacă un rol”, pentru a cunoaște și a înțelege problema „din interior”. În aceasta constă esența experimentului, ca formă de comportament profesional.

Astfel, în primii ani postsovietici, ziariștii se deghizau adesea în cerșetori, după care descriau cu lux de amănunte specificul acestei „profesii” a marginalizaților. În alte cazuri, reporterii se îmbracă în cojoace de Moși Crăciuni sau Albe-ca-Zăpada, se angajează la munci în baza unor anunțuri de mică publicitate, fac bișniță etc. Cu alte cuvinte, își asumă cele mai neobișnuite ipostaze, pentru „a simți pe propria piele” viața și condiția eroilor pe care urmează să le fixeze în pagini de reportaj.

Aici, țin să-i avertizez în mod expres pe ziaristii tentați să practice experimentul ca principală metodă de lucru. Experimentul implică probleme deontologice, de aceea practica lui trebuie făcută cu deosebită atenție. Ziaristul este dator să fie conștient de aspectele etice și de delicatețea de care trebuie să dea dovadă în acest caz. El va ține cont de regula generală că un scop nobil nu poate fi realizat prin mijloace murdare, întrucât acestea întunecă scopul însuși, transformându-l în funcție de mijloacele cu care a fost atins.

Astfel, este principialmente inadmisibil ca un reporter ce face un experiment să practice meserii blamate de societate. În cazul în care scrie un articol despre prostituție, el nu va putea, de pildă, să „între în rolul” de codoș. Nu va putea, de asemenea, să treacă fraudulos frontiera împreună cu contrabandiștii, să vândă mărfuri furate etc. Nici trucul de a îmbrăca haine de cerșetor nu este dintre cele mai fericite. Este important, de asemenea, ca în cazul în care își schimbă profesia reporterul să nu devină turnător sau informator plătit.

Planificarea și desfășurarea unui experiment se va face cu maximă minuțiozitate, solicitându-i ziaristului o robustețe morală deosebită. Căci adeseori, punând la cale un experiment, ziaristul încearcă prin înșelăciune („schimbarea profesiei” deja este o înșelăciune) să obțină informația de care are nevoie, fapt care este blamabil. Astfel, Directivele Consiliului german pentru presă (Codul deontologic al jurnaliștilor germani) prevăd că „...un ziarist se va manifesta în propria ipostază. Dacă un ziarist ce efectuează o investigație dă date false despre persoana sa [...], acest fapt, în principiu, este incompatibil cu autoritatea și scopurile presei”⁶. Ce-i drept, același document prevede că, în anumite situații, „investigația cu mijloace ascunse” este justificată, „dacă este vorba de obținerea unor informații ce prezintă un deosebit interes social și care nu pot fi căpătate prin alte mijloace”.

Cam aceleași stipulări privind metodele discrete de obținere a informației cuprind și codurile de deontologie a jurnalistului din Marea Britanie, Finlanda, Slovenia și din multe alte țări⁷.

Interviul

Arta interviului constă în priceperea de a pune just întrebări, pentru a obține răspunsurile de care aveți nevoie.

Totodată, interviul este și cea mai importantă metodă de obținere a informației, și unul dintre cele mai populare genuri în jurnalismul postsovietic. Despre interviu ca gen vom vorbi mai târziu, în capitolul respectiv al acestei cărți. Aici îl vom aborda ca mijloc de colectare a informației. Prin ce se deosebește o simplă convorbire – pe care o poate întreține oricine cu prieteni, vecini, cunoscuți, colegi – de un interviu? Interviul este și el o discuție, însă una întreținută în mod profesionist.

După un concurs de frumusețe, care a avut loc pe la mijlocul anilor 90 în una din țările CSI, un reporter a întrebat-o pe câștigătoarea concursului: „Prin ce credeți că sunteți mai bună decât celelalte fete?” La această întrebare nechibzuită, răspunsul a fost pe măsură (nu-mi imaginez ca cineva ar putea da un răspuns inteligent la ea). După ce secvența a fost difuzată la televiziune, toată lumea a prins a vorbi că candidata la titlul de „Miss” este, pur și simplu, o proastă. Întrebarea reporterului a fost dată uitării, pe când răspunsul domnișoarei a rămas.

6. Профессиональная этика журналистов. Т. 1. Документы и справочные материалы. – Москва, Ed. „Galeria”, 1999, p. 124.

7. Tot acolo.

Tipurile de interviu

Dacă reporterul vrea să limpezească detalii ale unui incident sau eveniment, atunci va lua interviul chiar „la fața locului”. În acest caz, accentul se pune pe eveniment, nu pe persoana intervievatului. Interviuurile acestea sunt de obicei scurte și servesc la precizarea situației, la obținerea unor date suplimentare necesare scrierii reportajului. Ziaristul va folosi dintr-un asemenea interviu cel mult un citat-două. Asta, în cel mai bun caz. Interviuurile mai mari sunt luate pentru a schița chipul unui om sau pentru obținerea de informații la un subiect anume.

Prin urmare, există două tipuri de interviuri: interviul-„*cine*” și interviul-„*ce*”. În primul, contează cel care vorbește. Aceste interviuri sunt luate, de obicei, unor celebrități sau oameni foarte cunoscuți. Ceea ce îl interesează în acest caz pe ziarist este personalitatea intervievatului, comportamentul și ticurile acestuia, viața sa privată. În interviul-„*ce*” au valoare declarațiile, amănuntele pe care le oferă sursa. Aceste interviuri se iau atunci când se scrie despre un anumit eveniment sau temă.

Ziaristul apelează la interviu pentru strângerea unor informații și, deopotrivă, pentru obținerea unor comentarii sau a punctului de vedere al celui intervievat într-o problemă sau alta. Interviul-opinie este solicitat, de regulă, unor importanți oameni politici, unor experți cunoscuți, într-un cuvânt, unor oameni al căror punct de vedere interesează pe cititor.

Tipuri speciale de interviuri sunt *sondajele de masă* și așa-zisele *focus-grupuri*. De fapt, acestea fac parte din instrumentarul sociologilor, însă ziariștii trebuie să știe să utilizeze rezultatele acestora și, dacă e cazul, să poată opera cu aceste date.

Mai există un tip de interviu, utilizat mult de posturile de radio și tv. Este vorba de sondajul de opinie a cetățeanului simplu, discuția cu omul din stradă. În sânul breslei, acest fel de interviu este numit *vox populi* (din latină – vocea poporului). De obicei, acestea sunt luate în locurile cele mai animate, deși este clar că punctele de vedere exprimate depind mult de locul ales. Astfel, opiniile oamenilor simpli exprimate la piață vor fi mult diferite de cele formulate de trecătorii din fața unei universități sau cei abordați în grădina publică.

Conferința de presă

Conferința de presă este o manifestare la care personalități ale vieții publice - oameni politici și de afaceri, juriști, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale sau oameni de cultură și de artă – vorbesc în fața unei mulțimi de ziariști, povestesc despre un anumit eveniment, informând despre acesta și făcând comentarii, după care răspund la întrebările asistenței. În ultimii ani, conferințele de presă au devenit atât de importante în activitatea mass media, încât am decis să le abordăm ca o categorie aparte. De fapt, pentru mulți ziariști și pentru multe ediții conferința de presă constituie astăzi principala sursă de informare.

Conferința de presă seamănă în multe privințe cu interviul, cu deosebirea că, interviuând, un ziarist susține, de regulă, un dialog, în timp ce la conferința de presă participă mulți ziariști. Acest cadru îi permite ziaristului să pună cel mult una sau două întrebări. Prin urmare, la modul ideal, ziariștii ar trebui să se pregătească cu toată seriozitatea pentru a participa la conferințele de presă, întrucât au un timp extrem de limitat pentru a pune întrebările ce îi interesează. Etica jurnalistică cere ca, în conferințele de presă, să nu abuzezi de atenția asistenței, punând o întrebare după alta, sau să insiști să capeți cu orice preț un răspuns, în timp ce persoana care dă conferința de presă caută să evite un răspuns direct sau, s-ar putea, l-a și dat, fără a fi însă înțeleș de ziarist.

În același timp, participând la o conferință de presă, nu e neapărat să pui și tu o întrebare. Deși redactorii actuali, când trimit reporterul la vreo conferință de presă, îi formulează misiunea, de cele mai multe ori, în termenii următori: „Mergi și întreabă-l cutare...”. Se întâmplă, de asemenea, ca ziaristul să pună sursei întrebarea abia după încheierea conferinței de presă, în culoare. Este un procedeu pentru a dobândi așa-numitul „exclusiv”, adică informații și comentarii care nu vor apărea în alte mass media.

O altă formă de interviuri colective sunt briefingurile, care sunt mai scurte decât conferințele de presă. Briefingurile sunt susținute, de regulă, de reprezentanții puterii. În timpul acestora, ei pot refuza să răspundă la întrebările ziariștilor.

Texte pentru analiză

Xenofobia din Rusia se menține „la o cotă înaltă, stabilă”

Militanții pentru apărarea drepturilor omului din Moscova au publicat un nou raport privind manifestările de rasism și xenofobie din Rusia. Unii dintre cei vizați în raport că ar manifesta „predispoziții la violență” califică însă documentul drept o provocare.

Nivelul xenofobiei în Rusia se menține „la o cotă înaltă, stabilă”, iar mulți lideri naționaliști trec tot mai frecvent de la propagarea concepțiilor lor la acțiuni violente și la formarea unor detașamente paramilitare – acestea sunt concluziile Biroului pentru drepturile omului din Moscova.

Sintetizând rezultatele mai multor sondaje de opinie, Biroul pentru drepturile omului din Moscova a stabilit că lozincile și ideile xenofobe sunt împărtășite, într-o măsură mai mare sau mai mică, de mai bine de jumătate din populația Rusiei.

Rușii nu-i agreează în special pe ceceni (14,8 % din persoanele chestionate), pe azeri (5,1 %), pe armeni (4,1 %), în general pe originarii din Caucaz (6 %). În afară de aceasta, 5,1 % dintre participanții la sondaj încearcă sentimente de ostilitate față de țigani, iar circa 2,5 % – față de evrei.

Vorbe și fapte

În ultimul timp, în comportamentul grupărilor naționaliste și al liderilor acestora se manifestă elemente noi.

„Acestea sunt încercările și chemările, foarte frecvente, de a crea formațiuni paramilitare, precum și, cu titlu de noutate, înfăptuirea unor acte teroriste”, a menționat, într-un interviu pentru BBC, autorul raportului, Semion Cearnîi.

Militantul pentru apărarea drepturilor omului califică drept acte teroriste atacul asupra lui Anatoli Ciubais, președintele RAO EĂS, precum și explozia din trenul Moscova-Groznîi, de comiterea cărora sunt suspectați membrii organizației Unitatea națională rusă.

Activiștii acuză de intenția de a crea detașamente înarmate în special Mișcarea împotriva imigrării ilegale, unele formațiuni locale, precum și Uniunea militar-imperială. Liderii acesteia din urmă, potrivit autorilor raportului, au anunțat în februarie crearea unor „miliții populare”.

Generalul în retragere Leonid Ivașov, șeful Uniunii militar-imperiale, respinge aceste acuzații. „Uniunea militar-imperială este constituită din organizații solide, responsabile. Nu am lansat apeluri de înarmare. Acestea nu sunt decât niște aberații ce aparțin celor ce doresc provocări”, a spus el.

Potrivit lui Semion Cearnîi, nivelul de xenofobie în Rusia este superior celui din statele postsovietice și din alte țări.

„Am temerea că în Rusia situația este mai gravă decât în toate [statele postsovietice], deoarece, spre deosebire de alte țări, la noi atestăm un ghem de complexe care a condus la manifestările de xenofobie”, a afirmat Cearnîi.

Educarea spiritului de toleranță

Xenofobia, după spusele lui Cearnîi, este cauzată, între altele, de destrămarea statului sovietic, de criza economică, de migrațiunea ieșită de sub control, care „a făcut ca în marile orașe să se constituie mari comunități de originari din Caucaz și din Asia Centrală, iar statul nu a întreprins nimic pentru integrarea acestora”.

Pe de altă parte, Mihail Baturin, directorul general al centrului „Etnosfera”, o organizație creată de autoritățile moscovite și care se preocupă de relațiile interetnice, nu este de acord cu declarațiile lui Cearnîi. El afirmă că, cel puțin la Moscova, este promovat eficient un program de educare a spiritului de toleranță.

Potrivit lui Baturin, centrul pe care îl conduce s-a implicat în organizarea unor cursuri speciale în această problemă pentru funcționarii publici și pentru colaboratorii miliției. De asemenea, în regiunile cu care centrul „Etnosfera” cooperează, autoritățile, potrivit lui Baturin, încearcă să prevină fricțiunile interetnice.

De altfel, activitatea Biroului pentru drepturile omului din Moscova nu se reduce la critica puterii. Militanții pentru apărarea drepturilor omului menționează că, în prima jumătate a anului curent, în țară se atestă „o schimbare radicală în modul în care justiția abordează dosarele în cazurile de ațâțare a vrajbei interetnice”.

Tribunalele, potrivit Biroului, pronunță în aceste cauze sentințe tot mai aspre: astfel, în șase luni, în cadrul a șase procese care au judecat dosare privind ațâțarea urii interetnice, 21 de persoane au fost condamnate la termene de detenție între patru și nouăsprezece ani.

Iuri MALOVERIAN

BBC, Moscova

Serviciul rus al BBC (www.bbcussian.com)

Intertitlurile din original au fost păstrate.

Acest articol are o seamă de calități, dar și de lipsuri. Un neajuns este că a doua propoziție nu este clară. Expresia „ar manifesta „predispoziții la violență” este confuză, iar cititorul înțelege cu greu pe cine îi are autorul în vedere. În afară de aceasta, afirmațiile lui Semion Cearnîi sunt citate literalmente, sunt scoase din context (capitolul „Vorbe și fapte”, alineatul al doilea), fiind de asemenea greu inteligibile. Totuși, în acest caz concret, pentru noi contează și este interesant că articolul este echilibrat, întemeindu-se pe următoarele patru surse:

- Raportul privind rasismul și xenofobia din Rusia, elaborat de Biroul pentru drepturile omului din Moscova.
- Semion Cearnîi, autorul Raportului.
- Generalul în retragere Leonid Ivașov, șeful Uniunii militar-imperiale.
- Mihail Baturin, directorul general al Centrului „Etnosfera”.

Una dintre surse este scrisă. E vorba de raportul militanților pentru drepturile omului. Este de presupus că textul documentului a fost publicat în presă și în Internet. S-ar putea ca autorul să nu fi citit Raportul, ci doar un comunicat de presă despre publicarea acestuia. În toate aceste cazuri, sursa se referă la o categorie întreagă de documente.

De la celelalte trei surse ziaristul a obținut informațiile intervievându-le, deși punctul de vedere al lui Semion Cearnîi putea fi exprimat și în cadrul unei conferințe de presă prilejuită de publicarea Raportului. Astfel, autorul nu s-a limitat la a prezenta punctul de vedere al uneia dintre părți, ci a căutat și altele, pentru a oferi ascultătorului o informație *echilibrată, echidistantă*.

Din punct de vedere formal, punctul de vedere al militanților pentru drepturile omului este exprimat de două surse, aceasta chiar dacă Raportul și autorul acestuia sunt surse extrem de apropiate. Cealaltă parte este reprezentată de liderul unei mișcări naționaliste, iar cea de a patra sursă exprimă poziția oficialităților moscovite.

Citiți aceste articole și discutați pe marginea lor. Răspundeți la întrebări

În Osetia de Sud situația e tot mai tensionată

Arestarea a trei locuitori din Osetia de Sud de către organele de drept ale Gruziei și noul val de acuzații reciproce au tensionat din nou situația în zona de conflict.

Alan Parastaev, Țhinvali, Zurab Bendeniașvili, Tbilisi (IWPR nr. 299, 10 august, 2005).

În ultimele două luni, legat de conflictul dintre Georgia și Osetia de Sud, s-au produs deja câteva incidente care au agravat și mai mult relațiile complicate dintre Tbilisi și Osetia de Sud care, acum mai bine de 14 ani, a ieșit în mod unilateral din componența Gruziei.

Ultimul fapt din această serie îl constituie reacția net negativă a Osetiei de Sud în legătură cu aplicațiile militare desfășurate zilele trecute la Kutaisi de către trupele gruzine. Autoritățile de la Țhinvale (sau Țhinvali, cum spun gruzinii) urmăresc cu atenție orice manifestări de sporire a capacității militare a Gruziei, considerând că aceasta ar putea conduce la o intervenție militară în Osetia de Sud.

Totuși evenimentul cu cel mai mare răsunet a fost comunicatul ministrului gruzin de interne, Vano Merabișvili, dat publicității săptămâna trecută, care a declarat că autoritățile din Osetia de Sud au fost implicate în organizarea exploziei unei mașini-capcană la Gori, unde și-au pierdut viața trei oameni.

Între altele, Merabișvili a menționat că acțiunea a fost organizată de către un ofițer din serviciul militar de informații al Rusiei, care își desfășoară activitățile în Osetia de Sud. În afară de aceasta, a declarat ministrul, în urma unei operațiuni speciale, au fost arestați doi osetini: Ghia Valiev și Ghia Zasseev. Se comunică, de asemenea, că a fost arestată și persoana ce cumpărase automobilul folosit în acțiunea teroristă.

Merabișvili a afirmat că ofițerul rus a organizat, acum un an și jumătate, un grup special clandestin. Acesta a fost instruit în Rusia. Ministrul a mai declarat că grupul a fost implicat și în alte acte teroriste, în afară de cel cu bombă de la Gori.

Autoritățile din Osetia de Sud, care, după războiul ce s-a încheiat în anul 1991, este, de facto, independentă de Gruzia, au respins categoric aceste acuzații. În opinia lor, acestea nu constituie decât un pretext pentru declanșarea unor acțiuni militare.

„Aceste acuzații sunt, desigur, lipsite de temei și nu au nimic în comun cu ancheta reală. Sugerăm părții gruzine să caute teroriștii în Gruzia, nu pe teritoriul Osetiei de Sud”, afirmă Boris Ciociev, împunternicul Osetiei de Sud la negocierile cu partea gruzină.

„Există toate elementele unor presupuse acțiuni de forță sau a „pacificării agresive”, declară Irina Glagoeva, șeful Comitetului pentru informații al executivului din Osetia de Sud. Potrivit acesteia, guvernul Gruziei nu a reușit în anul trecut să convingă Statele Unite ale Americii să sprijine un război împotriva Osetiei de Sud, pe când în acest an, sub pretextul „combaterii terorismului”, Nino Burdžanadze a obținut aprobarea Washingtonului.

Autoritățile din Osetia de Sud afirmă că persoana al cărui nume a fost rostit de Merabișvili a lucrat într-adevăr la ei până în ianuarie curent, însă în prezent ea nu se află pe teritoriul Osetiei de Sud.

Vara trecută, în perioada agravării conflictului, în Osetia de Sud și-au pierdut viața zeci de oameni.

Anul acesta părea să fie mult mai calm. Totuși, în ultimul timp se înregistrează o înrăutățire a situației.

La sfârșitul lunii, într-un schimb de focuri pe sectorul de drum dintre satele georgiene Tamarășeni și Kehvi, situate în zona de conflict, au fost uciși patru militari osetini și un polițist gruzin. Locuitorii orașului Țhinvali au convingerea că nu a fost un incident, ci o operație planificată.

Mass media din Gruzia acuză locuitorii din Osetia de Sud că ar fi răpit patru săteni din localitatea gruzină Tamarășeni. În același timp, partea gruzină consideră că acest incident ar fi o reglare de conturi, pentru datorii neachitate, în sânul lumii interlope, nicidecum un act de răzbunare pentru omorârea soldaților osetini.

Comisia mixtă de control (CMC), care își desfășoară activitatea sub egida OSCE, principalul mediator internațional în acest conflict, cercetează aceste incidente.

Eficiența activității acestei comisii inspiră însă prea puțină încredere. „Însuși faptul arestării lui Valiev și Zasseev și acuzarea acestora de comiterea unor acte de terorism constituie încă o acțiune ce urmărește compromiterea atât a comisiei, cât și a pacificatorilor, pentru a-i substitui”, declară vicepreședintele CMC din partea Osetiei de Sud, Leonid Tibilov.

Pe de altă parte, președintele Gruziei, Mihail Saakașvili, a făcut în mai multe rânduri declarații contradictorii privind diferendele nesoluționate. El a declarat, între altele, că va uza, pentru reîntoarcerea Osetiei de Sud și a Abhaziei sub controlul Gruziei, doar de mijloace pașnice, însă ar dori ca acest scop să fie atins până la expirarea termenului primului său mandat.

„Nu vom tolera permanentizarea acestor conflicte înghețate și nu putem aștepta un întreg secol soluționarea acestor probleme, de aceea vom fi foarte agresivi în căutarea păcii”, a mai declarat Mihail Saakașvili, la 10 iulie, la Batumi, la inaugurarea unei conferințe internaționale dedicată reglementării diferendului gruzino-osetin.

Reprezentanții Osetiei de Sud nu au participat la această reuniune care, în republica nerecunoscută, este calificată drept „un element al campaniei propagandistice a Gruziei”. Probabilitatea reizbucnirii războiului constituie principalul subiect ce se discută în Piața Teatrului din Țhinvale.

Dacă ea (Gruzia) ar vrea război, ar aduce tancurile pe căile de acces spre oraș. Saakașvili însă mi-mează că ar face ordine prin mijloace legale”, afirmă unul dintre participanții la discuție.

După care adaugă: „Nici Rusia nu este interesată în agravarea situației. În caz contrar, ar fi reacționat mult mai ferm în cazul arestării „teroriștilor”.

„Aplicațiile militare de la Kutaisi fac parte în mod sigur din pregătirile de război împotriva Osetiei de Sud”, intervine în discuție un cetățean de pe banca alăturată.

„Noi nu sprijinim teroarea, noi construim un stat. Chiar alături se află enclavele gruzine care ne fac atâtea probleme. Sunt împușcați flăcăii noștri, nu mai avem acces în Osetia de Nord. Cu toate acestea, nu ne dedăm unor atacuri cu bombă. Totuși suntem învinuiți că am fi pus la cale actul terorist de la Gori”, spune Dali, o tânără femeie venită de la Moscova pentru a face afaceri la Țhinvale.

„Nu cred să existe un popor care, în istoria modernă, să fi suferit mai mult în urma terorismului decât poporul osetin, afirmă Serghei Tedeev, membru al Mișcării de tineret pentru drepturile omului. Am în vedere aici și împușcarea osetinilor la Zara, și atacul rebelilor ceceni, din anul 2000, asupra secției de miliție, și, desigur, masacrul de la Beslan. Noi nu am răspuns niciodată la teroare prin teroare”.

„Cu fiecă noul eveniment, republica suferă pierderi tot mai mari. Asasinii nu sunt arestați, cei dispăruți nu pot fi găsiți, suntem acuzați de acte de terorism. Cetățenii se simt în insecuritate, lăsați de izbeliște. În cele din urmă, răbdarea lor ar putea crăpa și nimeni nu la va mai putea sta atunci în cale”, afirmă Timur Țhovrebov, liderul Uniunii foștilor combatanți din Osetia de Sud.

Potrivit lui Pați Zakareišvili, expert în conflictologie (de la Tbilisi – M. G.), nu există deocamdată dovezi că persoanele arestate ar avea o legătură directă cu autoritățile din Osetia de Sud. În opinia sa, aici se simte clar „mâna Moscovei”.

Zakareišvili afirmă că nu există nici un temei pentru a acredita ideea că Osetia de Sud ar sprijini terorismul. „O parte considerabilă a populației din regiune nutrește față de Gruzia sentimente cel puțin de speranță, dacă nu de încredere, că aceasta își va schimba atitudinea față de ei. Aceștia nu manifestă o aspirație deosebită pentru dobândirea independenței, simțind că acest lucru este cu neputință”, spune expertul.

Alan PARASTAEV,
directorul Centrului de inițiative civice din Osetia de Sud;
Zurab BENDENIAȘVILI,
directorul Agenției de presă „Prime News”, Tbilisi.
Institute for War and Peace Reporting
(www.iwpr.net)

Întrebări:

1. Câte surse au utilizat autorii în acest articol?
2. De ce tip sunt ele?
3. Prin ce mijloace a fost colectată informația (prin observare, lectură, interviu...)?
4. În ce măsură sunt prezentate punctele de vedere ale părților?
5. Ce momente noi adaugă fiecărei sursă de informare? Stabiliți aceste elemente.
6. Apreciați articolul în baza unui sistem de evaluare de cinci puncte. Motivați evaluarea pe care ați făcut-o.

Lukașenko a respins invazia poloneză

Parlamentarilor europeni nu le-a fost de folos nici chiar pașaportul diplomatic

Ieri, Comisia Europeană a condamnat decizia oficialităților de la Minsk de a interzice intrarea pe teritoriul Belarusului a unei delegații a Parlamentului European. „Autoritățile din această țară au demonstrat din nou că nu respectă drepturile fundamentale ale cetățenilor și că încalcă angajamentele internaționale pe care și le-au asumat”, se arată în declarația CE.

Incidentul s-a declanșat luni seara, când grănicerii belaruși au oprit la frontieră patru parlamentari europeni polonezi, printre aceștia fiind și vicepreședintele Parlamentului European, Jacek Saryusz-Wolsky.

Deputații europeni intenționau să se întâlnească cu lideri ai opoziției locale și cu polonezi din Belarus, care se află într-o situație dificilă din cauza conflictului cu puterea. Toți membrii delegației poloneze aveau asupra lor pașapoarte diplomatice și puteau vizita Belarusul fără a solicita vize.

A doua zi, Comitetul pentru trupele de grăniceri ale Belarusului a difuzat o declarație oficială în care reconfirmă că „unor cetățeni ai Poloniei li s-a interzis trecerea frontierei” în baza prevederilor a trei legi: „Legea cu privire la situația juridică a cetățenilor străini și a apatrizilor”; „Legea cu privire la trupele de grăniceri”, art. 10; „Legea cu privire la frontiera de stat”, art. 11. Serviciul de grăniceri a refuzat să comenteze decizia pe care a luat-o, ziaristii văzându-se nevoiți să citească printre rânduri. În una din legile invocate sunt enumerate motivele în virtutea cărora străinilor le poate fi interzisă intrarea în țară: „dacă aceasta este necesar pentru apărarea drepturilor și a intereselor legitime ale cetățenilor Republicii Belarus și ale altor persoane”, „pentru asigurarea securității de stat, asigurarea ordinii publice și protecția sănătății populației”, „dacă cetățenii străini și apatrizii au fost incluși în lista persoanelor a căror intrare pe teritoriul Republicii Belarus este interzisă sau indezirabilă”. În declarația sa, Comitetul pentru trupele de grăniceri subliniază în mod special că toate acțiunile întreprinse față de cetățenii străini sunt în strictă conformitate cu legislația belarusă.

În legătură cu incidentul cu deputații europeni, șefa serviciului de presă al MAE al Belarus, Maria Vanșina, a declarat unui reporter al „NG” următoarele: „Am făcut deja toate lămuririle necesare. MAE a avertizat că vizitele de acest fel vor fi interzise. Organele competente au decis asupra inoportunității acestei vizite”. Reamintim, în acest context, că acum o săptămână ministerul belarus de externe a dat publicității o declarație în care a calificat recenta vizită la Grodno a vicemareșalului Seimului polonez, Donald Tusk, ca o tentativă de ingerință în treburile interne ale țării, iar Comitetul Securității de Stat a declarat zilele trecute că vizitele de acest fel „instigă la ură interetnică”.

În același timp, potrivit postului național de radio al Poloniei, secretarul de presă al președintelui Parlamentului European, Josep Borrell, Jacques Nancy s-a abținut să comenteze situația. Potrivit acestuia, delegația nu era una oficială, fiind doar unul dintre grupurile politice. Totuși secretarul de presă este bine informat despre situația de la frontiera polono-belarusă și urmărește cu atenție desfășurările din zonă. La închiderea ediției, nu ne-au parvenit alte informații privind eventuale decizii dure pe care Varșovia sau Uniunea Europeană le-ar fi luat față de Minsk.

Luni însă a fost difuzată o știre ce anunța că premierul polonez a hotărât să aloce 950 mii de zloți (290 mii \$), „ca ajutor pentru crearea unui post de radio independent, care să difuzeze în Belarus programe în limba belarusă”. Mijloacele provin din rezerva bugetului de stat, fiind distribuite unor organizații neguvernamentale care vor întemeia acest post independent de radio. Totodată, ministerul polonez de externe negociază cu factori din Uniunea Europeană și SUA privind finanțarea postului.

Olga MAZAEVA
Nezavisimaia gazeta. 10.08.2005

Întrebări:

1. Câte surse de informare au fost utilizate în acest articol?
2. De ce tip sunt ele?
3. Prin ce mijloace a fost colectată informația (prin observare, lectură, interviu...)?
4. În ce măsură sunt prezentate punctele de vedere ale părților?
5. Cum a procedat autorul în cazurile când nu a reușit să obțină comentarii în probleme ce îl interesau?
6. Ce momente noi adaugă fiecărei sursă de informare? Stabiliți aceste elemente.
7. Apreciați articolul în baza unei scale de evaluare de cinci puncte. Motivați evaluarea pe care ați făcut-o.

Lucrări practice pe tema „Colectăm informație”

Exercițiul 1

Grupul de ziariști se împarte în echipe a câte patru persoane. Fiecărei echipe i se distribuie câte un ziar. Ar fi bine ca ziarele să fie diferite, astfel încât, după ce acestea vor fi analizate, să se poată compara cum utilizează sursele ziariștii de la aceste ziare.

Sarcină concretă: Citiți ziarul în 20 de minute; stabiliți sursele de informare utilizate în fiecare articol; întocmiți un tabel în care să se arate câte articole au fost inserate în ziar, câte surse de informare au fost folosite în fiecare articol (ar putea fi mai multe). În final, fiecare echipă prezintă o sinteză care să cuprindă o analiză sub raport cantitativ a conținuturilor din fiecare ziar în parte.

Exercițiul 2

Grupul de ziariști se împarte în echipe, însă într-un mod diferit față de exercițiul anterior. Fiecărei echipe i se dă un set de întrebări (6-8), la care urmează să răspundă pe parcursul unei ore, după care comunică în ce mod au reușit să găsească informația.

Model de set de întrebări:

- Care sunt țările-membre ale Consiliului European?
- Ce valoare are moneda națională din țara dvs raportată la dolar și la euro?
- Ce bucate sunt servite la unul din restaurantele (oricare) din orașul dvs?
- Ce distanță, pe calea aerului, este între orașele Nukus și Navoi?

-
- Găsiți informația necesară pentru a-i contacta pe redactorii-șefi de la „The Guardian”, „USA Today”, „Komsomolskaia pravda” și „Nezavisimaia gazeta”.
  - Câte imobile sunt pe strada pe care vă aflați în acest moment?
  - Cât costă strugurii la piață?
  - Câte țări sunt membre ale Uniunii Europene?
  - Câți copii s-au născut ieri în orașul dvs?
  - Când vor avea loc alegerile următoare în țara dvs?

Ce este o știre?

Din acest capitol veți afla:

- Ce este o știre
- Cum un eveniment devine știre
- Ce anume face ca informația să se transforme în știre

În accepția ziariștilor, știrea este o informație care, până în momentul publicării, era necunoscută marelui public. Știrile prezintă interes pentru mulți oameni. Datorită lor aflăm lucruri de care nu aveam știință, cunoaștem fapte și întâmplări adeseori cu totul ieșite din comun.

Știrea este lucrul cel mai important în jurnalism, temelia acestei profesii. Zilnic, mii de oameni citesc ziare și privesc televizorul pentru a afla ce se mai întâmplă în lume. Ziariștii sunt în căutarea știrilor pe întregul mapamond, pătrund dedesubturile intrigilor politice, studiază probleme dificile de economie, se aventurează în expediții până la capătul pământului sau își riscă viețile în războaie. O fac cu un singur scop, ca seara, așezați comod în fotolii, oamenii să poată urmări buletinele de știri tv sau, dimineața la o ceașcă de ceai, să răsfoiască ziarul.

După ce criterii se călăuzesc însă jurnaliștii când stabilesc că o știre va trezi sau nu interesul cititorului? De regulă, reporterii și redactorii cu experiență au fler la știrea adevărată. Unii au un simț al informației atât de dezvoltat încât pricep dintr-o frântură de frază ce știre merită atenție și ce amănunt trebuie ignorat, ce anume va face senzație și ce detalii vor rămâne neobservate.

Cea mai cunoscută definiție a știrii este atribuită lui *John Bogart și Charles Dana*: „Nu este o știre când un câine mușcă un om, deoarece așa ceva se întâmplă des. Însă când un om mușcă un câine, atunci avem o adevărată știre”.

Gerald Johnson, reporter la ziarul *The Sun* din Baltimor, scria: „O știre este ceea ce trezește interesul unui bun gazetar”.

„Știrea este un fapt pe care cineva ține să-l ascundă cu tot dinadinsul. Restul nu e decât publicitate”, o altă definiție ce este atribuită lui *William Hearst și lordului Northcliff*.

„Știre este orice subiect necunoscut de agenția noastră”, o formulă ce aparține lui *Aleksandr Avanesov*, redactor-șef al agenției de presă *Arminfo*, din Erevan.

Nu există, așadar, o definiție universală a știrii care ar integra toate punctele de vedere, care ar explica noțiunea și modul în care să fie selectate adevăratele noutăți din fluxul de evenimente și întâmplări ce se produc zilnic. Căci oamenii manifestă interese dintre cele mai diverse, ei vor să știe ce se întâmplă pe strada învecinată, în oraș, în țară, în lume. Pentru a înțelege ce anume prezintă interes cu adevărat, vom încerca să formulăm o serie de caracteristici ale noutăților, evenimentelor și fenomenelor, precum și factorii datorită cărora evenimentele devin știri.

Caracteristicile știrilor

Aria de influență. O știre este cu atât mai interesantă cu cât conținutul ei și consecințele pe care le implică privesc un număr mai mare de oameni.

Celebrități. Omul este curios prin însăși firea sa, de aceea el va citi cu mult interes știri despre oameni cunoscuți, despre activitatea lor, precum și despre viața privată, despre pasiunile acestora.

Elementul neobișnuit, senzațional. Faptele sau oamenii extraordinari, ieșiți din comun, fenomenele bizare trezesc mereu interesul cititorilor.

Să le examinăm⁸.

Aria de influență

Ziarele abordează pe larg problematica politică, iar știrile politice, de cele mai multe ori, ocupă primele pagini ale ziarelor. Să însemne oare aceasta că evenimentele din sfera politicii pot deveni știri de larg interes? Nu e neapărat. Prin urmare, altceva contează. Corect ar fi să presupunem, în context, că știrile politice prezintă interes deoarece vizează interesele mulțimilor, iar orice schimbări în politică influențează viața întregii țări. Iată de ce sunt interesante știrile privind schimbările ce au survenit în politica de stabilire și achitare a pensiilor, privind tarifele la serviciile telefonice sau pentru apa consumată. Din aceleași motive, trezește interesul cititorului tot ce se referă la războaie.

Celebrități

Nu e neapărat ca eroii acestor știri să fie staruri de cinema sau sportivi remarcabili. În țările politizate din spațiul postsovietic, locul acestora, adeseori, este ocupat de oamenii politici. Publicul dorește să cunoască cât mai multe despre viața personalităților. Numele unora sunt atât de cunoscute încât doar acest simplu fapt asigură valabilitatea știrii.

Iată de ce subiectul unei știri ar putea fi, de pildă, frecventarea unui restaurant de către șeful statului, o călătorie a premierului francez care și-a vizitat rudele, căsătoria unui teleast sau problemele pe care le are cu fiscalul o vedetă oarecare.

Elementul neobișnuit, senzațional

Dacă ceva anume v-a făcut să vă opriți locului și să deschideți larg ochii de uimire, înseamnă că s-a întâmplat ceva neobișnuit. Cazul, interesant pentru dvs, ar putea trezi și curiozitatea cititorilor. Întâmplările neobișnuite, bizare, oamenii ciudați, cu destine aparte, au fost întotdeauna interesante cititorilor. Ele pot constitui subiecte pentru știri.

Factorii

Factorii datorită cărora un eveniment devine suficient de interesant ca să se constituie într-o știre de presă sunt: **conflictul, proximitatea în spațiu și proximitatea în timp.**

8. Vezi: *Melvin Mencher*. Basic Media Writing. Brown & Benchmark, 1993.

Factorul conflictului

Întreaga noastră viață este constituită din conflicte: conflicte dintre cei mari și cei mici, dintre cei care se consideră „ai casei” și străini, conflicte cu prietenii, cu persoane apropiate sau necunoscute. Există conflicte armate și conflicte soluționate pe căi pașnice, conflicte internaționale și conflicte regionale.

Examinarea unor proiecte de legi în parlamente, interesele ce se ascund după aceste dezbateri, rapoartele unor miniștri în ședințele de guvern conțin în ele germenii unor conflicte mai mari sau mai mici. Un ziarist are datoria de a înțelege acest lucru și de a ști să arate cititorului sau spectatorului care este cauza diferendului și ce interese urmăresc părțile aflate în conflict. În plus, ziaristul va arăta și ce crede societatea, și ce puncte de vedere – altele decât cele exprimate în parlament sau în cabinetul de miniștri – există în legătură cu aceasta.

Conflicte există pretutindeni, ele putând fi generate de calitatea proastă a produselor alimentare, de prețurile lor piperate, de accidente de automobil, de competiții sportive sau spectacole de teatru. Cele mai multe conflicte parcă sunt făcute pentru a deveni știri de presă. Nu întâmplător oamenii trec pragul redacțiilor pentru a povesti despre problemele lor, adică despre niște conflicte pe care nu sunt în stare să le rezolve de unii singuri.

Atenția sporită pe care mass media o acordă confruntărilor armate, manifestațiilor de masă, oricăror forme de aplicare a armelor este explicabilă tocmai prin factorul conflictului, care face ca aceste evenimente să fie interesante. Priceperea ziaristului de a sesiza conflictul și de a relata adecvat despre el constituie un indiciu al profesionalismului.

Factorul proximității în spațiu...

Oamenii au vrut întotdeauna să știe ce se întâmplă în imediata lor apropiere. Adeseori este mult mai interesant să citești despre o groapă de pe strada de alături decât despre întâlnirea unor șefi de state dintr-o țară îndepărtată. Ziaristul caută, pentru știrile sale, evenimente și oameni care sunt apropiați cititorilor săi. Dacă a avut loc un accident și noi aflăm despre el, primul lucru care ne interesează este dacă printre victime sunt sau nu concetățeni ai noștri. Pe aceștia căutăm să-i aflăm printre campionii competițiilor sportive, printre personalitățile culturale recunoscute, proeminente.

Oamenii se atașează sentimental față de cei ce le seamănă, le împărtășesc aspirațiile și interesele, au un mod de viață și de gândire similar. Știrile locale sunt atât de importante tocmai datorită acestor elemente.

...și în timp

Dorim mereu să aflăm noutățile, ultimele știri. Să știm ce s-a întâmplat astăzi, acum, chiar cu câteva momente în urmă. Viața unei știri e scurtă. Impactul ei durează cel mult o zi-două. Ceea ce s-a întâmplat azi e cu mult mai important decât ce a fost ieri. Știrea de ieri are o mai mare greutate decât cea de alaltăieri. „Dar ce a fost alaltăieri?”, te poate întreba, mirată, persoana cu care dialoghezi. De fapt, aceasta nici nu prea contează, deoarece, între timp, multe alte evenimente au întunecat deja aceste „noutăți vechi”.

Orice ziarist caută să comunice știrea cât mai repede, mai repede decât o pot face concurenții săi. De promptitudinea cu care este difuzată informația depinde numărul spectatorilor din fața micului ecran sau cel al cititorilor ziarului dvs. De asemenea, de aceasta depinde încrederea și celebritatea de care vă veți bucura. În vremea noastră, odată cu dezvoltarea tehnologiilor electronice, contează orice minut la difuzarea unei știri. Cine va fi primul?, iată cum se pune

problema. Acest lucru îi vizează în mod special pe ziaristii angajați la agențiile de presă. Într-o mai mică măsură problema îi vizează pe jurnaliștii tv și, în cele din urmă, pe gazetari. Totuși, în cazul ziarelor, exigențele sunt mult mai mari în ce privește calitatea prezentării informației, profesionalismul ziaristului. Toate aceste subiecte le vom aborda în capitolul care urmează. Vom învăța cum se scrie despre un eveniment sau, mai simplu, cum se scrie o știre.

Texte pentru analiză

Saakașvili și Iușcenko preferă să comunice în limba rusă

Președintele Gruziei, **Mihail Saakașvili**, și cel al Ucrainei, **Viktor Iușcenko**, au comunicat, în cadrul vizitei pe care ultimul a făcut-o, la 12 august, la Tbilisi, preponderent în limba rusă. Acest lucru a devenit cunoscut unui reporter al agenției de presă **REGNUM**, care citează serviciul de presă al președintelui Ucrainei. Informația a fost confirmată, de asemenea, de serviciul de presă al președintelui Georgiei, care a declarat că pe aeroportul din Tbilisi Saakașvili l-a salutat pe Iușcenko în limba ucraineană. De asemenea, el și-a început în ucraineană discursul pe care l-a rostit la ceremonia de semnare a declarației comune a celor doi șefi de stat, care a avut loc la Borjomi.

Potrivit serviciului de presă al liderului ucrainean, în timpul întâlnirilor, într-un cadru extins, pe care le-au avut cei doi șefi de state, precum și al celor avute cu reprezentanți ai opiniei publice, s-a comunicat în limba rusă, întrucât aceasta este înțeleasă de ambele părți. În cadru întâlnirilor cu ușile închise, Viktor Iușcenko și Mihail Saakașvili au discutat, în afară de limba rusă, și în ucraineană. „Președintele Gruziei, Mihail Saakașvili cunoaște bine limba ucraineană, deoarece și-a făcut studiile mai mulți ani la Kiev”, menționează serviciul de presă al președinției ucrainene.

Agenția de presă REGNUM.
16.08.2005

De fapt, nu sunt prea sigur dacă o asemenea știre merita să fie difuzată de o mare agenție de presă. Citind printre rânduri, am putea, probabil, afla din ea că cei doi lideri, sprijiniți de Occident și care se confruntă cu o multitudine de probleme politice vizavi de Rusia, comunică între ei totuși în limba rusă. Sesizăm în ea ideea caustică: „Oricum, fără limba rusă, prin urmare, fără de Rusia, nu vă mai descurcați!”. Abordând însă textul din punctul de vedere strict informativ, aceasta nu prezintă o valoare prea mare. Remarcăm că reporterii de la REGNUM au luat legătura cu serviciile de presă ale celor doi șefi de state, pentru a afla în ce limbă au comunicat.

Să încercăm să analizăm această știre din punctul de vedere al caracteristicilor pe care le-am prezentat mai sus.

Caracteristica	Descrierea acesteia	Se atestă sau nu (+ sau -)
<i>Aria de influență</i>	Faptul că Saakașvili și Iușcenko au discutat între ei în limba rusă nu are nici o influență asupra unor grupuri de oameni.	-
<i>Celebrități</i>	Da, se atestă: este vorba de două personalități politice.	+
<i>Elementul neobișnuit, senzațional</i>	Este vorba de doi oameni care s-au născut și au trăit cea mai mare parte a vieții lor în URSS. Nu considerăm ca fiind neobișnuită această circumstanță.	-

Să analizăm acum știrea din punctul de vedere al factorilor:

Factorii	Descrierea acestora	Se atestă sau nu (+ sau -)
<i>Conflictul</i>	Chiar dacă acest factor ar exista (vezi mai sus), el este disimulat printre rânduri. Mai curând, conflictul nu se atestă aici.	-
<i>Proximitatea în spațiu</i>	Se atestă. Continuăm să receptăm ca fiind apropiat și interesant tot ce se întâmplă în spațiul postsovietic, indiferent în ce țară din fosta URSS s-a produs evenimentul.	+
<i>Proximitatea în timp</i>	Știrea este „proaspătă”.	+

Astfel, dacă la „caracteristici” avem mai multe „minusuri” decât „plusuri”, la capitolul „factori” stăm bine.

Să mai parcurgem încă o dată această știre. Ca fapt interesant, vom constata că, în cadrul reuniunii, o parte din discuții au fost purtate în ucraineană, președintele Gruziei, Mihail Saakașvili, cunoscând bine această limbă. E tocmai momentul ce putea fi valorificat pentru a face o știre, însă el a fost ignorat. Dacă nimerea în câmpul de vedere al reporterului, atunci am fi avut un „plus” la rubrica „elementul neobișnuit, senzational” și două „plusuri” în primul tabel. Prin urmare, acea știre putea fi editată.

Citiți aceste articole. Răspundeți la întrebări:

1. Sunt aceste materiale știri?
2. În ce constă elementul noutății?
3. Analizați-le conform tabelelor întocmite mai sus.
4. Ați publica aceste texte, dacă ați fi redactorul unui ziar? Motivați-vă decizia.
5. Puteau fi aceste texte scrise mai simplu? Redactați-le și eliminați ce vi se pare de prisos.

Un oraș pe frontieră

Savanții chinezi au formulat o serie de propuneri deosebit de interesante privind promovarea ideii de creare a unei zone transfrontaliere de comerț liber la hotarul dintre Kazahstan și China. În cadrul unei „mese rotunde”, care a avut loc la 1 martie la Beijing, la inițiativa Ambasadei Republicii Kazahstan în Republica Populară Chineză, profesorul Xia Ishan de la Institutul chinez de relații internaționale și, prin cumul, consilier în guvernul RAXU⁹ al RPC, a propus să fie întemeiat, în baza Centrului internațional de comerț de la punctul de trecere a frontierei Horgos, aflat în faza de proiectări, un oraș internațional kazaho-chinez, care să aibă același nume. În cadrul vizitei de lucru, pe care președintele Kazahstanului Nursultan Nazarbaev a efectuat-o în septembrie trecut la Xinjiang, a fost semnat Acordul-cadru privind crearea Centrului internațional de cooperare transfrontalieră „Horgos”. Până în prezent, în această problemă s-au desfășurat câteva runde de negocieri și au fost create patru grupuri de lucru în problemele

9. Regiunea Autonomă Xinjiang-Uigură. RAXU este situată în partea de vest a Chinei și se mărginește cu Kazahstanul, Kîrgîzstanul, Pakistanul, India și Mongolia. Capitala RAXU este orașul Urumci.

vizelor, fiscalității, regimului vamal și al securității. Săptămâna trecută, la Horgos, a fost convocată ședința ordinară a grupurilor de lucru din Kazahstan și China, la care s-a convenit asupra configurației, a suprafeței pe care o va ocupa obiectivul etc. Cu acest prilej, Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Kazahstanului în RPC, Djanibek Karibjanov, a propus ca, în perspectivă, viitorul centru de comerț cazaho-chinez să se transforme într-un centru internațional de cooperare a țărilor din Asia Centrală. Xia Ishan a subliniat că China face eforturi susținute pentru a înlăptui ideea, formulată de N. Nazarbaev încă în anul 1993, de a crea Centrul de cooperare transfrontalieră. În acest context, savantul a propus ca, în afara Centrului de comerț, pe ambele maluri ale râului să fie pusă temelia unui Oraș Internațional, fără precedent în istoria umanității. „Va fi un exemplu elocvent de dezvoltare a cooperării economice între țările noastre. Cadrul preconizat de funcționare a Centrului de comerț, care se construiește, face posibilă realizarea acestei idei”, a spus în încheiere profesorul.

Kazinform
Ziarul „Delovaia nedelea”.
Kazahstan, 4.03.2005

Gheidar Aliev a plecat în Turcia la tratament

Potrivit unui comunicat al serviciului de presă al președintelui Azerbaidjanului, Gheidar Aliev, difuzat aseară, liderul azer a plecat pe calea aerului, la 3 mai, seara târziu, la Ankara, pentru a fi supus unui examen medical la Academia medicală militară „Gulhane”. Înainte de plecare, președintele Aliev a condus o ședință a Consiliului de Securitate al Azerbaidjanului, la care a fost examinată „situația tensionată ce s-a creat în urma inundațiilor ce au afectat mai multe regiuni ale Azerbaidjanului, inundații provocate de ploile abundente și de topirea zăpezilor în munți”.

După cum am informat, Gheidar Aliev s-a mai tratat, la începutul anului 1999, la academia „Gulhane”. În același an, el a fost operat pe cord într-un spital din orașul american Cleveland. Potrivit comunicatului serviciului de presă, președintele se simte bine și intenționează să revină la Baku peste două zile.

La 22 aprilie, a plecat pentru tratament în SUA și premierul Azerbaidjanului, Artur Rasi-zade, care, potrivit constituției țării, este a doua persoană în stat. Potrivit unor informații oficiale, acesta urmează să suporte o intervenție chirurgicală la ochi în Centrul medical „Hopkins”, situat în apropierea Washingtonului.

ITAR-TASS
Kommersant, 05.05.2003

Comedia „Prea multă minte strică” este înțeleasă și apreciată la Erevan

În luna octombrie 1827, exact acum 175 de ani, la Erevan a fost montată în premieră comedia „Prea multă minte strică”, de Aleksandr Griboedov.

Spectacolul a fost pus în scenă și jucat, în prezența autorului, de ofițeri din garnizoana militară din Erevan. Griboedov nu a mai avut ocazia să vizioneze și alte reprezentații ale piesei sale. Și nu din motivul că peste puțin timp avea să înceteze din viață, ci pentru că montarea comediei a fost, de fapt, interzisă. Ani la rând ea a fost cunoscută doar în manuscris, ca abia în anul 1962 – cu 140 de ani în urmă – textul comediei „Prea multă minte strică” să fie publicat integral.

Această lucrare i-a adus lui Griboedov un renume mondial. Comedia sa în versuri constituie o satiră caustică ce demască viciile unei Rusii înrobite, aflate la cheremul dvorenilor și al cinovnicilor. Ceațki, protagonistul piesei, este exponentul ideilor progresiste ale decembrieștilor. Scrisă cu multă măiestrie, în cheie realistă, apelând la mijloacele plastice și sugestive ale oralității, comedia lui Griboedov a făcut

epocă în istoria dramaturgiei ruse. Multe replici din acest text au devenit expresii înaripate (de exemplu: „Gurile rele sunt mai de temut decât pistolul”), fiind întâlnite în vorbirea poporului.

Ziarul „Novoie vremea”,
Armenia, 05.10.2002

Lucrare practică la tema „Ce este o știre?”

Sunteți redactorul unui ziar. Aveți în față douăzeci de subiecte ale unor posibile articole. Decideți care dintre ele conțin elementele unei știri. După ce le-ați selectat, evaluați-le în baza unui sistem de patru puncte, unde „1” este nota maximă (știrea va fi inserată în prima pagină), iar „4” - nota minimă (respectiv va fi plasată în ultima pagină).

Țineți cont ca în fiecare pagină să fie inserate cam același număr de știri.

Subiecte	Puncte
Prognoza meteo: o încălzire bruscă a vremii.	
Un accident grav. În coliziune au intrat un autoturism și două troleibuze. Au fost înregistrate victime.	
A fost numit în funcție noul procuror general.	
În piața centrală a orașului au fost cununate 200 de cupluri de tineri însură- ței.	
Primarul orașului a fost accidentat de un automobil, suferind traumatisme ușoare.	
Madeline Albright, fostul secretar de stat al SUA, sosește în țara dvs, la invi- tația primierului.	
Unui cunoscut regizor de film din Kazahstan i se acordă premiul „Oscar”.	
Parlamentul a votat o majorare de salarii pentru deputați.	
Nu au fost încă descoperite cauzele izbucnirii unui incendiu la spitalul municipal, în care și-au pierdut viețile doi pacienți, un doctor și o asistentă medicală.	
Savanții afirmă că aspirina nu este eficientă, iar în unele cazuri este chiar contraindicată.	
Astăzi va fi proiectat în premieră un nou film artistic.	
A fost externat un deputat, care fusese spitalizat după ce s-a încăierat la bătaie pe culoarele Parlamentului cu un coleg.	
A fost înregistrat un nou partid politic.	
Șeful statului a vizitat o expoziție de artă.	
Cursurile valutare.	
Discuțiile în contradictoriu privind instalarea unui nou monument continuă.	
A încetat din viață regele Arabiei Saudite.	
Președintele țării a dăruit un autoturism unui sportiv, câștigător al titlului de campion mondial la lupte.	
Alte victime ale rasismului. Doi armeni și trei azeri au fost agresați de ca- petele-rase din Moscova.	

La Kiev a fost descoperit un tablou de Claude Monet, despre care se crede că ar fi fost furat din Galeria națională din Londra.	
În piața centrală a orașului se preconizează construcția unui hotel de patru stele.	
În oraș a fost deschis un nou magazin auto, care vinde mașini foarte scumpe.	
S-au majorat tarifele pentru călătoriile în transportul municipal.	
Un sondaj sociologic a relevat că populația consideră că țara este vulnerabilă în fața unei agresiuni din exterior.	
Conferință de presă a unei organizații nonguvernamentale în legătură cu cazurile de tortură din penitenciare.	
Un renumit violonist, originar din țara dvs, a sosit în turneu în oraș.	
Savanții afirmă că din cauza încălzirii globale s-au schimbat culorile de zbor ale păsărilor migratoare.	
Un fotbalist, compatriotul dvs, a semnat un contract cu conducerea echipei „Chelsea”.	
Ziarul dvs a fost acționat în judecată într-o cauză de apărare a onoarei și a demnității.	
Fiul președintelui a fost arestat de poliția franceză pentru că s-a luat la bătaie într-un restaurant.	
Fondul locativ municipal se află într-o situație deplorabilă.	
S-a anunțat că rețelele de alimentare cu apă ale orașului vor fi privatizate.	
Șeful statului a emis un decret de amnistiere. În libertate vor fi puse trei mii de persoane. Altor șase mii de deținuți le vor fi reduse termenele de detenție.	
În munți s-a prăbușit un elicopter. O persoană și-a pierdut viața, altele trei au fost rănite.	
O rudă apropiată a ministrului de interne și-a procurat un imobil la Londra.	
Parlamentul a interzis publicitatea la televiziune pentru articolele de tutungerie și băuturile alcoolice.	
O minoritate din țara dvs își sărbătorește o datină.	
Autoritățile vamale americane au arestat un galerist care intenționa să introducă în SUA 50 de tablouri.	
Revista „Dosug” editată în Rusia a conferit soției președintelui din țara dvs titlul de „Femeia anului”.	
Reforma școlară, care va schimba radical întregul sistem de educație, începe în acest an.	

Scriem o știre

Din acest capitol veți afla:

- Ce este un fapt
- La ce întrebări trebuie să răspundă o știre scrisă profesionist
- Ce este un lied și cum se scrie acesta
- Cum se structurează textul unei știri

Vom analiza, de asemenea, modele de știri apărute în presă

Doar o clipă... Înainte să înceapă a scrie, ziaristul trebuie să înțeleagă bine despre ce scrie, cu alte cuvinte, *să se informeze*.

Ce este un fapt?

A scrie știri este echivalent cu a relata fapte. „Știrile înseamnă FAPTE, FAPTE -, repet: FAPTE. Nicidecum OPINII. Și nici SUPOZIȚII. Evitați-le cu orice preț”¹⁰. Cu adevărat, pentru opinii, analize, ipoteze și comentarii există alte genuri ale presei, care urmăresc alte obiective, acestea ținând de preocupările observatorilor, analiștilor sau comentatorilor.

Scriu știri, de regulă, tinerii reporteri. Cu timpul, aceștia trec într-o altă „categorie de greutate” jurnalistică. Mulți reporteri aflați la început de carieră își imaginează că publicul nu mai are răbdare să ajungă ziua când ei – acești reporteri (care sunt tineri, fără experiență de viață și profesională) – vor împărtăși cititorilor tot ce cred, punctul lor de vedere în toate problemele contemporaneității, de la situația politică din țară până la problemele educației sau ale artei teatrale.

Lucrurile stau însă cu totul altfel. Cititorii așteaptă în primul rând fapte. Prima lege după care se va călăuzi un reporter va fi aceasta:

Faptele sunt mai importante decât comentariile.

Reporterii au funcția de a fi ochii și urechile cititorilor, nu și creierele acestora. Oferiți cititorilor fapte, concluziile le vor trage ei înșiși. Posibilitatea pe care o acordăm publicului, de a extrage din fapte propriile concluzii, este un mod prin care

10. Joan Clayton. Journalism for Beginners.- Judy Piatkins Publishers, London, 2000. – p. 24.

ne exprimăm respectul față de el. Acesta, la rândul său, ne onorează cu încrederea sa.

Dar ce este un fapt? Avem această știință? Cum putem judeca despre un eveniment la care nu am fost martori? Institutul pentru reflectarea războiului și a păcii vă recomandă, în această situație, să apelați la regula „celor două surse”.

„Regula de aur”: pentru a confirma sau infirma orice informație este necesar de a folosi două surse, independente una față de cealaltă. „Independente una față de cealaltă” înseamnă că:

- informația pe care o are, sursa A nu a obținut-o de la sursa B;
- sursele A și B nu au obținut informația lor de la o sursă comună – sursa C.

Asigurați-vă că A și B sunt surse prime și nu considerați nimic ca fiind „un fapt”, până când aceasta nu este confirmat de două surse independente.

Regula „celor două surse”

Exemplul întâi

O situație: În orașul N s-au produs mari tulburări. Purtătorul de cuvânt al Ministerului de interne vă comunică că din rândurile manifestanților s-a tras asupra poliției, un polițist fiind grav rănit. Un alt polițist, participant la aceste evenimente, confirmă informația.

Este acesta un fapt? Să medităm împreună!

O problemă: Ni se par întrucâtva dubioase afirmațiile similare ale celor doi, care prezintă doar o parte aflată în conflict. Poate chiar acest polițist a furnizat MAI informația respectivă?! Poate întreaga situație a fost înscenată de poliție, pentru ca să aibă motive pentru a să se dedea la acțiuni represive?!

Ce-i de făcut?

Să ne deplasăm în orașul N și să vorbim cu martorii oculari.

Să contactăm telefonic propriile surse din acest oraș, să luăm legătura cu martori la acele evenimente.

Să telefonăm la spitalele din oraș și să stabilim dacă un polițist rănit a solicitat asistență medicală (astfel vom preciza dacă s-a tras sau nu în forțele de ordine).

Să mergem la fața locului, să vorbim cu oamenii (cu locatari din imobilele din apropiere, de pildă).

Să-i contactăm pe participanții la manifestațiile de protest, să ascultăm și versiunea acestora asupra celor întâmplate.

Exemplul al doilea

O situație: Un membru al organizației „Hizb ut-Tahrir”, arestat în Kazahstan, v-a comunicat într-un interviu că, în timpul aflării sale în arest, polițiștii l-au amenințat că îl vor ucide. Un post tv neguvernamental a informat, de asemenea, că poliția l-a amenințat cu moartea pe acest om în timpul aflării sale în detenție.

Este acesta un fapt? Să medităm împreună!

O problemă: Un post tv neguvernamental este prin definiție o sursă de mâna a doua, de aceea nu vă puteți bizui pe el ca pe una „dintre cele două surse”. S-ar putea ca această informație să se bazeze pe depozițiile aceluiași membru al „Hizb ut-Tahrir”.

Soluții:

Discutați cu reprezentanții poliției.

Vorbiți cu polițiști luați aparte: s-ar putea ca cineva dintre ei, sub acoperirea anonimului, să confirme informația.

Dacă e cu putință, vorbiți cu alți membri ai „Hizb ut-Tahrir”. Întrebați-i cât de frecvent se întâmplă asemenea cazuri. (Informația pe care o veți obține ar putea să nu vă servească la nimic, însă va prefigura o tendință.)

Cum procedați însă dacă nu reușiți să obțineți o informație din primă sursă?

Nu scrieți atunci „aceasta s-a întâmplat...”, ci „X afirmă că aceasta s-a întâmplat...”.

Nu scrieți „X a comis Y...”, ci „sursa A ne-a comunicat că X a comis Y...”¹¹.

Colectăm informația

Jurnalismul presupune nu numai simpla comunicare a unei noutăți. Prea mult ar semăna această îndeletnicire cu răspândirea unui zvon oarecare. O știre prezentată în mod profesionist implică și alte elemente.

Să examinăm un exemplu:

„Șeful poliției din orașul Baku, Magherram Aliev, l-a acționat în judecată pe Aidîn Guliev, redactorul ziarului de opoziție „Hurriet”, pe care îl acuză că ar fi calomniat poliția.

(Comunicat al Centrului de Jurnalism Extrem al Uniunii Jurnaliștilor din Rusia).

Parcurgând această informație, cititorul se va gândi. „Ei și?...”. O reacție justificată întru totul. Informației de mai sus îi lipsesc multe elemente pentru a deveni o știre. Dacă cineva ar prezenta acest text la vreun ziar, un redactor cu experiență i-ar pune imediat următoarele întrebări:

- Când l-a acționat în judecată?
- De ce a făcut acest lucru? Ce articol anume, publicat în ziar, l-a înfuriat pe șeful poliției?
- Ce a declarat șeful poliției în legătura cu aceasta?
- Ce reacție a avut redactorul?

O știre adevărată va conține și răspunsuri la toate aceste întrebări. Dacă reporterul va mai afla, în plus, câte dosare au fost intentate împotriva presei, câte cauze au fost câștigate de către reclamanți, atunci cititorul va avea asupra conflictului și a desfășurării posibile a acestuia o imagine mult mai limpede.

---

11. Vezi: www.cjes.ru/lib/standart

Întrebările la care suntem datori să răspundem în orice articol

Cine? – Who?
 Ce? – What?
 Când? – When?
 Unde? – Where?
 De ce? – Why?
 Cum? – How?

Acel „ceva” care lipsea în informația analizată mai sus sunt tocmai răspunsurile la aceste șase întrebări. Sunt **întrebările fundamentale ale jurnalismului**.

În engleză, cinci din cele șase întrebări încep cu litera „W” și doar una cu „H”. Iată de ce în limbajul ziariștilor acestora li se mai spune „Cinci de W și un H”. Cel care a lansat expresia în mediul gazetăresc a fost Rudyard Kipling.

A mele șase credincioase sluge,
 Vă datorez tot ce știu eu acum.
 Vă strig din nou, iară pornim la drum –
 Cine, Ce, Când, Unde, De Ce și Cum!

I keep six honest serving-men
 (They taught me all I knew);
 Their names are What and Why, and When,
 And How, and Where, and Who.

Înainte de a începe a scrie un articol, este necesar să știți ce structură va avea acesta, ordinea în care vor fi expuse evenimentele și multe altele. Totuși, lucrul cel mai greu este începutul. Mai întâi, vom vedea dacă în bloc-notesul de reporter avem răspunsurile la cele șase întrebări. Odată clarificate acestea, putem purcede la scris. Vom începe, așadar, cu începutul oricărei informații – cu **liedul**.

Liedul

Începutul unui articol se numește **lied**. Liedul reprezintă un enunț simplu, clar, constituit din prima, sau din primele două propoziții ale articolului. Un lied are menirea să capteze atenția, să-l facă pe cititor să parcurgă textul până la capăt. Dintr-un lied aflăm, de regulă, ce subiect este abordat, desfășurările acestuia. Din punctul de vedere al profesiei de ziarist, este deosebit de important să știm cum se scrie un lied.

Pentru știri și pentru materialele informative se recomandă a folosi așa-zisul lied direct, care ne introduce nemijlocit în miezul problemei sau al evenimentului. La modul ideal, un lied va răspunde la majoritatea celor șase întrebări, dacă nu e cu puțință să răspundă la toate.

Un lied ce răspunde la toate cele șase întrebări:

Aseară (CÂND), doamna Godiva (CINE) a trecut călare (CE), goală pușcă (CUM), pe străzile din Coventry (UNDE), cerând reducerea impozitelor (DE CE).

Uneori, la scrierea unui lied, ziariștii neexperimentați caută să bage într-o singură propoziție răspunsuri la toate întrebările. Rezultatul e o frază prea încărcată, stufoasă,

ilizibilă în cele din urmă. De aceea vom adopta formula: textul va conține răspunsuri, dacă aceasta e cu putință, la toate cele șase întrebări, iar ziaristul se va strădui să răspundă la ele cât mai repede, de preferință chiar în lied. După ce articolul a fost scris, ar fi bine să-l recitim și să verificăm dacă ne-am achitat de această sarcină.

Tipurile de lieduri

Liedul rezumativ

Acesta va cuprinde o scurtă expunere a evenimentului sau va accentua asupra momentelor-cheie a celor întâmplate, pe când textul ca atare va desfășura subiectul, oferind amănunțele.

Președintele Gruziei, Eduard Șevarnadze, a declarat că își vede „misiunea sa supremă” în a reface integritatea teritorială a țării până în aprilie 2005, momentul când expiră mandatul său de șef al statului.

Astăzi, în luarea sa obișnuită de cuvânt la postul național de radio, el a declarat că în timpul apropiat va da publicității materialele privind o concepție proprie de reglementare a conflictului din Abhazia. În context, liderul georgian a menționat că puterea de la Tbilisi este pregătită pentru acceptarea unor compromisuri în problema reglementării diferendului gruzino-abhaz.

Liedul rezumativ este recomandabil pentru știri și materiale informative. Avantajul său este că îl introduce direct pe cititor în contextul situațional. Este un lied energic și laconic.

Celelalte tipuri de lieduri, pe care le vom prezenta în continuare, sunt recomandate pentru texte scrise în alte genuri jurnalistice.

Liedul amânat

Acest tip de lied conține mai puțină informație, însă incită la lectură. Informația va fi oferită mai târziu, când cititorul este deja captivul textului.

Președintele Vladimir Putin, care a venit la putere la sfârșitul anului 1999 și a promis că va soluționa o dată și pentru totdeauna problemele Rusiei în Cecenia, acum evită să vorbească despre situația din această republică.

Pentru a nu pierde controlul asupra regiunii rebele, Rusia poartă deja al doilea război din ultimii cinci ani, cu toate acestea armata lui Putin s-a împotmolit. Astăzi consilierii acestuia afirmă că războiul va dura ani, poate chiar decenii la rând. Militarii și observatorii politici au tot mai multe îndoieli referitor la existența unei strategii a Kremlinului de încheiere a războiului.

S-a învederat că războiul început de Putin, pentru a se răfui cu „bandiții” ceceni, și acel război pe care acesta îl poartă în prezent sunt două lucruri absolut diferite.

Liedul-secvență

După cum se vede și din titlu, în acest tip de lied este relatat un anumit episod legat de conținutul articolului. Un asemenea lied este potrivit pentru a inaugura articolele descriptive.

Sus, în munții Kuramin, grăniceri uzbeki înarmați până în dinți urmăresc nervos mașinile ce se apropie, îi fixează cu privirea pe insurgenții islamiști, controlează actele și percheziționează camioanele, căutând arme.

Liedul-citat

Adeseori, știrile informează despre declarații importante sau despre comentarii pe marginea unor evenimentelor curente, aparținând unor oameni politici, șefi de state sau oameni de cultură. Asemenea știri încep, de regulă, cu un citat.

„Statul intenționează să dezvolte și în continuare Forțele Armate, în special, să acorde atenție modernizării armamentului și tehnicii militare”, a declarat astăzi, într-o conferință de presă, președintele Rusiei, Vladimir Putin.

Folosirea unui citat ca lied pentru o știre ar putea, totuși, să-l descumpănească pe cititor. De exemplu:

„Pentru țările din CSI, amenințarea teroristă cea mai gravă provine din Afganistan”, a declarat conducătorul Centrului Antiterorist, generalul-colonel Boris Mîlnikov.

Ambiguitatea ce dezorientează este că, la începutul știrii, se afirmă că pentru țările din CSI amenințarea teroristă cea mai gravă provine din Afganistan, afirmație prezentată ca un fapt. Nu este însă un fapt, ci doar opinia generalului Mîlnikov, și acest lucru îl aflăm din aceeași frază. Iată un alt exemplu:

„Unica posibilitate de a se depăși situația critică ce s-a creat în legătură cu alegerea primarului Chișinăului este retragerea cererii de a se anunța alegeri anticipate, pe care Consiliul municipal a depus-o la CEC a RM și anunțarea unor alegeri anticipate”, transmite agenția de presă „INFOTAG”, cu referire la analiști ce au dorit să-și păstreze anonimatul.

Din acest exemplu se vede că situația de criză legată de alegerea primarului poate fi depășită, probabil, și prin alte mijloace, însă analiști anonimi (și nu ei înșiși, ci prin intermediul unei agenții de presă) consideră ca lucrurile stau întocmai așa.

În ambele exemple, o opinie este prezentată ca un fapt, ceea ce este inadmisibil din punctul de vedere al jurnalismului, nu însă și din cel al Public Relations.

Cum se scrie un lied

După ce am văzut că liedul rezumativ este cel mai potrivit în cazul unei știri, să încercăm să învățăm a-l scrie.

În primul rând, este necesar să înțelegem pe care dintre cele șase întrebări vom pune accentul, care dintre ele va purta încărcătura informativă maximă. În funcție de această

opțiune, există șase tipuri de lieduri rezumative – *cine, ce, când, unde, de ce, cum*. Așadar, liedul va începe răspunzând la întrebarea-cheie, respectiv și întregul text.

CINE?

În acest tip de lied, în prim-plan apare personalitatea, care, de obicei, este un șef de stat sau un cunoscut om politic.

„Președintele Azerbaidjanului, Gheidar Aliev, a sosit joi la Moscova, pentru a participa la reuniunea jubiliară a șefilor de state ale CSI”.

CE?

La acest tip de lied se va apela în cazurile când evenimentul este mai important decât actorii implicați.

Luați aminte că în acest lied în prim-plan apare întâmplarea, fapta. Tocmai de aceea îl și numim liedul-ce.

„Ben Laden a reușit să treacă frontiera datorită sprijinului ce i l-a acordat o grupare etnică aflată în opoziție față de Teheran, care l-a și adăpostit.”

CÂND?

Este unul dintre liedurile preferate ale jurnalismului postsovietic. O știre începe, de obicei, cu „Azi...” sau cu „În perioada 14-16 octombrie...”. Se subliniază astfel urgența, promptitudinea cu care a fost difuzată știrea. Totuși, ar fi bine să tratăm cu o anumită rezervă liedurile-când. Unele texte pot începe cu „În timpul apropiat...” sau cu „În anul trecut...”, dar aceasta nu înseamnă deloc că factorul temporal ar fi lucrul cel mai important în acel articol.

„Acum câteva minute, la Kremlin s-a încheiat întâlnirea dintre președintele Rusiei, Vladimir Putin, și președintele Armeniei, Robert Kocerean”.

Din exemplul de mai sus se vede clar că aici este important momentul încheierii reuniunii și nu *cum* s-a desfășurat sau *ce* decizii au fost luate la ea.

UNDE?

Acest tip de lied concentrează atenția noastră asupra locului unde s-a produs evenimentul.

„La New York arde cuprinsă de flăcări Catedrala Sf. Ioan Făcătorul de minuni, cel mai mare așezământ de cult catolic din SUA. În prezent, la stingerea incendiului sunt antrenați 200 de pompieri și 48 de autospeciale”.

DE CE?

Liedul *de ce* se folosește în cazurile când se accentuează pe motivele ce se află îndărătul evenimentului sau cauzele ce au condus la producerea acestuia.

„În pofida condițiilor meteorologice nefavorabile și a unui mare deficit de apă, recolta de bumbac din Uzbekistan este destul de bună”.

În acest lied accentul se pune pe condițiile meteo vitrege. Tocmai de aceea momentul acesta este plasat în capul știrii.

CUM?

„După câteva zile de dezbateri și de consultări, a fost ales președintele parlamentului Gruziei. În fruntea organului legislativ suprem al țării a fost desemnată Nino Burdjanadze, care până astăzi a deținut funcția de președinte al comitetului parlamentar pentru relații externe”.

După cum vedem, în acest lied contează *cum*, în ce atmosferă s-a desfășurat examinarea candidaturilor pentru funcția de speaker.

Și, în final...

Se întâmplă câteodată ca un ziarist foarte bine documentat să nu știe cum să-și înceapă articolul, cum să formuleze liedul. E o situație cunoscută multora dintre noi. Pentru a depăși această stare de impas, vă recomandăm acest exercițiu: imaginați-vă că ați aflat o veste-trăsnet pe care vă grăbiți s-o împărtășiți celor apropiați. Închipuiți-vă că ați trecut pragul casei și, dintr-o răsufare, în gura mare, anunțați vestea la ai casei... Ceea ce ați strigat în acel moment este de fapt liedul cu care urmează să începeți a scrie o știre ce va atrage atenția cititorului...

Câteva sfaturi sau ce trebuie să evitați la scrierea unui lied

- Evitați, în lieduri, să scrieți despre lucruri arhicunoscute, banale.
- Evitați cuvintele și expresiile de tipul: „iarăși”, „continuă”, „după cum am mai comunicat...”, „se știe că...” etc.
- Nu dați în lieduri nume ale unor persoane necunoscute fără a arăta cine sunt acestea. Dacă le folosiți în text, indicați, cel puțin, funcțiile lor.
- Evitați să sugerați cititorilor ce atitudine să adopte față de eveniment, prin fraze de felul: „O tristă istorie s-a întâmplat...” sau „Vești bune ne-au venit...”.

Acum, după ce am învățat cum se scrie un lied, cum trebuie să procedăm și ce anume ar fi bine să evităm, vom face următorul pas spre scrierea articolului propriu-zis.

Structurarea unui text

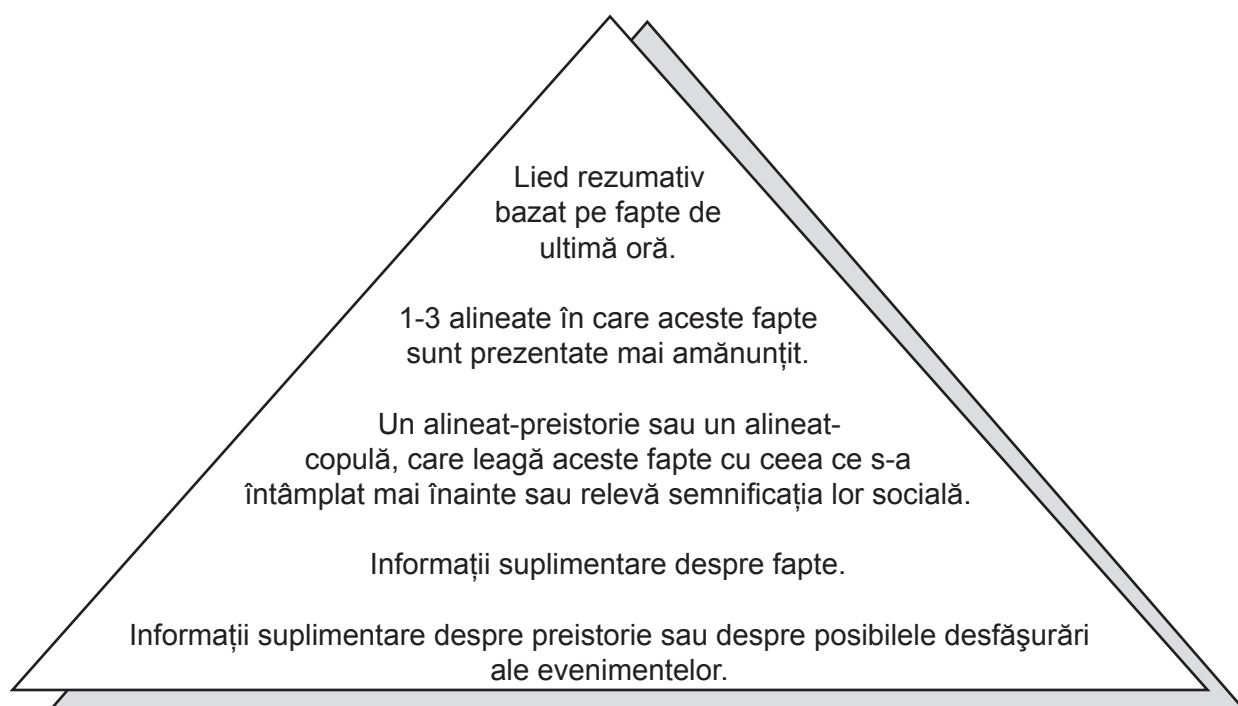
Modul tradițional de expunere a unui text jurnalistic seamănă cu o piramidă. În „vârful” figurii este plasată informația cea mai nouă, cea mai importantă, după care urmează, coborând către bază, faptele secundare și mai puțin interesante. Aceasta este esența *piramidei*, a acestui mod de structurare a textului. O structură care, de regulă, este extrem de comodă pentru cititor. El reține repede ceea ce e mai important, își poate întrerupe lectura în orice loc, fără a scăpa momentele-cheie.

Totuși, dacă unicul criteriu de structurare a textelor ar fi doar importanța faptelor, ar putea fi încălcată consecutivitatea lor cronologică, desfășurarea în timp. Ar suferi, ar deveni confuze și interconexiunile logice dintre diferitele părți ale unui articol. Iată de ce, în textele complexe, aplicarea metodei *piramidei* constituie un test extrem de dur ce probează profesionalismul și măiestria jurnalistului.

În interiorul *piramidei*, fluxul de informație poate lua o multitudine de forme. Forma optimă, după părerea mea, ar fi următoarea. Un articol conceput astfel presupune că informația de maximă actualitate o regăsim la începutul textului, iar cu cât mergem mai mult spre final, cu atât mai puțin însemnate sunt faptele descrise. O asemenea structură are mai multe avantaje. Primul: cititorul poate lăsa ziarul din mână în orice moment, cu toate acestea află deja informația cea mai importantă. Tot ce urmează sunt deja lucruri secundare. Al doilea: metoda ne ajută la scris. Este suficient să selectăm informația după importanța ei și articolul e ca și făcut. Al treilea: ziaristul poate pune punct în momentul în care faptele cât de cât relevante au fost prezentate.

Structura piramidală este foarte comodă și în cazul în care articolul este planificat pentru tipar, iar ziaristul nu dispune de timpul necesar pentru a gândi structura textului. În fine, al patrulea avantaj: *piramida* îl ajută și pe redactor. Atunci când articolul e prea mare și nu încapă în pagină, acesta, fără a citi prea atent, poate tăia fără probleme fragmentele de la urmă, știind că acestea prezintă fapte secundare și că articolul, în mare, nu va avea de suferit.

Principiul piramidei ar mai putea fi comparat cu cafeaua-capucino, atât de îndrăgită și solicitată în întreaga lume. Îl vom numi, așadar, *principiul capucino*. Esența lui constă în următoarele: în trei-patru propoziții sau alineate este prezentată informația de bază, care, într-un fel, ar aminti de crema pe care o face la buza ceștii celebra cafea. Altfel zis, savurăm cafeaua, începând cu crema. Or, informația care, într-o formă concentrată, o găsim la începutul textului, ulterior este detaliată, completată cu citate și cu noi amănunte. Este un principiu foarte util în jurnalism, când cititorul vede ca pe un ecran doar „pieșița”, alcătuită din câteva alineate, a textului. Aceste alineate au menirea să stârneasce interesul cititorului, să-l facă să citească textul până la capăt.

lată începutul unui articol structurat conform acestui principiu:

Victoria Beckham – vedetă a muzicii ușoare și soție a fotbalistului David Beckham – a declarat că nu a citit nici o carte în viața ei. Dar ea nu este unica, la acest punct – 20 la sută dintre britanici afirmă același lucru.

„Nu am citit nici o carte de când mă știu, a mărturisit unui ziarist spaniol fosta componentă a grupului „Spice Girls”. Nu am timp pentru așa ceva. Prefer să ascult muzică și să răsfoiesc reviste de mode”.

Ca Victoria sunt însă destul de mulți. La fiecare patru britanici care urmăresc noutățile editoriale există unul care nu citește cărți deloc.

Potrivit unui studiu realizat de Direcția de stat de statistică, la comanda și în cadrul Campaniei naționale de promovare a lecturii în anul 2001, un sfert din populația matură a țării nu a citit în ultimul an nici măcar o singură carte.

În Marea Britanie această situație se înregistrează pe fondul unei creșteri a vânzărilor de carte, din ultimii cinci ani, până în 2004, cu 19 la sută.

În primul alineat al știrii este dată informația cea mai importantă. Dacă cititorul nu are timp sau dorință să-și continue lectura, poate lăsa ziarul la o parte, fiindcă ceea ce era mai important a aflat deja. În cazul în care primul alineat i-a suscitat interesul (acest alineat ar putea fi dat cu aldină, pentru a-l face mai vizibil), el va citi mai departe. Va parcurge și citatul în care Victoria Beckham afirmă că nu citește cărți. Celelalte trei alineate prezintă contextul general. În continuare, detaliile pe care le găsim în acest text sunt tot mai puțin semnificative.

Există, desigur, și alte modalități de structurare a textelor, despre care vom vorbi mai încolo în capitolul “Tehnicile scrisului”.

Articole pentru analiză

Ministerul Educației din Azerbaidjan a expediat un lot de manuale în școlile azere din Gruzia

În conformitate cu o dispoziție a șefului statului, Ministerul Educației din Azerbaidjan a expediat în școlile azere din Gruzia 29 319 de manuale și literatură didactică. După cum am fost informați astăzi la Ministerul Educației, manualele au fost distribuite în școlile în care se predă în limba azeră. Pe fiecare manual se poate citi inscripția: „Donașie a Președintelui Republicii Azerbaidjan, Gheidar Aliev, pentru copiii din Gruzia”. Ambasada Gruziei în Azerbaidjan și cea a Azerbaidjanului în Gruzia au acordat ministerului ajutor la transportarea și distribuirea manualelor în Gruzia.

Liedul nu este dintre cele mai reușite, deoarece momentul cel mai important în această știre nu este că acest lot de manuale a fost expediat *în conformitate cu o decizie a șefului statului*, ci că lotul a fost expediat. În afară de aceasta, nu se spune nimic prin ce e motivată această trimitere intempestivă a cărților în Gruzia (s-a întâmplat din cauză că gazetarii de la un ziar au scris despre lipsa manualelor în școlile azere din Gruzia), nici despre numărul populației azere din Gruzia, nici despre numărul școlilor azere și cel al copiilor care le frecventează. Aceste informații puteau fi obținute cu destulă ușurință și ele ar fi îmbunătățit incontestabil știrea.

Ar fi fost bine, de asemenea, ca un funcționar de la minister, un diplomat sau un reprezentat al unei școli să comenteze faptul expedierii lotului de carte, știrea câștigând astfel în autenticitate.

Apoi, mai există un detaliu de ordin tehnic: de ce a fost dată cifra exactă - 29 319? Dacă se redacta „...peste douăzeci și nouă de mii...” sau „...circa treizeci de mii...”, cifra ar fi căpătat o mai mare semnificație.

Potrivit rezultatelor pentru 10 luni ale anului 2001, în Armenia a crescut PIB-ul cu 9,6 %

Potrivit rezultatelor pentru primele 10 luni ale anului 2001, PIB-ul în Armenia a constituit 109,6 %, raportat la perioada respectivă a anului trecut. O asemenea creștere a produsului intern brut în țară nu a mai fost înregistrată din ziua proclamării independenței Armeniei, a declarat joi, în cadrul unei întâlniri cu studenții de la Universitatea Politehnică din Erevan, președintele republicii, Robert Kocearian.

În sectorul industrial creșterea a constituit 6,9 %, în agricultură – 11,5 %, în construcții capitale – peste 14 %, în domeniul exporturilor – 11 %. Anul va fi încheiat menținându-se aceiași indicatori, consideră șeful statului. Potrivit acestuia, rezultatele puteau fi ceva mai bune, însă Armenia a fost influențată de recesiunea ce a afectat economia mondială după evenimentele tragice din SUA, din septembrie anul curent.

În această știre cuvântul „Armenia” ar putea fi înlocuit cu denumirea oricărei țări postsovietice, știrea rămânând la fel de valabilă. Agențiile de știri furnizează permanent ziarelor texte de acest fel, iar ziarele le publică, chiar dacă informațiile acestea nu interesează deloc publicul larg. Se consideră că ele suscită totuși interesul unui cerc îngust de cititori, care pricepe realitățile pe care le fixează aceste cifre. Ne îndoim însă mult dacă acești cititori selecți se informează din coloanele de ziar, deoarece ei dețin informația economică chiar din primă sursă. Astfel, cercul se închide, învederându-se clar că ziarele ce inserează aceste știri fac o muncă zadarnică.

În realitate, nu este limpede, fără explicații suplimentare, ce înseamnă o creștere în sectorul industrial (creștere a ce?) cu 9,6 % – e ceva benefic sau nu? Creșterea înregistrată în domeniul exporturilor (ce fel de exporturi?, în care țări?) cu 11 % face bine sau nu PIB-ului? De fapt, ce înseamnă PIB? Ei bine, e vorba de produsul intern brut, adică de tot ce se produce în țară.

Pentru ca aceste cifre să devină inteligibile, e necesar ca ele să fie însoțite de explicațiile experților. Mai mult, ar fi bine ca un expert să exprime pozițiile progubernamentale, iar altul – cele ale opoziției. Ei trebuie să arate cum se răsfrâng aceste cifre asupra vieții oamenilor simpli, cum influențează traiul unei familii faptul că PIB-ul a crescut tocmai cu 9,6 %.

În fine, ar fi fost bine ca această știre să înceapă cu un lied rezumativ. Acesta a fost înlocuit însă cu un lied-citat, în care ghilimele lipsesc.

Analizați știrile de mai jos. Discutați pe marginea lor. Răspundeți la întrebările ce urmează:

1. Ce este bine și ce este rău în aceste știri?
2. Cum ar putea fi ele îmbunătățite? Redactați-le.
3. Ce lipsește acestor știri? Formulați întrebările necesare.

4. Ce tipuri de lieduri au fost folosite? De ce? Este justificată alegerea tocmai acestui tip de lied?

MOSCOVA, 18 august. (ITAR-TASS). Astăzi, Curtea economică de apel nr. 9 din Moscova a calificat drept ilegală decizia Inspectoratului interregional al Serviciului Federal Fiscal referitoare la mării contribuabili în ce privește perceperea de la compania RAO „EĂS Rossii” a unei datorii fiscale pentru anul 2001 în valoare de 3,319 miliarde de ruble, confirmând legalitatea acesteia doar în partea de decizie care se referă la încasarea de la companie a 360 de mil. de ruble, transmite PRIME-TASS.

Serviciul Federal Fiscal al Federației Ruse reclamă companiei RAO „EĂS Rossii” achitarea, pentru anul 2001, a unor impozite în valoare de 3,679 miliarde de ruble. În anul 2004, organele fiscale au efectuat un control privind corectitudinea evidenței de către companie a scutirilor la impozitul pe venit pentru anul 2001, potrivit datelor din declarația precizată. S-a decis aplicarea unor plăți fiscale suplimentare și a unor noi amenzi. RAO „EĂS Rossii” a contestat deciziile Inspectoratului, reclamându-l în tribunalul economic. (ITAR-TASS).

Salvamontiştii nu reușesc să-i găsească, în ghețarii din munții din regiunea Elbrusului, pe polonezii cântători

Crăpătura din ghețarul de pe muntele Ușba, din regiunea Elbrusului, în care au căzut alpiniștii polonezi, s-a astupat cu gheață, a comunicat, joi, unui reporter al agenției „Interfax-Iug” surse de la serviciul de presă al Centrului regional „Sud” al Ministerului pentru situații excepționale al Federației Ruse. „La chemările salvamontiştilor alpiniștii nu răspund”, a declarat pentru agenție sursa. La 17 august, seara, patru salvatori din cadrul detașamentului de salvamontişti „Elbrus” au descoperit doi turiști polonezi, care le-au spus acestora că tovarășii lor care au căzut în prăpastia de gheață sunt vii, că nu au suferit traumatisme grave, ba chiar cântă ca să se facă auziți. În crăpătura din zona superioară a așa-ziselor căderi de gheață de pe Ușba, situată la altitudinea de 4000 de metri, au căzut doi alpiniști – Miroslav Savițky, 30 de ani, din orașul Sokolow Podlaski, și Marta Rugalska, 28 de ani, din Varșovia. În prezent, cei doi sunt prinși între sloiurile de gheață, la adâncimea de 20 de metri. La cădere, alpinista poloneză a suferit un traumatism. „Femeia de 28 de ani și-a fracturat un picior, iar bărbatul de 30 de ani a rămas teafăr”, au precizat sursele de la Centrul regional „Sud” al Ministerului pentru situații excepționale al Federației Ruse. („Noviie izvestia”, 18.08.2005).

Monorailul din Moscova nu va nicicând rentabil

Investițiile făcute în unul dintre cele mai ambițioase proiecte ale autorităților capitalei – calea ferată cu o singură șină – nu se vor recupera niciodată.

O declarație în acest sens a făcut șeful Metroului din Moscova, Dmitri Gaev.

Funcționarul a spus că monorailul nu reprezintă decât un poligon experimental: „Au fost făcute investiții în dezvoltarea unor mijloace de transport experimentale. Când vor fi acoperite cheltuielile? Îmi pare rău, însă poligoanele experimentale nu sunt profitabile niciodată. Cu toate acestea, ele permit realizarea unor lucrări de cercetare științifică, de proiectare și experimentale în construcția unor noi mijloace de transport. Aceste investiții nu au un efect economic direct, beneficiile fiind doar indirecte”.

Pentru construcția monoșinei autoritățile au alocat din bugetul municipal cel puțin 160 de milioane de dolari. Linia începe de la strada Serghei Eisenstein, ajungând până la stația de metrou „Timirezevskaja”. Construcția ei a durat trei ani. Termenele de dare în folosință au fost mereu amânate. Moscoviții au călătorit pentru prima dată cu noul mijloc de transport acum aproape un an, însă linia funcționează și până astăzi doar pentru a deservi excursioniști. Un bilet pentru o călătorie costă 50 de ruble. (Vesti.Ru).

În Kîrgîzstan va fi constituită o rezervă națională de cadre

Orice persoană care speră să ocupe un post în structurile de stat va trebui, de acum înainte, să susțină un examen special în fața unei comisii independente. Potrivit angajaților de la Agenția pentru problemele serviciului de stat, doar prin această modalitate în organele de conducere pot fi atrase cadre talentate, responsabile și oneste, punându-se capăt corupției în rândurile funcționarilor.

În acest an, va fi constituită în premieră așa-numita rezervă națională de cadre, care are menirea să asigure șanse egale pentru toți. Colaboratorii de la agenție lucrează în prezent la crearea unei baze de teste. La elaborarea chestionarelor au fost antrenate organizații internaționale, institute de cercetări și asociații științifice-de producție.

„Sistemul de selecție a cadrelor în bază de concurs va reduce nivelul corupției la angajarea în serviciul de stat, va elimina nepotismul”, afirmă specialiștii de la agenție. „În luna trecută am lansat, în acest scop, un apel pentru mobilizarea tinerilor talentați. Mizăm pe managerii de formație nouă și creăm o bază de date, în care includem absolvenții ai instituțiilor de învățământ superior, care au absolvit facultatea cu excelență, sau câștigători ai olimpiadelor, care s-au manifestat ca activiști în viața obștească și au calități de lider. Aceștia vor fi viitorii funcționari de stat”.

În baza de teste vor fi incluse chestionare din diferite domenii: legislație, organizarea și conducerea statului, managementul. (Kîrgîzinfo).

Lucrări practice pe tema „Scriem o știre”

I. Veți aplica regula celor două surse pentru precizarea faptelor enumerate mai jos (dacă, desigur, nu ați fost dvs înșivă martori la ele)? În ce cazuri e necesar să apelați la cea de a doua sursă? De ce?

- Ziarul unui partid de opoziție informează că liderul opoziției radicale din țara dvs a fost primit cu multă cordialitate de secretarul de stat al SUA.
- Postul tv de stat a comunicat că guvernul a majorat pensia minimă cu 70 la sută.
- În culoarele parlamentului se vorbește că nepotul premierului a fost numit în funcția de director al unei mari întreprinderi de stat.
- Un funcționar de la ministerul culturii v-a spus că în imobilul, privatizat, al sălii de concerte noii proprietari intenționează să deschidă un restaurant.
- Nepotul unui scriitor clasic v-a spus că în curând va apărea o ediție cu versurile postume ale bunelului său.
- Revista „Cultura” a publicat un articol în care se afirmă că „Moscheea albastră”, construită în secolul XVII, a fost distrusă în anul 1932.
- Astăzi, șeful statului a declarat că va candida pentru un al treilea mandat.
- Potrivit purtătorului de cuvânt al unui partid de opoziție, membrii și adepții acestei formațiuni sunt destituiți din funcțiile de stat pe care le dețin.
- Un comentator sportiv a spus în cadrul unei emisiuni tv că echipa municipală de fotbal intenționează să achiziționeze un strănier contra sumei de 3 milioane de dolari.
- Secretarul de presă de la ministerul justiției a declarat că procuratura a intentat un dosar penal fostului primar al capitalei.
- Un ziar guvernamental informează că mai multe familii fără de adăpost au ocupat zece apartamente, cu tot cu bunurile aflate în ele.
- Primăria a difuzat un comunicat de presă în care afirmă că cele 50 de autocare noi au fost achiziționate de la o companie cipriotă și că nu au fost primite cu titlu de donație, așa cum se afirma mai devreme.

II. Citiți știrea. Analizați liedurile propuse mai jos. Care dintre ele sunt scrise bine? Care sunt proaste? Argumentați-vă punctul vedere. Ce lied ați alege dvs?

Ciocniri violente la Iandîki

În urma tulburărilor violente înregistrate în satul Iandîki, au fost incendiate câteva case, iar câteva persoane rănite au fost spitalizate.

În ziua de 18 august, un grup de câteva sute de oameni, alcătuite în special din calmuci, i-au bătut pe cecenii locuitori ai satului Iandîki din raionul Limansk, Calmucia, și le-au incendiat casele.

Procurorul adjunct al regiunii Astrahan, Viktor Korovin, a comunicat pentru serviciul mondial al postului de radio BBC despre consecințele acestor evenimente: „Au fost incendiate patru case, opt persoane de etnie cecenă au fost bătute, iar doi milițieni au avut de suferit în timp ce încercau să pună capăt acestor acțiuni”.

„Milițienii au fost ușor agresați, totuși au suferit vătămări corporale”, a completat Korovin.

Tulburările de la Iandîki, unde locuiesc circa 3,5 mii de ceceni, au izbucnit după 16 august când, în urma unei mari încăierări între calmuci și ceceni, a fost ucis un tânăr calmuc de 24 de ani.

Președintele raionului Limansk, Iakov Fenkov, a comunicat agenției „Interfax” că „la 18 august, noaptea, un grup de 50 de ceceni au intrat în satul Iandîki și au prins a-i bate pe calmucii din sat”. A fost ucis un locuitor al acestui sat, de etnie calmucă.

Președintele Consiliului de stat al Ceceniei, Taus Djabrailov, a apreciat cele întâmplate astfel: „Cred că aceste evenimente nu au o motivație naționalistă și că nu există, în acest caz, un conflict interetnic”.

Pe de altă parte, ziaristul de la Astrahan, Vladimir Staricikov, afirmă că în regiunea lor acestui conflict i se dă o cu totul altă interpretare.

„Se subliniază că acesta ar fi un conflict interetnic. Potrivit celor transmise la radio și informațiilor din ziare, incidentul a fost precedat de cazuri de profanare, de către ceceni, a unor morminte din cimitirul satului Iandîki”.

- La 18 august 2005, în satul Iandîki, raionul Limansk, regiunea Astrahan, s-a produs un conflict la care au participat peste 200 de persoane.
- În satul Iandîki, raionul Limansk, regiunea Astrahan, a avut loc o încăierare între populația cecenă și cea calmucă din această localitate, transmite agenția „Interfax”.
- În regiunea Astrahan s-a produs o mare încăierare între cecenii locali și calmuci.
- După funeraliile unui tânăr calmuc de 24 de ani, rudele și prietenii acestuia, în număr de 300, s-au dedat la tulburări în masă, bătându-i pe cecenii din satul Iandîki, de unde era și tânărul care a fost ucis.
- Taus Djabrailov consideră că tulburările înregistrate în satul Iandîki nu au ca motivație ura interetnică.
- Vești proste ne parvin din satul Iandîki. În urma unei încăierări care s-a produs la 18 august au avut de suferit câteva persoane.
- În satul Iandîki s-a mai înregistrat o încăierare provocată de fricțiunile interetnice.
- Încăierarea din satul Iandîki are o continuare. De astă dată calmucii i-au bătut pe ceceni.
- Organele de drept consideră că incidentele înregistrate în satul Iandîki nu sunt grave, deși au avut de suferit cinci persoane.
- A fost sau nu a fost un conflict interetnic între calmucii și cecenii din satul Iandîki? Acest lucru urmează să-l clarifice organele de drept.

Știrea în jurnalismul postsovietic

Din acest capitol vom afla:

- Cum se face o știre în jurnalismul postsovietic
- După ce principii se structurează și se scrie o știre
- La ce întrebări răspund știrile din presa postsovietică
- Ce evenimente sunt considerate ca fiind cele mai semnificative în presa postsovietică

Jurnalismul din țările postsovietice, în cei peste zece ani de existență, a elaborat principii și metode proprii după care sunt scrise știrile, diferite de cele practicate în Occident, în special în jurnalismul anglo-american.

Un reporter-știrist din acest spațiu nu vânează cu zilele noutățile pe la circumscripțiile de poliție, nu intervievează sinistrați salvați din flăcările incendiilor, nu se deplasează în vreun cătun uitat de lume pentru a sta de vorbă cu un țăran de o sută de ani ce a luptat în primul război mondial. Vorba e că puțini reporteri reușesc să pătrundă într-o circă de poliție (nu li se permite), sau să relateze de la locul incendiului (despre aceasta află, de regulă, mai târziu), iar în sătucul îndepărtat nu-i va delega șeful, deoarece o deplasare costă bani și ia mult timp.

În schimb, reporterul merge cuminte la conferințele de presă, unde i se povestește despre ultimele evenimente din viața politică și economică, i se oferă date statistice despre incendiile înregistrate în ultimul an sau despre situația pensionarilor din țară. Aceeași informație o mai poate obține și din comunicatele de presă pe care ministere și departamente le expediază cu generozitate pe la redacții.

De asemenea, în țările CSI a fost elaborată o structură proprie a știrii, care nu se aseamănă cu cea din Vest. Să vedem, așadar, ce variantă a acestei structuri este îndrăgită cel mai mult de acești știriști.

Începutul textului

Majoritatea știrilor nu au un lied, în accepția clasică a acestuia. Liedul este înlocuit cu un citat sau sunt rezumate declarațiile făcute de sursă: cele care i se par reporterului ca fiind mai interesante sau mai importante. El procedează astfel pentru a conferi textului un plus de atractivitate. De exemplu:

Partea armeană nu are deplina siguranță că Gruzia, după retragerea trupelor ruse de pe teritoriul său, va reuși să asigure securitatea populației pașnice din Abhazia. (Arminfo, 09.10.2001).

Sau:

„Kazahmîs”, cea mai mare corporație pentru extragerea și prelucrarea cuprului din Kazahstan, alocă \$35 milioane pentru achiziționarea și instalarea unor utilaje moderne, care vor proteja orașul Balhaș de poluarea industrială. (CNA, 24.05.2001).

La prima vedere, aceste știri parcă ar informa despre niște evenimente. În realitate, ziaristul nu face altceva decât să repovestească declarațiile făcute de o persoană oarecare la o conferință de presă. De aceea, cea de a doua frază ar trebui să indice persoana care a comunicat această informație presei, precum și locul și ziua în care a făcut-o. Acest segment al știrii îl vom numi *de trimitere*. De exemplu:

Acest lucru a fost comunicat, unui reporter al agenției ARMINFO, de către președintele comisiei parlamentare pentru apărare, securitate națională și afaceri interne a Adunării Naționale a Armeniei, Vano Ovanesian.

O declarație în acest sens a făcut directorul general al întreprinderii „Kazahmîs”, Vladimir Kim, în timpul vizitei premierului kazah Kasîm-jomart Tokaev în orașul Balhaș.

Cu alte cuvinte, primele două propoziții ale știrii urmează să răspundă strict la întrebările *cine* (a spus), *ce*, *cui*, *când*, uneori la acestea adăugându-se și răspunsul la întrebarea *unde*. Aici, doar întrebarea *ce* este legată nemijlocit de eveniment. Celelalte precizează ce li s-a spus gazetarilor despre eveniment. Aceste detalieri ar putea fi semnificative pentru sursă sau pentru reporteri, însă pentru cititori ele sunt secundare sau chiar plicticoase.

Astfel, în loc să răspundă la întrebările clasice – cine, ce, unde, când, de ce, cum – știrile, așa cum sunt ele scrise de reporterii postsovietici, răspund la următoarele întrebări:

Cine (a spus)?

Ce?

Cui?

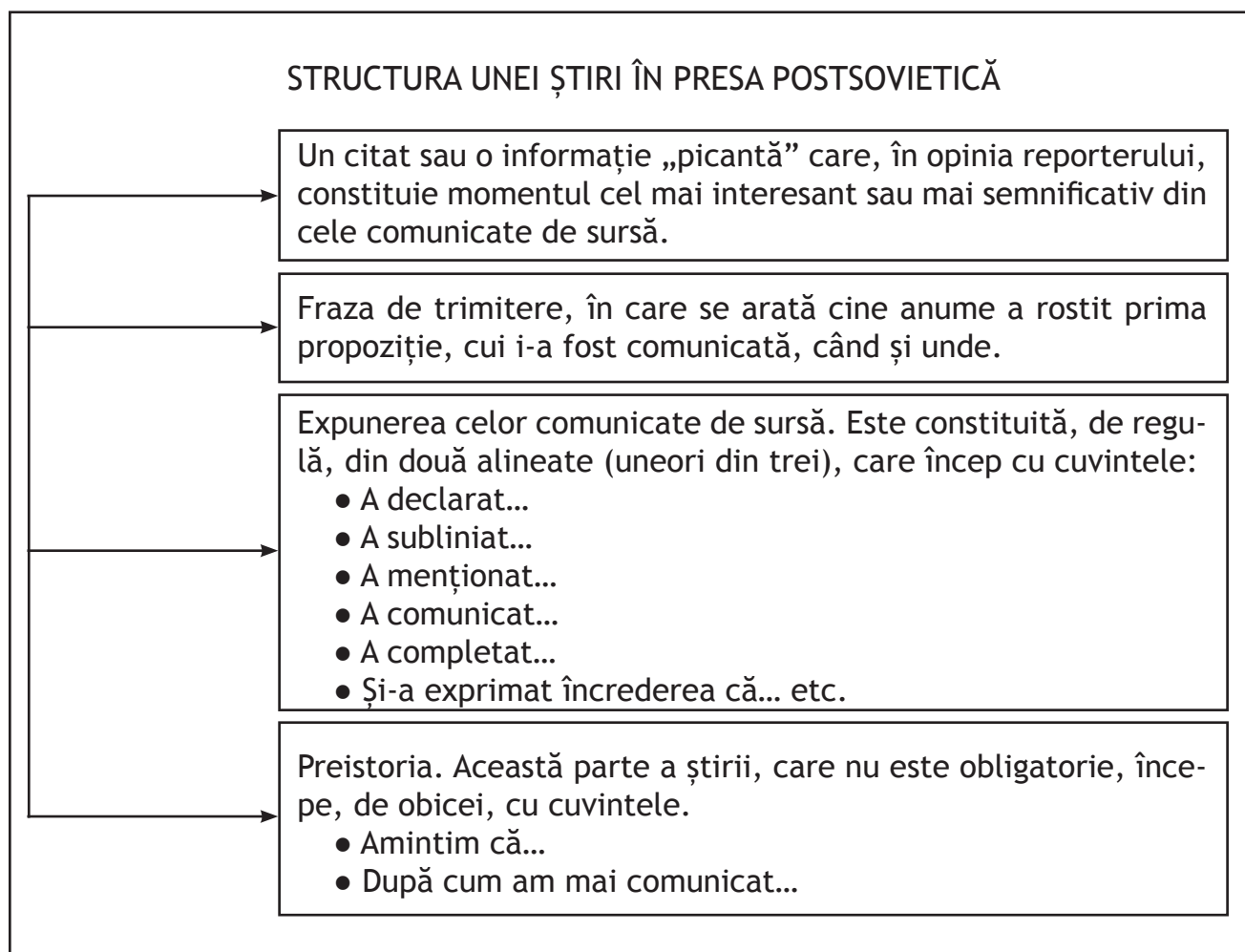
Când?

Unde?

Să revenim însă la structura acestor știri. După partea de trimitere, urmează expunerea a ceea ce a mai comunicat sursa (în afară de informația din prima propoziție). De regulă, aceasta încapă în două alineate. Uneori, este scris și un al treilea alineat, în care e dată preistoria evenimentului. Acesta începe cu cuvintele „Vă aminim că...” sau „După cum am mai informat...”. Mai mult decât atât, majoritatea covârșitoare a știrilor scrise în țările postsovietice se bazează doar pe o singură sursă.

Așadar, este evident faptul că, respectându-se această structură, are de suferit logica descrierii evenimentelor. În realitate, ea ar putea fi diferită de cea prezentată de sursă, deoarece reporterul prinde din fluxul de cuvinte doar ceea ce i se pare lui mai semnificativ, mai important. În consecință, între diferite alineate poate lipsi o minimă

legătură logică. Prin aceasta știrea din jurnalismul postsovietic se deosebește de cea din jurnalismul occidental, care este riguroasă din punct de vedere logic și descrie cu fidelitate desfășurarea evenimentelor.

O asemenea structură este practică de aproape fiecare a doua agenție de știri din țările CSI. Întrucât ziaristica este totuși o activitate de creație, este evident că această structură este schematică și nu reflectă întreaga diversitate a știrilor din spațiul ex-sovietic. Cu toate acestea, în linii mari, acestea sunt scrise respectându-se tocmai această formulă.

Iată câteva mostre de știri făcute potrivit acestei structuri.

Letonia va estima prejudiciul adus de comunism după metoda lituaniană

O comisie specială pentru estimarea prejudiciului adus Letoniei de către regimul comunist, constituită în această săptămână, va studia experiența Lituaniei în acest domeniu. O declarație în acest sens a făcut pentru zia-riști șeful acestei comisii, Edmund Stankevich.

„Am putea evalua experiența Lituaniei și posibilitățile de a prelua meto-da lor pentru a face estimări similare pentru Letonia”, a spus Stankevich. El a adăugat că „va fi studiată și experiența altor țări unde au existat asemenea precedente”. Stankevich consideră că prima ședință a comisiei

ar putea fi convocată săptămâna viitoare, la care urmează să fie elaborat un plan de activitate. Cu toate acestea, el a ezitat să spună în ce termene va fi realizată sarcina dată de guvern.

Marti, guvernul Letoniei a format o comisie specială pentru estimarea prejudiciului adus țării de către regimul comunist, care va stabili, de asemenea, numărul letonilor exilați în cadrul deportărilor de masă.

Primul ministru Aigars Kalvitis a menționat că prioritar pentru această comisie este să elaboreze o metodologie de estimare și să analizeze experiența altor țări la executarea unor astfel de calcule. Peste trei luni, comisia urmează să prezinte un raport la guvern privind rezultatele activității sale. (Rosbalt. 04.08.2005).

Conducătorii serviciilor de grăniceri și vamale din Kazahstan și Uzbekistan vor examina probleme ale cooperării la frontieră

Conducătorii serviciilor de grăniceri și vamale ale Kazahstanului și Uzbekistanului vor examina, la 16 octombrie, la Cimkent, probleme ale cooperării la frontiera dintre cele două țări. Declarația a fost făcută joi, la Astana, în cadrul unei întâlniri a viceministrului kazah de externe, Nurlan Onjanov, cu ambasadorul Uzbekistanului, Turdikul Butaiarov.

Potrivit unor informații difuzate de serviciul de presă al MAE al Kazahstanului, diplomați din cele două țări vor examina starea relațiilor bilaterale, inclusiv problemele privind consolidarea cooperării comercial-economice și transfrontaliere, precum și situația diasporei kazahe din Uzbekistan.

„Părțile au convenit ca hotarul kazaho-uzbec să rămâna unul al prieteniei și al buneii vecinătăți. Toate problemele ce se vor isca trebuie să fie soluționate pe calea negocierilor și a consultărilor bilaterale”, se menționează în comunicatul MAE al Kazahstanului.

Anterior, autoritățile de la Astana au criticat în mai multe rânduri acțiunile grănicerilor uzbeki, care au aplicat arme de foc împotriva unor cetățeni kazahi. Potrivit părții kazahe, începând cu luna noiembrie a anului trecut, în incidentele de la frontieră și-a pierdut viața un cetățean kazah, alte câteva persoane fiind rănite. (RIA „Novosti”. 09.10.2003).

Această formă de știre este atât de răspândită încât este folosită chiar și la relatarea unor accidente sau calamități naturale. De fapt, în aceste știri nu sunt redat accidentele sau cataclismele, ci ceea ce li s-a povestit ziaristilor despre ele. În același timp, potrivit teoriei și practicii jurnalismului internațional, tocmai evenimentele de acest fel solicită reporterilor un maxim efort profesionist, ele fiind cele mai interesante pentru cititori.

Noaptea trecută la Baku a fost înregistrat un nou seism

Baku (12.02.02.), TURAN – Noaptea trecută, la ora 01.20, la Baku a fost înregistrat un nou seism. Potrivit relatărilor agenției TURAN, care îl citează pe șeful stației seismologice, Sudeif Gasanov, zguduitorile resimțite la Baku aveau magnitudinea de 2 grade pe scara Mercalli. În epicentrul seismului, aflat și de această dată în Marea Caspică, puterea cutremurului a fost de 3 grade.

Amintim că luni seara, la ora 20.18, aproximativ la 66 km sud de Baku, în Marea Caspică, s-a produs un cutremur cu magnitudinea de 4 grade. La Baku, seismul avea 2,5-3 grade. Distrugerii și victime nu s-au înregistrat. Comentând probabilitatea înregistrării unor replici ale seismului, Gasanov a menționat că în arhipelagul Baku există o multitudine de focare seismice care, din când în când, „se trezesc”. Cu toate acestea, nu există pericolul producerii unui cutremur catastrofal, temerile populației în această privință fiind total nejustificate.

O navă aeriană A-310 a executat o aterizare forțată pe aeroportul „Șeremetievo-2”

Moscova, 5 martie, INTERFAX – Lunea trecută, o navă aeriană de tipul A-310, aparținând unei companii pakistaneze și care zbura pe cursa Karachi - Moscova - Manchester, a executat o aterizare forțată pe aeroportul „Șeremetievo-2”. Potrivit relatărilor agenției „Interfax”, care citează surse de la aeroport, centrul de conducere a zborurilor a recepționat un semnal de la bordul aeronavei în care se comunica despre oprirea motorului stâng. Serviciul de salvare aeroportuar a fost pus în stare de alertă maximă, la locul posibilei aterizări a aparatului de zbor de lângă pista de decolare-aterizare fiind concentrate autospeciale ale pompierilor și ambulanțe. La bordul aeronavei se aflau 211 pasageri și 9 membri ai echipajului. Comandantul aparatului de zbor a executat cu succes manevra de aterizare. Pasagerii și membrii echipajului nu au avut de suferit.

Reporterii care au scris aceste știri nu au stat de vorbă cu oamenii îngroziți de cutremur, nici cu lucrătorii serviciului de salvare de la aeroport. Aceste știri nu cuprind citate, nu găsești în ele momente ce ar înfățișa oameni care au fost implicați sau au suferit în aceste întâmplări. Ziariștii au relatat doar ceea ce au auzit de la persoanele oficiale. Astfel, după cum vedem, pentru scrierea unei știri pot fi suficiente doar niște declarații ale unui director de centru seismologic sau o sursă anonimă (ar putea fi și un comunicat de presă) de la centrul de conducere a zborurilor. Un reporter occidental ar fi procedat în aceste cazuri cu totul altfel – mult mai activ și citând surse mult mai diversificate. Iar cititorul ar fi fost mult mai bine informat.

Care sunt avantajele și dezavantajele acestei structuri a știrii?

Singurul avantaj, după cum se poate vedea, este comoditatea. A merge la o conferință de presă, a imprima declarații la dictafon, a reveni în redacție, a selecta și a copia pe hârtie momentele ce ți se par mai interesante este lucrul cel mai simplu cu puțință și care nu solicită prea multă imaginație sau inteligență. Dacă ținem cont că pentru o știre sunt destule două-trei alineate, adică două-trei gânduri, atunci nu e necesară nici o cunoaștere profundă a obiectului, pentru a pescui din fluxul vorbelor câteva idei, pe care apoi să le transcrii întocmai pe fila albă... Atât. Un asemenea reporter, mereu grăbit, reușește însă să scrie zilnic trei-cinci știri. De scris, le scrie, însă calitatea lor lasă mult de dorit.

Îmi amintesc, în acest context, de următorul caz. În cadrul unei prelegeri publice, am afirmat că o problemă comună cu care se confruntă statele postsovietice este legitimitatea puterii. „Problema legitimității o au președinții Tadjikistanului, Uzbekistanului, Kazahstanului, Rusiei (era în anul 1988, la putere era B. N. Elțin, care, după furtunoasele și disputatele alegeri din 1996, câștigase cel de al doilea tur de scrutin în defavoarea comunistului Gennadi Ziuganov), Gruziei, Azerbaidjanului, Armeniei”, am spus eu atunci, ca mai târziu, într-o știre de presă, să apară următoarele: „Raportorul a declarat că președintele Armeniei este nelegitim”.

„A declarat...”, este un fel de a spune. În orice caz, cele afirmate de mine nu au fost atât de politizate precum le-a relatat reporterul, unde mai pui că acest punct de vedere a fost exprimat într-un mediu special, care presupunea o atitudine academică față de subiectul abordat. În versiunea reporterului, prelegerea mea a fost prezentată ca un discurs al unui politician din opoziție.

Un asemenea mod de expunere a informației mai are încă o particularitate. Reporteurul citează, astfel evitând, s-ar părea, eventuale învinuiri că ar ofensa sau ar leza onoarea și reputația profesională a cuiva. Într-un fel, își asumă rolul de transmițător. El face referiri la cei care comunică mesajele. Dacă n-ar proceda astfel, redacțiile s-ar judeca mereu în cauze de lezare a onoarei și demnității. De dragul adevărului, trebuie să menționăm că ziarele de opoziție sunt înglodate tocmai în asemenea procese. Cu toate acestea, în afară de motive strict profesionale, există aici și probleme politice.

Și anume acesta este marele, uriașul dezavantaj al acestui mod de concepere a unei știri. O asemenea abordare, când ziaristul devine doar o simplă curea de transmisie a declarațiilor funcționarului cutare, ale deputatului sau celebrității cutărică îl absolvă pe acesta de orice responsabilitate. Cu alte cuvinte, el profesează un jurnalism iresponsabil.

Există și alte scăderi. Dărilor de seamă fără de sfârșit, făcute în cadrul conferințelor de presă, îl plictisesc pe cititor, care reacționează prin... a nu mai procura ziare. În consecință, tirajele scad dramatic. Cu mici excepții, tirajele ziarelor din țările postsovietice oscilează între 3000 și 25 000 de exemplare. Sunt, desigur, tiraje foarte modeste. Chiar pentru o țară ca Rusia un tiraj de 300 000 de exemplare nu poate fi considerat mare.

Cauza este că în paginile de ziar a dispărut evenimentul. Gazetele nu scriu aproape deloc despre cele ce se întâmplă. Ele doar informează despre cine și ce a spus.

Fără îndoială, situația reală este puțin diferită de această schemă. Un cadru rigid, formal, nu poate cuprinde întreaga diversitate a structurilor și a modalităților de expunere a textului. Astfel, o structură aparte o au informațiile făcute la diverse ședințe, fie că e vorba de ședințe ale parlamentului, adunări ale acționarilor unei întreprinderi sau bănci, seminare științifice sau practice. În aceste cazuri, este descrisă, pur și simplu, desfășurarea ședinței, precum și conținutul discursurilor. Dar și aceasta plictisește...

Titlurile

Titlurile sunt formulate după tipicuri bine stabilite. De cele mai multe ori ele repetă, într-o variantă puțin prescurtată, prima propoziție a știrii. De exemplu:

Majorarea censului vârstei de pensionare în Rusia este inevitabilă

SARANSK, 19 august. (Cor. ITAR-TASS Șikur Șabaev). Majorarea censului vârstei de pensionare în Rusia este, după toate probabilitățile, inevitabilă.

Procedura de trecere a frontierei ruso-ucrainene va fi simplificată

În luna septembrie, Ucraina și Rusia au convenit să simplifice procedura de trecere a frontierei între cele două țări. (GazetaSNG.ru)

Sau:

Referendumul privind introducerea de modificări în Constituția Armeniei se va desfășura în aceeași zi cu alegerile parlamentare din 2003

Erevan, 20 mai. (Mediamax). Referendumul privind introducerea de modificări în Constituția Armeniei se va desfășura, în mod sigur, în aceeași zi cu alegerile parlamentare din 2003.

Evident, a formula titluri de acest fel nu este deloc dificil. Mai mult, ele sunt și comode, îndeosebi pentru redactorii de la cotidiene. Primind fluxul de știri de la agențiile de presă, pentru aceștia e suficient să parcurgă titlurile, ca să decidă dacă publică sau nu o știre sau alta. Totuși ele au un efect negativ asupra cititorilor care, după ce citesc titlul, ar putea să nu mai citească informația ca atare.

Oricum, titluri de acest tip pot fi întâlnite și la agențiile de știri din Occident. De exemplu:

Northwest a revenit la masa de negocieri

CHICAGO (Reuters) – Vineri, Northwest Airlines Corp. a revenit la masa de negocieri cu mecanicii, măturătorii și paznicii săi, în timp ce greva acestora ia o amploare amenințătoare.

Problema care există aici este că autorul știrii (sau redactorul de la agenție, responsabil cu punerea titlurilor) nu a avut timpul necesar să privească textul distanțându-se de el, cam așa cum procedează pictorii când fac ultimele tușe la un tablou. Atunci, titlul primei știri ar fi putut fi „În Rusia va fi modificat censul vârstei de pensionare”, sau „Pensionarii din Rusia „vor mai îmbătrâni”; iar la cea de a doua: „Va fi mai ușor de trecut frontiera”.

Aceste titluri captează atenția cititorului și asupra conținutului știrii. Contează, de asemenea, ca titlurile să nu fie prea lungi, să conțină cel mult 7-8 cuvinte.

Anunțurile

Unele ediții practică publicarea unor știri scurte. În teoria jurnalismului din Rusia acest tip de știri sunt numite, de obicei, „cronică”, însă, după cum mi se pare, ar fi mai potrivit să fie numite „anunțuri”. Ele apar, de regulă, în primele pagini ale ziarului și informează, pe scurt, despre un eveniment sau altul.

De exemplu:

„Sper că vom reuși să facem un schimb de păreri privitor la situația din Orientul Apropiat”, a declarat președintele Rusiei la începutul negocierilor cu regele Iordaniei Abdalla II (Gazeta.Ru, care citează agenția de presă RIA „Novosti”. 18.08.2005).

O rachetă a lovit, vineri, stațiunea balneară israeliană Eilat de la Marea Roșie, transmite agenția „Interfax”, cu referire la postul național de radio al Israelului. Potrivit acestuia, este vorba de o rachetă sistem foc în salve, de tipul „katiușa”. A fost deteriorat un automobil, victime nu s-au înregistrat. (Novîie Izvestia, 19.08.2005).

După ce a suportat o intervenție chirurgicală complicată în SUA, prozatorul Grant Matevosian s-a reîntors la Erevan. Maestrul se simte excelent și intenționează, după o perioadă de odihnă, să revină la proiectele sale de creație. (Erevan, „Aikakan jamanak”, 17.08.2002).

Anunțurile de acest fel nu solicită reporterului un efort deosebit. Este suficient să știe (sau să presupună) că s-a întâmplat un eveniment, despre care el consideră necesar să dea o știre în ziar.

Tematica știrilor

Pentru a stabili temele și subiectele pe care le reflectă, am analizat 1500 de știri publicate în anul 1999 în ziarele din Caucazul de Sud, adică în Azerbaidjan, în Gruzia și în Armenia.

Și iată ce am aflat:

- Aproape jumătate dintre aceste știri au un caracter politic.
  - la rândul lor, jumătate dintre acestea (adică un sfert din numărul total) informează că omul politic cutare - de regulă, este vorba de șeful statului, primul-ministru sau președintele legislativului - s-a întâlnit sau a primit pe cineva; a convocat o ședință (consfătuire, reuniune); sau a făcut o vizită. Dacă ținem aici cont și de declarațiile pe care le fac la briefinguri sau conferințe de presă, vedem că există patru acțiuni de bază pe care le fac oamenii politici: **se întâlnesc cu cineva, semnează acte, vizitează diferite obiective, comentează evenimente.**

Doar una dintre aceste acțiuni nu este legată de comunicarea verbală. Rezultă, prin urmare, că însuși faptul că șeful statului (premierul, speakerul) a spus ceva este deja un eveniment.

- Pe locul al doilea se plasează știrile economice, legate de afaceri, comerț, finanțe. Nu am reușit să descopăr anumite reguli după care este reflectată viața economică din aceste țări. Nu este deloc clar de ce se scrie despre activitatea unor bănci, altele fiind ignorate, de ce unui eveniment i se conferă o importanță deosebită, iar altora - nu.

Situația se explică, probabil, prin relativa „neășezare” a tematicii economice, precum și prin faptul că redactorii, de regulă, sunt ziariști, subiectele politice fiind-le mai aproape.

- Pe locul al treilea vin știrile despre crime. În 38,6 la sută din cazuri, se scrie despre anchete și procese de judecată. În celelalte se vorbește despre incidente, furturi, omoruri etc.
- O mare atenție se acordă conflictelor interetnice.

Faptul este explicabil, căci, după cum am stabilit mai sus, conflictele constituie principalul obiect pe care mass media îl reflectă.

- Se remarcă, de asemenea, știrile privind înseși mijloacele de informare în masă. Clasificându-le după importanța lor, vedem că:

- se scrie multe despre procese judiciare în care este implicată presa;
- prezintă interes desfășurarea unor seminare, precum și informațiile despre lansarea sau închiderea unor ziare, reviste, posturi de radio și tv etc.

Știrilor publicate în cotidiene le revine, în medie, 14,55 la sută din spațiul de ziar.

Ce concluzii putem trage de aici? Prima este că oamenii politici, în primul rând conducătorii țării, se află în centrul atenției presei. Apoi, că ziarele social-politice publică prea puține știri despre viața oamenilor simpli. Totodată, mă îndoiesc că pentru cititori sunt interesante articolele cu subiecte din lumea presei, că aceștia țin neapărat să știe că în unul din orașele balneare din Caucaz ziariștii s-au reunit iarăși pentru a dezbate despre problemele libertății de expresie și că reuniunea este finanțată de vreun american sau de vreo fundație europeană. Pe de altă parte, știu că ziariștii sunt interesați ca aceste materiale să fie publicate, pentru „a face darea de seamă” față de distribuitorii de granturi.

Responsabilitatea reporterului politic

Responsabilitatea acestuia este enormă. O știre de ziar sau transmisă la televizor îi face pe oameni să gândească, iar în țările noastre - să construiască sofisticate scheme, alcătuite din cauze și motive care să lămurească ce anume l-a făcut pe omul politic să acționeze sau să se pronunțe tocmai în acest fel.

O știre poate avea un ecou politic profund, ba chiar să servească drept motiv pentru tensionarea relațiilor între state. Voi relata în continuare un caz când, în urma unei glume făcute de un ziarist pe seama colegilor săi, șeful statului, al cărui cetățean era ziaristul, s-a văzut nevoit să-și ceară în mod oficial scuze de la președintele țării vecine. Aceasta, dacă punem la socoteală că relațiile dintre ei nici așa nu erau tocmai roz... În plus, acest caz arată cât de important este ca orice informație să fie verificată, cât de important este profesionismul ziaristului-știrist.

Istoria aceasta s-a întâmplat în Armenia, pe la mijlocul anilor nouăzeci. Pe atunci, redacțiile din Armenia erau înzestrate cu două, cel mult trei-patru, calculatoare. Într-o seară, înainte de a ieși din redacție, un ziarist angajat la zarul de stat „Republica Armenia”, dorind să facă o glumă pe seama colegilor săi, a deschis, în calculatorul redacției, fișierul agenției oficiale de presă „Armenpress”, unde a mai adăugat o știre.

În acea știre se spunea că premierul Armeniei, Grant Bagratian, și ministrul apărării, Vazghen Sarkisian, s-ar fi întâlnit cu guvernatorul provinciei turcești Kars. Întâlnirea a avut loc la frontiera armeano-turcă. La un moment dat, o gardă de corp a guvernatorului armean a deschis foc asupra oficialilor armeni, rănindu-l grav pe ministrul apărării, și mai puțin grav - pe premier. Paza oamenilor de stat armeni a ripostat, împușcându-l pe cel care a deschis focul și rănindu-l pe guvernatorul turc.

Aici, este necesar să menționăm că între cele două țări (de altfel, ca și în momentul scrierii acestui manual) în acel timp nu fuseseră stabilite relații diplomatice. Mai mult decât atât, pe la mijlocul anilor nouăzeci situația era pe punctul de a degenera într-un conflict deschis, deoarece între Armenia și Turcia existau (de fapt, acestea există și în prezent) mai multe diferende istorice, iar Turcia, în acel moment, sprijinea Azerbaidjanul în conflictul din Karabahul de Munte. Cu alte cuvinte, dacă un asemenea incident s-ar fi produs cu adevărat, situația s-ar fi agravat și mai mult.

Dimineața, când ziariștii vin la serviciu, printre primii care a dat de această știre a fost un corespondent al unei mari agenții de presă din Rusia. Fără a verifica știrea găsită în fișierul agenției „Armenpress” (și nu era greu s-o facă, era destul să telefoneze la serviciul de presă al guvernului), a luat imediat legătura cu Moscova, dictând la telefon „știrea fierbinte” despre incidentul de la frontieră.

Peste puțin, la redacție s-au adunat toți ziariștii. A mai trecut o jumătate de oră, când au aflat despre gluma făcută. Cineva a luat iarăși legătura cu Moscova, cerându-le celor de la agenție să nu difuzeze știrea cu bucluc, deoarece aceasta a fost o glumă „de uz intern redacțional”. Era însă târziu. Senzaționala știre despre schimbul de focuri de la frontieră fusese deja editată. Deși agenția a difuzat peste puțin o dezmințire, știrea fusese deja transmisă de un post de televiziune din Rusia.

Autoritățile din Turcia și din Armenia au aflat despre „incident” de la televizor. Potrivit unor ziariști de la Erevan, ambasada Turciei la Moscova a informat urgent Istanbulul despre informația difuzată de postul tv rus. Președintele turc, Suleiman Demirel, a luat legătura telefonică cu guvernatorul provinciei Kars, întrebându-l cum se simte. Aflând că nu a pățit nimic, telefonă atunci guvernatorului unei alte provincii turce, învecinate cu Armenia - Igdîr. Nu se întâmplase nici acolo nimic deosebit.

Și președintele Armeniei a fost informat despre știrea de la postul de televiziune moscovit. L-a contactat pe premier, întrebându-l de sănătate, și a convocat imediat ședința Consiliului de Apărare. Chestia lua o întorsătură urâtă. În acest moment, redactorul de la ziar a telefonat la președinție, cerându-și scuze pentru știrea falsă.

Președintele Armeniei, Levon Ter-Petrosian, potrivit spuselor ziariștilor, l-a contactat imediat pe Demirel, cerându-și, la rândul său, scuze. Ziariștii, desigur, au suportat sancționările de rigoare.

Câteva sfaturi

Primul sfat

Evitați ticurile verbale. Știrea este un text scurt, de aceea orice cuvânt din ea trebuie să aibă greutate și semnificație. În dorința de a face materialul cât mai accesibil, ziariștii uzează de așa-zisele ticuri verbale, care ar trebui să facă legătura între fraze și alineate, dar, de fapt, fac textul mai puțin lizibil. De pildă, mult folosită sintagmă „**vă amintim că...**” adesea nu are nici o încărcătură semantică, ea putând fi evitată. Căutați, de asemenea, să evitați ticul „**menționăm că...**” Inutile sunt adeseori și îmbinările „**este vorba că...**”, „**după cum am mai comunicat...**” sau „**între timp**”. Fiind goale de orice conținut, acestea sunt absolut de prisos.

Sfatul al doilea

Scrieți cât mai scurt. Adeseori, în locul expresiei „**pentru ca...**”, este suficient să scriem doar „**ca...**”. Astfel, în loc de fraza: „**Este necesar un fond special pentru ca să acoperim lipsurile din serviciul asistenței de stat și să-i sprijinim pe cei lipsiți de orice ajutor**”, a declarat Clinton”, vom scrie: „**Este necesar un fond special ca să acoperim lipsurile din serviciul asistenței de stat și să-i sprijinim pe cei lipsiți de orice ajutor**”, a declarat Clinton”.

Sfatul al treilea

Fiți atenți cum începeți textul. Nu veți începe o știre cu cuvintele:

- **Azi (aseară, ieri, în dimineața zilei de azi).** Puteți totuși începe o știre cu aceste cuvinte doar în cazul când apelați la un lied de tipul „când”, adică atunci când doriți să subliniați că evenimentul s-a produs anume azi sau aseară.
- **După cum v-am mai informat...; După cum am comunicat anterior...** O știre nu poate începe cu o referire la evenimente deja cunoscute. În acest caz, știrea nu mai e știre.

Sfatul al patrulea

Mai multă informație. O frază ce face referire la declarațiile cuiva este ea însăși purtătoare de informație. Astfel, în loc de:

Dacă societatea azeră nu va avea o atitudine clară în problema etnicilor azeri din Gruzia, atunci pericolul exodului lor din această țară este unul real. Această declarație senzațională a fost făcută la 1 septembrie, în cadrul unei conferințe de presă, de către șeful Comitetului de stat pentru diaspora, Nazim Ibraghimov.

Potrivit acestuia, și unele forțe din Azerbaidjan sunt interesate ca azerii să părăsească Gruzia. Aceste forțe doresc să-și alăture „electoratul de protest”, acuzând autoritățile de incapacitatea de a apăra interesele naționale, a afirmat Ibraghimov.

Am putea scrie:

Dacă societatea azeră nu va avea o atitudine clară în problema etnicilor azeri din Gruzia, atunci pericolul exodului lor din această țară este unul real. Șeful Comitetului de stat pentru diaspora, Nazim Ibraghimov, a declarat la 1 septembrie, în cadrul unei conferințe de presă, că și unele forțe din Azerbaidjan sunt interesate ca azerii să părăsească Gruzia. Aceste forțe doresc să-și alăture „electoratul de protest”, acuzând autoritățile de incapacitatea de a apăra interesele naționale, a afirmat Ibraghimov.

Vedem, așadar, că știrea a devenit mai dinamică și mai concisă.

Sfatul al cincilea

Folosiți verbe la diateza activă, la modul personal. Propozițiile impersonale, cu verbe la diateza pasivă, anemizează textul. Comparați:

Acordul privind construcția oleoductului Novorosiisk - Supsa - Djeihan a fost semnat, ieri, în capitala Gruziei, de către reprezentanți ai companiei „Rosneftegazstroj” și ai Corporației petroliere internaționale din Gruzia (CPIG). (Caspian News Agency. 28.05.2002).

Și cu cât mai energică și mai simplă era știrea dacă scriam:

Reprezentanți ai companiei „Rosneftegazstroj” și ai Corporației petroliere internaționale din Gruzia (CPIG) au semnat, ieri, în capitala Gruziei, Acordul privind construcția oleoductului Novorosiisk - Supsa - Djeihan.

Sfatul al șaselea

Titlul unei știri trebuie să fie scurt, de cel mult 6-8 cuvinte.

Texte pentru analiză

Citiți exemplele de mai jos. Cum sunt concepute, ce structură au? Câte surse au fost folosite la scrierea acestor știri? Ce s-ar mai putea face ca aceste texte să fie mai bune?

MOSCOVA, 25 august, RIA „Novosti”. Circulația trenurilor pe linia de centură a metroului din Moscova a fost oprită din cauza unor defecțiuni tehnice, transmite agenția RIA „Novosti”, cu referire la femeia-ofițer de serviciu la metrou.

Din cauza unor defecțiuni tehnice la un tren în stația „Belorusskaia kolțevaia”, a fost oprită circulația pe linia de centură a metroului”, a declarat ea reporterului de la agenție.

„În timpul proxim defecțiunile vor fi remediate și circulația trenurilor va fi reluată”, a menționat ea.

Locuitorii orașului Tbilisi au blocat bulevardul Rustaveli

TBILISI, 24 ianuarie, NOIAN TAPAN. Circa 200 de locuitori din raionul Mtațmindi al orașului Tbilisi au blocat bulevardul Rustaveli, cerând să li se furnizeze în case energie electrică. Potrivit agenției Prime-News, care citează participanți la acțiunea de protest, în ultimele trei zile în raionul Mtațmindi electricitatea a fost livrată doar câte cinci ore pe zi, deși locatarii achită costul energiei consumate.

Explozia unei cisterne cu păcură a provocat la Zgudidi (Gruzia de Vest) moartea a patru persoane

TBILISI, 12 februarie (BLACK SEA PRESS). Patru membri ai unei familii, inclusiv un copil de 9 ani, și-au pierdut viața în propria casă din Zugdidi (Gruzia de Vest) în urma exploziei unei cisterne cu păcură instalată la primul nivel al imobilului, unde funcționa o brutărie.

Explozia a fost provocată, potrivit unor date preliminare, de un puternic incendiu ce a izbucnit în brutărie din cauza unor deranjamente tehnice. Flăcările incendiului au cuprins și casa învecinată, însă pompierii au reușit să stingă focul la timp.

„Barcelona” și „Juventus” și-au înfrânt concurenții din cadrul Ligii Campionilor

Au fost disputate meciurile celui de al doilea tur din cadrul Ligii Campionilor. Echipele favorite din grupa „A” – „Juventus” Italia și „Bavaria” Germania – au învins, respectiv, „Rapid” (Austria) și „Bruges” (Belgia). Torinezii au înscris trei goluri, rămase fără replică, iar germanii au marcat un singur gol, suficient pentru victorie.

În grupa „B”, meciul principal a fost disputat între „Ajax” Amsterdam și „Arsenal” Londra. Englezii au învins la limită, cu scorul 2:1. Acest meci s-a remarcat și prin faptul că în minutul 70 în teren a ieșit atacantul armean **Edgar Manuciarian**, de 18 ani, care a jucat pentru „Ajax”. În alt meci din aceeași grupă echipa elvețiană „Thun” a învins „Sparta” Cehia (1:0).

În grupa „C”, meciul de maxim interes l-au jucat „Barcelona” și „Udinese” Italia. Datorită prestației brazilianului **Ronaldinho**, catalanii au zdrobit „Udinese” cu scorul 4:1. În celălalt meci din această grupă „Panatinaikos” Grecia a învins „Werder” Brema cu scorul 2:1.

Și, în fine, în grupa „D” au fost înregistrate următoarele rezultate:

„Manchester United” (Anglia) – „Benfica” (Portugalia) – 2:1;

Lille (Franța) – Villareal (Spania) – 0:0.

La 28 septembrie, vor fi jucate meciurile din cadrul celorlalte patru grupe ale LC. Între altele, meciurile de mare interes vor fi disputate între „Liverpool” – „Chelsea” și „Shalke-04” (Germania) – „Milano” (Italia).

REGNUM, 28 septembrie 2005

Lucrări practice pe tema „Știrea în jurnalismul postsovietic”

Lucrarea nr. 1

Sunt date titlurile și știrile propriu-zise. Analizați-le. Stabiliți principiile după care au fost scrise aceste titluri. Scurtați-le, dacă este necesar, încercând totodată ca ele să rămână interesante pentru cititor. Discutați rezultatele obținute în urma acestor intervenții.

Compania de construcții „Center Point Group” organizează un concurs pentru arhitecții din Gruzia

TBILISI, 12 noiembrie (Novosti-Gruzia). Una dintre cele mai mari companii de construcții din Gruzia, „Center Point Group”, organizează un concurs pentru cel mai bun plan arhitectural care va fi aplicat în cadrul proiectului „O idee nouă pentru orașul nostru”, inițiat de companie.

Potrivit declarațiilor făcute de autorii proiectului la 12 noiembrie, în cadrul manifestării de inaugurare a acestuia care s-a desfășurat la sediul central al companiei, „concurența între profesioniștii din Gruzia va contribui la îmbunătățirea calității noilor edificii și construcții ale capitalei”. „Astăzi, când la Tbilisi se construiesc noi complexe locative, pentru companie este important să creeze noi forme arhitectonice care să armonizeze cu stilul general al capitalei”, au spus organizatorii concursului.

Participanții la concurs vor prezenta la „Center Point Group” schițele de proiect, precum și principiile de planificare arhitecturală. Câștigătorul concursului va semna un contract de finanțare integrală a lucrărilor necesare pentru realizarea proiectului, ceilalți participanți urmând să fie remunerați cu premii în bani.

70 de refugiați din Transnistria se vor adresa la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului

Șaptezeci de refugiați din Transnistria intenționează să intențeze la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO) o acțiune împotriva Republicii Moldova. Motivul acestei acțiuni este refuzul guvernului moldav de a aloca în bugetul pentru anul 2006 mijloacele necesare pentru asigurarea cu locuințe a refugiaților, transmite un reporter al AP REGNUM.

Potrivit Legii bugetului pentru anul 2006, pentru construcția de locuințe pentru refugiații transnistreni au fost alocate 5 mil. de lei, în timp ce costul estimativ al lucrărilor de construcție a celor două blocuri destinate acestora este de 60 mil. de lei. Refugiații consideră că guvernul nu a executat decizia Curții Supreme de Justiție, care obliga executivul să aloce de la bugetul de stat mijloacele necesare pentru asigurarea lor cu locuințe.

La Chișinău sunt în evidență 130 de familii de refugiați transnistreni, care, la ora actuală, locuiesc în garsoniere.

În zilele de odihnă ce au trecut, la Moscova a fost înregistrat un val de crime cu folosirea de arme albe, au suferit 15 persoane, una și-a pierdut viața

MOSCOVA, 13 noiembrie, Interfax-Moscova. În zilele de odihnă ce au trecut, la Moscova a fost înregistrat un val de crime cu folosirea de arme albe. În cele 14 cazuri înregistrate au suferit 15 persoane, una pierzându-și viața, au comunicat unui reporter al agenției „Interfax” surse de la Direcția generală de interne a capitalei.

Așadar, potrivit datelor acesteia, la 12 noiembrie, la ora 4.40, miliția a fost anunțată că în restaurantul de la hotelul Casei Centrale a Turistului, de pe bulevardul Lenin nr. 146, a început o bătaie. Milițienii sosiți la fața locului au stabilit că, în această bătaie, o persoană sosită de la Tbilisi, născută în anul 1970, a suferit o rană de cuțit la gât. Aceasta a fost transportată la spital unde, în pofida eforturilor făcute de medici pentru a-i salva viața, a murit. Criminalul nu a putut fi reținut.

În afară de aceasta, la 12 noiembrie, la Spitalul municipal nr. 15, la ora 19.30, ambulanța a adus o persoană originară din Armenia, născută în anul 1978, ridicată de lângă stația de metrou „Novoghireevo”. Medicii au găsit că aceasta suferise o rană penetrantă de cuțit în piept. Potrivit victimei, persoana a fost rănită când se afla în apropierea stației de metrou. Circumstanțele în care s-a produs incidentul se stabilesc.

Lucrarea nr. 2

Ziaristii, în practica lor, adeseori trebuie să scrie un text, folosind informații provenind din diferite surse. Scrieți o știre, utilizând informațiile din patru surse care vă sunt accesibile.

Analizați știrile pe care le-ați făcut. Atrageți atenție asupra detaliilor pe care le conțin. Cât de veridice sunt informațiile ce au încăput în știrea pe care ați scris-o? Găsiți în ele amănuntele în plus, de natură să distragă atenția cititorului. Ce structură ați urmat scriind aceste știri?

Prima sursă:

Comunicat al serviciului de presă al Procuraturii Generale a Republicii Kîrgîze

Procuratura Generală a Republicii Kîrgîze comunică că astăzi, 6 septembrie 2005, grănicerii Republicii Kîrgîze l-au arestat la punctul de frontieră „Akjol” pe fostul prim-ministru N. T. Tanaev, care încerca să părăsească Kîrgîzstanul. Faptul a fost consemnat într-un proces-verbal.

Deși ancheta ce a investigat cazul său a fost obiectivă, fapt confirmat public de către N. Tanaev și de avocatul acestuia M. Maksimovici, N. Tanaev a încercat să se ascundă, deși fusese eliberat pe cauțiune.

În legătură cu faptul că N. T. Tanaev a încălcat grosolan art. 105 al Codului penal-procesual al Republicii Kîrgîze, procuratura a modificat măsura represivă de a-l aresta, punându-l în libertate pe cauțiune. În prezent, N. Tanaev se află în arestul preventiv al Serviciului național de securitate al țării.

Sursa a doua:

Fostul lider kirghiz a încercat să fugă în China

BIȘKEK, 6 septembrie, AGENCE FRANCE-PRESSE (AFP). Grănicerii din Kirghizia l-au arestat pe unul dintre foștii premieri ai țării lor, care încerca, marți, să treacă frontiera în China, pentru a scăpa de responsabilitate pentru acuzațiile de abuz de serviciu, ce i-au fost incriminate.

[...]

Tanaev a fost ultimul premier desemnat, în perioada când la putere se afla fostul președinte Askar Akaev, răsturnat în urma revoluției din luna martie. Atunci, el s-a refugiat în Rusia împreună cu Akaev, însă în luna august a revenit în Kirghizia, declarând că va respinge acuzațiile de a fi depășit atribuțiile de serviciu pe care i le incriminează noile autorități ale țării...

Procurorii l-au pus în libertate pe cauțiune.

Anterior, procuratura declarase că ex-premierul este acuzat de abuz de serviciu și de utilizare ilicită a unor mijloace ale statului în valoare de circa un milion de dolari. De asemenea, ex-premierul este învinuit de transfer ilegal de bani în contul unei companii de construcții a cărui proprietar este feciorul său.

Noile autorități, în frunte cu Kurmanbek Bakiev, au adus acuzații și altor persoane din administrația lui Askar Akaev, printre care e și ginerele acestuia, Adil Toigonbaev, care este cetățean al Kazahstanului.

În ce-l privește pe Akaev, acesta locuiește în împrejurimile Moscovei și se bucură de imunitate.

Sursa a treia:

Ex-premierul Kirgiziei, Tanaev, nu intenționa să fugă din țară

Ex-premierul Kîrgîzstanului, Nikolai Tanaev, nu intenționa să fugă din țară, ci voia să călătorească pentru o zi până la Almatî (Kazahstan), unde avea de rezolvat treburi personale. El trebuia totuși să anunțe anchetatorii despre intenția sa, și în aceasta constă unica sa încălcare, a comunicat, într-un interviu acordat postului de radio „Azattîk”, avocatul lui N. Tanaev, Maksim Maksimovici.

N. Tanaev a fost reținut de grăniceri la 6 septembrie, la punctul de la frontiera kîrgîzo-kazahă „Ak-jol”, în momentul când încerca să iasă din țară. În prezent, se află în arestul ministerului de interne.

Potrivit lui M. Maksimovici, arestarea lui Tanaev nu este justificată, iar aplicarea unor măsuri atât de dure față de el nu a fost necesară. Avocatul a mai spus că, până acum, fostul prim-ministru se prezenta punctual la anchetă la Procuratura Generală, la MAI și la Serviciul Securității Naționale al Kîrgîzstanului, unde răspundea la toate întrebările anchetatorilor, neavând intenția să fugă din țară. N. Tanaev a revenit de bunăvoie din Rusia în Kîrgîzstan, pentru a coopera cu anchetatorii și a respinge acuzațiile ce i se incriminează, a menționat M. Maksimovici.

Avocatul a declarat că va informa despre acest fapt guvernul rus, întrucât Tanaev este etnic rus.

N. Tanaev și-a depus demisia la 23 martie curent, la 24 martie demisia fiindu-i acceptată. După evenimentele din martie s-a retras la Moscova, de unde a revenit la 22 august, pentru a face depoziții. Ex-premierul s-a obligat, în scris, că nu va părăsi țara, un grup de deputați din Parlamentul Kîrgîzstanului garantând pentru el, care s-a aflat liber până ieri.

Fostul premier este acuzat de abuz de serviciu și de transfer ilegal de bani în străinătate.

Agenția de presă independentă „BN”

Sursa a patra:**Secvență din emisiunea de actualități
a televiziunii publice cu profil educativ**

Moderatorul: Nikolai Tanaev, fostul prim-ministru al Kirgiziei, se află în arestul preventiv al Serviciul național de securitate al țării. El a fost reținut la punctul de frontieră „Akjol” de către colaboratori ai serviciilor speciale. Vă propunem un reportaj realizat de corespondentul nostru.

Jurnalistul: Maksim Maksimovici, avocatul ex-premierului, a declarat astăzi într-o conferință de presă că măsurile atât de drastice aplicate față de clientul său nu au nici o justificare.

Maksimovici: Cred că a avut un motiv solid de a pleca de urgență în Kazahstan. O cauză atât de presantă încât nu a reușit să anunțe anchetatorii. Avea asupra sa doar o sută de dolari și 772 de suma, ceea ce e mai puțin de douăzeci de dolari. Oare această circumstanță nu arată că nu avea de gând să fugă din țară?

Despre cele întâmplate am pus la curent guvernul Rusiei, deoarece Tanaev este cetățean rus.

Jurnalistul: Totuși există persoane care consideră că Tanaev a încălcat legea. Iată ce a declarat Klara Ajibekova, liderul Partidului comunist.

Ajibekova (pe ecran apar imagini filmate în biroul liderului comunist. Pe un perete atârână portretul lui Lenin, într-un dulap pare să se vadă colecția de opere complete ale lui Lenin): Simțind că ancheta e pe punctul de a descoperi acțiunile sale criminale, Tanaev a hotărât, după cum se vede, să-și piardă urmele într-o altă țară. Altminteri nu ar fi încercat să fugă, ci ar fi așteptat finalizarea anchetei.

Jurnalistul: (pe ecran apar materiale de arhivă – Tanaev conduce o ședință de guvern). Reamintim că primului ministru i se incriminează comiterea infracțiunilor de depășire a atribuțiilor de serviciu și de utilizare ilegală de mijloace.

Interviul (1)

Din acest capitol vom afla:

- Cum se ia un interviu: pregătirea, interviuarea propriu-zisă, cum procedăm apoi
- Ce tehnici de interviuare există
- Care sunt „păcatele de moarte” ale celui care ia interviul
- Sfaturi și sugestii

Arta interviului

Ca să faci un interviu bun, e necesar să te pregătești pentru el. Oamenilor politici, celebriților, personalităților în vogă, aflate în centrul atenției presei, le displace când ziaristul venit să-i intervieveze nu este informat despre ei sau când li se pun întrebări neinteligente.

În acest context, mi se pare edificator următorul caz. Într-o țară membră a CSI a sosit directorul unei mari agenții de presă din Rusia. Jurnaliștii l-au întâmpinat la aeroport. Chiar la scara aeronavei a fost improvizată o conferință de presă, însă șeful agenției a refuzat să mai răspundă la întrebări după ce un reporter i-a solicitat oaspetelui să se prezinte. Ei bine, dacă un ziarist se deplasează la aeroport să întâmpine o personalitate (iar pe aeroport sunt întâmpinați, de regulă, oameni importanți), el este dator să știe cine este ea.

Astfel, înainte de interviu, ziaristul trebuie să se pregătească.

Pregătirea

Pregătirea constituie prima fază de lucru la un interviu. Un interviu va reuși dacă veți ști ce informație anume doriți să dobândiți.

Înainte de interviu, este necesar să conveniți cu sursa despre intenția dvs. Uneori, doar numele ziaristului sau al ediției pe care acesta o reprezintă sunt suficiente pentru a obține acceptul sursei. Alteori, ziaristul se vede nevoit să convingă, să înduplece, să facă dovada competenței sale profesionale. Interviul se solicită, de regulă, la telefon. Totuși, în subiecte importante, vă veți adresa sursei printr-o scrisoare, la care veți atașa și câteva articole pe care le-ați semnat, pentru a o convinge de competența dvs. În fine, puteți aborda sursa personal, convenind să vă acorde interviul. De altfel, ultima variantă este mult mai eficientă decât abordarea sursei la telefon sau prin intermediul unor cunoscuți.

Dacă doriți ca sursa să se simtă liber, cel mai potrivit ar fi s-o intervievați chiar în biroul ei. În acest caz, veți ține cont de faptul că acesta e „teritoriul sursei”, în care nu sunteți decât un jucător. E „terenul adversarului” (ca la fotbal), de unde veți ieși victorioși doar dacă vă conduceți de o strategie elaborată în detaliu.

În alte cazuri, mai potrivit ar fi „să ademeniți” sursa într-un spațiu neutru - într-un parc, cafenea etc. Veți proceda astfel când urmăriți să lipsiți sursa de atuurile pe care i le oferă „teritoriul propriu”.

Ar fi bine, de asemenea, să anunțați sursa de cât timp aveți nevoie pentru a discuta cu ea. Acest lucru este important când sursa deține o funcție înaltă, cu o agendă, de obicei, extrem de încărcată. Veți conveni, de asemenea, să vă mai întâlniți o dată, pentru a verifica exactitatea informațiilor și a citatelor. Înainte de a începe a intervieva, în cazul în care nu știți cum va reacționa sursa la vederea dictafonului deschis, întrebați dacă puteți imprima.

După ce ați convenit să vă întâlniți, veți aduna cât mai multe informații despre cel pe care îl veți intervieva. Priciperea de a consulta documente, observațiile personale anterioare vă vor fi aici de mare folos.

Rețineți: ziaristul urmărește să obțină cât mai multă informație, pe când sursa vrea să lase o impresie cât mai agreabilă.

Este important, de asemenea, să cunoașteți obiectul pe care îl veți aborda în discuție. Dacă veți vorbi despre circuite integrate, trebuie să cunoașteți domeniul, ca și aspectele acestuia, care prezintă interes pentru cititori. În caz contrar, sursa vă va trata drept „un scârța-scârța pe hârtie”, iar interviul va fi compromis. De fapt, sursele au o atitudine rezervată față de jurnaliști, față de cunoștințele acestora. Nu există o rețetă unică pe care s-o aplicați pentru a spulbera scepticismul surselor față de cei din breasla noastră. Uneori ar fi o soluție demonstrarea cunoștințelor pe care le dețineți despre condiția familială a sursei. Acest truc are efect mai ales atunci când atât sursa, cât și ziaristul sunt femei. Atmosfera de încredere o puteți crea și prin a vă demonstra cunoștințele despre subiectul pe care vreți să-l abordați.

Contează, de asemenea, cum sunteți îmbrăcați. A intervieva muncitori de la strung, fiind îmbrăcat la patru ace, sau a discuta cu speakerul, purtând blugi și adidași, este deopotrivă lipsit de noimă. Haina subliniază seriozitatea intențiilor dvs, iar profesionalismul, la modul general, vă ajută să stabiliți punți de contact cu interlocutorul. Vestimentația ziaristului se va înscrie în cadrul habitual în care sursa își desfășoară activitatea. (Există totuși situații când haina trebuie să vă facă remarcat; în orice caz, veți reține că vestimentația lansează un semnal care trebuie să vă favorizeze.)

În cele din urmă, pentru a încheia faza preparatoare, formulați în scris întrebările pe care le veți pune sursei. O pregătire minuțioasă pentru interviu este cea mai bună cale pentru a susține un dialog degajat. Lista de întrebări vă va scuti de efortul de a formula cu înfrigurare următoarea întrebare, în timp ce sursa răspunde la prima. În plus, datorită întrebărilor pregătite din timp, vă veți putea concentra asupra discuției propriu-zise.

Uneori, ar fi bine să vă consultați colegii privitor la chestionar. Ce ar întreba ei, fiind în locul dvs? Ce întrebări, după părerea lor, ar putea incomoda interlocutorul? Ce întrebări atrag simpatia și sunt ușor înțelese?

Se poate întâmpla (de fapt, așa se și întâmplă) că nu reușiți să puneți toate întrebările pe care le-ați formulat. Patru-cinci întrebări este numărul optim pentru a realiza un interviu, plus alte câteva întrebări mai mici, suplimentare. În tot cazul, experiența jurnalistică probează acest lucru.

Așadar, v-ați făcut deja „tema pe acasă”. Acum puteți merge să dialogați cu sursa.

Intervievarea

După ce ați convenit în privința acordării interviului și v-ați întâlnit cu sursa, începe intervierea ca atare.

Așezați-vă astfel încât interlocutorul să stabilească un contact vizual cu dvs (să vă poată privi în ochi) când o va dori. Dacă veți sta față în față, îl puteți stingheri. Deși, dacă intenționați să realizați un interviu „dur” și să-i puneți întrebări incomode, neplăcute, atunci, probabil, o asemenea poziționare e cea adecvată. Unii interlocutori „au trac”, se blochează la vederea dictafonului deschis, așa că veți ține cont și de acest important amănunt. Folosiți concomitent dictafonul și bloc-notesul. Nu e neapărat să notați tot ce spune sursa. Dacă aceasta a făcut o declarație senzațională și nu doriți ca ea să priceapă cât de important e ceea ce a spus, așteptați puțin, notându-vă cele comunicate abia peste vreo câteva secunde.

Începeți dialogul de la lucruri neînsemnate. Astfel interlocutorul se va destinde, se va liniști. Întrebați-l, să zicem, despre stiloul de pe masă, despre vreo floare din birou, sau povestiți-i vreo istorie ce îl privește pe interviuat. Întrebați-l ceea ce ar dori să vă spună. Dacă e reticent și vă tratează cu scepticism, arătați-i că sunteți competent, că știți despre ce vorbiți, punându-i o întrebare ce demonstrează cunoștințele dvs. Arătați-i că-i sunteți apropiat, că-i împărtășiți vederile.

După ce contactul a fost stabilit, puneți-i întrebările cele mai importante. Lucrurile esențiale întrebați-l spre sfârșitul dialogului, când interlocutorul e deja obosit și mai puțin vigilent. După ce v-a răspuns la o întrebare esențială, repliați-vă (dacă e necesar), întrebându-l ceva ne semnificativ, pentru a se mai liniști. Apoi atacați-l iar cu o întrebare dificilă.

Reacționați la răspunsurile interlocutorului. „Vai, cât e de interesant!...”, „Oho-ho!”, „Chiar așa?!” - acestea ar fi, aici, replicile recomandabile. Potrivit psihologilor, o întrebare care durează 5-6 secunde este urmată de un răspuns de 30-40 de secunde. Dacă vreți să obțineți un răspuns mai amănunțit, faceți o dată „Mda-a!...”.

Contează, de asemenea, cum sunt puse întrebările. E un element deosebit de important al interviurii. La o întrebare banală veți primi un răspuns la fel de banal. Altfel zis, după cum e „bună ziua!” așa e și „mulțumita”.

„Tu, Socrate, pui întrebări minunate, iar celui ce întreabă bine am plăcerea să-i răspund”.

Platon

Iată, de exemplu, în câte feluri poate fi pusă o întrebare:

- Sunteți satisfăcut de programul de privatizare a rețelelor electrice?
- Sunteți de acord cu privatizarea rețelelor electrice?
- Cum credeți, este necesară privatizarea rețelelor electrice?
- Cum ați prefera să se procedeze? Să rămână rețelele electrice în proprietatea statului, să fie privatizate prin atragerea investitorilor străini, să fie privatizate, însă proprietarii să fie exclusiv cetățeni ai țării noastre, sau să fie privatizate doar o parte din rețele?

În fazele de pregătire și de interviu, trebuie să aveți în vedere ca întrebarea pusă să nu sugereze răspunsul. Astfel, o întrebare de felul: „Nu ar fi mai bine ca rețelele electrice profitabile să rămână în proprietatea statului?”, sugerează deja interlocutorului că ziaristul ar dori să audă răspunsul „Sigur că da!”. O astfel de întrebare presupune, strictamente, un răspuns scurt: „da” sau „nu”. La fel de scurt va fi răspunsul la o întrebare de tipul: „Intenționați să vă conformați deciziei fracțiunii din care faceți parte de a vota privatizarea rețelelor electrice?”

Există întrebări care, de fapt, nici nu sunt întrebări ca atare. De pildă, un reporter îl întreabă pe învingătorul unei competiții: „Sunteți fericit?”. Sigur că răspunsul va fi „da”. De fapt, e un răspuns inutil, căci se conține deja în întrebare.

Cum se pun întrebările

(din cartea lui Astrid Lindgren „Frățiorul și Karlsson de pe acoperiș”)

[...] doamna Bok l-a întrerupt cu brutalitate:

– Răspunde – da sau nu? După părerea mea, să răspunzi „da” sau „nu” la o întrebare simplă e ușor.

– Ba dimpotrivă, interveni Karlsson. Te voi întreba acuși ceva simplu de tot și vei vedea că nu e chiar așa. Mai bei coniac diminețile? Răspunde – da sau nu?

Doamna Bok își pierdu glasul. Părea că o ia cu leșin. Parcă ar fi vrut să spună ceva, dar nu putea scoate un cuvânt.

– Asta e, zise triumfător Karlsson. Repet întrebarea: mai bei coniac diminețile?

– Da, sigur că da! zise Frățiorul cu multă convingere, care ținea cu tot dinadinsul s-o sprijine pe doamna Bok.

În acest moment, doamna se făcu foc și pară.

– Nu! răcni ea în neștire.

Frățiorul se făcu roșu ca stacojul și o susținu:

– Nu! Nu! Nu a încetat!

– Păcat, ce păcat! zise Karlsson. Beția nu duce la nimic bun.

Istovită definitiv, doamna Bok se pleoști în scaun.

Tipurile de întrebări

Întrebări deschise. Tipul acesta de întrebări oferă sursei posibilitatea de a-și expune punctul de vedere asupra subiectului în discuție. Răspunzând la o întrebare deschisă, sursa ar putea să ne ofere mai multă informație decât intenționa inițial. O întrebare deschisă este, de exemplu, aceasta: „Ce poziție aveți față de privatizarea rețelelor electrice?”. Ea nu învederează atitudinea ziaristului și nici ce anume ar dori el să afle de la sursă. De asemenea, întrebarea aceasta nu sugerează variante de răspuns. Sursa opinează nestingherit.

Uneori, atunci când sursa refuză să răspundă la o întrebare directă (Exemplu: „Pe cine dintre fotbaliștii echipei locale doriți să-l includeți în selecționată?”), divizați întrebarea și derutați sursa („De ce calități trebuie să dea dovadă un fotbalist pentru a fi inclus în selecționată?”; „Cum credeți, are echipa locală fotbaliști ce corespund acestor exigențe?”; „Cine anume?”).

Întrebări închise. Acestea presupun răspunsuri concrete, univoce. De pildă: „Are șeful dvs capacitatea decizională necesară?” (*iată o întrebare închisă, cu foarte puține variante de răspuns; de fapt, la ea se poate răspunde doar prin „da” sau „nu”*). „Este consecvent șeful dvs în deciziile sale?” (*întrebare închisă*), „Șeful dvs menține relații bune cu subalternii?” (*întrebare închisă*).

Este bine ca să începeți a intervieva punând întrebări deschise, însă „întrebările-cheie” vor fi închise.

Astfel, ultima întrebare pe care ziarista cehă Dana Mazalova a adresat-o președintelui Armeniei, Levon Ter-Petrosian, îndată după disputata re-alegere a acestuia, din septembrie 1996, a fost una de tip „închis”. În încheierea dialogului cu el, care a durat o oră și jumătate, ziarista a întrebat: „Ziarul „Vocea Armeniei” scrie că Vazghen Manukian ar fi declarat că dacă în Armenia alternanța la putere nu se va face pe căi legale, atunci, din păcate, puterea va trebui schimbată, după cum se vede, prin mijloacele deja verificate [adică pe căi ilegale]. Nu vă sperie această perspectivă?”

Levon Ter-Petrosian s-a văzut nevoit să răspundă fără ocolișuri. „Dacă schimbarea puterii este cu neputință de înfăptuit pe căi legale, atunci ea trebuie schimbată pe căi ilegale. Dacă vor fi provocări, vom fi constrânși să aplicăm din nou legea. Ce ne mai rămâne de făcut?”

Totodată, este foarte important să înțelegeți ce spune sursa, căci de aceasta depinde cât de veridic îi veți transmite mesajul. Adeseori, fără a înțelege sensul celor spuse, ziaristul reproduce cuvânt cu cuvânt spusele interlocutorului și, ca rezultat, denaturează esența mesajului. Acest lucru se întâmplă cel mai frecvent când ziaristul dă citate ample care, fiind rupte din context, capătă cu totul alte înțelesuri și conotații.

De aceea mai întrebați o dată dacă vi se pare că nu ați înțeles ceva, cereți lămuriri, întrebați sursa ce a avut în vedere într-un caz sau în altul. Procedând astfel, veți câștiga încrederea sursei. Nu vă sfiți să cereți explicații suplimentare ce aprofundează și detaliază subiectul. S-ar putea ca tocmai prin aceste întrebări să obțineți informația cea mai interesantă.

În fine, puteți pune și unele întrebări prin care să mai trageți din timp, deoarece persoana cu care dialogați nu are de unde ști că procedați astfel din considerente tactice...

Alteori, modul în care se desfășoară dialogul vă pune în situația de a adresa și întrebări neplăcute, tăioase. Cum veți proceda?

- Puteți crea impresia că nu împărtășiți acest punct de vedere, însă sunteți siliți să puneți asemenea întrebări, deoarece „mulți” discută despre această problemă.
- Nu forțați momentul punerii întrebărilor dificile. Începeți interviul cu întrebări simple, de ordin general, deschise, trecând gradual la ceea ce vă interesează.
- Aveți răbdare. Spre sfârșitul dialogului contactul stabilit cu sursa este, de regulă, bun. Căutați, în această fază, să formulați astfel întrebările-cheie încât să nu supărați sau să ofensați sursa. Așa va proceda un adevărat profesionist.

În încheierea discuției, veți întreba neapărat: „Mai aveți ceva de adăugat la cele spuse?” sau: „Mai există ceva ce nu v-am întrebat?”. Procedeu acesta va pune sursa pe gânduri și, dacă în cadrul dialogului ați găsit limbaj comun, puteți avea surpriza de a afla lucruri absolut interesante.

Iată și lista celor zece „păcate de moarte” pe care le fac unii ziariști când își formulează întrebările pentru interviu. Lista aparține jurnalistului canadian John Savotsky.

Cele zece păcate de moarte

- Întrebări ce presupun răspunsuri univoce („da” sau „nu”).
- Propoziții afirmative în loc de propoziții interogative.
- Două întrebări cuprinse într-o singură întrebare.
- Întrebări prea încărcate, prea stufoase.
- Întrebări ce sugerează răspunsul.
- Întrebări ce conțin comentarii și aprecieri proprii.
- Întrebări ce conțin estimări și supoziții proprii.
- Întrebări ce conțin taxări și etichetări.
- Întrebări ce conțin exagerări.
- Întrebări prea complicate.

După interviu

După dialogul cu sursa veți descifra notițele ce le-ați luat sau imprimarea audio. Faceți aceasta imediat, cât impresiile sunt proaspete, cât vă amintiți bine detaliile, subtextele celor spuse, expresia feței celui interviu. Nu lăsați acest lucru pentru mai târziu, când aceste amănunte se uită.

Scrierea textului unui interviu o vom examina în capitolul respectiv.

Tehnica interviu. Sfaturi, sugestii

Interviul constituie un aspect deosebit de important în munca unui ziarist. Tehnica interviu se învață și este perfectibilă, tot așa cum își însușesc tehnicile de interpretare pianistii sau violoniștii. Pentru ca să puteți susține un dialog profesionist cu sursa, vă propunem sfaturile ce urmează.

- Înainte de a interviu, formulați întrebările în scris. Recitiți-le, pentru a vă convinge că sunt acoperite toate subiectele despre care intenționați să discutați cu sursa. Acest chestionar nu va fi însă „bătut în cuie”. Dacă dialogul cu sursa ia o turnură neprevăzută în lista de întrebări, nu interveniți, nu căutați să vă mențineți în cadrul planului pe care l-ați făcut. S-ar putea ca tocmai datorită acestei devieri să aflați lucruri interesante.
  - Întrebările concrete le veți pune la momentul potrivit. Intuiți-l. La întrebările de ordin general (cu care veți începe discuția) veți obține răspunsuri pe măsură, însă o întrebare concretă, pusă la timp, poate da un rezultat bun.
  - Evitați întrebările care presupun răspunsuri univoce sau de tipul „da”, „nu”, „desigur” etc.
  - Puneți doar o singură întrebare. Evitați întrebările așa-zise „cu fund dublu”. De exemplu: „Vă place acest automobil, cât de economic este?”. Veți obține doar un singur răspuns, pe când întrebările sunt, de fapt, două.
  - Nu vă lansați în discursuri și comentarii. Nu puneți întrebări prea lungi.
- La sfârșitul interviu, să întrebați neapărat: „Aveți ceva de completat la cele spuse?”, „Mai există ceva ce nu v-am întrebat?”.

Textul unui interviu

Nu întotdeauna face să scrieți un interviu, începând cu întrebările și răspunsurile la ele. Mai mult decât atât, de cele mai multe ori veți începe din cu totul altă parte. Veți descrie mai întâi persoana cu care ați dialogat: cum este îmbrăcată, cum se mișcă, locul în care v-ați întâlnit, amănuntele ce v-au sărit în ochi. Aceste detalii vor da viață textului și îl vor apropia de cititor pe eroul interviului.

Ar fi bine, de asemenea, să nu scrieți textul dintr-o singură respirație, cum se zice. Mai întâi veți reda întreaga discuție, după care veți redacta-o dându-i o formă literară, veți verifica corectitudinea numelor, datelor, faptelor... S-ar putea ca cel interviuat să fi uitat unele date, nume, să fi încâlcit consecutivitatea desfășurării unor evenimente. Corectând aceste greșeli întâmplătoare, inerente, veți avea doar de câștigat. Textul va fi îmbunătățit fără a fi denaturat adevărul și veți câștiga încrederea sursei.

Nu este obligatoriu să redați toate nuanțele discuției avute: ticurile, greșelile de limbă sau reticențele interlocutorului dvs. Important este să transmiteți ideile, mesajul acestuia.

Unele întrebări ar putea fi omise din varianta finală a interviului. Textul nu va avea de pierdut. Ceea ce contează este ca acesta să fie clar, cursiv, logic, lizibil. În toate cazurile, veți avea doar de câștigat. Răspunsurile care n-au încăput în textul definitiv le veți folosi ca citate în alte articole.

După ce textul a fost scris, verificați corectitudinea celor mai importante declarații. O puteți face telefonic sau întâlnindu-vă cu sursa, care ar putea să vă ceară textul încă în manuscris. În acest caz, nu uitați că sursa este interesată să fie prezentată într-o lumină cât mai favorabilă, pe când dvs urmăriți s-o prezentați așa cum este în realitate. Multe redacții din Occident interzic, pur și simplu, ca un interviu încă nepublicat să fie arătat sursei. Acest text este creația dvs, care vă aparține întru totul. Verificând faptele, veți face acest text mai bun.

După publicare, expediați sursei ziarul cu interviul. Acest mic semn de atenție îi va face plăcere.

Luați aminte: o relație stabilită cu o sursă nu se limitează, de regulă, la doar un singur interviu. Profesionalismul de care veți da dovadă vă va ajuta în activitatea dvs ulterioară, în special în cazul când sursa deține o funcție înaltă.

Iată însă și recomandările specialiștilor din cadrul Rețelei Internaționale de Jurnalism (International Journalism Network)

Zece sugestii pentru a realiza un interviu bun

Fiți pregătit! Colectarea de materiale privind subiectul sau tema despre care intenționați să scrieți, precum și despre persoana pe care o veți intervieva, este absolut obligatorie. Sursa va aprecia după merit acest efort, iar dvs veți fi scutit s-o întrebați lucruri ce pot fi găsite în cărți sau documente. În momentul când conveniți să vă întâlniți, cereți de la sursă să vă indice ce documente sau alte materiale există privitor la tema pe care o veți discuta. Cei intervievați vor rămâne măguliți de interesul pe care îl manifestați și adeseori sunt dispuși să vă dea documente prețioase, pe care le puteți consulta până la acordarea interviului. Verificați dacă bateriile de la dictafon sunt bune. Nu uitați să aveți cu dvs o casetă de rezervă, precum și pix și bloc-notes.

Stabiliți regulile de intervievare de la bun început! Convingeți-vă că persoana care vă acordă interviul înțelege ce subiect vă preocupă (astfel nu veți devia de la tema propusă). Intervievatul va realiza de la bun început că toate declarațiile sale, tot ce vă va mărturisi este, cum se zice, „pentru presă”, adică vor fi publicate. Momentul cel mai potrivit pentru a conveni asupra acestor reguli este atunci când vă înțelegeți privitor la acordarea interviului. Este adevărat, multe persoane cu funcții de răspundere au suficientă experiență pentru a sublinia că o frază sau alta „nu e pentru ziar”, totuși sunt și din cei care nu fac deosebire dintre una și cealaltă. Aveți în vedere că aceste precizări preliminare sunt extrem de importante, în special când sursa, acordând interviul, își primejduiește locul de muncă sau chiar viața.

Fiți punctuali! Nu există gafă mai mare, nimic mai urât, decât să întârziati la întâlnirea fixată cu persoana ce a consimțit să vă acorde interviul.

Dați dovadă de spirit de observație, fiți perspicace! Rețineți detaliile – descrierea acestora va conferi textului autenticitate. Dacă interviul este acordat în vreo casă sau în vreun imobil, rețineți ambianța, toate amănuntele. Astfel, ați putea vedea aici vechi fotografii care vă pot da o idee despre viața privată a interlocutorului dvs. În timp ce intervieuți, s-ar putea să vă creați o altă impresie despre om; schimbarea aceasta ar putea surveni și din cauză că însăși sursa a dorit acest lucru. Prima impresie e amăgitoare! Vorbiți și cu altcineva, cu colegii sau cu prietenii sursei, de pildă, pentru a avea despre ea o imagine cât mai completă.

Fiți amabili! Aveți răbdare cu interlocutorul, nu-l grăbiți! Este important ca între dvs și persoana cu care dialogați să se instaleze o atmosferă de respect reciproc, ca interlocutorul dvs să se simtă bine. Nu grăbiți interlocutorul, chiar dacă aveți la dispoziție doar o jumătate de oră pentru intervievare. Dacă sesizați însă că acesta se grăbește, grăbiți-vă și dvs. Nu uitați că oamenii sunt diferiți. Timpul pe care îl „pierdeți” pentru studierea sursei nu este unul pierdut în zadar. Veți înțelege acest lucru când veți avea nevoie să obțineți de la ea lămuriri suplimentare sau când îi veți folosi declarațiile în alte articole. Dacă intervievarea se desfășoară bine, ea poate dura mai mult decât timpul convenit. Nu fixați următoarea întâlnire cu sursa îndată după ce v-a fost acordat interviul, pentru a nu grăbi lucrurile.

Ascultați cu atenție, însă nu ezitați să interveniți când nu înțelegeți ceva! Nu uitați de cititorii dvs! Nu uitați că luați acest interviu și pentru ca unele lucruri să fie înțelese de cititori. Dacă interlocutorul dvs folosește un limbaj prea savant, sau explică lucrurile de o asemenea manieră încât poate fi înțeles doar de colegii săi, întrerupeți-l și rugați-l să vă lămurească momentele neclare. Nu vă rușinați că nu cunoașteți chiar totul.

Tăcerea e de aur! Mai devreme sau mai târziu vine și momentul când va trebui să puneți și întrebările „grele”, pe care interlocutorul dvs ar fi bucuros să le evite. Când veți pune aceste întrebări incomode, veți vedea că sursa va răspunde, de regulă, monosilabic, vag, alegând cuvintele cu grijă. Ar putea chiar să nu vă răspundă deloc. În această situație, priviți persoana cu care dialogați drept în ochi și păstrați tăcere. De cele mai multe ori, sursa se va simți stânjenită și va începe a vorbi din nou. Dacă procedeul nu are nici un efect, întrebați cine ar putea să vă răspundă la această întrebare.

Stabiliți cu sursa un contact vizual! Un reporter aplecat mereu asupra bloc-notesului în timp ce intervievează derutează interlocutorul. Acesta seamănă cu unul care în loc de față are un dictafon. Căutați să mențineți un contact vizual cu cel cu care vorbiți, chiar și atunci când luați notițe. Învățați să faceți notițe prescurtate și să priviți în notes cât mai puțin, pentru a-l ține pe interviuat mereu în centrul atenției. Astfel veți crea o ambianță dezinvoltă, de discuție.

Înainte de a vă lua rămas-bun... Întrebați sursa dacă mai are ceva de spus, ceva ce ați uitat sau nu v-a venit în minte să-l întrebați. Poate că ea arde de dorința să vă comunice o informație utilă, însă dvs nu v-ați priceput să-l întrebați? Nu plecați fără a vă nota numărul de telefon și e-mail-ul sursei și fără a preciza timpul când o veți putea iar contacta, pentru precizări și completări. Întrebați întotdeauna dacă există și alte surse. Colegii sau prietenii celui intervievat ar putea ști mai multe despre cele ce vă interesează și, posibil, doresc să vorbească cu dvs. Mulțumiți interlocutorului pentru bunăvoința de a fi consimțit să stea de vorbă cu dvs.

Recitiți îndată după intervievare notițele pe care le-ați făcut! Nu amânați descifrarea dialogului pentru a doua zi sau pentru sfârșitul săptămânii. Contramandați totul, toate angajamentele și duceți la bun sfârșit lucrul asupra notițelor și a imprimărilor pe care le-ați făcut.

Înainte de a încheia acest compartiment, doresc să recomand tuturor jurnaliștilor să citească capitolul „Arta dialogului” din cartea „A doua, cea mai veche...” de Valeri Agranovski. Capitolul este consacrat tehnicilor de intervievare și, în baza unor exemple din experiența autorului, învață cum se stabilește contactul cu intervievatul, cum se interviuează, cum se scrie un interviu¹².

Texte pentru analiză

Exemplul 1

Interviul ce urmează a fost luat după două zile de la producerea celui mai dezastruos cutremur de pământ pe care l-a cunoscut contemporaneitatea.

Centrul de seismologie: „Nu este atribuția noastră”

Specialiștii menționează că statele din Asia de Sud-Est, lovite de seism și de uriașele valuri oceanice tsunami ce au urmat, nu dispun de sisteme de avertizare în cazul producerii unor asemenea cataclisme, așa cum au țările din bazinul Oceanului Pacific. Calamitatea i-a găsit nepregătiți.

Cu toate acestea, după cum rezultă dintr-un articol publicat, marți, în „New York Times”, baza militară americană din insula Diego Garcia din Oceanul Indian a fost anunțată despre pericol: militarii sunt avertizați de Centrul pentru preîntâmpinarea valurilor tsunami din Hawaii, care transmite informația în regim automat.

Despre seismul ce a lovit insula Sumatra se știa și la Agenția națională seismologică din Denver, statul Colorado, care este înzestrată cu cele mai sofisticate aparate de observare și înregistrare a mișcărilor seismice. Redacția emisiunii BBC „World Tonight” a luat legătura cu directorul acestui centru de seismologie pentru a afla de la el cum anume funcționează un asemenea sistem de avertizare.

Waverly Person: Locul și magnitudinea seismului o stabilim repede. De îndată ce avem datele, acestea sunt transmise prin rețeaua noastră. Ele sunt puse, de asemenea, pe pagina noastră Web, iar câtorva persoane le sunt transmise în regim automat prin poșta electronică.

BBC: Știați că seismul ce s-a produs duminică avea o asemenea putere?

---

12. Валерий Аграновский. Вторая древнейшая. Беседы о журналистике. – М.: Vagrius, 1999. Cartea poate fi citită și în Internet, pe site-ul Centrului de Journalism Extrem: <http://www.cjes.ru>

WP: Da, este cel mai puternic seism, după cutremurul din Alaska din 1964, care a avut o magnitudine de 9,2 grade; indiscutabil, este cel mai puternic cutremur.

BBC: Știați, de asemenea, că va provoca tsunami.

WP: Da.

BBC: Deci, poate era cazul să luați legătura cu cineva din regiunile amenințate de cutremur?

WP: Cu cine?

BBC: Cu autoritățile din Thailanda, din Indonezia, de pildă...

WP: Dar cine sunt „autoritățile din Thailanda”? Aceasta nu e zona noastră de responsabilitate. E vorba de tsunami, asta-i datoria Centrului de preîntâmpinare despre tsunami din Honolulu, din insulele Hawaii. Ei fac asemenea avertizări.

BBC: Dar, în această situație, poate era totuși cazul să telefonați? Să contactați telefonic pe cineva din guvernul din Sri Lanka sau din Thailanda, pentru a-i avertiza.

WP: Ei bine, dacă am fi știut că cineva are nevoie de avertizarea noastră, dacă ne-ar fi lăsat adresa la care să-l contactăm, atunci, probabil, am fi avertizat. Dar, repet: nu ne ocupăm de avertismente în caz de tsunami, domeniul nostru sunt cutremurele.

BBC: Am impresia că nimănui nu i s-a fixat această îndatorire, de aceea nimeni nu a comunicat nimănui nimic.

WP: Am vorbit cu cei din Honolulu, care mi-au spus că nu au numerele de telefon ale persoanelor responsabile cu seismele sau cu tsunami din acele regiuni.

BBC: Totuși cineva dintre colaboratorii dvs putea afla acele numere de telefon...

WP: Aceasta nu e treaba noastră. În primul rând, nu știm cu cine să luăm legătura acolo. În cel de al doilea, nu ne-a solicitat nimeni această informație. Cu cine, după părerea dvs, trebuia să luăm legătura?

BBC: Numerele puteau fi găsite în cărțile de telefoane. Telefoanele ambasadelor, ale reprezentanțelor diplomatice sunt în aceste cărți.

WP: Dar cine să se ocupe de așa ceva?! Nu este atribuția noastră.

www.bbcrussian.com
miercuri, 29 decembrie2004.

Întrebări:

1. Ce schemă a fost urmată la structurarea acestui material? De ce întrebările și răspunsurile urmează după o introducere?
2. Ce rol are această introducere?
3. Ce poziție a adoptat ziaristul? Ce dorește să afle de la interviu?
4. I s-a răspuns ziaristului la întrebările sale?
5. Este acest ziarist un profesionist?
6. Ziaristul nu apreciază în nici un fel spusurile interlocutorului său. Cum apreciați acest lucru?

Exemplul 2

Artur Keskinov: Casa începe de la scară

Astăzi, guvernul capitalei va examina rezultatele înfăptuirii programului „Curtea mea, scara mea” pentru anul trecut și sarcinile pentru următorii doi ani. Ieri, am discutat pe această temă cu șeful Departamentului pentru gospodăria comunal-locativă și amenajări a Moscovei, Artur Keskinov.

– Artur Lvovici, acum câțiva ani, reparațiile executate în scările blocurilor se reduceau la zugrăvirea pereților și a tavanelor doar la primele etaje. Cum se lucrează astăzi?

– În prezent, crește o generație de moscoviți care a văzut doar scări și curți curate și îngrijite, căci programul nostru are deja opt ani. Vă asigur că astăzi scările blocurilor locative sunt reparate de la primul până la ultimul etaj. În afară de aceasta, în conformitate cu planul, se fac reparații în scările blocurilor cel puțin o dată la cinci ani. Iar lucrările de reparație sunt mult mai diversificate. Ele includ schimbarea corpurilor de iluminat, lucrări de revizie și de reparare a sistemului de încălzire, schimbarea gurilor de descărcare de la evacuatoarele de gunoi, reparația curentă a cabinelor de la ascensoare și multe altele.

– Ce schimbări au survenit în amenajarea și aspectul curților, în cei opt ani de implementare a programului „Curtea mea, scara mea”?

– În primul rând, am extins volumul de lucrări executate, care a cuprins întreaga infrastructură municipală, indiferent de apartenența departamentală. În cel de al doilea, am elaborat un nou sistem de evaluare a stării curților și a scărilor blocurilor: dacă până acum aplicam doar 7 criterii de evaluare, acum aplicăm 23. Programul a atins un nou nivel, superior – alte sunt abordările, alta e organizarea muncii. La ora actuală, proiectul oricărei curți este elaborat în complex, ținându-se seamă de amplasarea blocului. Pentru orice curte se prevede, în mod obligatoriu, instalarea de bănci, amenajarea unor cărării pentru plimbare, a peluzelor și a straturilor cu flori. Desigur, nu ne putem imagina o curte modernă fără de tere-nuri de joc și de sport pentru copii, fără parcare, precum și fără teren pentru plimbatul câinilor.

Abordarea profesionistă a acestei probleme a condus la impunerea noțiunii de „amenajare în complex”. Este o abordare principial nouă. În afară de aceasta, trecem de la amenajarea curții unui anumit imobil la amenajarea în complex a unor cartiere locative, sectoare, a teritoriului întregului oraș.

– În ce măsură participă moscoviții la amenajarea curților și ce interes manifestă pentru aceste lucrări?

– Despre interesul pe care îl manifestă putem judeca după numărul de curți amenajate cu participarea cetățenilor, în perioada promovării programului. Este vorba de 3600 de curți. În cadrul concursului municipal pentru amenajarea orașului „Curtea moscoviților”, am inclus o categorie aparte „Cea mai frumoasă curte amenajată cu ajutorul locatarilor”. În anul 2005, premiul la acest compartiment l-au luat două curți. Prima se află pe strada Amiral Lazarev nr. 52, bloc 1, cea de a doua - pe strada Aviaționnaia nr. 72, blocuri 1, 2, 3. Locuitorii Moscovei devin stăpâni ai curților și ai scărilor din blocurile lor. Consider că acesta este principalul scop urmărit de programul nostru.

Svetlana VOLKOVA
Komsomolskaia pravda,
8 noiembrie 2005.

Întrebări:

1. Pentru cine a fost scris acest articol, cine îi sunt cititorii?
2. Ce are bun și ce are rău acest text?
3. Cât de potrivite sunt întrebările pe care le pune autorul interviului?
4. Cât de limpede este articolul? De ce considerați așa?
5. Ce întrebări i-ați fi pus dvs celui interviuat?

Lucrări practice pe tema „Interviul (1)”

Lucrarea nr. 1

1. Formulați întrebările pe care ați dori să le puneți primului ministru din țara dvs.
2. De ce ați ales tocmai aceste întrebări?
3. Cum credeți, cât timp îl veți intervieva pe premier, punându-i aceste întrebări? Argumentați-vă răspunsul.
4. Ce interes prezintă aceste întrebări pentru cititorul dvs?
5. Ați reuși, de fapt, să-l întrebați pe premier tocmai aceste lucruri. De ce credeți așa?

Lucrarea nr. 2

Aveți șansa de a lua un interviu în exclusivitate de la șeful secției orășenești de miliție din orașul Saratov în legătură cu acest caz.

Într-un avion al companiei „Air France”, care făcea cursa Paris - Saratov, un pasager s-a îmbătat și a început să facă scandal și să insulte stewardesa, ca în cele din urmă să se ia la bătaie. Au intervenit pasagerii și, împreună cu un steward, l-au imobilizat legându-l în unul din fotoliile goale din fundul salonului aparatului de zbor. După ce nava a aterizat cu bine pe aeroportul din Saratov, echipajul a chemat miliția și pasagerul legat a fost arestat. Acesta era un cetățean al Marii Britanii. Miliția a luat legătura cu consulatul britanic, în oraș este așteptată vizita consulului.

1. Pregătiți întrebările.
2. Unul dintre colegii dvs va juca rolul șefului secției orășenești de miliție. Intervievați-l.
3. Analizați interviul. Ce putea fi făcut altfel? De ce?
4. Ce întrebări, dintre cele puse, le-ați accepta pentru interviul pe care l-ați face dvs? Motivați-vă alegerea.

Interviul (2)

Din acest capitol veți afla:

- Cum este tratat genul interviului în jurnalismul internațional
- Veți cunoaște un maestru al interviului, pe Oriana Fallaci
- Cum se ia un interviu în țările postsovietice

Interviul în jurnalismul din Occident

În Occident genul interviului este tratat diferit. Astfel, pentru jurnalismul de limbă engleză interviul e un cu totul alt gen de cum îl înțelegem noi, reprezentând descrierea activității unui om făcută de către un ziarist. Pe parcurs, eroul articolului povestește despre viața și munca sa, mărturisirile sale fiind, de regulă, însoțite și confirmate de cele ale altor persoane – rude, colegi, prieteni.

Gabriel García Márquez scria că interviul este temelia temeliilor pe care se ține întreaga jurnalistică, întrucât fără de întrebările pe care reporterul le pune unor oameni diferiți nu există gazetărie. Cu toate acestea, „forma interviului [...] nu se constituie într-un gen”¹³. Totuși interviul rămâne unul dintre cele mai interesante genuri ale jurnalismului. Dialogurile susținute de Larry King la postul de televiziune CNN au fost urmărite ani la rând de milioane de oameni. Emisiunea „Hardtalk” („Convorbiri dificile”), moderată la postul tv BBC de Tim Sebastian este difuzată zilnic. Interlocutorii lui Tim Sebastian au fost șefi de state și prim-miniștri din zeci de țări, oameni politici, laureați ai premiului Nobel, militanți pentru drepturile omului, vedete ale muzicii pop, oameni de afaceri, scriitori și sindicalişti. Întrebările ziaristului lovesc drept în țintă, făcându-i pe invitații în studio să caute răspunsuri sau să se justifice.

Ceea ce numim noi *interviu* acolo e categorisit drept Q&A, adică „Questions and Answers” („Întrebări și răspunsuri”).

Un adevărat maestru al interviului este ziarista italiană Oriana Fallaci.

„...Cine este întemeietorul jurnalismului modern? se întreba Milan Kundera în romanul său „Nemurirea”. Acesta nu e nici Ernest Hemingway, care și-a notat impresiile trăite pe câmpurile de luptă, nici Orwell, care a trăit un an printre marginalii Parisului, nici Egon Erwin Kisch, cunosătorul prostituatelor pariziene, ci Oriana Fallaci, care a publicat, între anii 1969 și 1972, în hebdomadarul italian „Europeo” un ciclu de dialoguri cu oamenii politici de seamă ai vremii. Erau mai mult decât niște dialoguri, erau niște dueluri. Atotputernicii politicieni nici nu apucau să înțeleagă că lupta se dă în condiții inegale,

13. Vezi: <http://macondo.h1.ru>

întrucât numai ea, nu ei, avea dreptul să pună întrebări, că deja se zvârcoleau cnocauți pe scândurile ringului”¹⁴.

Oriana Fallaci s-a născut în anul 1930 la Florența, într-o familie de politicieni. A îmbrățișat jurnalistică de la vârsta de 16 ani. A colaborat cu “Corriere della Sera”, “New York Times”, “Washington Post”, “Los Angeles Times”, s.a. Un deceniu a fost reporter de război în Vietnam. A semnat numeroase cărți, între care: “Scrisoare unui nenăscut”, “Omul”, “Penelopa la război”. “Mânie și mândrie” este ultima sa lucrare în care abordează conflictul dintre civilizația islamică și cea occidentală.

Exemplificăm cu un fragment dintr-un interviu pe care Ariell Sharon l-a acordat Orianei Fallaci:

Sharon: *Vă spun încă o dată: nu am cucerit Beirutul doar din motivul că mi-a fost milă de locuitorii pașnici.*

Fallaci: *O, Doamne, Dumnezeule! Tocmai dumneavoastră să-mi spuneți mie acest lucru?!*

Sharon: *Da, știu că ați fost acolo. Dar mai știu că noi niciodată nu am bombardat intenționat populația pașnică.*

Fallaci: *Știu ce înseamnă un bombardament. La Coventry, în 1940, la Berlin, în 1945. Le-am văzut cu ochii mei. Voi însă ați bombardat centrul orașului, casele de locuit, spitalele militare, hotelurile, școlile, ambasadele, care...*

Sharon: *Nu și iarăși nu! Am lovit doar obiectivele militare.*

Fallaci: *Aș putea să vă contrazic, însă nu e vorba de aceasta. Vorba e că de fiecare dată când pe deasupra Beirutului zbura fie și o muscă, voi o întâmpinați cu tone de explozibil.*

Sharon: *Președintele Reagan a spus într-un rând că simbolul războiului nostru în Liban ar fi o fetiță cu ambele brațe rupte... Am căutat acea fetiță. Și am găsit-o. Numai că era un băiat, și nu avea mâinile amputate, avea vătămat doar un braț.*

Fallaci: *Domnule general Sharon, aș putea să vă acopăr cu un maldăr de fotografii de copii libanezi uciși sau mutilați.*

Sharon: *Aș vrea să le văd.*

(Fallaci îi transmite fotografiile unor copii uciși, având vârste între 1 și 6 ani. Cele mai oribile sunt imaginile unor copii dezmembrați, ruși în bucăți. Picioare smulse, mâini rupte.)

Sharon: *Eu... eu regret. Regret mult, foarte mult. Sunt întristat. Însă aceasta a avut loc peste tot...*

Fallaci: *De ce nu ați oprit sălbăticia, când vă înțeleseșiți deja asupra încheierii armistițiului?*

Sharon: *Fiindcă nu avem încredere în Arafat*¹⁵.

Cu întrebări la fel de penetrante Oriana Fallaci i-a descusut pe Yasser Arafat, pe Muammar al Gaddafi sau pe Henry Kissinger. Pe acesta din urmă l-a pus într-o situație ridicolă, întrebându-l de ce se bucură de o popularitate mai mare decât chiar președintele. Răspunsul prin care se compara cu un erou al filmelor cu kow-boy a arătat vanitatea șefului diplomației americane, constituind un pretext pentru a fi ironizat de presa internațională.

14. Кундера Милан. Бессмертие. - СПб.: „Азбука”, Книжный клуб „Терра”, 1996. – p. 120-121.

15. Citat după: <http://old.kavkaz.org>

„Interviurile sale erau cauza unor incidente internaționale, puneau în încurcătură pe secretarul de stat al SUA și provocau invidia reporterilor. Oriana Fallaci a intervievat regi și președinți, tirani și spioni. Pentru fiecare interviu uza mereu de o altă tactică, însă principala ei tehnică de lucru era una: o pregătire minuțioasă pentru dialog, constând într-o amplă documentare, consultând cărți, articole, alte interviuri – într-un cuvânt, tot ce putea găsi. Avea o imagine clară cum urma să abordeze fiecă caz concret și ce întrebări urma să pună. Era atentă și, pe parcursul dialogului, putea schimba atât abordările, cât și întrebările.

Melvin Mencher. Basic Media Writing. Brown & Benchmark. 1993. – p. 219.

În jurnalismul european interviul este de neconceput fără întrebări incomode, fără replici tăioase, de natură să ducă la o confruntare între ziarist și intervievat. Interviul, așa cum e practicat astăzi, este o confruntare a două individualități, un adevărat duel. Tocmai de aceea un interviu adevărat se întâlnește destul de rar. Nu pe orice jurnalist îl ține cureaua să exceleze în acest gen.

Interviul în jurnalismul postsovietic

Interviul, alături de știre, este unul dintre cele mai populare genuri în jurnalismul postsovietic.

Interviurile acestea nu se încadrează întotdeauna în schemele clasice „cine” și „ce”. Majoritatea absolută a interviurilor pe care le regăsim în presa postsovietică pot fi categorisite ca interviuri - „activitate”. Cu alte cuvinte, apelând la genul interviului, ziaristul relatează despre domeniul de activitate al sursei sale. Mult mai rare sunt interviurile în care sursa comentează un eveniment sau un fenomen. În definitiv, și aceste dialoguri se transformă până la urmă în interviuri - „activitate”, deoarece întrebările puse îl fac pe interlocutor să spună cum va proceda și ce va face în contextul evenimentului comentat.

Presa noastră publică, de asemenea, așa-zisele „sondaje-fulger”, când la o întrebare răspund câteva persoane. Putem citi și articole care încep, de pildă, în genul reportajului, însă se încheie ca interviuri. O varietate a interviului sunt și acțiunile organizate de redacții, numite „Linia fierbinte” sau „Legătura directă”. Cititorilor li se oferă posibilitatea să telefoneze și să pună întrebări invitatului redacției, aceste răspunsuri (împreună cu întrebările) fiind ulterior publicate în ziar. Să examinăm aceste tipuri de interviuri.

Interviul - „activitate”

În aceste interviuri ziaristul prezintă sursa, domeniul ei de activitate, preocupările și interesele sale, cât de profund înțelege ea tendințele ce se manifestă în specialitatea sa, cât este de erudită și de inteligentă. Interviurile acestea nu se încadrează întru totul în conceptul occidental de interviu „cine”, întrucât omul ca atare apare pe un plan secund, în prim-plan impunându-se aprecierile, opiniile și comentariile făcute de sursă și care privesc o arie largă de probleme. Cu cât aceasta e mai mare, cu atât sunt mai diverse interesele interlocutorului.

În jurnalismul de limbă engleză se folosește termenul *lazy journalism* (jurnalism leneș, indolent). Este vorba de textele la pregătirea cărora ziaristul nu prea asudă. Astfel, reportajele de la conferințele de presă sau interviurile - „activitate” sa pretează la categoria jurnalismului indolent.

Scopul pe care îl urmărește un asemenea tip de interviu este să arate că sursa este un specialist competent și cu autoritate în domeniul ei de activitate, că judecățile sale sunt importante și cu pondere. Pregătindu-se pentru un asemenea interviu, ziaristul își notează temele și subiectele pe care le va aborda în discuția cu sursa. Nu este necesar, în acest caz, ca întrebările să urmeze o anumită linie logică, întrucât principiul după care se structurează acest interviu presupune fragmentarismul.

Astfel, dialogând cu președintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin, despre reluarea negocierilor în problema reglementării diferendului transnistrean, ziaristul de la „Novîe Izvestia” (07.11.2005) abordează următoarele momente:

- Este adevărat că Vladimir Putin este supărat pe dvs din cauză că a fost ratată semnarea memorandumului ruso-moldovenesc privind principiile edificării unei noi Moldove (în care să intre și Transnistria)?
- Cazul nesemnării memorandumului nu este unul dintre episoadele cele mai luminoase în relațiile ruso-moldovenești. Nu credeți că ar fi oportun să fie depășite ambițiile personale, pentru a relua totul de la început?
- Ce anume așteaptă Moldova să întreprindă Rusia pentru a fi soluționată problema transnistreană?
- Economia Moldovei este dependentă de cea a Rusiei, însă țara se orientează spre Europa. Ce repercusiuni are acest vector asupra relațiilor moldo-ruse?
- Cât de mare este corupția din Moldova?
- Se zice că Oleg, fiul președintelui, a acaparat și controlează aproape jumătate din economia Moldovei. Este adevărat?
- Ciudat, însă câțiva miniștri nu cunosc limba română.
- Vă rămâne timp pentru propriile pasiuni?
- Aveți un beci propriu, și unde se află, dle președinte Vladimir Voronin?

Urmărind doar această listă de subiecte, se vede limpede că ziaristul, după ce abordează problemele politice, trece treptat la subiecte vizând viața privată a șefului de stat, dialogul grav preschimbându-se într-o discuție ușoară, frizând frivolitatea (interviul se încheie cu acest răspuns al președintelui moldav: „Știți ce fel de coniac trebuie să bea un bărbat ce se consideră împlinit? Unul care să fie mai vechi decât soția sa”). Acest interviu are, de fapt, două părți: una dedicată reglementării conflictului și alta privind viața personală a lui Voronin.

Într-un alt interviu, cu Albert Bazeian, fost primar al Erevanului și unul dintre liderii opoziției radicale din Armenia, un ziarist de la ziarul armean „Orran” (14.09.2002) pune mai multe întrebări privind următoarele:

- O evaluare a situației social-politice din țară.
- Persistă punctul de vedere că alianța încheiată între cele treisprezece partide de opoziție nu are nici un program, în timp ce poporul, mobilizat, manifestă un mai mare spirit de activitate decât liderii săi.
- Potrivit unui alt punct de vedere ce se ventilează în societate, o schimbare a puterii în Armenia s-ar putea produce doar în momentul când acest lucru va fi dorit „la palat”.

- Politica promovată de autorități și soluționarea problemei Karabahului.
- Au desemnat partidele din opoziție un candidat unic pentru funcția de președinte?

Aici regăsim, probabil, toate temele politice importante, de la programele partidelor de opoziție până la desemnarea candidatului din partea opoziției la președinție și aplanarea problemei Karabahului.

Mai dăm un exemplu. Ziarul azer „Oglinda” (09.06.2001) a inserat un interviu cu Ali Kerimov, președintele Partidului Frontului Popular din Azerbaidjan (PFPA „Reformatorii”), formațiune de opoziție. În el sunt abordate următoarele probleme:

- Ce anume nu aranjează opoziția privitor la poziția autorităților în chestiunea reglementării conflictului din Karabah?
- Sunt necesare pregătiri de război pentru recucerirea regiunii Karabah?
- Va cere PFPA demisia actualei conduceri?
- Este amenințat PFPA de o sciziune?
- În ce mod s-ar putea desfășura în țară alegeri democratice?
- Este posibilă constituirea unui bloc al forțelor democratice?
- În ce condiții activează și care sunt problemele cu care se confruntă mass media din Azerbaidjan?

Este evident că în interviurile de acest tip nici nu poate fi vorba de confruntarea unor personalități accentuate, de smulgerea unor informații pe care sursa ar dori să le ascundă, de surprinderea unor nuanțe psihologice sau comportamentale. Mai mult decât atât, reporterul manifestă adesea o timiditate absolut nejustificată, el nu vrea și nici nu se pricepe să pună întrebări incomode, nemaivorbind să insiste ca să i se răspundă la ele. Această timiditate se explică prin faptul că interviuatul, de regulă, este un demnitar sau un om politic deprins să conducă, iar toți ceilalți să i se supună. În aceste condiții, ziaristului i se cere o deosebită ingeniozitate pentru a se impune și a discuta cu sursa de la egal la egal.

După părerea mea, tocmai ziaristii proști își păzesc sursa ca pe ochii din cap, în special dacă e vorba de o sursă oficială: anume ei o mitizează, o protejează și o cocolesc ca, în cele din urmă, să se solidarizeze cu ea într-un mod complice și primejdios, făcându-i să respingă toate celelalte surse.

Gabriel García Márquez

Este limpede, de asemenea, că interviurile structurate asemeni celor de mai sus nu pot fi profunde. Sunt niște texte scrise „din fuga condeiului”, în care sunt abordate mai multe teme, ideile sursei reducându-se la două trei propoziții ce i s-au părut ziaristului mai interesante. Aici, relația sursă-ziarist este supusă unui adevărat test, deoarece, selectând pasajele cele mai interesante, ziaristul sacrifică adesea, de dragul lor, conexiunile logice între fraze. Declarațiile și ideile emise sunt denaturate, ceea ce, desigur, irită sursa. Și, dacă sursa se încumetă să-i reproșeze reporterului, acesta, de regulă, apelează la argumentul forte: „Am totul imprimat la dictafon!”. E o reacție ce seamănă foarte mult a șantaj. Într-adevăr, imprimarea pe bandă conține toate aceste idei și declarații, însă ele au fost făcute într-o ordine și într-un context cu totul diferite decât au fost prezentate în ziar.

Astfel, dacă în fraza: „O încăierare într-un restaurant nu poate fi o cauză pentru organizarea de pogromuri: cei vinovați de pornirea bătăii urmează a fi sancționați în confor-

mitate cu legea, iar intenția de a pedepsi oameni în baza apartenenței lor etnice, organizând împotriva lor pogromuri, este în afara oricărei legi”, care aparține sursei, ziaristul ar fi omis partea de mijloc, propoziția ce ar fi rezultat ar fi fost întru totul corectă din punctul de vedere al gramaticii și al logicii. Comparați: „O încăierare într-un restaurant nu poate fi o cauză pentru organizarea de pogromuri, iar intenția de a pedepsi oameni în baza apartenenței lor etnice, organizând împotriva lor pogromuri, este în afara oricărei legi”. Cu toate acestea, sensul declarației se schimbă, deși pe banda de dictafon regăsim, într-adevăr, toate cuvintele rostite de sursă.

Apoi, mai există o problemă: uneori ziaristul nu înțelege, pur și simplu, ceea ce i-a spus sursa și, în plus, nici nu are timp pentru a-i telefona și a preciza neclaritățile.

Oricine crede că poate face un interviu, de aceea ziarele s-au transformat într-un loc de execuție publică unde sunt trimiși niște începători cu patru întrebări și cu un dictafon asupra lor, pentru a face din ei ziași. Interviewatul va căuta întotdeauna să spună ceea ce vrea el și – lucrul cel mai oribil! – sub responsabilitatea celui care interviează.

Gabriel García Márquez

Sondajele-fulger

Sondajele-fulger constituie o varietate, destul de des întâlnită, a interviului. Esența lor constă în următoarele: la o întrebare (uneori pot fi 2-4 întrebări) privind un eveniment sau un fenomen recent și care se află în centrul opiniei publice răspund câteva persoane. Alteori, aceste întrebări pot viza teme absolut minore, cum ar fi viața privată, pasiuni sau hobbyuri.

Exemple de sondaje-fulger

Ziarul „Aioț așhar” (Armenia) a publicat în primăvara anului 2002 răspunsurile unor personalități la trei întrebări. Astfel, în numărul din 11.05.2002, oameni cunoscuți din țară (parlamentari și un polițist) au răspuns la întrebările:

1. Care este filmul dvs preferat (filmă în țară și străin)?
2. Care este actorul dvs preferat (armean și străin)?
3. Ce rol ați dori să jucați într-un film? Cum credeți, veți avea succes?

Peste o săptămână, un om politic, un critic de artă și purtătorul de cuvânt al președinției au răspuns la întrebările:

1. Vă considerați un tip pasional?
2. Vă plac pariurile? Când ați câștigat ultima dată un pariu?
3. La ce joc (table, cărți, șah, dame) vă considerați că sunteți un as?

Peste o altă săptămână, erau puse alte trei întrebări:

1. Sunteți superstițios?
2. S-a întâmplat vreodată ca să se împlinească previziunile meteo pe care le-ați făcut?
3. În ce zodie v-ați născut, credeți în horoscoape?

În ziarul „Duşanbe. Gazetă de seară” (22.06.2001), la rubrica „Întrebarea săptămânii” a fost publicat sondajul-fulger „Ce ştiu copiii dvs despre război?”, la care, de fapt, nu au răspuns copiii, ci părinţii acestora, care sunt politicieni, savanţi şi oameni de cultură.

În ziarul kazah „Express K” (26.04.2002) poate fi citit un sondaj despre virusarea calculatoarelor din mai multe instituţii ale ţării. Cu alte cuvinte, persoanelor chestionate în cadrul sondajelor-fulger li se poate pune orice întrebare.

Ziarele practică acest gen pentru a reflecta pluralitatea şi diversitatea de opinii într-o problemă sau alta. În exemplele pe care le-am adus, aceste sondaje umplu, pur şi simplu, spaţiul paginilor, fără a furniza vreo informaţie utilă. Nici măcar o temă atât de gravă pentru Tadjikistan – „Ce ştiu copiii dvs despre război?”, abordată după trei ani de la terminarea unui război civil sângeros – nu dă efectul scontat, fiindcă în locul copiilor răspund părinţii acestora.

„Linia fierbinte”, „Legătura directă”...

La drept vorbind, acestea sunt tot nişte interviuri, cu singura deosebire că întrebările sunt colectate de la cititori de către redacţie, după care sursa răspunde la ele. Se creează astfel o aparenţă de interactivitate, de legătură cu publicul. O aparenţă, fiindcă, de regulă, înainte de a ajunge la interviuat, întrebările sunt selectate cu atenţie, fapt ce face ca această varietate de interviu să fie mai puţin credibilă. Principiile după care sunt selectate temele şi răspunsurile sunt aceleaşi ca şi în cazul unui interviu obişnuit.

Texte pentru analiză

Toată găza îşi are fişa sa

(Interviu cu Aleksandr Alimov)

Literatura clasică universală a creat un chip absolut unic al naturalistului-zoolog. În această galerie se înscriează şi excentricul călător Paganel, şi amuzantul doctor Mortimer, din nuvela „Câinele Baskerville”, care aleargă prin zăvoaie cu plasa după fluturi... Cum arată însă savanţii-zoologi în viaţa cea de toate zilele? Care este, la ora actuală, domeniul de cercetare al zoologiei?

– Aleksandr Fiodorovici, cât de des se fac descoperiri în zoologie şi prin ce îi poate fi folositoare omului ştiinţa despre animale?

– Zoologia este o ştiinţă fără de care este cu neputinţă de a soluţiona numeroase probleme. De pildă, întreaga lume este îngrijorată astăzi de apariţia gripei aviare, iar mijloacele de informare în masă, alertate, scriu despre o posibilă pandemie, comparabilă doar cu gripa „spaniolă” de la începutul secolului trecut... Însă agentul purtător al acestei maladii, ca şi al multor altele, sunt animalele, iar pentru a descoperi mijloacele de combatere a bolilor, e necesar să cunoaştem multe lucruri: cum se transmit maladiile, modul de viaţă al animalelor contagioase, cu ce se hrănesc, cum se reproduc, căile lor de migraţiune, cum interacţionează cu factorul antropogen.

[...] Cunoaşterea zoologiei, dacă a venit vorba, mai e necesară pentru combaterea dăunătorilor în agricultură prin metode ecologice. Pentru a nu otrăvi câmpurile cu chimicale, am putea face ca unele insecte să le nimicească pe altele, obţinând rezultatul necesar omului.

– **Cât de mult trebuie să știm despre fiecare găză, pentru a o face utilă omului?**

– În primul rând, trebuie să putem deosebi un animal de altul (de altfel, găzele sunt și ele animale). Institutul nostru este unicul în Rusia și, astăzi, aproape unicul din lume ai cărui colaboratori se ocupă de sistematizarea lumii animale. Savanții studiază vietățile, le descriu, elaborează sistemul lumii animale.

Știința noastră solicită multă muncă și minuție. Întocmim fișe de la animalul cel mai mare până la musculița cea mai neobservată în care le facem o descriere cât mai completă. Dacă, la o adică, nu e nici o dificultate să deosebești un câine de o pisică, atunci în cadrul speciei câinilor sau a lupilor e deja destul de problematic să distingem subspeciile, nemaivorbind de insecte – adeseori această problemă o poate rezolva doar un zoolog. Astăzi, în fiecare zi, în lume sunt descrise zeci de specii noi. Prima descriere făcută de cercetător este un etalon pentru specia respectivă, așa cum există, de pildă, etaloane ale măsurilor de lungime și de greutate.

[...] Savanții din țări diferite fac schimburi de aceste registre și de colecții. La institutul nostru a fost adunată una dintre cele mai mari colecții fundamentale din lume – circa 60 de milioane de unități de păstrare. Vizitatorii pot vedea 35 de mii de exponate la Muzeul de zoologie, care face parte din structura instituției noastre, având statut de laborator.

– **Este neapărat să contactezi cu animalele, într-un cadru natural, în procesul studierii acestora? Sau este suficient să le examinezi stând la birou?**

– E necesar și una, și alta. A fost o perioadă, „pe vremea bolșevicilor”, după cum îi zic eu, când institutul nostru organiza doar într-un singur an câte șase-șapte expediții mari; studiam fauna din zona europeană a țării, din regiunea Kaliningrad, până în Extremul Orient, în republicile din Asia Centrală și din Caucaz. În prezent, Academiei nu îi sunt, practic, alocate fonduri pentru deplasări în teren, astfel încât expedițiile pe care le mai facem sunt finanțate din granturi – atunci când reușim să le câștigăm. De altminteri, dacă munca științifică în cadrul expedițiilor în general în țară este, de fapt, suspendată, institutul nostru are noroc, în această privință, căci are două stații biologice proprii [...].

– **Dar cum este remunerată această muncă?**

– Salariul mediu în institutul nostru, potrivit grilei tarifare, e în jur de 3,5 mii de ruble. Împreună cu granturile și cu sporul pentru gradul științific, primim cam 4,5-5 mii. Doar atât. Un doctor habilitat (iar la institut avem 65 de doctori habilitați, 130 de doctori în științe și 3 membri-corespondenți ai Academiei de Științe a Rusiei – un potențial științific excepțional!) primește mai puțin decât un măturător de stradă sau decât o femeie de serviciu dintr-un supermarket.

– **Dar, după câte se pare, începând cu anul viitor savanților li se vor majora salariile?**

[...]

În continuare, ziaristul întreabă următoarele:

– Aleksandr Fiodorovici, să vorbim despre problema interacțiunii om - natură... Ați participat la expertizarea mai multor proiecte, inclusiv proiectul de construire a digului, care poate avea urmări foarte mari asupra mediului. Cât de curate sunt astăzi apele din estuarul Nevei? Din punctul dvs de vedere, al hidrobiologului, ce se întâmplă acum în zona digului? La ce consecințe ne putem aștepta, în legătură cu înnămolirea Golfului Finic?

– E necesar să iubești un animal pentru a-l studia?

– Să iubești animalele și să faci experiențe pe ele... Pot fi compatibile aceste două lucruri?

– Cum apreciați dvs situația din oraș referitor la maidanezi și animalele abandonate?

– Și o ultimă întrebare pe astăzi. În orașul nostru se discută în contradictoriu despre perspectivele de dezvoltare a menajeriei. Sunteți unul dintre savanții care sprijină ideea de a construi grădina zoologică pe două teritorii, unul din ele fiind un spațiu natural. Explicați, vă rog, ce considerente, de ce ordin, v-au făcut să pledați pentru acest proiect?

Ziarul „Sankt-Peterburgskie vedomosti”

11 noiembrie 2005

Este un interviu tipic pentru presa postsovietică. Dacă judecăm după întrebările pe care le pune, vedem că ziaristul s-a pregătit pentru a-l realiza. Astfel, primele două întrebări rezultă logic una din alta. Se vede, de asemenea, că au fost pregătite din timp și întrebările despre dragostea de animale și experiențele pe ele, despre maidanezii din orașul de pe Neva.

Totuși, în această înșiruire logică intervine întrebarea despre salarizarea savanților. Este o temă amplă, dureroasă, ce merită să fie reflectată. Pentru a scrie despre acest subiect ziaristul trebuia să-l abordeze altfel, el trebuia să caute și să găsească racursiuri de natură să descopere alte puncte de vedere, care ar fi accentuat importanța și actualitatea temei. Dar în felul în care ea este prezentată în acest interviu (mulți cititori, care nu sunt savanți, au și ei salarii de mizerie), publicului nu i se oferă nimic nou. De aceea este de presupus că, mai curând, cititorul plictisit va lăsa ziarul din mână.

O altă temă importantă și gravă care apare la un moment dat în acest text este cea a situației hidrobiologice din Golful Finic. Remarcăm că ziaristul, aici, pune dintr-odată trei întrebări în loc de una. Și, după cum se întâmplă în asemenea cazuri, sursa răspunde, de regulă, la una-două întrebări, deoarece, în timp ce vorbește, uită, pur și simplu, că i s-a mai pus o întrebare. A interviua astfel este incorect din punctul de vedere al profesiei de ziarist.

Interviul ca atare este precedat de un lung alineat despre chipul naturalistului, așa cum a fost fixat în literatură. În el ziaristul comite o eroare foarte gravă: Mortimer, eroul nuvelei „Câinele Baskerville”, nu este zoolog, ci doctorul familiei Baskerville. Ce-i drept, figurează în această povestire și „entomologul” Stapleton, însă acesta nu este savantul „excentric” ce aleargă după fluturi cu plasa prin zăvoaie, ci un ucigaș cinic și cu sânge rece.

Problema însă e cu totul alta. În textul introductiv ziaristul trebuia să scrie despre Aleksandr Alimov, și nu despre Paganel sau Mortimer. În mod cert, cititorul simplu habar nu are cine este acest savant, care trebuia să-i fie prezentat. Iar Aleksandr Alimov este un mare zoolog, academician, directorul Institutului de Zoologie al Academiei de Științe a Rusiei, președintele Societății hidrobiologilor, președintele Consiliului științific pentru problemele studierii, protecției și exploatării raționale a faunei etc., etc. În loc să scrie despre această ilustră personalitate, cititorului i se propune să-și amintească de Paganel și Mortimer.

Totodată, din text nu ne putem da seama cu ce prilej i-a fost solicitat un interviu lui A. Alimov, prin ce este motivată publicarea interviului tocmai în acest moment și tocmai cu această persoană. De fapt, cititorului i se propune un articol a cărui apariție nu este motivată nici dintr-un punct de vedere. Va avea oare priză la public, va fi oare citit?

Citiți și analizați interviul. Răspundeți la întrebări.**O întâlnire cu Pușkin****Temur CHKHEIDZE: Tbilisi este casa mea. La Peterburg e locul meu de muncă**

Majoritatea celor care vin la Peterburg pentru a trăi și a munci resimt, la un moment dat, nevoia de a se împământeni aici. Această metropolă măreață și solemnă a topit, a asimilat de-a lungul vremurilor multe valuri de provinciali ademeniți de splendorile capitalei de pe Neva. Orice garderobieră de la teatru, de la operă sau de la filarmonică, cu care ați schimbat câteva fraze, vă poate întreba: „Unde v-ați făcut studiile? La universitatea de la noi?”. O dezamăgiți pe dată dacă numiți un alt oraș, inflexiunile din vocea femeii cu care s-a întâmplat să vorbiți devenind altele: cordialitatea se preschimbă în politețe.

A spune despre cineva că e „un adevărat peterburghez” constituie o apreciere supremă a calităților intelectuale și morale ale aceluia. Din această categorie elitară fac parte Ahmatova, Granin, Sobciak, Șevciuk și multe alte personalități ilustre, născute în alte orașe, pe alte plaiuri. Un adevărat peterburghez și un fenomen al culturii ruse a fost și Gheorghe Tovstonogov. Noi am vrut să aflăm ce simte, ce crede în această privință compatriotul său Temur Chkheidze, care a acceptat funcția de regizor șef al Teatrului Mare Dramatic (TMD).

Ziarul „Rosiiskaia gazeta”: Temur Nodarovici, locuiți de multă vreme la Peterburg. Vă considerați un peterburghez?

Temur Chkheidze: Nu, nu mă consider. Iubesc foarte mult acest oraș, însă nu m-am împământenit aici și nici nu voi deveni un adevărat peterburghez. Gruzia, Tbilisi este casa mea. La Peterburg e locul meu de muncă. Sunt fericit că lucrez la TMD, că deja de mulți ani exist printre acești oameni. Însă nicidecum nu voi putea fi unul din ei.

RG: Și cum vă simțiți, cum trăiți așa, printre străini?

Chkheidze: Dacă mă simțeam prost, nu aș fi putut lucra 15 ani la TMD. Oamenii cu care comunic am în ei ceea ce se numește „spiritul, sufletul Peterburgului”. E ceva foarte atrăgător, ceva fascinant.

RG: Comunicați și cu autoritățile?

Chkheidze: Nu.

RG: Dar cu gruzinii din diaspora? Vă întâlniți cu ei, cel puțin pentru a vă alina dorul?

Chkheidze: Cu gruzinii comunic în Gruzia.

RG: În locuința dvs, preparați bucate tradiționale georgiene, ce vă amintesc de casă?

Chkheidze: Mănânc la bufetul teatrului, nu am alte bucate. Vin la teatru dis-de-diminează și plec seara târziu. Apoi, nu sunt un gurmand.

RG: Există, probabil, în acest oraș locuri pe care le-ați îndrăgit. Care sunt ele?

Chkheidze: Există: Fontanka, Teatrul Mare Dramatic (a zâmbit pentru întâia dată).

RG: Sunteți, așadar, impenetrabil pentru frumusețea dinafară?

Chkheidze: De ce credeți așa? Îmi place foarte mult să vizitez Pușkino. Cel puțin o dată pe an, de preferință primăvara, merg neapărat să mă reîntâlnesc cu Aleksandr Sergheievici. Nemaivorbind de Petergoff... Însă 18 ore din 24 mă aflu mai mult la teatru, nu am când admira frumusețile orașului. Toată frumusețea e în omul însuși.

Natalia ȘERGHINA, Sankt-Peterburg
Rosiiskaia gazeta
19.09.2005

Întrebări:

1. Analizați interviul. Ce vi se pare că i-a reușit autorului?
2. Ce lipsuri sau erori observați? Puteau fi evitate?
3. Ați publica acest text dacă ați fi redactor de ziar? Motivați.
4. Evaluați interviul în baza grilei de cinci puncte.

Lucrări practice pe tema „Interviul (2)”

Lucrarea nr. 1

Exemplul ce urmează este excerptat din-un interviu inserat de ziarul „Republica Armenia” (24.05.2002). Analizați întrebările puse de ziarist. În ce cazuri a procedat corect? Când a procedat incorect? Confrunțați chestionarul cu „lista păcatelor de moarte” ale ziaristului ce intervieveză.

Interviul începe fără a fi pusă prima întrebare: sursa, care este ministrul educației și științei din Armenia, începe interviul prin a relata despre dezvoltarea sistemului de instituții private de învățământ superior din țară.

- Și la ce s-a ajuns astăzi [se are în vedere situația privind acreditarea școlilor superioare private]?
- Au mai rămas în Armenia școli medii speciale, de tipul școlilor tehnice-profesionale?
- Să revenim totuși la școala superioară. Nu aveți impresia că e cam scump să faci o facultate? Cine stabilește taxa pentru studii la o facultate sau alta - ministerul sau rectoratul?
- Licențele eliberate în Republica Armenia sunt valabile în alte țări?
- Sigur că da, totul depinde de școală. Ani la rând ni s-a spus, iar noi am crezut acest lucru, că un sistem de învățământ mai bun decât cel sovietic nu există. Poate că așa și era: după absolvirea a 10 clase, tânărul știa să se exprime clar în limba maternă, putea rezolva probleme. Însă copiii de astăzi, fără a le plăti un meditator, nu reușesc, pur și simplu, la examenele de admitere la facultate. Cum credeți, care e rădăcina răului?
- Ce poziție are ministrul educației față de pasiunile dezlănțuite, legate de predarea limbii ruse?
- Curând vine admiterea. Ce schimbări s-au făcut în regulamentul privind examenele de admitere?

Meditați:

1. Cum trebuia structurat acest interviu?
2. Ținând cont de faptul că interviul urma să apară în penultima zi a anului școlar, ce întrebări credeți că trebuiau puse ministrului?
3. Formulați propriile întrebări pentru a realiza acest interviu. Motivați de ce doriți să întrebați anume aceste lucruri.

Lucrarea nr. 2

Citiți interviul.

**În zece ani, Kazanul s-a transformat într-un oraș minunat,
într-un oraș de poveste!**

Acum un deceniu, orașul nostru a fost vizitat de Lisa Dickie, scriitoare americană și ziaristă la „Washington Post”, care a semnat un ciclu de reportaje despre provinciile Rusiei. Autoarea volumului „Cronici ruse” a revenit la Kazan; acum ea adună din țară materiale pentru o nouă carte. Aseară, Lisa Dickie a trecut pe la redacția ziarului „Kazanskie vedomosti”.

– Acum zece ani, la Kazan era o vreme la fel de ploioasă ca azi?

– Da, pare-mi-se că era și atunci toamnă. Însă în acest an la voi, în Rusia, e o toamnă foarte caldă, o toamnă de aur. În ce privește înfățișarea orașului dvs, eu și fotoreporterul David Hillegas am rămas fără grai când am ajuns, sâmbătă, la gara din Kazan.

– Dar ce impresii aveți despre metrourul nostru?

– Ca să fiu sinceră, mi se pare mult mai bun și mai frumos decât cel de la Washington, și rog să mă ierte constructorii noștri pentru această observație. Am călătorit cu plăcere prin toate stațiile, am rămas încântați de proiectarea și designul superb, în special al stației „Kremliovskaja”. Ne-au mirat și prețurile: sunt atât de modice încât m-aș plimba cu metrourul ziua întreaga. La noi, cea mai ieftină călătorie costă 1 dolar și 20 de cenți!

– Și ce veți scrie despre orașul nostru, dacă nu e un secret?

– Toate pe câte vi le-am spus acum. Voi mai scrie, de asemenea, că am vizitat kremlinul și am intrat în splendida moscheie Kul Șarif, unde am vorbit cu imamii și cu directorul adjunct al muzeului, ne-am întreținut și cu redactorul șef al ziarului „Kazanskie novosti”, care, din câte am priceput, este foarte popular în orașul dvs. Ne-am întâlnit, de asemenea, și cu locuitorii Kazanului cu care făcusem cunoștință acum zece ani. Am rămas plăcut surprinsă că multora le merge tot mai bine: unul a făcut carieră, altul și-a cumpărat autoturism, altul și-a construit vilă... Cu alte cuvinte, viața în Tatarstan, ca și în întreaga Rusie, e tot mai bună. În orașul dvs acest lucru îl sesizezi ca nicăieri în altă parte.

– Ce ați dori să le urați cititorilor noștri?

– Urări de fericire, de pace, de bine și de prosperare!

Ziarul „Kazanskie vedomosti”.

26.10.2005

Meditați:

1. Ce l-ați întreba pe un cunoscut scriitor american dacă acesta, în condiții similare, ar vizita orașul dvs după zece ani de la vizita anterioară?
2. De ce i-ați pune anume aceste întrebări?
3. Ce ar afla nou cititorii din răspunsurile intervievatului?

Un capitol scurt despre articolele „lungi”

Din acest capitol veți afla:

- Ce este genul articolelor „lungi” și cum este tratat acesta în jurnalismul rus și în cel occidental
- Articolele mari se concep conform unor reguli generale, indiferent de genul în care sunt scrise

Jurnalismul se sprijină, în principal, pe actualități, pe știri ca gen. Fără de noutăți, fără de știri, profesia aceasta, probabil, nici nu ar exista. Totuși, nu este suficient să informezi, pur și simplu, că s-a produs un eveniment nou sau un fenomen necunoscut. Mai e necesar ca acestea să fie analizate, să fie surprinse în toată diversitatea posibilă de interconexiuni, să fie examinate din puncte de vedere diferite și să fie arătate cititorului eventualele desfășurări viitoare.

Nu vom reuși aceasta scriind simple știri, e nevoie aici de articole mari, „lungi”. Aceste texte se pot constitui în analize ale situației, în povestiri despre un om neobișnuit (sau, dimpotrivă, despre unul obișnuit, dar care totuși este interesant prin „un nu știu ce”), povestiri despre cum o duc oamenii în locuri și în instituții mai speciale... De fapt, scriem despre toate câte sunt pe lumea asta, și aici stă farmecul profesiei noastre.

Școala rusă de teorie a jurnalismului distinge o serie de genuri ce presupun scrierea unor texte mari. Este vorba aici de majoritatea genurilor analitice (peste douăzeci la număr), și majoritatea genurilor artistico-publicistice (douăsprezece la număr).

În sistemul de genuri jurnalistice practicat în Occident, toate aceste tipuri de articole se regăsesc într-un singur gen sintetic numit *features*, fără echivalent în jurnalismul rusolingv. *Features* cuprinde:

- a) reportajele;
- b) schițele de portret;
- c) articolele de analiză;
- d) articolele-opinii: editoriale, rubrici, meditații, jurnale etc.

Uneori, la genul *features* sunt raportate și articole scrise în urma unei investigații jurnalistice.

Existența unui asemenea gen sintetic arată, dacă mai era cazul, că deosebirile dintre diferite tipuri de articole sunt în mare măsură convenționale și că autorul are destulă libertate pentru o abordare creatoare a subiectului. Pe de altă parte, mulțimea de genuri jurnalistice pe care le cunoaște tradiția presei ruse vădește, de fapt, același lucru.

Ceea ce dorim să subliniem în mod special în acest manual este un singur lucru: toate tipurile de articole mari se concep și se scriu conform unor reguli generale. De aceea nu vom analiza toate nuanțele prin care un gen se deosebește de altul, ci vom căuta să ne edificăm care sunt aceste reguli și cum să le aplicăm cât mai bine.

- Știrile sunt, de regulă, scurte – 100-300 de cuvinte. Uneori, în cazuri rare, ajung până la 500 de cuvinte.
- Articolele analitice au 800-1200 de cuvinte.
- Schițele – 800-1200 de cuvinte.
- Reportajele – 1000-1500.
- Investigațiile jurnalistice – 1500-2000.
- Interviurile nu au un volum prestabilit. Ele pot avea 200-300, dar și 2000 de cuvinte.

Tehnicile scrisului

Din acest capitol veți afla:

- Cum să începeți lucrul la un articol
- De ce e atât de important cum veți concepe începutul articolului
- Cum se scrie textul propriu-zis: structură, reguli
- Detaliile tehnice, cum veți opera cu ele?
- Ce este principiul zigzagului
- Câteva cuvinte despre cum se încheie un articol

Deși genurile jurnalistice sunt de o impresionantă diversitate, există totuși tehnici universale de concepere, de structurare și de scriere a articolelor „lungi”. Aceste tehnici constituie temelia pe care este edificat articolul. Desigur, poți scrie la infinit articole lungi, într-o limbă stâlcită și ininteligibilă. Mai mult decât atât, poți lua chiar și onorarii pe ele – în presa postsovietică aceasta nu e o problemă, unde mai pui că și onorariile sunt de râsul găinilor. Un singur lucru este aici de reținut: aceste texte rămân necitite.

Însușirea acestor tehnici mai e necesară, între altele, pentru a face rodul efortului depus de ziarist mai atractiv și mai accesibil. Ca articolul să-l captiveze, să-l fure pe cititor. Noi, ziaristii, suntem interesați ca textul nostru să fie publicat. Asta, în primul rând. În cel de al doilea, să fie citit de cât mai multă lume.

E cu neputință să atingi această performanță fără a-ți însuși o seamă de abilități. Un ziarist ce stăpânește tehnicile scrisului poate fi asemănat cu un pictor ce cunoaște bine anatomia omului și care știe să deseneze corect părți și mădulare ale corpului uman. Și cum fără de aceste cunoștințe nu poți picta tablouri bune, fără a poseda tehnicile scrisului nu poți scrie articole reușite. Desigur, există și excepții, însă acestea sunt atât de puține încât nu fac decât să confirme regula.

Pentru a putea scrie un articol mare este foarte important să stăpâniți aceste tehnici: ele disciplinează gândul, vă ajută să vă orientați în învâlmășeala evenimentelor sau în mulțimea amănuntelor, datorită lor veți putea discerne aspectele importante de cele ce nu merită nici o atenție. Totuși rezultatul – un text îmbunătățit, calitativ – este cel care contează cu adevărat. Pe de altă parte, aceste tehnici sunt doar niște instrumente ce asistă talentul, dar pe care nu-l pot substitui. Cu toate acestea, un ziarist talentat, care posedă și tehnicile scrierii, va înregistra performanțe strălucite.

Recomandările pe care vi le oferim în acest capitol vizează, într-o măsură mai mare sau mai mică, toate tipurile de articole „lungi”. Ele vă vor fi de folos nu numai la scrierea unor reportaje (despre care vom vorbi ceva mai la vale), ci și a unor texte aparținând altor genuri. Veți reține totuși că aceste sfaturi se referă în primul rând la reportaj, la schiță și la articolul în care este expusă o opinie, un punct de vedere.

Înainte de a începe a scrie

Asemenea multor altor lucruri în jurnalism, și aceste tehnici se aplică cu mult înainte de a lua pixul în mână sau de a vă așeza la calculator.

Înainte de a începe a scrie, gândiți-vă bine dacă face în general să vă apucați de articolul respectiv. Dar dacă subiectul nici nu merită un articol? În cazul când socotiți că face, întrebați-vă ce interes prezintă el pentru cititor. Dacă prezintă, precizați momentele care credeți că vor suscita un interes maxim. Întrebați-vă, de asemenea, de ce considerați așa.

Dacă e să formulăm aceste întrebări în mod profesionist, în spiritul ziaristic, atunci ele vor fi următoarele:

Ceea ce intenționez să scriu conține într-adevăr ceva neobișnuit, inedit, interesant?

Sunt eu în măsură să spun într-adevăr ceva nou pe această temă?

Pentru a găsi răspunsuri la aceste întrebări, încercați să vi-l imaginați pe posibilul dvs cititor, deoarece textul pe care îl veți scrie trebuie să-l intereseze tocmai pe el. Cine este el, cititorul? Ziariștii angajați la ziare adesea nici nu-și pun asemenea întrebări, lăsând pe seama redactorului șef să-și bată capul cu ele. Totuși, dacă veți dori să vă încercați forțele și să colaborați cu alte publicații, în special occidentale, nu veți avea încotro și vă veți gândi pentru cine anume scrieți.

Înainte de a începe a scrie:

- Gândiți-vă dacă face să scrieți acest articol.
- Precizați pentru cine scrieți, cine vă va citi.
- Stabiliți genul în care veți scrie articolul.
- Faceți un plan al articolului.

Așadar, cine este acel prezumtiv cititor, unde locuiește: în capitală, în alte orașe ale țării sau, poate, într-un sătuc pierdut de lume? Ce vârstă și ce studii are? În fine, dacă scrieți pentru presa internațională, e necesar să vă imaginați țara în care locuiește cititorul și ce știe el despre situația din țara dvs.

Este necesar să clarificați aceste lucruri, pentru a ști în ce cheie stilistică să concepeți textul. Căci una e să scrii pentru tineri și cu totul alta pentru maturi; apoi, străinilor trebuie să le lămurești lucruri evidente, elementare, care pentru concetățenii dvs se înțeleg de la sine. După ce ați limpezit acestea, chibzuiți ce gen s-ar potrivi mai bine pentru articolul dvs. Veți aborda subiectul făcând o analiză politică necruțătoare? Sau, poate, îi trageți un editorial? Nu ar fi mai interesant un interviu (cuvântul *interesant* este cheia de boltă, nu uitați!) sau, poate, dați un reportaj? Desigur, veți proceda întotdeauna bine alegând genul pe care îl cunoașteți. De aici nu rezultă că v-aș interzice să experimentați, să încercați, să vă perfecționați. Abordați și genurile jurnalistice pe care deocamdată nu le stăpâniți întru totul.

Următorul pas va fi făcut și el până a vă așeza la masa de scris. Este necesar să întocmiți un plan al articolului preconizat. Ziariștii ce au absolvit facultăți de jurnalism sovietice (și postsovietice) au o imunitate de invidiat împotriva întocmirii unui asemenea

plan, tocmai pentru că li s-a băgat în cap că este absolut obligatoriu. Unde mai pui că și la școală, de cele mai multe ori, exercițiile ce ni se dădeau – de alcătuire a planului unei compuneri – nu aveau nici un rost, căci aceste compuneri erau, de obicei, compilații sau, spunând mai pe șleau, niște copieturi. Totuși acest plan vă este trebuincios, pentru a vă orându-i propriile gânduri și sentimente, pentru a concepe articolul în integralitatea sa, pentru a găsi o structură logică pe care o va urma textul propriu-zis.

Voi insista asupra alcătuirii acestui plan, deoarece în jurnalismul postsovietic mai este valabil principiul „important e să începi, iar mai încolo cum a da târgul și norocul”. Călăuzindu-se după el, apar cu noianul articole crude, logoreice, în care autorul zboară cu gândul de la un eveniment la altul, cititorul urmând să urmărească aceste exhibiții și să ghicească cam ce a avut autorul în vedere. Articolele acestea, ca regulă, sunt trecute cu vederea.

La modul practic, toate articolele „lungi” sunt constituite din trei părți: introducerea, textul propriu-zis și încheierea. Prin aceasta ele se deosebesc de știri. În jurnalismul occidental, o știre se încheie în momentul în care autorul nu mai are ce spune. De fapt, acesta e și rostul structurării unei știri după modelul *piramidei*.

Așadar, după ce planul a fost făcut, după ce ați stabilit în ce consecutivitate se vor aranja secvențele ce vor alcătui textul, puteți purcede la scrierea articolului.

Introducerea

Începutul articolului este unul dintre cele mai importante elemente ale unui text. Într-un fel, e cartea de vizită, vitrina întregului articol. Dacă începutul e captivant, cititorul e ca și cucerit. Iar dacă nu v-a reușit începutul, întreaga dvs muncă de colectare a informației și de scriere a textului a fost zadarnică, fiindcă articolul nu va fi citit.

În capitolul „*Scriem o știre*” am analizat câteva tipuri de lieduri, care sunt potrivite pentru textele mici, deși ar putea fi utilizate și la scrierea unor articole mai extinse. Totuși un spațiu mai mare de ziar, rezervat articolelor „lungi”, oferă alte posibilități, mai mari, iar acestea trebuie valorificate. Așadar, când vom vorbi de problematica articolelor „lungi”, vom uza de termenul *introducere*. Introducerea este mai mare decât un lied, fiind constituită din câteva propoziții, și se scrie respectându-se alte principii.

Partea introductivă a unui reportaj va transmite o stare de spirit și va crea un chip. Ea va arăta ce anume poate fi găsit în articolul respectiv și îl va transfera pe cititor în lumea și în atmosfera redată în text.

Cum vom începe: de la generalități?

În practica jurnalismului postsovietic, introducerile se scriu respectându-se principiul „de la general la particular”. Cu alte cuvinte, problema este formulată de la bun început, fiind prezentată situația generală, după care urmează exemplele ce confirmă teza inițială.

Însă metoda aceasta îl poate pune în încurcătură pe ziarist. Și se întâmplă asemenea situații când gazetarul nu are, de fapt, ce spune, nerealizând configurația problemei, sau când problema este atât de complexă încât datele ei nu încap în cele două fraze de inaugurare a textului, sau când problema nu există, pur și simplu. În asemenea cazuri, introducerile sunt fade, fără nici o legătură cu textul, plicticoase.

Introducerile de acest fel pot fi numite „fabulistice”, fiindcă amintesc morala unor fabule (care poate fi plasată nu numai la sfârșitul, ci și la începutul textului literar și față de care afișează un regim autonom de funcționare). Sunt introduceri care, de fapt, nu spun cititorului nimic.

De exemplu:

*Dreptatea celui tare mai strașnică s-arată,
Cum veți vedea îndată.*

—
Un Mielușel venise să se-adape...

Primele două versuri nu dau nici un semnal despre cele ce vor urma. Povestea cu lupul și mielul începe abia în versul al treilea.

Iată un alt exemplu:

*Așa-i și în omenire,
Când în obște nu-i unire,
Nici un lucru nu se face
Cu izbândă și cu pace.*

—
*Racul, broasca și o știucă
Într-o zi s-au apucat,
De pe mal în iaz s-aducă...*

Nici aici nu este clar ce istorie vom afla.

Multe articole de ziar au aceleași introduceri moralizatoare. Un asemenea început este „bun”, se potrivește la cele mai diferite tipuri de articole, întrucât nu spune nimic despre conținutul textului. De pildă:

*Astăzi, când economia țării a depășit cu mare dificultate starea de colaps,
este deosebit de important să facem totul ca să degajăm căile ei blocate cu
gunoaiile „constructive”, acumulate pe parcursul unui an de independență.*

Cu o introducere ca aceasta ar putea începe un articol în orice temă, publicat, în perioada anilor 1995-2005, în orice ziar din țările postsovietice.

Iată încă un exemplu:

*Asia Centrală, potrivit aprecierilor unor experți internaționali, este una
dintre cele mai instabile regiuni din lume.*

O propoziție goală, care nu spune nimic nou cititorului. Ea nu arată ce subiect va fi abordat în articol (indică doar locul – Asia Centrală), care ar putea trata despre orice: trafic de droguri, politici privind relațiile interetnice în statele independente din regiune, probleme frontaliere sau despre războiul civil din Tadjikistan.

(Vom menționa între paranteze că expresiile de tipul „potrivit aprecierilor unor experți internaționali”, sau „independenți”, sau „a unor experți locali” ar trebui evitate. Se apelează la ele, de regulă, când autorul caută să-și disimuleze propria incapacitate de a găsi experți adevărați și de a cita opinii reale exprimate de persoane reale. Cititorul e pus în situația să ghicească: acești „experți” și „analști” nu sunt numiți fiindcă sunt prea mulți și toți împărtășesc același punct de vedere sau pentru că autorul articolului nu le poate divulga numele?).

Aceste introduceri mai au un punct vulnerabil. Nu se face referire la o persoană chiar în prima frază a articolului. Procedând astfel, ziaristul ca și cum ar sublinia că nu e în

stare să scrie, responsabil, nici măcar prima propoziție.

Ar fi totuși incorect să afirmăm că metoda „de la general la particular” caracterizează doar presa postsovietică. Iată un exemplu din ziarul „The Guardian”:

Toți știu că lumea este nedreaptă. Inechitatea este parte integrantă a existenței umane înseși. Așa a fost dintotdeauna, așa va fi în veci. Ceea ce nu s-a știut însă niciodată este cât de inechitabilă este lumea. (The Guardian. 21.01.2001).

Iar acesta este începutul unui articol publicat în „New York Times”:

Sunt nouă luni de când euro este mijlocul de plată oficial aproape în întreaga Europă, iar moneda comună a devenit un element fără de care viața e de neconceput; între timp, mărcile, francii și lirele, nemaivorbind de funți sau șilingi, par vechi asemeni cetățitorilor de pe malurile Rinului. Din nefericire pentru americanii care călătoresc în Europa, supremația dolarului asupra euro, datorită căreia Franța, Italia, Spania și alte nouă țări din regiune li se păreau ieftine, ia sfârșit. (New York Times. 29.09.2002).

Ține de domeniul evidenței că nu e bine să începi un articol cu o frază precum „Toți știu că lumea este nedreaptă”. E ca și cum ai scrie: „Volga se revarsă în Marea Caspică”. E un adevăr răscunoscut, banal, etern-actual, care nu comunică nimic nou. Este lesne, de asemenea, să supunem criticii și exemplul luat din „New York Times”.

Așadar, optând pentru scrierea unei introduceri pornind de la general la particular, autorii au în față o problemă foarte dificilă. Metoda este justificată, probabil, în cazul scrierii unor articole analitice sau a unor rubrici (despre acestea vom vorbi ceva mai încolo), însă pentru alte genuri lucrurile se complică atât de mult încât ar fi bine să căutăm alte soluții.

Vom începe de la particular?

Introducerile care sunt scrise pornind de la particular spre general sunt mult mai sugestive, mai vii, mai atrăgătoare și mai interesante. Este adevărat, ele nu numesc din capul locului tema ce va fi abordată, însă, în tot cazul, te conduc treptat spre ea.

Sunt cinci tipuri principale de introduceri ce pornesc *de la un element particular*. Să le examinăm.

Introducerea-descriere

Acest tip de introducere pare a fi cel mai facil. Cu bună seamă, căci atât jurnalismul, cât și literatura nu fac, în fond, decât să descrie. Dar aici stă și dificultatea, căci pentru a putea face o descriere e nevoie de meșteșug, apoi trebuie să poți captiva cititorul, arătându-i cea ce ai văzut tu. Iată un exemplu pentru a vă convinge:

Priviți în hău, în această groapă de dimensiuni incredibile, și închipuiți-vă că din săpătura uriașă, aflată în neteda stepă mongolă, la mai puțin de 25 de mile de locul unde se întâlnesc hotarele Rusiei, Chinei și Mongoliei, se extrăgea uraniul cu care erau umplute șarjele termonucleare ale rachetelor sovietice. Rachete care, în anii războiului rece, erau ațintite asupra Statelor Unite. Vei avea impresia că uriașa groapă, lungă de o milă, lată de trei sfer-turi de milă și adâncă de trei sute de metri, prevestește gropile pe care le-ar fi produs, în chiar centrul Washingtonului, exploziile bombelor cu hidrogen. Dar acesta nu e decât un vis urât. Groapa, această imensă rană a stepei,

este, în realitate, o mărturie că în acest colț îndepărtat al Siberiei a funcționat una din cele mai mari mine de uraniu din lume și uzinele de îmbogățire. Munții de zgură, înălțându-se peste tot în stepă, sunt o altă mărturie. Apoi există orașul Krasnokamensk, construit pe loc gol, pentru 65 000 de locuitori – o a treia mărturie în acest sens. (Washington Times. 08.08.2001).

Din acest exemplu vedem că autorul începe prin a descrie, mai bine zis, prin a schița un tablou ce anunță tema principală a articolului. Ziaristul uzează de mijloacele artistului plastic, căutând să reprezinte uriașa mină așa cum ar fi văzut-o un simplu cititor, dacă acesta ar avea posibilitatea să ajungă în Siberia. O introducere-descriere de acest fel stimulează imaginația și captivează cititorul.

Introducerea-povestire

Acest tip de introducere seamănă mult cu *descrierea*. Diferența este că ziaristul povestește un oarecare episod, de natură să atragă atenția, să cucerească cititorul. În engleză, acestei scurte povestiri-episod i se spune *anecdote*. În manualele engleze de jurnalism acest fel de introducere este numit *anecdotal*. Termenul nu are nimic în comun cu ceea ce înțelegem noi astăzi prin *anecdote*. (...)

Iată un exemplu de introducere-povestire:

Terje Roed-Larsen, influentul ambasador al ONU pentru Orientul Apropiat, putea fi văzut joi stând pe un morman de pietre și privind la distrugerile din jur. La doar doi metri de el, doi frați mânuiau niște lopeți de masă plastică, căutând să dea la o parte dărâmăturile casei lor, de sub care se vedeau părți ale unui tors uman. Era tot ce mai rămăsese din bătrânul lor tată. (Washington Post. 19.04.2002).

Și un al doilea exemplu:

Vera Sîsoieva, o tânără femeie de 28 de ani, s-a zbatut luni la rând, frământându-și mintea ce să pună pe masă la cei patru fii ai săi. Când a văzut că nu mai poate lega tei de curmei, această mamă din orașelul Beriozki, situat la 80 de kilometri sud-est de Moscova, a început a cerși în stația de metrou „Arbatskaia” (Moscow Times. 26.06.2001).

Procedeu acestuia, când numele personajului este dat chiar la începutul articolului, este foarte eficient. O asemenea introducere conferă textului individualitate, apropiindu-l de cititor. În jurnalismul din Occident vârsta eroului este indicată în mod obligatoriu. Cititorul își poate astfel imagina mai clar persoanele despre care se scrie în articol.

Introducerea-afirmație ce intrigă

O plimbare pe un câmp minat, la drept vorbind, nu este cea mai potrivită cale de a ajunge din punctul A în punctul B.

Însă pentru delegația alcătuită din pacificatori americani, ruși și francezi, care încearcă să pună capăt conflictului, ce durează deja de 13 ani, dintre Azerbaidjan și Armenia, acel marș de patru kilometri pe care l-au făcut străbătând „pământul nimănui”, o fâșie înțesată cu mine ce desparte părțile beligerante, a fost ceva mai mult decât un simplu exercițiu. (Washington Post. 17.07.2001).

Sau:

Uitați de Arabia Saudită, de Azerbaidjan și de Kuweit. Prăfuita republică din Asia Centrală - Kirghizstanul - luptă să devină, pentru căutătorii de țiței, halta următoare în calea acestora spre „Estul sălbatic”. (The Guardian. 16.05.2001).

După un asemenea început, zău că îți vine să citești mai departe. Scopul a fost atins. De altminteri, acest „*Uitați de...*” este atât de uzitat în presa de limbă engleză încât a devenit deja un clișeu. Însă pentru noi mai are – până una, alta – o oarecare prospețime.

Introducerea-întrebare

Este un alt mod de a trezi interesul cititorului. Intrigat, acesta caută în text răspunsul la întrebare. E exact ceea ce și-a dorit ziaristul. De pildă:

Va da Putin lovitură preventivă? La Moscova se zvonește că un atac împotriva Gruziei este posibil. (Newsweek. October 14, 2002).

Sau:

A fost o tentativă de lovitură de stat? Sau militarii complet pauperizați au invocat ajutorul în acest mod? Deși a trecut o săptămână de la rebeliunea Gărzii Naționale, oficialitățile georgiene mai caută un răspuns la această întrebare. Mulți oameni politici, între care și președintele Eduard Șevardnadze, sunt tentați să interpreteze episodul drept o încercare de răsturnare a puterii. (Eurasia Insight. June 1, 2001).

Introducerea ce începe cu un citat

În capitolul „Scriem o știre”, nu recomandam ziariștilor să înceapă scrierea unei informații cu un citat. Acest lucru este încă admisibil la scrierea articolelor „lungi”. Desigur, nu e ușor să rezisti tentației de a începe textul cu un citat, îndeosebi atunci când persoana pe care ați intervievat-o a vorbit frumos, plastic, dând exemple și recurgând la figuri de stil.

Cu titlu de recomandare, menționez că, la alegerea tipului de introducere pentru un articol, opțiunea pentru introducerea-citat va fi ultima ca prioritate.

Iată un exemplu de introducere-citat.

„O, stăpâne Esai, pomenește-mi numele în rugăciunile tale”. Este ruga unui călugăr și zugrav armean din secolul XIV, Toros din Taron, către starețul mănăstirii în care se nevoia, Esai din Nicea. Spusă într-un moment istoric în care biserica armeană lupta pentru păstrarea identității sale unice, încercând să se opună ierarhiei romano-catolice și alianțelor politice încheiate de țările vecine, ruga lui Toros s-a făcut auzită peste 700 de ani datorită unui manuscris cu minunate izvoade – Evanghelia de la Gladsor –, din care este citită. (Los Angeles Times. 09.09.2001).

Ce este mai important: faptul sau comentariul?

Mai există un aspect privitor la felul în care începem să scriem un articol. În jurnalismul postsovietic, în prima propoziție a articolului se formulează, de regulă, o judecată de valoare privind evenimentul abordat. După care urmează prezentarea acestuia. De unde rezultă că ziaristul consideră această apreciere a sa mai presus de evenimentul însuși. Adeseori cel care scrie nici măcar nu realizează acest lucru, altelei el procedează astfel considerând că se conformează rigorilor genului. Oricum, nu există o justificare pentru un gazetar care, fără a spune mai întâi ce s-a întâmplat, se grăbește să emită judecăți de valoare, influențând astfel cititorul, arătându-i cum să interpreteze faptul sau evenimentul.

De exemplu:

Colaboratorii Direcției principale a afacerilor interne din ținutul Krasnodar au descoperit o crimă nemaiîntâlnită. Ei au arestat un escroc care extorca bani de la directorul unei firme comerciale, legându-i patronului la gât o zgardă cu explozibil. (Izvestia.25.11.2005).

Sau:

Știrea că în Kirghizia va fi construită încă o bază militară rusă nu poate să nu ne întristeze. Mai mult decât atât, această decizie vine în contradicție cu linia politică plurivectorială, raportată la spațiul postsovietic, pe care Rusia a proclamat-o. (Rossiiskie vesti. 1-8 iunie 2005).

Desigur, este logic să începem a scrie un text prin a prezenta faptul.

În Kirghizia au re izbucnit tulburările. În dimineața zilei de astăzi, câteva sute de oameni au atacat edificiul Curții Supreme de Justiție, ocupat deja de mai bine de o lună de adepții politicienilor ce au candidat pentru funcția de deputat și care au pierdut alegerile. (Pravda.ru.1.06.2005).

Sau:

Emomali Rahmonov va putea rămâne în funcția de președinte al Tadjikistanului până în anul 2020 – acesta este rezultatul referendumului desfășurat în această țară, referendum care, inițial, era privit ca o modalitate de prelungire a prerogativelor președintelui. (Vremea MN. 26.06.2003).

Rețineți: a începe un text cu un complement circumstanțial de timp („azi”, sau „ieri”, sau „acum trei zile”) este echivalent cu a sacrifica prima propoziție. Un asemenea început este justificat doar dacă factorul-timp constituie elementul cel mai important în articol. Am menționat acest lucru și în capitolul dedicat scrierii liedurilor pentru știri, însă greșeala e atât de frecventă în jurnalismul de astăzi încât consider necesar să vă mai atenționez o dată.

În afară de prezentarea faptului sau a unui comentariu, există și o a treia modalitate de a începe un articol: descrierea unei scene, crearea unei imagini, relatarea unei istorioare, din care se va dezvolta textul. Însă un asemenea început se potrivește doar pentru genuri aparte – reportajul, schița, medalionul, care în Occident sunt definite, tradițional, printr-un termen comun – *features*. Nu-i găsesc un echivalent, de aceea îl voi folosi neadaptat, mai ales că și ziariștii din spațiul ex-sovietic uzează de el tot mai des. Despre *features*, însă, vom vorbi mai la vale.

Textul propriu-zis

Iată câteva reguli pe care urmează să le respectați atunci când scrieți un text.

- Textul va avea o structură logică.
- Citarea constituie un aspect important al tehnicii de scriere.
- Adjectivele și participiile conferă textului ritm. Cu cât folosiți mai multe adjective, cu atât ritmul e mai lent.
- Evitați clișeele, locurile comune. Acestea sărăcesc și urătesc textul.
- Scrieți simplu, mai simplu, cât mai simplu.

Un text va avea o structură logică

Pentru ca textul să se desfășoare logic, respectați planul articolului, plan pe care l-ați făcut din timp. Orice alineat nou va decurge logic din alineatul precedent: urmăriți acest lucru în mod special. În procesul scrierii în minte vă vin, desigur, detalii legate indirect de ideea centrală a articolului și sunteți tentați să le introduceți în text. Nu vă lăsați însă ispitiți, căci la scrierea oricărui articol multe materiale și informații interesante rămân, inevitabil, în afara textului. Aici, într-adevăr, nu ai ce face.

Folosirea citatelor

Citarea constituie un aspect important al tehnicii de scriere a unui articol. Nu vom uita însă că citatul nu trebuie să fie prea lung. Totodată, el va conține doar un singur gând, o singură idee. Iar aici există o problemă. Un ziarist fără experiență consideră că dacă citează pe cineva, atunci acest citat trebuie să fie identic cu declarațiile făcute de sursă. Însă vorbirea este altceva decât textul scris. În timpul interviuării, interlocutorul poate sări de la un gând la altul, se poate repeta sau comite inexactități. Un ziarist încercat va proceda în acest caz altfel. Va înregistra, fără îndoială, cele spuse, după care va încerca să înțeleagă ideea, gândul pe care a vrut să-l transmită sursa. Când va înțelege aceasta, un ziarist bun va reuși să redea cu exactitate mesajul sursei. Va căuta, desigur, să expună cele auzite, folosind, pe cât e cu putință, lexicul interlocutorului. Iar dacă acest mesaj va fi transmis corect și nuanțat, sursa nu se va plânge niciodată că ziaristul i-a denaturat spusile.

De altminteri, chiar și cei mai buni ziariști nu se sinchisesc să telefoneze sursei, când articolul este aproape gata, și să precizeze încă o dată pasajele în care citează. E un gest ce impresionează plăcut și sporește încrederea dintre reporter și sursă. Firește, când citatul utilizat demască, arătând că omul respectiv a spus anume aceste cuvinte, modificările nu sunt necesare.

Uneori, lasă o bună impresie când articolul începe urmând modelul: se dă introducerea, după care vine îndată un citat ce confirmă și accentuează ideile din introducere.

De exemplu:

Tursunbai Bakir uulu, lider al partidului politic „ErK”(„Kîrgîzstanul liber”) și deputat în parlament, s-a pronunțat fățiș, săptămâna trecută, împotriva amplasării bazei militare a coaliției antiteroriste pe teritoriul aeroportului „Manas” din capitală. Bakir uulu este, la ora actuală, cel mai cunoscut om politic care s-a pronunțat împotriva prezenței militare străine în țară.

„Declarațiile președintelui Bush privind intenția SUA de a declanșa campanii militare împotriva Irakului, Libiei, Siriei și a altor state trezește atitudini de protest în rândurile alegătorilor mei. Noi, ca stat musulman, nu putem admite executarea unor operațiuni militare de pe teritoriul nostru împotriva unor țări islamice”, a declarat Bakir uulu. (IWPR, Reporting Central Asia. 21.08.2002).

Nu este, desigur, o regulă universală, ci doar un procedeu tehnic, util la scrierea unor articole mari și complicate.

Nu vă fie frică să reformulați, să parafrazați declarațiile sursei. Ceea ce importă este să o faceți corect și să nu denaturați spusele acesteia. Citarea directă se transformă în una indirectă, textul câștigând prin cursivitate și claritate.

Cum vom utiliza adjectivele și participiile

La o primă vedere, s-ar părea că folosirea adjectivelor și participiilor înfrumusețează textul. De fapt, nu e chiar așa.

În ultimul deceniu, viața noastră s-a schimbat, devenind de nerecunoscut. Cei care, cu 50, 30 sau cu 10 ani în urmă, ne-au planificat viitorul și ne-au condus conștient spre el pot constata satisfăcuți că trăim deja într-o altă lume, pe care obișnuim s-o numim „liberă”. O societate lăncezindă, chinuită 70 de ani îndărătul „cortinei de fier”, visând să scape de ștreangul ideologic totalitar, de interdicțiile susloviste idioate, realizează abia acum consecințele globale ale dăruitei sale libertăți. (Vocea Armeniei. 28.06.2001).

Din acest exemplu se vede cât de tare încarcă textul aceste cuvinte. Multe dintre ele ar putea fi pur și simplu omise, calitatea textului neavând de suferit. Adjectivele și participiile conferă textului ritm. Un text e mai cursiv și mai dinamic cu cât mai puține adjective, participii etc vor fi folosite în el. Un text construit cu multe substantive și multe verbe este cursiv și limpede, căci substantivele și verbele redau acțiuni, întâmplări, fapte propriu-zise. Pe când adjectivele și participiile au o funcție evaluativă, afectând cursivitatea și transparența textului.

Evitați clișeele, locurile comune. Ele sărăcesc și urătesc textul

Există îmbinări de cuvinte și fraze folosite excesiv, până la banalizare, care pot fi găsite în mai toate ziarele noastre. De exemplu: *timpul zboară; am descoperit cu mirare; nu ne rămâne decât să ne întrebăm; în context, este de menționat că..; așa-zisul; un*

adept înflăcărat; ani îndelungați; ultimul răcnet al tehnicii; deceniu marcat de o desfășurare furtunoasă a evenimentelor etc., etc.

Sunt îmbinări și cuvinte ce ni s-au întipărit adânc în memorie, ca și cum ar fi gravate în cap. Când scriem, ne vin în minte în primul rând, iar folosindu-le avem iluzia că putem scrie repede și ușor. Totuși un text bun este cel în care clișeele lipsesc. Cu cât se întâlnesc mai rar, cu atât e mai calitativă munca ziaristului.

Vladimir Voinovici, într-un episod din cartea sa „Pretendentul la tron”, ironizează subțire pe seama unui redactor de la ziarul „Ritmuri bolșevice”, un om lipsit de simțul cuvântului și care gândește doar în clișee de ziar¹⁶.

Boris Evghenievici Ermolkin era un om remarcabil în felul său. Un bătrân lup de presă, după cum își spunea el însuși, cu mândrie [...]

Îndreptându-și creionul ascuțit asupra paginii de ziar, țintuia cu privirea cuvintele tipărite și se năpustea ca un vultur dacă găsea printre ele măcar unul viu. Toate cuvintele obișnuite i se păreau nedemne de epoca noastră neobișnuită și corecta pe loc cuvântul „casă” cu „edificiu” sau cu „zidire”, „militar” cu „ostaș al Armatei Roșii”. În ziarul pe care îl redacta nu existau nici țărani, nici cai, nici cămile, ci truditori ai ogoarelor, șeptel cabalin și corăbii ale deșertului. Oamenii despre care scria ziarul nu vorbeau, ci făceau declarații, nu întrebau, ci adresau întrebări. Pe piloții germani Ermolkin îi numea ulii fasciști, iar pe cei sovietici – șoi-mii lui Stalin; cerul era pentru el bazinul aerian sau cel de al cincilea ocean. Cuvântul „aur” avea un loc aparte în dicționarul său. De aur era pentru el tot ce vrei. Cărbunele și țiglele erau aurul negru. Bumbacul – aurul alb. Gazele – aurul albastru. Se zicea că i se pusese odată pe masă o știre despre rudarii ce spală aurul cu șaitrocul și el a întors-o înapoi secretarului responsabil, întrebându-l ce fel de aur se are în vedere. Aur obișnuit, i-a răspuns acela. În ziar a apărut chiar așa: muncitorii ce dobândesc aur obișnuit.

Era greu să-ți închipui, uitându-te la Ermolkin, că a fost făcut și el de o femeie ca oricare alta, că i s-au cântat și lui cântece de leagăn în limba rusă, că a citit și el, măcar cândva, pe Pușkin, Gogol sau Tolstoi. Aveai impresia, uitându-te la Ermolkin, că a fost născut de o mașină tipografică, că a fost înfășat în șpalturi în loc de scutece, că în mintea și în fiecă fibră a sa s-au întipărit pentru totdeauna, ca pe această hârtie cenușie, doar cuvinte indigerabile și moarte.

Simple, mai simplu, cât mai simplu

S-ar părea că un text în care sunt folosite cuvinte rare sau neologice, un text înțesat cu construcții sintactice sofisticate face dovada inteligenței și a profunzimii celui care îl semnează. Așa să fie? Să vedem:

Din punctul de vedere al tehnologiilor de dirijare, întreaga ierarhie a domeniilor moderne de activitate umană se divizează în trei niveluri, în trei straturi incompatibile, specifice, stereotipe ca funcționalitate.

Acest text, pe care citindu-l te cuprinde somnul, a fost publicat în ziar. Nu zic nu, s-ar putea să fie bun pentru vreo ediție științifică. Noi însă facem jurnalism, iar cititorii noștri nu sunt toți lucrători științifici!

16. Vladimir Voinovici. Pretendentul la tron. – SPb.; Lani, 1997.

La fel de complicat e și textul care urmează, de aceea mă îndoiesc că un cititor simplu va parcurge aceste alineate până la capăt.

Așadar, ce urmăresc adepții desprinderii de China a RAXU (Regiunea Autonomă Xinjiang-Uigură – M.G.)? Este absolut logic să presupunem că doresc să creeze în acest teritoriu separatist formațiunea statală Uigurstan. Deși teritoriul locuit compact de-a lungul istoriei de către uiguri este regiunea Kașgariei, multe cercuri separatiste consideră că statul independent uigur urmează să înglobeze, geograficește, teritoriul RAXU, raionul Ciliksk din regiunea Alma-Atî a Kazahstanului și o serie de raioane din estul Kirghiziei. În context, este de menționat că acest spațiu al statului Uigurstan a fost stabilit încă în anul 1996, la Reuniunea mondială a uigurilor, desfășurată la Istanbul. În același timp, la acel for a fost exprimat punctul de vedere că pentru crearea Uigurstanului sunt potrivite toate mijloacele de luptă, inclusiv forța armată.

Ce acțiuni pot întreprinde adepții ideii de creare a statului independent Uigurstan? Ele sunt următoarele: în primul rând, să desfășoare o muncă de lămurire atât în rândurile populației din REXU, cât și din Tibet și regiunile de frontieră din țările limitrofe. O muncă ce se va desfășura nemijlocit printre oameni, dar și prin intermediul mass media, al Internetului, prin difuzarea de foi volante și de broșuri propagandistice.

Pentru a înțelege acest text, mesajul său (care, de altfel, e la suprafață), suntem nevoiți să-l citim de câteva ori, propoziție cu propoziție, și cu mare atenție. Frazele încărcate (a câte 20-30 de cuvinte), multe cuvinte inutile, vide de semnificație; stilul pseudoștiințific, impropriu jurnalismului – toate astea fac textul plicticos, inabordabil. Cuvinte și expresii ca: „este absolut logic să presupunem...”, „în context, este de menționat că acest spațiu...”, „în același timp...” fac textul greoi. Apoi, locul cuvântului „așadar” nu era la începutul alineatului. Etc., etc.

Nu e un text cursiv și limpede, ci seamănă mai curând cu un bolovan colțuros de piatră.

Specialiștii aflați la început de cale (observația îi vizează deopotrivă pe savanți și pe ziaristi, în special pe cei care îmbrățișează jurnalismul analitic) cred că un text este cu atât mai bun cu cât este mai complicat, mai sofisticat. Realitatea e însă cu totul alta: textele bune sunt cele scrise cât mai simplu și mai limpede. Căutați să folosiți în articolele dvs cuvinte cât mai simple, nu încărcăți fraza cu subordonate. Dintr-o propoziție lungă și complicată veți face două-trei mai scurte, textul devenind astfel mai dinamic și mai viu.

Mai există încă o boală profesională care îi afectează pe gazetari – cancelarita. Iată un exemplu:

Toate au început cu recentul incident produs pe teritoriul Uzbekistanului. După cum am mai comunicat, la patru septembrie, noaptea târziu, cetățeni kazahi treceau frontiera într-un loc ce nu avea statut de punct de trecere. Împotriva lor au fost aplicate arme de foc: ca rezultat, un kazah a fost rănit. Conducerea trupelor de grăniceri din Uzbekistan justifică acțiunile militarilor. Aplicarea armelor este recunoscută ca fiind motivată, întrucât, afirmă grănicerii, la somația acestora cetățenii noștri au încercat să-i atace, în plus, au opus rezistență în momentul arestării.

Potrivit informațiilor părții uzbece, s-a făcut uz de arme în scopuri de avertisment, iar rănirea unei persoane este rezultatul unei întâmplări nefericite. („Express-K” (Kazahstan). 24.09.2003).

Ce urâtă este această limbă birocratică, moartă, fără de nici o sare! Pentru a reflecta acest eveniment și pentru a se informa, ziaristul a avut o multitudine de posibilități, dar, după cum se vede, acesta a ales calea cea mai ușoară, copiind, pur și simplu, comunicatul de presă al MAI sau al vreunui alt minister.

Încheierea

A venit și momentul formulării unor concluzii și al încheierii articolului. Momentul punerii punctului înseamnă că toată informația nouă și relevantă a fost epuizată.

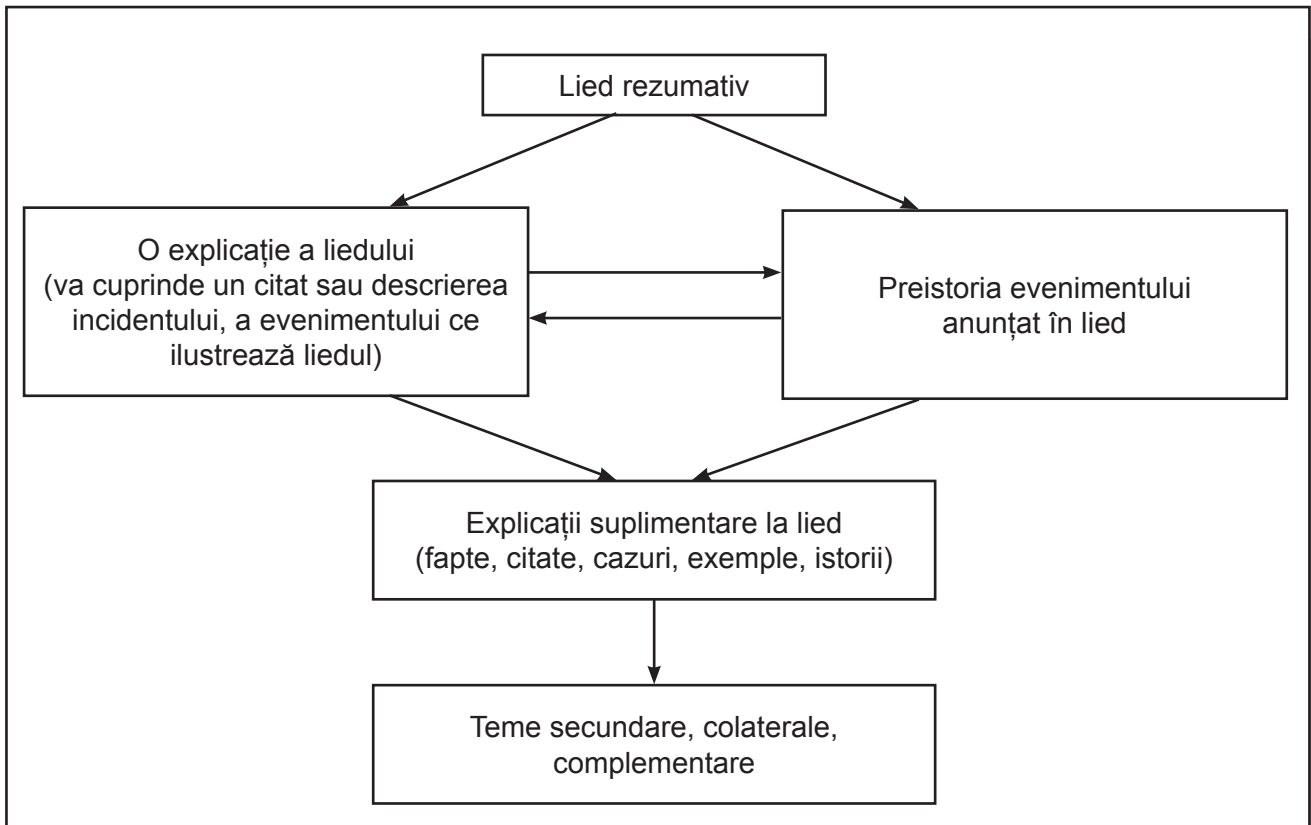
Cum procedăm? O soluție potrivită ar fi ca în aceste alineate finale să se revină la imaginea și atmosfera pe care ați creat-o la începutul textului. Astfel subliniați importanța celor spuse chiar din capul locului, punând accentul pe ceea ce considerați că este esențial. O structură similară o au compozițiile jazzistice, unde în pasajele finale se revine în mod obligatoriu la tema de la început. Aceasta este totuși modificată: altele sunt accentele, alta este interpretarea. Important este însă că, în momentul când se sting acordurile finale, în mintea ascultătorului rămâne acest leitmotiv. E tocmai ceea ce urmărim și noi, jurnaliștii.

Încheierea unui text reprezintă ultima noastră posibilitate de a impresiona cititorul. Este o șansă pe care nu o vom rata. Când va pune ziarul sau revista deoparte, în mintea cititorului trebuie să rămână gândul-cheie, impresia principală pe care ați vrut să i-o transmiteți. O altă soluție ar fi să finalizați textul cu un citat. Un citat expresiv, original, de neuitat. O soluție la fel de bună ar fi să încheiați articolul printr-o întrebare. O întrebare ca și cum „atârând în aer”, persistând în atmosferă, și care l-ar face pe cititor să mediteze îndelung la cele citite. Este un procedeu la care se va recurge cu maximă prudență, deoarece aici există întotdeauna riscul de a eșua în banal și în trivialitate.

Evitați să încheiați un articol cu sentințe de tipul: „Vom trăi sau vom vedea!”. Este, probabil, formula cea mai uzată din toate câte există! Căci, dacă vom trăi, vom vedea oricum ce va fi, indiferent de ce a scris sau nu a scris ziaristul în textul său.

Variante de structurare a articolelor

Structurarea în baza principiului piramidei este valabilă atât la scrierea știrilor, cât și a unor articole „lungi”. Este o structură foarte eficientă. Există însă și alte moduri de construire a textului. Vă prezentăm unul din ele în rândurile ce urmează. La o analiză mai atentă, veți vedea că și el se aseamănă foarte mult cu cel al *piramidei*.

Alte variante posibile de structurare a materialului

- A. *În baza cronologiei.* După lied, materialul este prezentat în ordinea în care s-a desfășurat evenimentul.
- B. *Ca serial sau episod.* După ce ați scris liedul, împărțiți materialul în sub-teme pe care le analizați pe rând. Finalul le va conferi coerență, constituind cheia de boltă a întregului text. Această variantă de structurare implică un al treilea element al textului. Este vorba de finalul articolului, pe care îl vom examina mai târziu.
- C. *În baza efectului de suspans.* Prin răsturnarea *piramidei*, obținem un text ce are un final „cu surpriză”. Ziaristul redă cele ce s-au întâmplat, însă consecințele și efectele pe care le-a avut evenimentul vor fi comunicate abia în ultimul alineat. Este o variantă de structurare folosită mai rar, fiind potrivită în cazul unor evenimente cu desfășurări complicate, spectaculoase.

Înainte de a structura un articol, ar fi bine să găsiți răspunsuri la aceste întrebări:

- Care va fi tema principală a narațiunii, temă după care vă veți călăuzi? Altfel zis, despre ce veți scrie în articol?
- Este necesar, dacă unele elemente nu se încadrează în această temă:
  - să le aflați oricum un loc în textura articolului;
  - să scrieți în baza lor un articol aparte; să le omiteți?

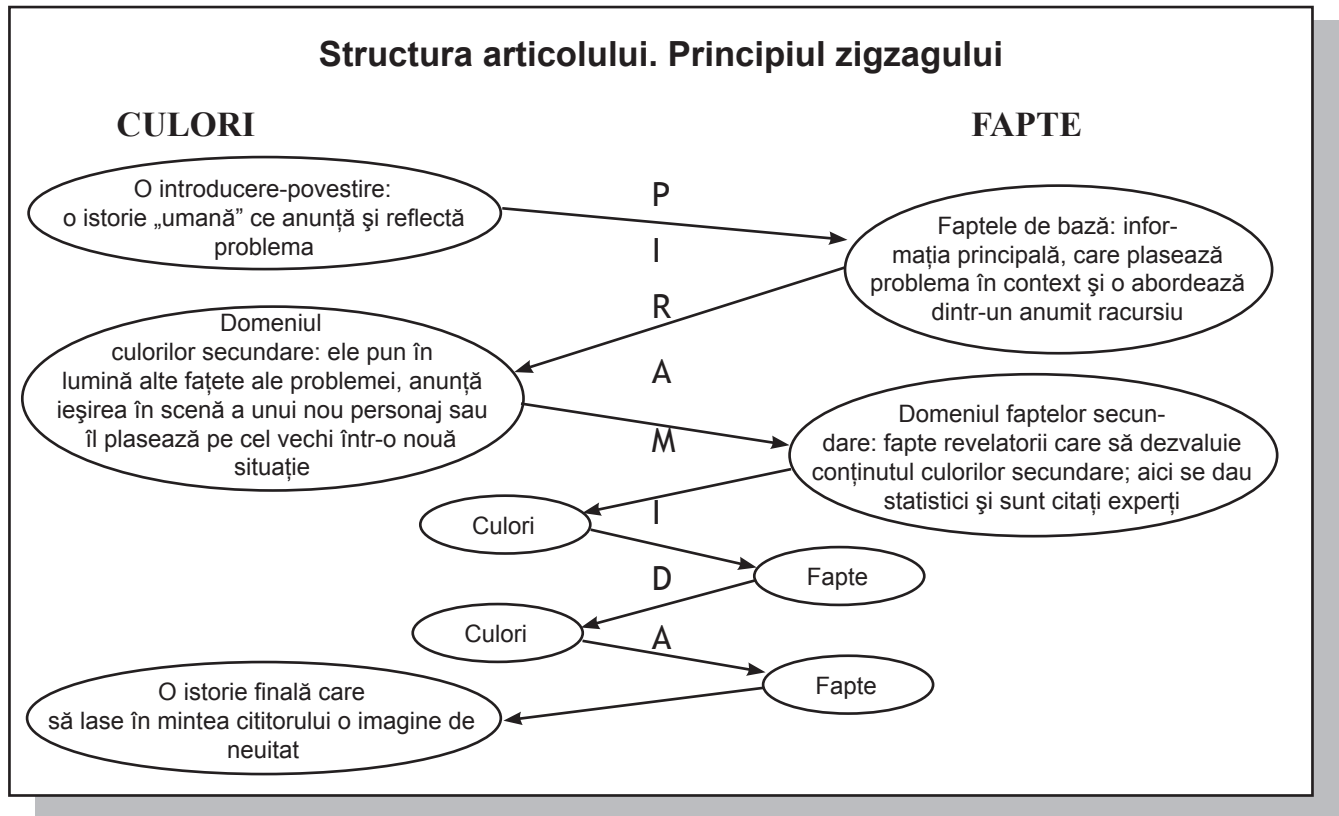
- Ce citate se potrivesc mai bine la expunerea materiei, cum se încadrează acestea în text?
- În ce locuri ale textului și în ce mod vezi introduce alineate ce se echilibrează reciproc: învinuire-dezmințire; un punct de vedere - un alt punct de vedere diametral opus; teză-antiteză etc.?
- Poate fi reprezentat grafic această materie? Dacă e complicată, încercați s-o ilustrați prin diagrame. Adeseori structurarea unui articol este mult facilitată prin folosirea unor desene, tabele, diagrame.

Principiul zigzagului

Structura unui articol poate fi concepută și ca o succesiune de fapte și de „culori”, unde materialul strict factologic este completat și îmbogățit de emoții și de imagini surprinse în viața cea de toate zilele, de opinii și judecăți aparținând autorului sau de digresiuni. Principiul nu are aplicabilitate, evident, în jurnalismul de actualități sau în cel analitic. Este bun însă pentru *features*, adică pentru structurarea unor articole gen note de călătorie sau care arată viața într-un sat sau orașel provincial, într-o așezare îndepărtată de lume. Principiul zigzagului poate fi utilizat și la scrierea unor schițe-portret (pe care le vom examina în alt capitol), a articolelor gen „o zi din viața...” și a altor texte „lungi”, neanalitice.

Principiul este analizat adecvat pe pagina web a Institutului pentru reflectarea războiului și a păcii www.iwpr.net. Autorii propun o schemă după care urmează să fie scrise aceste texte. Firul narațiunii de deapănă pornind de la imagini și culori spre fapte, și invers, urmând o desfășurare șerpuitoare, zigzagată. Schema o regăsim în tablă de mai jos. În general, și la scrierea acestor articole poate fi utilizat principiul piramidei, informația mai importantă fiind dată mai aproape de începutul articolului, după care urmează momente secundare, complementare.

IWPR recomandă ca un articol să înceapă și să se termine cu „o culoare”. Alineatul final sau cele câteva alineate de la sfârșitul textului se vor întipări adânc în mintea cititorului. Acesta va vedea cu ochii minții un peisaj sau o persoană care va simboliza însăși tema întregului articol. Este, într-un fel, un procedeu mnemotehnic. Dacă, peste un timp, îl vei întreba pe cititor ce a citit în acel articol, în minte îi va veni în primul rând acea imagine simbolică, imagine care „va activa” apoi faptele concrete și datele statistice cuprinse în text.

Texte pentru analiză

Exemplul 1

Acest articol, prin care ilustrăm aplicarea principiului zigzagului, este luat din site-ul Institutului pentru reflectarea războiului și a păcii (IWPR)¹⁷. Articolul este semnat de Anastasia Dorofeeva și Aleksandra Kozlovskaja, studente la facultatea de jurnalism a Universității de stat din Belarus. Este prima lor experiență în genul features.

Viața lângă „Zona”

Natalia Leonenko merge la serviciu cu bicicleta; alături aleargă câinele ei. Drumul e pustiu. Natalia știe că nu va întâlni pe nimeni pe drumul spre Savici și Dvor Savici, două sate din sudul Belarusului, unde distribuie poșta.

Indicatorul de la marginea șoselei arată că locul cunoscut sub numele „Zona” – teritoriul cu raza de 30 de kilometri, în care accesul este interzis, din jurul reactoarelor Centralei atomoelectrice de la Cernobîl – e la numai 15 kilometri depărtare.

Iată un model de introducere-povestire: abordând direct tema, pe un ton imparțial, ne este prezentat eroul și cadrul în care acesta se mișcă. Idila rustică, din primul alineat, pusă în legătură cu oroarea bănuită, din cel de al doilea (unde este folosit un cuvânt cu o teribilă încărcătură semantică și afectivă – Cernobîl), captează repede atenția cititorului.

Următorul alineat ne transferă însă din domeniul emoțiilor în cel al faptelor, deși cadrul inițial al narațiunii este menținut.

Savici a fost odinioară un sat mare și frumos, cu 200 de gospodării. Astăzi, din trei case două sunt părăsite. Case aproape dărâmate, cu geamurile sparte și cu acoperișurile prăbușite.

17. http://www.iwpr.net/index.pl?development/modules/training_modulesmain.html

Imaginea satului devine clară. Știm despre el lucrul cel mai important – că a avut 200 de gospodării și că majoritatea caselor au fost părăsite de stăpânii lor. După care urmează o reîntoarcere în domeniul „culorilor pure”.

E o liniște neobișnuită. O zăpadă de un alb pur a troienit izbele și ulițele, a acoperit vârfulurile înalte ale pinilor din pădurea din preajmă. Aerul tare, de țară, parcă te-ar îndemna să-i încerci prospețimea, să-l tragi până în adâncul pieptului. Îți arunci însă privirea la casele părăsite, și doar atât e destul ca, instinctiv, să încerci a respira cu mai multă precauție.

Paralelismul idilă-oroare este păstrat ca laitmotiv, ținând cititorul în încordare. Următoarele alineate ne duc iarăși în domeniul faptelor, problema fiind pusă în context. Luați aminte la modul în care, datorită primei propoziții din alineat, se face trecerea de la emoții la fapte.

E liniște, însă satul nu e pustiu de tot. Potrivit datelor din luna ianuarie 2001, Savici are 97 de locuitori, dintre care 16 sunt copii. În 1986, îndată după catastrofa de la CAEC, când s-a topit reactorul atomic, toată populația de aici a fost evacuată. În baza unei expertize făcute de Institutul de radiologie „Aleksandrov” din Mensk, teritoriul a fost declarat zonă periculoasă, improprie pentru locuit și activități umane.

Cu toate acestea, au trecut câțiva ani și oamenii au prins a se întoarce pe la casele lor. Au făcut un demers către președintele Lukașenko, solicitându-i să le legalizeze situația. La mijlocul anilor ‘90, Savici a fost recunoscut oficial ca locuibil. A fost reluată furnizarea de energie electrică, satul a fost asigurat cu transport, servicii medicale și poștale. Terenul a fost dezactivat, deși nivelul de radiație e încă înalt.

„Oamenii au revenit de bunăvoie, nesiliți de nimeni. Ce era de făcut cu ei? Le-am venit în ajutor, n-am avut încotro, - spun colaboratorii de la Direcția pentru problemele lichidării consecințelor catastrofei de la Cernobîl. – Totuși, deși li s-a permis să revină la vetrele lor, raionul nu a devenit mai puțin contaminat”.

Aceste trei alineate, cu factologie și cu declarații ale experților, sunt suficiente. Să revenim acum la satul și la poștărița noastră...

Natalia trece pe la Rezervația radiologică de stat din Polesia, care este o parte a teritoriului contaminat și unde se fac cercetări științifice, și pe la ocolul silvic local.

Rulează pe lângă niște localnici, care se învioresază la vederea poștăriței.

Vremea e proastă, drumul e troienit. Mașinile de dezzăpezire n-au ajuns încă pe aici. „Cum o să-i transporte pe elevi până acasă?”, își face griji Nikolai, care are patru copii de școală. „O să-i aducă! Așa cum au adus azi pâine la magazin!”, îl liniștesc ceilalți.

Proximitatea acestui sat de zona Cernobîlului naște o groază de zvonuri, dintre cele mai incredibile. Unii vânătorii povestesc că au întâlnit în pădure un mistreț de talia unui om, alții – că au văzut un elan cu două capete.

Sunt și din cei care își râd în barbă, spunând că toate-s brașoave, că nici în sat, nici în pădure nu-i nici zăre de radiație.

„Avem doar radiologul nostru, a umblat cu dozimetru și a făcut măsurări peste tot. Strângem poame și ciuperci, paștem vite, bem lapte. Și suntem sănătoși, slavă Domnului, n-am zăcut prin spitale de când ne știm. Care mistreți?...”, spune un sătean.

Aceste alineate pline de pitoresc pregătesc cititorul pentru o nouă revenire la domeniul faptelor. Așa se și întâmplă.

Sănătatea populației se află sub supravegherea permanentă a doctorilor. Vin echipe medicale speciale, satului i-a fost repartizat un medic care acordă asistența necesară.

Totuși, în pofida hotărârilor care afirmă că acest loc este bun pentru viață, problemele rămân. E o evidență. În colhozuri, de fapt, nu se mai lucrează. Carnea și legumele cultivate aici sunt testate permanent. Sunt verificate și terenurile, înainte de înființarea de semănături.

Urmează un nou zigzag către satul Savici și locuitorii săi – eroii acestei narațiuni.

Pericolul de iradiere este privit de mulți săteni cu stoicism. Majoritatea sunt oameni în vârstă. Zic că sunt prea vechi în zile pentru a-și muta cuiburile, la bătrânețe. O femeie îmi zice: „Radiație? N-ai ce te teme de ea! Radiație e peste tot!”.

„Ne-au evacuat, însă peste doi ani ne-am întors înapoi. Oricum, aici ne este casa, gospodăria... Suntem bătrâni, nu mai avem atâtea zile. Când centrala a explodat, au fost pe aici militari, care spuneau că gata, aici e sfârșitul Belarusului! Dar, slavă Celui de sus! Mai trăim!”

Și iarăși o turnură de la emoții și sentimente spre fapte:

Cele mai multe probleme le au cei cincisprezece copii din sat. Savici nu are nici grădiniță, nici școală. În fiecare zi un autobuz îi duce la școala din orașelul Racovici, situat la 18 kilometri depărtare. Tot mai mulți copii acuză indispoziție, anemie, simptome pe care mulți le pun în legătură cu catastrofa de la Cernobîl.

Potrivit datelor Centrului republican de radiopatologie, copiii născuți după anul 1986 fac parte din grupul de risc sporit în ce privește contractarea unor maladii cu transmitere genetică.

Urmează iarăși emoțiile, care sunt acum, în conformitate cu planul autorului, mult mai personale.

Natalia de la Dvor Savici îmi mărturisește că copiii ei sunt foarte bolnavi. „Am trei: cel mai mare are 15 ani, al doilea – 11, și o fiică de 8 ani. S-au născut toți după avaria de la Cernobîl. Mai înainte nu aveam probleme deosebite cu ei, dar acum se plâng ba că-i doare inima, ba stomacul...”

Îmi zice că în sat au venit doctori de la Minsk, să-i examineze și să le măsoare gradul de iradiere. Doctorii au spus că copiii sunt tare bolnavi. „I-au examinat și pe ai mei și au rămas uimiți. Mi-au spus că sunt foarte iradiați”.

Problemele de sănătate au apărut îndeosebi vara trecută, când în jurul satului ardeau pădurile și turbăriile. „Feciorului i-a fost foarte greu, că e bolnav de inimă. Nu mai putea respira. Am fost nevoiți să-l ducem la Jlobin”, își amintește Natalia.

Cu toate acestea, Natalia nu are de gând să plece din Dvor Savici. Alți săteni gândesc la fel. Nu au, de fapt, unde se duce. „La țară e mai ușor: ai casă, ai masă. Vara, te mai duci cu copilașii la pădure, după poame și după mure. Desigur, nu luăm delaolaltă, ne uităm ce strângem. Cunoaștem locuri curate...”, ne vorbește poștărița.

Ne-a mărturisit că odată, la un control al radiației, poamele culese din zona evacuată s-au dovedit a fi curate, iar cele strânse chiar lângă satul lor erau contaminate.

În pofida acestei stări de incertitudine, viața merge înainte. Amurgește. Natalia se întoarce acasă urmând aceeași cale, însoțită de câinele ce dă vesel din coadă. În drum, întâlnește autobuzul ce aduce copiii de la școală.

În încheiere, în mintea cititorilor se fixează o imagine pregnantă a acestor oameni, îndeosebi a poștăriței, a copiilor ei și a dificultăților cotidiene cu care se confruntă locuind în această zonă calamitată. Pentru cititori, Natalia îi personifică pe toți trăitorii din „Zona”.

Exemplul 2

Cum să reclădim Kazahstanul

Ca să nu ajungem la sapă de lemn

Revista „Economist” scria, într-un număr din vara anului trecut, că rezervele de petrol kazahe, dacă ținem cont de ritmurile cu care sunt exploatate, vor fi secătuite în doar 22 de ani. Prin urmare, deja într-o perspectivă apropiată, economia Kazahstanului nu va mai beneficia de injecțiile financiare provenite din vânzarea petrolului. Ce va urma? Cât timp vor ajunge țării banii încasați din vânzarea aurului negru? Deocamdată, potrivit calculelor economiștilor, banii adunați în Fondul național sunt suficienți pentru doi-trei ani de viață relativ prosperă.

Așadar, e cazul să revenim la realitate chiar astăzi și să identificăm ocupații mai sigure decât vânzarea resurselor naturale. Până în acest moment, accentul se punea pe atragerea de investitori în industria de extracție a petrolului și a gazelor, efectul economic rapid și profitul imediat fiind garantate. În condițiile crizei economice, era o soluție rezonabilă: țara trebuia scoasă din prăpastie. Partea proastă e că aceasta a constituit unica preocupare, celelalte sectoare ale economiei ajungând treptat în declin. Țara s-a obișnuit să consume fără a produce nimic în schimb.

De unde vom începe?

Să uităm însă de cele triste. Să vorbim mai bine despre perspectivele reale. Cu atât mai mult cu cât, în această problemă, ne putem sprijini pe rezultatele unui temeinic studiu, realizat în anul trecut de un grup de specialiști de la Centrul de studii analitice în domeniul marketingului. Aceștia au analizat amănunțit situația și perspectivele mai multor ramuri industriale. Pentru început au selectat 150 de direcții, din care au ales 23, ca să rămână, în cele din urmă, 5-7 direcții, cu cele mai mari perspective. [...]

Nu a fost o alegere ușoară, cercetătorilor revenindu-le o imensă responsabilitate, căci pentru miile de oameni de afaceri kazahi, reprezentând atât marele business, cât și businessul mic, accesul la această mult râvnită listă e echivalent cu un bilet de intrare în viitorul luminos (și asigurat!).

Ce folos au oamenii de afaceri din aceste calcule? Unul direct. E o recomandare făcută primilor cinci lideri în domeniul afacerilor: aici puteți și e necesar să vă investiți banii. Rezultatele studiului sunt, totodată, o recomandare pentru guvern: dacă vreți ca statul să nu mai depindă de sonda de țiței, acordați tot sprijinul anume acestor ramuri. De altminteri, acest sprijin multilateral a și fost promis.

Desigur, nimeni nu lansează apeluri de a abandona afaceri care merg, profitabile, pentru a îmbrățișa altele, fiindcă au perspective mai mari. În plus, viața însăși va interveni în această listă, care nu este una infailibilă, bătută în cuie.

Publicați întreaga listă!

Este de remarcat că în lista întocmită în cea de a doua etapă a studiului (care, vă amintim, cuprinde 23 de ramuri) sunt incluse domeniile de afaceri în care investițiile se recuperează rapid, cum ar fi transporturile, fitotehnia, producția materialelor de construcție. Ramurile în care investițiile au un efect economic mai lent sunt mai puține: industria farmaceutică și cea chimică, industria textilă. Și doar într-un singur domeniu rezultatele se lasă așteptate – e vorba de cel al biotehnologiilor.

Ce-i drept, mulți se întrebă cu mirare cum de a ajuns această direcție tocmai în a doua etapă. Este de înțeles că producția materialelor de construcție are perspectivă – boomul din construcții determină acest lucru. Însă e problematic dacă se va găsi vreun businessman kazah care să riște să investească într-o ramură ce necesită angajarea unor cadre științifice și crearea unor laboratoare înzestrate cu aparatele și utilajele cele mai performante. Cu toate acestea, dezvoltarea tehnologiilor biologice reprezintă o direcție strategică și, după cum se vede, experții în marketing au considerat că, cel puțin, Kazahstanul trebuie să înceapă a lucra în acest domeniu, dacă a ajunge din urmă și a întrece țările dezvoltate este cu neputință. [...]

Ospitalitatea, o afacere profitabilă

Experții au optat pentru industria turismului, ca domeniu în care să fie implementat proiectul-pilot. Luând această ramură ca exemplu, ei consideră că vor testa justetea metodei lor.

Se admite că aflusul de turiști străini în țară va da un imbold dezvoltării infrastructurii (cel puțin în alte țări s-a întâmplat anume așa): vor fi construite șosele noi, moderne, hoteluri și restaurante, va fi creată o industrie a distracțiilor și, prin urmare, multe locuri noi de muncă. Faptul că, pentru lumea din afară, Kazahstanul este o terra incognita, adică un pământ necunoscut, este în realitate un avantaj, deoarece este mai ușor să-ți faci o reputație pornind de la zero decât să repari o reputație compromisă. Specialiștii

estimează că în țara noastră există premise pentru dezvoltarea mai multor tipuri de turism, inclusiv turismul ecologic și cel extrem. De altfel, pentru acestea, cu cât e mai proastă infrastructura, cu atât e mai bine – mai multe impresii, mai multă adrenalină! Astfel, nici investițiile nu vor fi atât de mari (să fi fost ales turismul domeniu pentru experiment tocmai din acest motiv?).

Va fi necesar, de asemenea, sprijinul statului. Până de curând, Kazahstanul figura în lista țărilor pentru care era foarte greu de obținut o viză. Astăzi, procedura de eliberare a vizelor pentru cetățenii mai multor țări a fost simplificată, cu toate acestea, problema există. [...]

Cam mic e statul, n-ai unde-ți lua elan!

Ultimul lucru pe care l-au dorit specialiștii în marketing a fost să-și asume rolul de profeți și de purtători de adevăr în ultimă instanță. Proiectul kloster pe care l-au elaborat nu e decât un plan de lucru pentru ziua de mâine. E posibil, totodată, că mâine se vor ivi alte perspective și atunci altele vor fi prioritățile. Datorită situației sale geopolitice, Kazahstanul are o serie de avantaje, dar și de dezavantaje. Un avantaj este așezarea sa geografică între Est și Vest, precum și teritoriul imens. Un dezavantaj îl reprezintă frontierele sale transparente și... creșterea nivelului de trai. Forța de muncă devine tot mai scumpă, iar businessul, care necesită resurse umane considerabile, se retrage în țările învecinate, unde brațele de muncă sunt mai ieftine.

Mai există în aceste estimări și două „pietre de poticnire” vizând geopolitica și politica internă. Nivelul riscului de investire în țară este determinat de nivelul riscurilor din întreaga regiune a Asiei Centrale. Avem vecini instabili. Dacă la frontierele noastre vor fi conflicte, situația se va răsfrânge în mare măsură și asupra Kazahstanului. Dacă dorim să prezentăm un interes pentru investitori, trebuie să fim o țară stabilă și democratică, oricât ar părea de banal ceea ce spun. Marii investitori, care vin pe termene de 10-20 de ani, desfășoară cu mare prudență activități în statele nedemocratice.

Aigherim Mekișeva, Larisa Uvalieva,
ziarul „Karavan” (Kazahstan).

07.01.2005

Întrebări:

1. Găsiți clișeele din acest articol. Fac ele textul mai expresiv?
2. Despre ce este acest articol? Formulați pe scurt tema pe care o abordează.
3. Ce structură a fost utilizată la conceperea articolului?
4. Cum este concepută introducerea?
5. Cum se încheie articolul? Are acesta un final?
6. Evaluați articolul în baza unei scale de cinci puncte.

Exemplul 3

Un băiețel de șase ani din New Orleans și-a asumat grija pentru șase găgâlici

În haosul ce domnea pe străzile din New Orleans, nu puteai să nu remarci acest grup, cu totul neobișnuit, de sinistrați: un pici de șase ani mergea pe stradă ducând în brațe un prunc de cinci luni. Alături pășeau alți cinci copilași și se vedea de la o poștă că piciful este liderul. Copiii se țineau de mâini. Trei copii aveau câte doi anișori, unul era în scutece, iar o copilă cu cosițe, de numai trei ani, împingea un cărucior în care era frățiorul ei de 14 luni.

Băiețelul de șase ani spuse salvatorilor cum îl cheamă: Dimonte Love.

Săptămâna trecută, salvatorii au avut prilejul să asculte mii de povești spuse de oamenii ce au suferit în urma stihiei, totuși istoria acestor șapte copii, care au fost aduși, joi, în centrul pentru refugiați din New Orleans, i-a cutremurat.

În orașul Baton Rouge, la statul major al operațiunii de salvare, doctorii au încercat să afle de la copii cum îi cheamă. [...]

Transportarea acestor copii „a fost cel mai dificil lucru pe care l-am făcut vreodată, știind că părinții acestora fie și-au pierdut viața, fie i-au lăsat de izbeliște”, spune Pat Coveny, membru al echipei de medici-salvatori din Houston. [...]

„Revin mereu cu gândul la una și aceeași întrebare: cum s-a întâmplat ca un băiețel de șase ani să-și asume grija pentru șase găgâlici?”

„Pentru moment, părinții sinistrați au anunțat dispariția a 220 de copii, deși credem că această cifră va fi mult mai mare”, spune Mike Kenner, funcționar la Centrul național pentru problemele copiilor pierduți.

„Când aveam copii mici, se întâmpla uneori să-i pierd, de aceea comunicatele despre copiii pierduți la New Orleans mi se par credibile, mărturisește Nanette White, purtător de cuvânt la Departamentul asistență socială din statul Louisiana. Câteodată copilașii se rătăcesc. E destul să nu iei seama de ei o singură clipă și i-ai și prăpădit”.

La statul major al salvatorilor Dimonte a comunicat informația despre familia sa. Tata e înalt, iar mama e mică de stat, a spus el. A mai indicat adresa, numărul de telefon și școala primară la care învață. Micuțul de cinci luni e fratele meu, Derinel, iar ceilalți doi copii, frate și soră, Tairic și Zoria, îmi sunt verișori. Cu ceilalți trei copilași locuim împreună în același bloc, a spus el.

Sunt copii curați și sănătoși, inclusiv sugarul care era cu Joyce Miller.

Mai târziu, deja noapte fiind, parveni o veste ce dădea speranțe: o femeie dintr-un lagăr pentru sinistrați din orașul Tibodo, situat la 45 de mile vest de New Orleans, căuta șapte copii. Auzind apelul, cei care se aflau în clădire împreună cu copiii au prins a aplauda. Când această femeie a fost contactată telefonic, s-a văzut însă că ea caută alți copii, zice Sharon Howard, vicedirectorul Departamentului sănătății din Louisiana.

„Abia mai târziu am realizat că asemenea căutări se fac pe întregul teritoriu al statului, mărturisește ea. A fost o descoperire ce mi-a dat fiori”. [...]

În următoarele două zile angajații Centrului au făcut-o pe detectivii, căutând să afle cât mai multe despre copii.

O fetiță de doi ani din acest grup se încăpățânase și refuza să-și spună numele până în momentul când un lucrător a fotografiat-o cu o cameră cu comandă numerică și i-a arătat imaginea. Fetița arată atunci cu degetul la fotografie și exclamă: „Gabby!”. Un băiețel purta un maiou pe care era imprimată litera „G”. Când salvatorii l-au chemat, zicându-i „Gi”, copilul a răspuns la nume.

Dimonte i-a dat pedagogului Derrick Robertson, de 27 de ani, și alte amănunte: „Mama plângea când au luat-o în elicopter, iar eu i-am promis că o să am grijă de frățiorul meu”.

Sâmbătă seara mama lui Dimonte a fost găsită: se afla în lagărul din San Antonio, împreună cu mamele celorlalți cinci copii. Catherine Williams, de 26 de ani, a văzut fotografiile copiilor săi pe pagina web a Centrului național pentru problemele copiilor pierduți. Duminică, copiii au fost duși la Texas, la mamele lor, cu un avion al unei companii aeriene locale.

Contactată la telefon, doamna Williams a declarat că este o mamă grijulie, nu e dintre cele care își lasă copiii în voia cerului. Însă în acea zi nefastă familia era într-o situație disperată, fiind prinsă ca într-o capcană în apartamentul de la bloc, din New Orleans.

Un moment dramatic

Apele se mențineau la același nivel și familia a stat patru zile fără electricitate și fără apă. Copilașul avea nevoie de lapte, laptele lipsea. De aceea au decis să se evacueze cu elicopterul. Când a venit elicopterul, piloții le-au spus că pot lua la bord doar copiii, promițând că vor reveni peste 25 de minute să-i ia și pe părinți.

Era un moment cu adevărat dramatic. Adrian Love, tatăl, i-a spus soției să-i urce pe copii în aparatul de zbor.

„[...] I-am dat de lângă mine, fiindcă mi-aș da și viața pentru copiii mei”, spune Adrian Law, 48 de ani.

Elicopterul n-a mai venit.

Copiii au fost transportați într-un oraș apropiat, la Baton Rouge, iar părinții au fost evacuați în Texas. Abia peste câteva zile au aflat unde le sunt copiii.

Duminică, la ora 15.00, asistenții sociali și-au luat rămas-bun de la micuți. Îi cunoșteau de acum după nume: Dimonte Love, Darinel Love, Zoria Love și frățiorul acestora, Tairic. Pe fetița care strigase „Gabby!” o chema Gabriel Alexander. Băiețelul, căruia îi spusese „Gi” era, de fapt, Li – Livud Moor jr. Copiii au fost transportați la aeroport și îmbarcați într-un avion ce zbura spre San Antonio, orașul unde se aflau părinții lor.

Pedagogul Derrick Robertson consideră că este puțin probabil ca acestor micuți să le rămână în minte toate necazurile și peripețiile prin care au trecut: evacuarea cu elicopterul, arșița pe care au suportat-o și miasele orașului inundat. „Cred că își vor aminti doar că au supraviețuit uraganului „Katrina”. Precum și faptul că peste tot au fost înconjurați cu dragoste”, zice el.

Ellen Barry
The Los Angeles Times.
06.09.2005

Întrebări:

1. După ce schemă a fost structurat acest articol?
2. Observați cum se desfășoară narațiunea și dacă este respectat principiul zigzagului.
3. Câte surse au fost utilizate la scrierea articolului? Găsiți-le și categorisiți-le.
4. Evaluați articolul în baza unei scale de cinci puncte.

Lucrări practice pe tema „Tehnicile scrisului”

Lucrarea nr. 1

1. În articolul ce urmează (pe care îl prezentăm cu prescurtări) alineatele sunt numerotate, însă nu se află la locurile lor. Începutul textului este dat însă fără schimbări. Încercați să aflați ce structură logică urmează acest articol și să reamplasați alineatele în conformitate cu aceasta.
2. După ce le-ați reamplasat, gândiți-vă dacă articolul a fost bine structurat.
3. Ce îi lipsește acestui text? Ce ați mai adăuga dvs?
4. Ce surse a folosit autorul?
5. Evaluați articolul în baza unei scale de cinci puncte.

Explozii în Cecenia: războiul continuă

Cele două explozii, puse la cale în ultimele trei zile de luptători-kamikaze, arată că în tactica rebelilor ceceni a survenit o schimbare.

Două acte de terorism în trei zile și, cel puțin, 75 de morți. Războiul din Cecenia continuă. Un război ce a devenit, acum, mult mai necruțător.

1. Luni, 12 mai, la ora 10, un autocamion „KamAZ”, care circula pe ulița din centrul satului, a rupt bariera instalată și a explodat. Deflagrația, care potrivit specialiștilor a avut o putere echivalată cu explozia unei tone de trotil, a distrus opt case pe ambele părți ale străzii, inclusiv clădirea administrației și cea a secției locale a Serviciului Federal de Securitate (FSB). Martori oculari afirmă că în cabina mașinii erau două femei și un bărbat.

2. Femeile au fost oprite de gărzile de corp ale lui Ahmad Kadîrov, șeful administrației proruse din Cecenia. Una din ele a declanșat explozia imediat. Detonatorul brâului exploziv al celei de a doua femei nu a funcționat, însă și ea și-a pierdut viața după prima explozie. La 15 mai, în urma acestui act, fuseseră ucise 16 persoane, alte 140 fiind rănite.

3. Potrivit unor date ale statului major al Grupării unite de trupe, în Cecenia, într-o săptămână, sunt distruse prin explozie, în medie, 10 automobile și care de luptă. În aceeași perioadă, militarii din trupele de geniu au dezamorsat 100 de dispozitive de explodare, inclusiv 20 de fugase. În Cecenia poți vedea la tot pasul geniști cu detectoare de mine în mână, înaintând prudent pe marginea drumurilor. Transportoarele blindate îi urmează, menținând o anumită distanță și avansând la fel de încet. Automobilele și autobuzele de rută care circulă pe alături măresc viteza, pentru a trece cât mai repede pe tronsoanele unde lucrează geniștii, căci o explozie se poate produce în orice clipă.

4. Reacția ce a urmat după cele întâmplate la Znamensk a fost cea dintotdeauna: autoritățile ruse au declarat că Aslan Mashadov, președintele cecen rebel, ar fi implicat în organizarea acestor acțiuni; pe de altă parte, purtătorul de cuvânt al acestuia a declarat că nici Mashadov, nici oamenii din subordinea sa nu au nici o implicare.

5. Între timp, rebelii ceceni nu intenționează, după cum se pare, să se limiteze la „războiul minelor” și s-ar putea ca, deja în luna iunie, forțele separatiste unite să înceapă acțiuni de luptă efective.

6. Începutul acestei săptămâni a fost marcat de o altă explozie, și mai devastatoare, care s-a produs în satul Znamensk, situat într-un raion cu o populație loială Moscovei și fiind considerat unul dintre cel mai liniștite din Cecenia. Potrivit informației furnizate de statul major operativ pentru lichidarea consecințelor actelor teroriste, în urma deflagrației și-au pierdut viața 59 de persoane, printre care 23 de femei și 12 copii.

7. La 14 mai, sărbătoarea religioasă din satul Ilishan-Iurt a fost întreruptă de o explozie. Mai târziu, factori din ministerul rus de interne au lansat presupunerea că cele două femei-kamikaze care au detonat bomba se îndreptau spre tribuna unde se aflau conducătorii Ceceniei.

8. În opinia lui Iuri Kostroveț, locțiitorul comandantului Grupării de trupe ruse, liderii rebeli mizează, în principal, pe purtarea unui „război al minelor”, căutând în același timp să evite confruntările directe cu forțele federale. Kostroveț explică această tactică prin faptul că în acțiunile de luptă cu trupele ruse separatiștii suferă pierderi mari, în timp ce „războiul minelor” constituie „activitatea ilegală cea mai bine plătită de sprijinitorii din afară”.

9. Abdurahman Iliasov, de 19 ani, a instalat deja mai multe fugase. Fiind deprins de mic cu primejdia, consideră această ocupație un fel de a-ți câștiga pâinea fără un prea mare efort.

10. Groapa imensă din centrul satului, făcută de explozie, a fost astupată deja a doua zi. Colaboratorii Ministerului pentru situații excepționale, dotați cu mijloacele tehnice necesare, au degajat terenul de dărâmături, în speranța de a salva vreun supraviețuitor sau, cel puțin, de a scoate cadavrele din ruinele caselor. Malika Iusupova, funcționară în administrația raionului Nadterečinii cu centrul în Znamensk, a avut mare noroc. În momentul exploziei se afla în altă aripă a clădirii și a suferit doar răni ușoare. „Dacă eram în birou, mă ucideau la sigur”, zice ea.

11. Potrivit lui Kostroveț, câțiva comandanți au primit ordine de a organiza în locuri aglomerate acte teroriste de amploare. Prin aceasta, afirmă el, liderii separatiști speră să provoace proteste de masă ale populației pașnice.

12. „Într-o zi, am îngropat fugasa și așteptam să treacă TAB-ul, povestește Iliasov. Când colo, văd un genist că a detectat bomba și a început s-o scoată din pământ. Păcat de fugasă, mi-am zis, ia să salt cu ea măcar un soldățel!”

13. Pentru a obține o mai mare brizantă, bomba se umple cu bucăți de metal. „Uneori, pentru a confecționa o fugasă, ajunge o căldare obișnuită, umplută cu explozibil și cu piroane”, spune Gorelov. Pentru a fi detectată mai greu, aceasta se bagă într-o altă căldare, de masă plastică.

14. Iliasov zice că pentru instalarea unei fugase se plătește între 1000 de ruble și 100 de dolari. Dacă explozia este eficientă, suma crește de trei-patru ori.

15. Aburan Ismailov, șef adjunct al secției de miliție din raionul Oktiabrsk al capitalei Groznîi, afirmă că rebelii instalează fugasele în locurile pe unde circulă frecvent coloane militare. Se operează îndeosebi noaptea. „Plantează minele într-un noroc: cine va trece primul acela va și fi dinamitat. Vânează obiective precise foarte rar”, a declarat Ismailov agenției de presă strana.ru.

16. Dispozitivele de detonare sunt, de regulă, artizanale. Principiile de construcție a acestor mine sunt cele mai diferite. „Adeseori sunt folosite în acest scop proiectile de artilerie de 122 sau 155 mm, spune Aleksandr Gorelov, comandant de pluton de cercetare de geniu. Au o putere omorâtoare suficientă pentru a distruge un TAB.

Timur ALIEV, satul Znamensk
IWPR, Serviciul de presă din Caucaz.
Nr. 179, 15 mai 2003

Lucrarea nr. 2

Moscova e poluată cu benzină

În ultimele două luni în râul Moscova a fost deversată circa o tonă de produse petroliere

Aseară, în bazinul râului Moscova din raionul Fili, în apropiere de podul Krîlatsk, specialiști din diferite servicii municipale au lucrat la captarea unei pete de petrol, care a fost observată pe apă încă de duminică. Tot aseară, a fost înregistrat încă un caz de poluare a râului Moscova în raionul Mnevnikî.

Factori de la Direcția de canalizare „Mosvodostok” au comunicat pentru „Novîie Izvestia” („NI”) că nu au fost înregistrate deversări de produse petroliere în râul Moscova.

Semnalul de alarmă a parvenit de la un localnic care, duminică seara, ieșise să-și plimbe câinele, fiind pus în gardă de irizările de pe suprafața apei și de mirosul de benzină. Specialiștii de la „Mosvodostok” consideră că aceste irizări au drept cauză apele de scurgere, care au spălat de pe străzile orașului resturi de produse petroliere. Ei afirmă că incidentul nu prezintă un pericol ecologic.

În dimineața zilei de luni, în zona podului Krîlatsk și-au făcut apariția colaboratori de la Ministerul pentru situații excepționale, de la miliția ecologică și de la Ministerul resurselor naturale al Federației Ruse, care au cercetat terenul. „Petele acestea apar de obicei după ploii, a comunicat unui reporter „NI” unul dintre angajații miliției ecologice, aflat în zona lucrărilor de depoluare. Nu are nimeni grijă să spele străzile și toată murdăria se scurge în râu. E o consecință a neglijenței”.

Pe la ora două după-amiază de pe suprafața apei fuseseră strânse circa 50 de kilograme de produse petroliere. Cu toate acestea, mai persista mirosul de benzină, iar pe apă se mai vedeau petele uleioase, multicolore.

Pescari din partea locului mi-au spus că în acest loc râul Moscova este destul de curat, mai mult decât atât, în ultimii ani, afirmă ei, situația ecologică a cunoscut o ameliorare. Lângă podul Krîlatsk se prind porcușori, carași, ochene, obleți, iar câteodată chiar și țipari.

Pe de altă parte, într-un comunicat al serviciului de presă al Ministerului resurselor naturale se arată că specialiști de la Agenția federală pentru resursele de apă au făcut, la 11 iulie, analiza unor mostre de sol și au constatat în raionul Mnevnik mari deversări de substanțe poluante în râul Moscova. Specialiștii au depistat repede și sursa de poluare: e o subsecție aparținând Centralei termoelectrice nr. 16 de pe strada Demian Bednîi.

Cazuri de poluare a râului Moscova sunt înregistrate permanent. La sfârșitul lunii iunie și la începutul lunii iulie în râu a fost deversată aproape o tonă de produse petroliere. Au fost poluați 700 de metri pătrați de luciu de apă. La 30 iunie, procuratura Districtului administrativ de vest a intentat o acțiune penală în baza faptului constatat de poluare a râului Moscova în zona Portului de Vest. Culpabil de poluare, potrivit unei versiuni preliminare, este Parcul de autobuze din Fili.

Aleksandra HODONOVA, Viktoria GRIGORIADIS,

Anna BALAȘOVA

Ziarul „Novîie Izvestia”. 12 iulie 2005

Întrebări:

1. Este structurat bine acest articol? Redactați-l.
2. Care este tema principală abordată în articol?
3. Ce surse au utilizat autorii? Găsiți-le și categorisiți-le.

Lucrarea nr. 3

Faceți câteva introduceri-descriere sau introduceri-povestire, cu care puteți începe un articol. Ce subiecte vor aborda aceste articole? Analizați introducerile pe care le-ați scris. Găsiți părțile lor bune și cele mai puțin reușite.

Lucrarea nr. 4

Selectați articole „lungi” din presa din țara dvs. Analizați-le din punctul de vedere al structurării lor. Dacă considerați că au o structură nepotrivită, illogică, propuneți soluții de îmbunătățire a textului. Redactați aceste articole.

Reportajul

Din acest capitol veți afla:

- Ce este reportajul
- Prin ce se deosebește un reportaj de o știre
- Cum se scrie un reportaj: cele cinci rigori ale genului
- Câte ceva despre reportajul din sala de judecată

Reportajul este o relatare, o povestire despre un eveniment sau despre niște evenimente la care ziaristul a fost martor.

Ca și în cazul altor genuri, și această definiție necesită completări și precizări, deoarece jurnalismul de actualități constă, în majoritatea cazurilor, tocmai în descrierea unor întâmplări ce se desfășoară în fața ochilor reporterului sau ai altcuiva. Altminteri rezultă că ceea ce relatezi din spusele altei persoane poate fi considerat ca știre, iar ceea ce ai văzut cu ochii proprii devine reportaj. Nu este însă așa. Căci despre cele văzute poți relata în cele mai diferite moduri, uzând de un întreg instrumentar pe care un ziarist profesionist trebuie să-l posede. Din acest instrumentar face parte și genul reportajului.

După cum am văzut, genul știrii a fost elaborat până în cel mai mic amănunt. De-a lungul a câtorva secole, dezvoltarea jurnalismului a condus la formularea celor șase întrebări la care urmează să răspundă o știre, la structura ei piramidală, destul de rigidă. Informarea promptă, dorința de a-i întrece pe concurenți, de a anunța primul noutatea a dat acest rezultat. În cazul reportajului nu există, de regulă, această goană nebună. Dacă ne grăbim, mai bine e să scriem o știre. Reportajul, așa cum e practicat astăzi, solicită un timp mai îndelungat pentru a fi scris, este mai mare ca spațiu și mult mai liber ca formă.

Această deosebire, dintre știre și reportaj, a devenit mai pregnantă după inventarea telegrafului.

Istoria cunoaște acest caz antologic. În anul 1870, William Howard Russell, reporter la ziarul londonez „Times”, a pierdut două zile pentru a aduce la redacție din orașelul francez Sedan un reportaj despre încercuirea și zdrobirea armatei franceze de către trupele germane. Bătălia de la Sedan a constituit momentul crucial în războiul franco-prusac din 1870, iar înfrângerea Franței în această luptă a fost urmată de căderea celui de al doilea Imperiu al lui Napoleon III. Russell se grăbea. Pentru a nu pierde timpul, își scria reportajul nopțile. Mare i-a fost însă uimirea și necazul când, ajuns la Londra, a descoperit că celelalte ziare publicaseră deja de două zile rapoarte despre bătălie. Reporterii acestora își transmisese textele prin telegraf.

Cu toate acestea, reportajul ca gen nu și-a pierdut nici din atractivitate, nici din valoare. Mai mult decât atât, John Carey, alcătuitor și redactor al unei culegeri de re-

portaje¹⁸, crede că reportajele contemporane substituie chiar religia. Raționamentul său este următorul. Reportajele descriu de obicei moartea violentă în cele mai diferite forme de manifestare a acesteia: omoruri, masacre, accidente, calamități naturale, acțiuni militare etc. De-a lungul secolelor, își urmează Carey gândul, religia a constituit reacția umanității în fața morții, modalitatea ce i-a îngăduit să creadă în diferite forme ale veșniciei, făcând astfel viața reală suportabilă. Reportajele, care au ocupat această nișă, furnizează cititorilor ca pe bandă rulantă știri și povestiri despre moartea altor oameni. Ca efect, cititorul se simte mereu în situația celui care a avut norocul și s-a salvat, care are iluzia că tocmai el a reușit să evite un final violent și terifiant.

Nu încapе îndoială că aceste idei vulgarizează, pe de o parte, genul reportajului, rezervându-i doar funcția de a transmite noutăți despre morți și despre suferințe. În realitate, este un gen mult mai generos. Pe de altă parte, transpare din aceste aprecieri dorința de a conferi reportajului valențe pe care nu le are.

Ceea ce îl deosebește în primul rând de o știre este că forma de concepere și de scriere a reportajului este liberă. Evenimentele pot fi descrise respectându-se cronologia. Se practică, de exemplu, reportajul de tipul „O zi cu...”, în care este descrisă o zi petrecută cu un primar, cu un parlamentar, cu un însoțitor de vagoane la metrou sau cu un polițist de proximitate. Dar un reportaj poate fi structurat și ca o descriere a problemelor sesizate de reporter, sau ca o povestire despre locurile pe care le-a vizitat.

Este de remarcat, în context, că reportajul este prin excelență genul prin care jurnalismul se înrudește cu literatura. Are gradul cel mai înalt de literaturitate. Să ne amintim aici de celebrele reportaje ale lui Vladimir Ghiliarovski. Au fost editate sub formă de carte, o carte care e citită cu plăcere și astăzi. Ghiliarovski a descris în paginile sale de reportaj râulețul Neglinka, băile și tractirele Moscovei de odinioară, moravurile locatariilor din aziluri și evenimentele tragice de pe Hodînka. Cunoașterea de către ziarist a vieții secrete a marelui oraș impresionează profund.

Astăzi, în epoca Internetului și a telefoniei satelitare, reportajele sunt citite cu același interes ca acum un secol. Mai mult decât atât, reportajele bune sunt prețuite la fel de mult ca în timpul primului război mondial, când Hemingway își scria reportajele sale din Europa. Căci un reportaj nu relatează doar ce s-a întâmplat, ci *înfățișează* evenimentul, arată *cum* s-au întâmplat lucrurile.

Ei bine, ce rigori există, ce criterii vor fi respectate pentru a scrie un reportaj interesant? Vom încerca să formulăm aceste exigențe pe care le implică genul sub forma unor deziderate, deoarece, după cum am menționat mai sus, genul reportajului nu este unul rigid, ci are o formă liberă.

- Ziaristul trebuie să fie martor la eveniment. Un reportaj bun nu poate fi decât unul individual.
- Evenimentul se întâmplă într-un loc și într-un timp concret. Ar fi foarte bine ca în reportaj să fie indicat locul și timpul în care s-a consumat întâmplarea.
- Reportajele se scriu, de regulă, îndată după eveniment.
- Un reportaj nu numai relatează despre evenimente, ci și arată cum s-au întâmplat acestea.
- Generalizările sunt contraindicate acestui gen. Ceea ce contează este ingenuitatea și sinceritatea percepției.

18. The Faber Book of Reportage. Ed. John Carey. – Faber and Faber, London, Boston, 1987. – 706 p.

Prima recomandare: ziaristul trebuie să fie martor la eveniment

Efectul prezenței conferă textului autenticitate. Cu alte cuvinte, cititorul află lucrurile de la un om care „a fost acolo” și care are dreptul să spună: „Am văzut totul cu ochii mei”. Un reporter profesionist nimerește, la un moment dat, într-un loc unde ar trebui să fie doar niște trecători întâmplători și, poate, o ceată de gură-cască. De altminteri, un ziarist are mai multe șanse decât un simplu muritor să fie prezent la locul producerii evenimentului tocmai în virtutea profesiei sale. Și cu cât mai bun, mai profesionist este reporterul, cu atât are mai multe șanse să fie de față acolo unde se întâmplă ceva.

Totuși un text scris sub forma unor mărturii reportericești capătă curând aura unei narațiuni subiective, a unui text ce nu încearcă să ascundă de cititor subiectivitatea autorului sau înțelegerea lacunară a situației. De altfel, tocmai în acest punct rezidă diferența dintre un reportaj și o știre, unde autorul, dimpotrivă, caută să fie cât mai obiectiv. Într-o știre nu este folosită persoana întâi singular, în textul ei obiectiv (sau care tinde spre obiectivitate) persoana jurnalistului ca și cum dispăre, nu există.

Pe când în reportaj „eu”-l ziaristului constituie un element obligatoriu. Tocmai acest element, în pofida unilateralității pe care i-o imprimă, face reportajul veridic. Reporterul ca și cum i-ar vorbi cititorului: „Eu am fost la fața locului. Poate că nu le-am văzut pe toate. Scriu însă ceea ce am văzut cu ochii mei și nu pretind la nimic mai mult”.

Cea de-a doua recomandare: un reportaj relatează despre un eveniment care s-a produs într-o anumită zi, la o anumită oră și într-un loc anumit

Este foarte bine ca în reportaj să fie indicat locul și timpul în care s-a produs evenimentul. Chiar dacă nu este vorba de un eveniment concret, acesta oricum va fi pus într-un cadru temporal și spațial concret. În caz contrar, reportajul va fi receptat ca text literar ce narează lucruri abstracte, fără nici o contingentă cu realitatea.

De ce este necesar să indicăm în textul reportajului timpul și locul? Ziaristul care semnează reportajul este o persoană particulară care s-a aflat într-un loc și într-un timp importante din punct de vedere social. Prin urmare, cele comunicate de ziarist sunt importante pentru o mulțime de oameni, cărora trebuie să le spunem exact în ce cadru real s-a desfășurat evenimentul. În plus, acest reportaj ar putea fi citit și peste câțiva ani și cititorilor trebuie să li se ofere posibilitatea de a ști când și cum s-au întâmplat cele descrise.

Recomandarea a treia: reportajul se scrie îndată după consumarea evenimentului

Această exigență este legată de mai multe aspecte ale artei jurnalistice. De fapt, ea vizează nu numai reportajul, ci și toate celelalte genuri. Orice subiect ați aborda, e bine să scrieți textul îndată după eveniment. De ce?

În primul rând, fiindcă atunci când reportajul este scris îndată, în mintea reporterului mai sunt vii detalii ale celor întâmplate, detalii care sunt deosebit de importante pentru acest gen. Datorită lor, narațiunea devine proaspătă, nuanțată și pasionantă pentru cititori.

Iată un fragment dintr-un reportaj despre o familie de curzi care locuiește sus, pe plai, lângă vârful muntelui Aragaș.

Lipiile se coc chiar pe vatră. Se face mai întâi un foc bun până se încinge vatra și Saira („De fapt, numele meu adevărat e Şamiram!”) se aşază la o măsuţă joasă. I se pune pe masă un boţ rotunjit de aluat, pe care ea îl întinde cu vergeaua. Când foaia e destul de subţire, femeia o ia în mâna stângă, săltând-o în sus și prinzând-o cu dreapta într-o mişcare circulară și, prin aceeași mişcare, o saltă iarăși, prinzând-o în mâna stângă... și tot așa. Mișcărilor se accelerează, mâinile iuți ale femeii închipuie un dans halucinant, de o coordonare desăvârșită, încât, spre sfârșit, ai impresia că ceea ce vezi nu e cu putință.

Azniv ia apoi foaia gata și o pune atent pe vatra fierbinte. Aluatul prinde a se beșica și a se strânge. Peste un minut-două, întoarce foaia pe cealaltă parte (în timp ce Saira întinde altă turtă); mai trece un minut (acum Saira reia mișcarea imposibilă a mâinilor, săltând foaia următoare) și lipia gata e aruncată pe o pânză special pregătită, în timp ce pe vatră se coace, beșicându-se, o altă foaie de aluat.

„Așa făceau lipii femeile bătrâne din Sasun”, zice Pusur arătând spre Saira. La care Saira îi răspunde pe loc: „Auzi, bărbate, ce spune? Care va să zică, iese că ești însurat cu o babă! Unde ți-s atunci nepoții?!”. „Dacă zice el așa, atunci eu îs David din Sasun (erou al eposului armean – M.G.). Ia vezi-mă cât mi ți-s de chipeș!”.

Dacă acest reportaj nu ar fi fost scris îndată după întâlnirea cu eroii săi, multe amănunte s-ar fi uitat. Amănunte care fac textul atât de expresiv!

În fragmentul de mai sus au fost utilizate multe citate din vorbirea personajelor, care fac textul mai cursiv și mai aerat, creând totodată efectul prezenței. Astfel, scrierea reportajului îndată după eveniment oferă avantajul de a insera în el vorbele protagoniștilor, ca și descrierea circumstanțelor în care au fost spuse.

Așadar, o a doua calitate a unui reportaj reușit ar fi utilizarea acestor citate.

În plus, citatele dau reportajului veridicitate. Cum anume? Putem aduce o mulțime de exemple. De obicei, oamenii le povestesc ziaristilor despre ceea ce-i frământă, despre problemele și neînțelegerile pe care le au. Ziaristii verzi, la început de carieră, iau adeseori aceste spuse de bune, inserându-le în articolele lor drept adevăr pur, uitând sau neștiind de regula celor două surse (vezi capitolul „Scriem o știre”).

Citarea, în aceste cazuri, este utilă. Să comparăm:

a) „...această activitate [de reconstrucție a orașului Spitak, distrus de un seism devastator] nu depășea faza de întocmire a unor documente, care erau transmise dintr-un institut de proiectări în altul, a unor proiecte himerice de orașe vechi și orașe noi, care rămâneau doar pe hârtie. Situația aceasta a durat până în 1996, când primar al Spitakului a devenit Suren Avetisian”.

(Ziarul „Aioț Așhar”, Armenia. 24.08.2002).

b) După cum am fost informați la Departamentul pentru relații cu publicul al primăriei din Spitak, „...această activitate [de reconstrucție a orașului Spitak, distrus de un seism devastator] nu depășea faza de întocmire a unor documente, care erau transmise dintr-un institut de proiectări în altul, a unor proiecte himerice de orașe vechi și orașe noi, care rămâneau doar pe hârtie. Situația aceasta a durat până în 1996, când primar al Spitakului a devenit Suren Avetisian”.

În primul exemplu, ziaristul își asumă responsabilitatea să comunice, în numele său, cititorului adevărul. Textul pe care îl scrie este însă unul îndoielnic, care nu inspiră încredere. Afirmările sale par gratuite, nefiind susținute de argumente. Sau s-ar putea ca el să

promoveze punctul de vedere al unei părți: în acest caz, ar fi vorba de o comandă electorală a primarului Suren Avetisian. În cel de al doilea exemplu se arată cine a făcut aceste declarații, este indicată direct sursa interesată să facă primarului o imagine favorabilă, întrucât aceasta (sursa) este subordonată conducerii primăriei. Modul de abordare din cel de-al doilea exemplu solicită, desigur, o verificare a informației, implicit, un efort suplimentar. Făcând însă acest efort, ziaristul va îmbunătăți sensibil calitatea articolului.

Iată și un alt exemplu. În luna septembrie a anului 1999 am făcut parte dintr-un grup de ziariști armeni și gruzini care a vizitat Djavaheti (sau în armeană, Djavahk). Djavaheti este o regiune îndepărtată și, în acel moment, neglijată de autorități, populată aproape compact de armeni. Am ajuns la Ahalkalaki, orașul principal din această zonă. La spitalul din localitate am fost întâmpinați de câțiva oameni care protestau împotriva „politicii anti-armene a conducerii de la Tbilisi”, care luase decizia de a muta spitalul dintr-o clădire bună și bine înzestrată în niște spații neadaptate, improprie pentru o asemenea instituție.

Ei bine, fraza pe care tocmai am scris-o redă destul de exact situația de la acel spital. Însă cât ar câștiga articolul, cu cât ar fi fost mai bun, dacă scriam: „La spitalul din localitate am fost întâmpinați de câțiva oameni. „Sunteți datori să ne ajutați! strigau aceștia, agitați. Sunteți ultima noastră speranță. Autoritățile vor să ne scoată din această clădire!”

Vorbirea directă face descrierea acestei scene mai expresivă și mai firească.

Totuși, după ce am cercetat lucrurile la fața locului, am constatat că alta era problema. Spitalul era, într-adevăr, într-o clădire veche și umedă. Am trecut pragul saloanelor cu bolnavi, am intrat în secția de reanimare, amplasată la parter, într-o încăpere rece și neprietenoasă. În mijlocul sălii era instalată o sobă, pe patul din colț murea de infarct un bărbat de șaptezeci de ani, iar în alt colț, după un paravan improvizat din cearșafuri, năștea o femeie.

Autoritățile au propus ca spitalul să fie mutat într-un alt imobil, destul de nou. Câțiva doctori locuiau însă în vecinătatea clădirii vechi, blocul cel nou fiind departe de casele lor. Aceștia, acoperindu-se cu lozinci demagogice, au hotărât să-și rezolve problema în acest mod. Am scris, desigur, despre cazul de la Ahalkalaki.

Cea de a patra recomandare: reportajul nu numai relatează, ci și înfățișează

Este o rigoare a genului strâns legată de măiestria, de talentul ziaristului. Să examinăm textul ce urmează.

Clădirea închisorii are șase corpuri. Un coridorăș unește corpul al șaselea de cel central, unde arestații [...] au ceva mai multe posibilități de a comunica între ei, ba chiar și de a-i urmări pe lucrătorii penitenciarului. Coridorul din corpul al șaselea este drept, și aici e mult mai simplu să asiguri izolarea deținuților. Dacă e să ne referim la camerele pentru interogatorii și la „boxe”, menționăm că acestea se află la parter; dacă în aceste încăperi arestații ar fi torturați chiar în modul cel mai inuman, ceilalți arestați din încăperile de la etajele superioare oricum nu vor auzi nimic, prin urmare, nici nu vor protesta. [...] „Boxa” reprezintă o încăpere sumbră și jilavă, de vreo 28 de metri pătrați, luminată de o ferestruică.

(Ziarul „Erkir”, Armenia. 19.07.2002).

Iată o mostră de text mort. Are un stil lănced, câlțos, birocratic. Autorul nu ne oferă în textul său o imagine a acestui penitenciar, cititorul nu vede, nu aude ce se întâmplă dincolo de zidurile închisorii, nu ne arată chipuri de gardieni, de deținuți...

Să-l comparăm cu un fragment dintr-un alt reportaj în care sunt descrise ușile de la camerele de gazare din lagărul de concentrare pentru evrei de la Majdanek, în care a murit aproape un milion și jumătate de oameni. Reportajul a fost scris la 23 iulie 1944 și este semnat de ziaristul britanic Alexander Werth¹⁹.

Încăperile din camera de gazare, numite „Baie și deparazitare”, reprezentau niște construcții anoste, cimentate, care, dacă aveau ușile ceva mai largi și dacă erau amplasate în alt loc, puteau fi confundate cu un rând de garaje mici și confortabile. Însă ușile, ușile! Uși grele, de oțel, fiecare având câte un zăvor greu, de oțel.

În centrul ușii e ferestruica – un cerc cam de trei țoli în diametru, constituit din sute de găurele. Vedeau oare acei oameni în agonie ochiul esesistului ce îi observa? Oricum, acestuia nu avea de ce să-i fie frică, ochiul său era bine protejat de o plasă de oțel ce acoperă ferestruica de la ușă. Și, asemeni fabricantului de seifuri sigure, care, mândru de marfa sa, pune pe articolele sale marca fabricii, producătorul acestor uși a aplicat în jurul ferestruicilor inscripția „Auert, Berlin”.

Aici, autorul creează imagini, forțând cititorul să vadă și aceste uși, și aceste zăvoare. Textul suscită interesul, făcându-te să-ți imaginezi grozăviile ce se petreceau dincolo de ușile metalice. Felul în care autorul *înfățișează* aceste uși ne face să înțelegem și să simțim mult mai mult decât în cazul în care el ar fi relatat, pur și simplu, despre lagărul de la Majdanek.

Evident, un asemenea nivel de măiestrie poate fi atins dezvoltându-ți mereu spiritul de observație, facultatea „de a avea ochi”, adică de a remarca ceea ce alții nu văd, de a surprinde detaliile (de exemplu, marca producătorului acestor uși), care mai apoi vor fi utilizate în reportaj.

Și vă mai dau un sfat. Pentru a *înfățișa*, nu e neapărat să apelați la prea multe epite-te. Acestea apreciază, nu *înfățișează*! Nu uitați acest lucru.

Recomandarea a cincea: nu abuzați de generalizări. Sunt contraindicate genului

Reportajul ca gen nu are pretenția unei descrieri obiective, complete. Ziaristul relatează doar ceea ce a văzut. A generaliza în baza unor informații lacunare echivalează cu inducerea cititorului în eroare. Când stau de vorbă cu ziaristii, oamenii mai îngroașă culorile. Oralității îi sunt proprii exagerările, inadmisibile însă într-un text scris.

Iată încă un exemplu surprins în timpul deplasărilor mele la Ahalkalaki:

„Ne vezi, uite, pe toți trei, îmi spune un bărbat pe care l-am întâlnit lângă muzeul din Ahalkalaki, arătând la cei doi amici ai săi. Țsta are două fete în Rusia, ăsta are doar un băiat, care l-a lăsat și a plecat. Am și eu o fată la Moscova, iar fecioru-meu și-a pus în gând să plece la ea. Aici au rămas numai morții în morminte și noi - să-i îngropăm pe cei morți”.

(„Nezavisimaia gazeta”. 6.11.2001).

Un om simplu, un locuitor dintr-un oraș de provincie, poate spune asemenea lucruri. Dar când un ziarist întinde coarda și generalizează, scriind: „La Ahalkalaki au rămas doar

19. Citat după *The Faber Book of Reportage*. Ed. John Carey. – Faber and Faber. London, Boston, 1987. – p. 601.

morții și cei care îi înmormântează pe cei răposați”, el servește cititorului o simplă opinie ca fapt veridic. Realitatea este denaturată, deoarece Ahalkalaki își duce, desigur, viața sa obișnuită, de oraș provincial, iar oamenii de acolo nu se ocupă doar de funeralii.

Iar generalizarea din exemplul ce urmează îl face pe cititor să se îndoiască:

Foarte mulți copii internați la orfelinat nu-și mai văd deloc părinții, atâta timp cât se află aici; chiar și mamele uită de existența copiilor lor bolnavi. „Are grijă statul de el, la casa de copii au ajuns pe mâini bune; oricum nu am bani să-l întrețin, mai târziu o să-l iau acasă...” ș.a.m.d., ș.a.m.d.

Cu bună seamă, de ce foarte mulți? Unde a auzit autorul articolului asemenea declarații ale unor părinți ipotetici? De ce este atât de sigur că mamele uită de existența copiilor cărora le-au dat viață? Tot generalizând, autorul a scăpat din vedere tragediile umane, cu abisul lor insondabil, care îi silește pe părinți să-și părăsească copiii. Efectul e unul: cititorul pune la îndoială afirmațiile ziaristului, iar articolul nu mai este citit până la capăt.

Pentru a evita asemenea situații, vă recomand să aplicați un procedeu, numit de mine *procedeul lui Simplicissimus*. *Simplicissimus*, în traducere din latină, înseamnă *om simplu*, candid, fără gând ascuns. Denumirea procedeuului mi-a fost sugerată de titlul unei cărți – „*Simplicius Simplicissimus*”, scrisă de un scriitor german din secolul al XVII-lea, Hans Jacob Grimmelshausen. Eroul acestei cărți nimerește în cele mai diferite situații, rămânând însă întotdeauna ca și cum în afara lor, fără a se confunda cu personajele și păstrând asupra a celor ce se întâmplă o privire detașată și critică. Despre orice eveniment *Simplicissimus* știe să povestească cu intonația plină de mirare a unui om naiv²⁰.

După cum vedem, *procedeul Simplicissimus* presupune că ziaristul își asumă postura unuia care n-ar ști nimic. El este distant, calm, toate lucrurile trebuie să-i fie lămurite. Nu e apt să facă generalizări, deoarece nu dispune de informația necesară. Seamănă cu o filă albă de hârtie – o *tabula rasa* – pe care va fi doar ceea ce se va scrie pe ea.

Și dacă un ziarist, când iese în teren, apare în fața surselor sale ca un prostuț, atunci când se așază la masă să-și scrie articolul acest personaj naiv devine cititorul prezumtiv. Căci un cititor nu trebuie să știe chiar tot ce a aflat gazetarul. Cititorului trebuie să i se explice. Aceasta se face prin a descrie evenimentele și a da citate.

Puțin despre reportajele din sala de judecată

Reportajele din sala de judecată constituie o varietate a genului. Ziaristul are aici misiunea să relateze, să arate și să explice ce se întâmplă în instanță – un loc străin și nu prea agreat de simplul cetățean.

Important este să nu se confunde două genuri – reportajul din sala de judecată și schița judiciară. În reportaj autorul nu are dreptul să emită opinii personale: el va relata doar ceea ce a văzut. În schiță, dimpotrivă, descriind procesul și rezultatul acestuia, ziaristul își exprimă și punctul său de vedere și, în acest caz, va emite păreri despre cauzele și consecințele deciziei instanței, îi va da o apreciere.

20. *Сейбель Н. Э.* Традиции «Симплициссимуса» в современном немецком романе//XVII век в диалоге эпох и культур: Materiale ale conferinței științifice. Seria „Symposium”. Ediția a 8-a. – СПб.: Editura Societății Filozofice din Sankt Petersburg, 2000. – p. 135.

La scrierea unui reportaj din sala de judecată reporterul nu va uita nici pentru o clipă că numai instanța este în drept să stabilească culpa celui acuzat și în nici un caz nu va numi persoana judecată „hoț” sau „violator”, ci doar „acuzat de furt” sau „acuzat de viol”. Rămân, de asemenea, adept al ideii că, în reportajele noastre, nu putem numi oameni judecați ca fiind „teroriști”, ci „acuzăți de terorism”, cu toate că și această categorie de crime provoacă o foarte virulentă reacție emoțională.

De asemenea, trebuie să reținem și faptul că, chiar dacă instanța de judecată de gradul întâi a stabilit că acuzatul a comis un furt și a pronunțat o decizie în acest sens, verdictul ar putea fi anulat de instanța superioară de judecată. Astfel, cel numit de ziarist ca fiind „criminal” se va dovedi un om cinstit și fără de nici o vină. Mai mult decât atât, astăzi, când drepturile acuzaților din multe țări ce au făcut parte din fosta URSS sunt apărate de Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, iar examinarea dosarelor poate dura ani la rând, este clar că un gazetar ar face bine să nu riște, ci să scrie, pur și simplu: „acuzatul de spionaj”, „acuzatul de terorism” sau „acuzatul de tâlhărie”.

În plus, dacă un reporter va numi o persoană nevinovată ca fiind „ucigaș”, el poate fi tras la răspundere pentru defăimare, pentru lezarea onoarei și demnității persoanei. Iată de ce, la scrierea reportajelor din sala de judecată, este necesar să fim deosebit de atenți și de prudenți. Ca și în cazul altor genuri jurnalistice, vom supune verificării toate faptele. Prețul acestei verificări este, aici, deosebit de mare.

În reportajele din sala de judecată formularea acuzației va fi reprodusă cu maximă exactitate (se va indica numărul articolului din codul penal sau din cel civil în baza căruia a fost adusă acuzația). În afară de aceasta, reporterul trebuie să știe care este deosebirea, de pildă, dintre arestare și reținere, dintre interogatoriu și discuție. Și, desigur, ziaristul specializat în reflectarea proceselor de judecată trebuie să cunoască legile țării, drepturile și obligațiile pe care le are aflându-se în sala de judecată, cărora se va conforma.

În alte țări există uniuni, bresle sau asociații ale ziariștilor specializați în domeniul jurnalismului judiciar. În multe țări aceștia au adoptat declarații și coduri care reglementează activitatea lor. O bună parte din aceste documente au fost incluse în cartea „Etica profesională a jurnaliștilor. Documente și materiale informative”²¹, editată de Fundația pentru apărarea transparenței.

Texte pentru analiză

Lucrarea nr. 1

Rictusul disprețuitor al lui Miloșevici

Slobodan Miloșevici se înclină înainte, ascultându-l cu atenție pe judecătorul Richard May care îl întreba dacă dorește ca acuzațiile ce îi sunt aduse să fie date citirii.

„E problema dumneavoastră”, răspunse sacadat măcelarul de la Belgrad.

Asistența rămase stupefiată.

21. Профессиональная этика журналистов. Т. I. Документы и справочные материалы. – М.: Галерея, 1999.

Ieri dimineată, opinia publică mondială a asistat la o dramă judiciară ce a durat douăzeci de minute, când fostul președinte al Iugoslaviei și-a revărsat tot disprețul și toată indignarea față de tribunalul militar internațional, care îl va judeca pentru atrocitățile incredibile pe care le-a admis în războaiele din Kosovo și din Bosnia.

S-a produs, în sfârșit, ceea ce ieri era de neimaginat. Acest om cunoscut de toți, cu păr argintiu, sprâncene stufoase și cu colțurile gurii lăsate în jos, se afla acum în fața noastră, fiind despărțit de public doar de un perete de sticlă rezistentă la gloanțe. În doar opt luni, Miloșevici a reușit să ajungă din palatul prezidențial de la Belgrad pe banca acuzaților din Haga. Cuvintele și comportamentul său nu trădau însă nici un dram de umilință sau de rușine – el își afișa doar disprețul.

„Consider că acest tribunal este un tribunal ilegal, iar acuzațiile ce mi se aduc sunt acuzații ilegale”, a declarat el de îndată ce a avut cuvântul.

Drama a început în seara zilei de ieri, când cei doi avocați iugoslavi ai dlui Miloșevici, după o întâlnire de trei ore pe care au avut-o cu el la penitenciarul din Scheveningen, au declarat că președintele sârb a renunțat la serviciile lor, deoarece nu recunoaște această instanță de judecată.

Curând, după ora șapte seara, a fost adus, escortat de câteva mașini cu sticle opace, în clădirea bine păzită a tribunalului. A fost ținut aici până la zece dimineata, când doi gardieni în uniforme ONU l-au introdus în sala de judecată, o incintă de un alb orbitor, contrastând atât de mult cu depozițiile despre masacre și purificări etnice făcute aici în ultimii câțiva ani.

„El e!”, au exclamat oamenii din sala arhiplină, în momentul în care liderul sârb intra senin, îmbrăcat într-un sacou negru, purtând o cămașă albastru-deschis și cravată cu culorile naționale ale Serbiei. Arăta bine, după trei luni de închisoare la Belgrad și după intempestiva extrădare în Belgia.

Era flancat de gardieni. Aceștia erau dezarmați, ca nu cumva să încerce să le smulgă arma. Însă ceilalți gardieni, din sală, aveau arme.

Banca procurorilor din celălalt capăt al sălii era plină. Se afla printre ei și principalul acuzator, Carla del Ponte. Venise aici doar pentru a-și trăi clipa de triumf: prada pe care o vânase fusese prinsă. Pe când banca apărării din fața dlui Miloșevici era, dimpotrivă, goală; unul din cei doi avocați respinși putea fi văzut în sală, împreună cu publicul. În afară de acesta, în sala de judecată nu era nici un prieten sau vreo rudă a lui Miloșevici.

Stătu impasibil vreo cinci minute – răstimp în care li s-a permis reporterilor să fotografieze – , privind rece și cu desconsiderare la cei 75 de ziariști. Refuză serviciul gardianului, care îi propuse o cască pentru a asculta traducerea. Când a intrat în sală judecătorul May, însoțit de alți doi magistrați, dl Miloșevici s-a ridicat în picioare doar după ce a fost silit de gardian.

May a declarat ședința deschisă. Grefierul a anunțat cauza ce urma să fie audiată, iar doamna del Ponte i-a prezentat pe procurori. Judecătorul May întoarse privirea spre acuzat, observă că acesta nu are avocați și îi propuse să „se gândească bine dacă lipsa reprezentanților este în interesul dvs?": procesul, după cum se vede, va fi unul lung și complicat.

Dl Miloșevici se înclină înainte. Într-o engleză stâlcită, cu accent, anunță: „Consider că acest tribunal este un tribunal ilegal, iar acuzațiile ce mi se aduc sunt acuzații ilegale. Este ilegal, tribunalul nu a fost confirmat de Adunarea Generală a ONU, prin urmare nu am nevoie de avocați să-mi pledeze cauza într-o instanță ilegală”.

Judecătorul May îi spuse lui Miloșevici că „la momentul potrivit” i se va oferi posibilitatea să conteste competența tribunalului, după care l-a întrebat dacă dorește să fie citit în glas rechizitoriul, întocmit pe 51 de pagini. „E problema dumneavoastră”, i-o reteză scurt acesta.

Magistratul întreabă dacă dl Miloșevici își recunoaște culpa. De astă dată răspunse în sârbă, țintind, evident, auditoriul din țara sa. „Scopul acestui proces este de a conferi o justificare ilegală crimelor militare pe care le-au comis în Iugoslavia trupele NATO”, a declarat el.

„Dle Miloșevici, eu v-am pus o întrebare”, îl atenționează judecătorul.

„Eu v-am răspuns”, pară acesta.

Judecătorul May anunță că acuzatul se consideră inocent.

„Scopul acestui tribunal este să justifice crimele comise în Iugoslavia. Iată de ce tribunalul acesta este ilegal”, continuă dl Miloșevici în sârbă, însă a fost întrerupt cu brutalitate.

„Dle Miloșevici, nu e acum momentul pentru cuvântări”, spuse judecătorul și amână ședința pentru 27 august. Dl Miloșevici a fost scos din sală: părea figura solitară a regelui Lear care luptă cu forțe mult mai mari decât el însuși.

Martin Fletcher
(Din Haga)
The Times, Londra.
04.07.2001

Un reportaj minunat. Ce-i drept, un neajuns al acestui text este că Miloșevici este numit, chiar în primele rânduri, „măcelarul de la Belgrad”. Porecla își are însă istoria sa și i-a fost aplicată lui Miloșevici prin analogie cu porecla lui Stalin – măcelarul din Kremlin. Ori-cum, folosind o expresie atât de tare, autorul și-a dat pe față din capul locului atitudinea sa față de acuzat. Ceea ce nu este corect când semnezi un reportaj din sala de judecată.

Autorul nu se limitează la o simplă relatare despre ședința de judecată, ci înfățișează sala în care se desfășoară procesul, locul în care stau procurorii, comportamentul gardienilor.

Structura reportajului e următoarea: în debut, autorul arată momentul de maximă tensiune al ședinței de judecată – răspunsul lui Miloșevici la întrebările judecătorului. Apoi, după ce dă câteva elemente din istoria cazului, autorul descrie înfățișarea lui Miloșevici, sala de judecată, publicul din sală. Autorul creează o imagine-cadru, mizând pe faptul că procesul va fi unul îndelungat.

După care se revine la schimbul dramatic de replici dintre judecător și acuzat, care acum este descris mult mai amănunțit.

Finalul, tulburător și expresiv, alcătuit doar dintr-o singură propoziție, pune punct acestui reportaj.

„Câștig aici într-o lună cât aș câștiga în Senegal într-un an”

Reportaj din Franța al corespondentului ziarului „Izvestia”

Autoritățile franceze au declarat că deja în zilele următoare vor proceda la deportarea din țară a străinilor implicați în dezordinile stradale. Este vorba, deocamdată, doar de zece străini aflați ilegal pe teritoriul francez. Dar, potrivit declarațiilor ministrului de interne Nicolas Sarkozy, acesta e abia începutul. Între timp, tulburările care au durat trei săptămâni treptat se potolesc. Pentru prima dată, în noaptea de marți spre miercuri, la Paris și în împrejurimile acestuia nu a fost înregistrat nici un pogrom. Au fost incendiate „doar” 159 de mașini – în momentul de vârf al crizei numărul acestora depășea 1400. Cât va mai dura această acalmie? Pentru a găsi un răspuns la întrebare, corespondentul nostru în Franța, Iuri Kovalenko, a vizitat suburbiile „rebele” ale Parisului.

La Aulnay-sous-Bois, o suburbie pariziană situată la 10 kilometri nord-est de capitală, locuiesc 80 de mii de oameni. O treime dintre aceștia sunt „negri”, altă treime – arabi, și o treime – albi. Pe ultimii aproape nu-i vezi pe străzi. După valul de violențe care a durat aproape trei săptămâni, situația din oraș s-a liniștit.

Automobilele nu mai sunt incendiate aproape deloc. Însă până a se lăsa înserarea, poliția caută să opereze cât mai discret. După ce ministrul de interne Nicolas Sarkozy a anunțat gradul de „toleranță zero” față de infractori și a calificat elementele turbulente ca „lepădături”, ura față de forțele de ordine a atins apogeul. Nu sunt văzuți cu ochi buni nici jurnaliștii. De aceea am convenit asupra întâlnirii, apelând la intermedierea unui coleg algerian, care locuiește în orașelul vecin.

Ne-am așezat pe o bancă dintr-un scuar. Au venit patru negri tineri, simpatici, și două fete arabe. Toți sunt cetățeni francezi, însă părinții lor au emigrat din Senegal, Coasta de Fildeș, Mali, Algeria. Tinerii sunt musulmani, dar, după cum se vede, nimeni dintre ei nu a citit Coranul. Toți au abandonat școala, nu au nici o meserie și șomează. Un tânăr mi-a mărturisit că nu știe prea bine nici să scrie, nici să citească. Frecventează toți un „centru de orientare profesională”, creat de autoritățile locale pe banii contribuabililor. Beneficiază, pentru aceasta, de o indemnizație lunară de 350 de euro. Nimeni nu știe ce va face mâine. Cu toate astea, nu se plâng de viață grea. Senegalezul Hadjy spune că familia sa din cinci persoane locuiește într-un apartament de patru camere.

– La drept vorbind, băieții n-au luptat în zadar, zice el. Și-au amintit acum și de noi. Desigur, nu-s de acord când dau foc la grădinițe de copii sau altele din astea. Dușmanii noștri sunt jandarmii și Sarko (ministrul de interne Nicolas Sarkozy. – „Izvestia”). Când ești „negru”, prezinți actele la control de cinci ori pe zi... Numai că un loc de muncă, oricum, nu avem. Chiar dacă aș avea o meserie, e puțin probabil că m-ar angaja. Îl iau întotdeauna pe un Pierre, „franzuzul pur sânge”, numai nu pe „coloratul” Abdul.

Nici Hadjy, nici tovarășii săi nu știu ce le va aduce ziua de mâine. Toți speră însă la mai bine. În tot cazul, Hadjy nici nu-și imaginează că s-ar putea întoarce în Senegalul său natal: „Câștig aici într-o lună cât aș câștiga în Senegal într-un an. Dacă, desigur, găsesc de lucru”. Deocamdată stă acasă. Ahmed, tovarășul său, a absolvit școala, însă a reușit să se angajeze doar ca gunoier.

Șomajul sau închisoarea – asta este alegerea pentru mulți. Unii fură telefoane fără fir, pe care apoi le revând, alții fac comerț cu țigări de contrabandă sau cu stupefiante. Nu îndrăznesc însă să fure autoturisme – prea mare e riscul! Nu dețin nici arme. La o adică, la ce le-ar trebui?! Pentru a relua lupta e destul să ai o brichetă și o canistră de benzină. Chiar și în „condiții de pace” în Franța sunt incendiate zilnic sute de mașini. Azi e liniște, însă e destul să scapere o scânteie și explozia va urma.

– Franța nu ne iubește, deși francezii nu sunt chiar atât de rasiști, zice Tarique. Vedeți ce fac pe banca de alături?

O tânără blondă s-a aciuat pe genunchii unui tânăr negru și îl sărută cu foc. „Make love, not war!”, izbucnește în hohote de râs Sania. Tatăl ei e un algerian. Dacă e să dăm crezare statisticilor, fiecare a patra fată provenind din familii de imigranți algerieni se mărită cu un „alb”.

Sylvie, de 40 de ani, este „o franțuzoaică autentică”. Mamă a patru copii, lucrează casieră într-un supermarket. A locuit la Aulnay-sous-Bois jumătate din viața sa.

– Cea mai mare greșală a mea a fost că m-am așezat aici cu traiul, regretă Sylvie. Prietenii mei au plecat demult, eu însă nu am banii necesari pentru a mă muta. Mă simt izolată, reprezint o minoritate sortită dispariției. Autoritățile au uitat de noi. Totul mă irită, totul mă enervează. Mirosurile din casa scării. Duduitul motocicletelor gonind, fără amortizoare de zgomot. Muzica arabă. Tinerii care stârcesc mereu la intrarea în blocuri, acostând trecătorii. Sunt lăsați de capul lor de la vârsta de șase ani. Unde le sunt părinții? Pe femeile albe le numesc „parașute franceze împuțite”.

Cândva Sylvie i-a sprijinit pe comuniști, apoi și-a dat votul pentru socialiști. Pe Jacques Chirac și pe comilitonii săi de dreapta nu-i agreează, de aceea în alegerile viitoare va vota cu naționalistul Jean-Marie Le Pen.

Iuri Kovalenko, Paris
„Izvestia”. 17.11.2005

Întrebări:

1. Ce temă abordează acest reportaj?
2. Cum ați fi înțeles dvs acest text? De ce?
3. Câte surse de informare au fost folosite? Sunt suficiente acestea sau e necesar să fie contactate și altele?
4. Cât de reușit descrie autorul situația din suburbiile capitalei franceze?
5. Evaluați reportajul în baza unei scale de cinci puncte.

Reportaj din casa morților

Cei o sută de locatari din imobilul de pe Bolșaia Sadovaia își pot pierde viețile în orice clipă

Un trosnet înfiorător se auzi, sâmbătă noaptea, din pereții unei case nu prea mari, cu patru caturi, situată în una din curțile dintre blocuri ale capitalei. În liniștea de miez de noapte, pereții fisurați scârțâiră sinistru, într-un apartament se clătină tavanul, de pe care se desprinsese deja o bucată de stuc vechi, îngălbenit, căzu tencuiala...

Peste jumătate de oră, lângă casa nr. 3, bloc 5, de pe strada Bolșaia Sadovaia, veniseră deja echipele tuturor serviciilor de intervenție și de salvare ale municipiului: imobilul în care locuiesc peste o sută de oameni stătea să se prăbușească. În peretele exterior, dinspre colțul străzii, se vedea o crăpătură adâncă, lată de vreo cinci centimetri, bolta de la intrare se deformează, acoperindu-se cu o plasă de crăpături mai mici.

Casa a fost examinată în interior și în exterior. Specialiști de la apărarea civilă și din structurile pentru situații excepționale, precum și angajați din departamentul pentru complexul locativ al Moscovei, au stabilit că de ambele părți ale clădirii, de la temelie până sub acoperiș, pereții sunt crăpați.

Geodeziștii au cercetat terenul și au constatat că procesele naturale ce se produc în adâncime fac ca această veche clădire să se dărâme. Și doar funcționarii au decis că, deși casa nu e într-o stare prea bună, dar, deocamdată, nu poate fi declarată ca nelocuibilă. În numeroasele fisuri din pereți au fost instalați senzori, iar locatarii au fost sfătuiți să fie mai atenți (să nu trântescă ușile, să intre mai rar în camerele avariate etc.).

„Crăpăturile din pereți nu-s de azi! Casa noastră stă de douăzeci de ani la rând pentru a fi reparată capital! Nu înțeleg de ce abia acum au băgat de seamă că clădirea se năruie, spune unui reporter „NG” un bărbat ce trece pe scara deteriorată și întunecoasă. Urcăți până la etaj, acolo veți vedea mai bine care-i situația!”. La etaj, ne-a deschis ușa de la un apartament un tânăr care s-a prezentat: „Artiom”. Ne-a invitat înăuntru: „Fiți atenți! Mergeți după mine, vă voi arăta două camere, cele mai „arătoase”.

Încăperea în care ne-a condus Artiom poate fi considerată cameră de locuit doar printr-un efort de imaginație. Tavanul a căzut aproape în întregime, fiind înlocuit cu scânduri. Vântul suflă prin crăpăturile din pereți, într-o parte, zidăria s-a strâmbat, depărtându-se de podea, iar în altă parte nu ajunge la tavan. „Nu mai locuiește nimeni aici, de mult. Apartamentul are statut de locuință comunală, însă de vreo zece ani nimeni nu acceptă să intre în el”, ne spune Artiom, conducându-ne pe coridor spre camera alăturată. „Odaia aceasta e deasupra bolții de la intrare, nu are nimic sub ea. E locul cel mai periculos din casa aceasta, după cum se spune”, remarcă tânărul. Ne dăm seama că locul e „periculos” după ce facem primii pași: parchetul vechi umblă în toate părțile și se afundă sub picior, de pe pereți se desprind bucăți de tencuială, între podea și perete e o gaură prin care răzbate lumina...

Locatarii spun că sunt gata fie pentru evacuare, fie pentru a se muta în altă casă. Pe când edilii capitalei chibzuiesc cum să facă să astupe crăpăturile acestei case ce se dărâmă, ce să mai dregă ca vechiul imobil să mai reziste puțin. „Au fost salvatorii, zice Artiom, și ne-au spus că aici, desigur, nu putem sta, iar cei de la prefectură ne-au propus să ne mutăm la Butovo...”

De altfel, doar în sectorul central al capitalei sunt peste treizeci de imobile avariate sau foarte vechi, care urmează a fi evacuate. Aceasta, dacă nu ținem seamă de blocurile cu cinci etaje, de mult uzate. Pe de altă parte, potrivit specialiștilor, noțiunea de „reparație capitală” este una foarte convențională și poate însemna tot ce vrei: de la restaurare până la demolarea imobilului, ca fiind nerentabil în exploatare.

Tatiana Stroginskaia
Nezavisimaia gazeta
11.03.2002

Întrebări:

1. Ce structură are acest text? În ce gen jurnalistic se încadrează?
2. Cum ați începe dvs acest articol?
3. Ce alte elemente în plus ați folosi?
4. Cât de adecvat prezintă autorul cele văzute la fața locului?
5. Evaluați articolul în baza unei scale de cinci puncte.

Lucrări practice pe tema „Reportajul”

Lucrarea nr. 1

Descrieți drumul pe care îl faceți de acasă până la locul dvs de muncă. Prindeți detaliile ce vi se par relevante. Fixați chipurile, vorbele oamenilor pe care îi întâlniți în cale.

Lucrarea nr. 2

Scrieți un reportaj despre vizionarea unui film la cinematograful (sau, și mai bine, despre o vizită la menajerie sau la grădina botanică). Ar fi bine să întreprindeți aceste vizite în grup, fiecare urmând să-și scrie propriul reportaj. Analizați variantele reportajelor.

Schița de portret

Din acest capitol vom afla:

- Schița de portret face parte din genul features
- Cum se scrie o schiță de portret
- Schița de portret-interviu
- Genul schiței de portret
- Ce surse vor fi folosite, și în ce mod, la scrierea schițelor de portret

Acest gen reprezintă, de fapt, o scurtă biografie, care pune în evidență unul sau mai multe episoade interesante, relevante, momente cruciale din viața eroului. Articolele în care sunt prezentați oameni, contemporanii noștri, sunt deosebit de interesante și atrăgătoare pentru cititori. Dacă sunt scrise bine, firește. Interesul pe care îl suscită se întemeiază pe o calitate de nedeșădăcinat a omului precum curiozitatea, ba chiar pe tentația acestuia de a-și băga nasul unde nu-i fierbe oala.

Și cum genul acesta este atât de popular, putem afirma cu toată certitudinea că, mai devreme sau mai târziu, orice gazetar va trebui să scrie și o schiță de portret. Există mai multe modalități de a realiza acest lucru, apelând la genuri diferite. Unul din ele este cel al interviului, pe care l-am examinat în capitolele anterioare. La scrierea unei schițe de portret se utilizează interviul de tipul „*cine*”.

Există însă și schița de portret ca gen independent. Să încercăm să analizăm și să vedem care sunt particularitățile acestui gen.

Vom remarca, la început, că putem face o schiță de portret a unei persoane, dar putem realiza și un portret de grup: a unor vechi prieteni, a unei echipe de fotbal, formații rock etc. Schițele de portret pot fi scrise în timpul vieții eroilor, dar și după moartea acestora. Necrologul reprezintă, de asemenea, o varietate a schiței de portret.

Totodată, schițele de portret pot fi scrise de la persoana întâi, dar și de la persoana a treia, ca și cum distanțându-ne de obiect. Mai mult decât atât, schița de portret poate reprezenta o mică inserție în textul unui articol de ziar, dar poate să constituie și un amplu material de revistă, de câteva mii de cuvinte.

Iată un exemplu în care autorul este laconic în prezentarea personajului:

Pe banca acuzaților, între doi gardieni imperturbabili, stă un bărbat palid și deprimat. Nici nu-ți vine să crezi că acesta e Vano Siradeghian, optimistul ministru de interne de altădată, care acum doi ani era unul dintre cei mai influenți oameni din Armenia.

Vano Siradeghian are 52 de ani. Mâinile îi tremură în mod vizibil, iar vocea i se frânge, după interminabile interogatorii încrucișate. Uneori se

încruntă, când prinde din sală, rostite în surdină, replici ofensatoare la adresa sa. (IWPR, Caucasus Reporting Service. 4.02.2002).

Cum se scrie o schiță de portret

Tehnica scrierii unei schițe de portret, ca și a altor „articole lungi”, a fost prezentată în capitolele anterioare. Și aici, înainte de a scrie sau de a ne întâlni cu eroul viitorului articol, este necesar să ne informăm și să cunoaștem cât mai multe despre acesta. Metodele și sursele de informare ne sunt deja cunoscute: Internetul, cărțile (inclusiv dicționare și ghiduri), ziare, reviste. În afară de acestea, eroul nostru are, în mod sigur, prieteni, colegi, rude. Prin urmare, puteți discuta și cu ei. Mai există, de asemenea, foste rude, foști soți sau soții. Ziaristul trebuie să fie pregătit să-i interviezeze, dacă e cazul, și pe aceștia.

După ce ați aflat despre eroul dvs atâtea încât aveți impresia că puteți scrie o schiță de portret fără a vă mai întâlni cu el, vine momentul când veți decide structura acestui interviu, ce întrebări anume veți pune eroului dvs. De regulă, aceste întrebări vă vin și le formulați în faza de informare, până a vă întâlni cu eroul.

Cunoscutul ziarist britanic Stan Nicholls, care de-a lungul anilor a semnat numeroase schițe de portret pentru cele mai diferite publicații, susține că interviuarea propriu-zisă a eroului constituie doar cinci la sută din întreaga muncă la o schiță de portret.

După ce dispuneți de întreaga informație, purcedeți la scrierea articolului ca atare. Am menționat deja că rezultatul muncii dvs, textul, poate lua forma unui interviu. Sau a unei narațiuni în care este prezentat caracterul, comportamentul, ticurile, înfățișarea omului.

Mulți ziariști din țările postsovietice cunosc bine cel mai simplu mod de a realiza o schiță de portret. Ei află (uneori aproximativ, după ureche) cine este personajul despre care vor scrie, ce interese și preocupări are, după care convin cu acesta să le dea un interviu.

Iată un caz tipic: pe parcursul interviuării, ziaristul întreabă despre activitatea pe care o desfășoară eroul, despre pasiunile acestuia. Discutarea unor subiecte ce interesează pe cel interviuat poate dura mult. După ce stă de vorbă cu eroul cam o oră-o oră și jumătate, ziaristul pregătește un interviu pe o pagină și jumătate și îl publică în ziar sau revistă. Așa cum se întâmplă de regulă, cuvintele sursei sunt schimonosite, iar eroul arată cam prostuț. E ceva inevitabil când dorești să bagi într-o pagină și jumătate ceea ce interlocutorul dvs v-a vorbit o oră și jumătate, făcând digresiuni, dând exemple sau povestindu-vă diferite cazuri din viața sa.

Iată un exemplu în acest sens. Din motive lesne de înțeles, numele eroului acestui interviu nu este indicat.

A îndrăgit de copil profesia de medic, considerând că este cea mai umană. Acesta a fost argumentul principal când a ales anume această cale. În funcția de șef al secției de neurochirurgie și neurologie de la Spitalul republican [...], are o grijă deosebită față de toți pacienții, manifestă o deosebită omenie pentru persoanele socialmente vulnerabile, a unit strâns în jurul său un colectiv remarcabil.

– În acest secol al supraviețuirii, ați păstrat o atitudine umană față de aproapele. Urmați, în acest chip, jurământul lui Hippocrates sau așa e firea dvs?

– Așa îmi este firea, mai curând. Fiece om trebuie să poarte în forul său interior jurământul lui Hippocrates. Dacă îl are, îl va urma. Dacă nu-l are, chiar dacă a depus jurământul, acest om se va contrazice și nu își va onora promisiunile.

– **Personalul medical suferă din cauza restanțelor salariale prelungite. Cum reușește colectivul dvs să-și păstreze umanismul în relația cu pacienții?**

– Aceasta este o problemă globală, care vizează nu numai personalul medical. Ea e determinată de situația social-politică din țară. Colectivul consideră că munca noastră e legată de soarta oamenilor, de viața și sănătatea acestora. Prin urmare, un salariu plătit cu întârziere sau alți factori nu trebuie să se răsfrângă asupra cumsecădeniei și a bune-cuviințe a personalului.

– **Cum se răsfrânge asupra dvs durerea bolnavilor, nu vă simțiți deprimat când ieșiți din spital?**

– Aflându-mă cea mai mare parte a zilei printre pacienți, văzând suferințele și problemele lor, sunt influențat, nu pot rămâne indiferent. Ar fi un neadevăr, desigur, dacă aș afirma că nu mă încarc de emoții negative.

– **Și unde vă găsiți un refugiu?**

– În sânul familiei și în cel al naturii. Știința a demonstrat că omul este cu atât mai calm și mai firesc, cu cât se află mai aproape de natură.

– **Știu că sunteți pasionat de turism, de vânătoare...**

– Țara noastră e atât de frumoasă, cu o natură atât de pitorească, cu atâtea locuri și monumente de arhitectură admirabile încât nu-ți ajunge timp să le vezi pe toate... Admirând natura, aleg locurile cele mai frumoase, mai interesante, pe care le fotografiez: aceasta îmi procură o mare plăcere. La vânătoare merg cu prietenii din același motiv – să contactez cu natura. Vânatul nu este un scop în sine, căci nici măcar nu-mi iau arma cu mine.

– **Aveți vreun hobby?**

– Da, sunt colecționar. E o pasiune atât de veche încât nici nu știu când m-am molipsit de ea, ce a servit ca prim imbold în acest sens. Adun din copilărie timbre, etichete, monede vechi, țigări, sticle. În prezent, păstrez doar colecția de monede și cea de cuțite, care în cea mai mare parte sunt originale.

– **Ce relație aveți cu religia, cu Dumnezeu?**

– Orice om are credință și are un Dumnezeu. Credința și Dumnezeul meu sunt în mine. Umanitatea cunoaște o mulțime de religii și se închină unor dumnezei diferiți. Ca rezultat, suntem martorii unor războaie religioase. Consider că Dumnezeu este unul.

Ei bine, acest text ne prezintă un om care, deși nu primește salariul la timp, rămâne totuși cumsecade (deși știm că mulți medici curanți sunt corupți, luând bani pentru orice serviciu). Un om îndrăgostit de natură și de monumentele de arhitectură vechi, care merge la vânătoare fără a-și lua arma cu el. Este un colecționar care adună de toate – sticle, țigări, etichete; mai e și religios, crede în Dumnezeu (cu majusculă), pe care îl are în inimă și care e unul.

Un tip destul de jalnic, dacă vine vorba.

Nu am ales întâmplător acest text: el ilustrează o tendință răspândită în jurnalismul postsovietic. Schița de portret este „obiectivată” la maximum, adică ziaristul nu există în acest text. Aceste texte sunt scrise în baza unei singure surse, care este, de regulă, însuși eroul articolului. În acest caz, ziaristul devine captivul unor idei și al unor opinii pe care

eroul le crede despre el însuși. Cu alte cuvinte, ziaristul devine un instrument, un canal prin care sursa se autopromovează, iar această „obiectivare” reprezintă un paravan după care autorul își ascunde starea sa de dependență.

Textele de acest fel sunt, totodată, apologetice, autorii simpatizând fățiș cu eroii și prezentându-i într-o lumină cât mai favorabilă.

Evident, o schiță de portret poate fi scrisă și dintr-o singură sursă, adică folosind informația furnizată de eroul articolului. Realizăm astfel un interviu cu o singură persoană, din această discuție rezultând o descriere a vieții acestui om. Aceste articole, după cum vedem din exemplele prezentate și după cum o confirmă practica gazetărească, sunt de regulă fade, unilaterale. Dacă țineți să scrieți despre un om, în special dacă acesta este o personalitate cunoscută, originală și complexă, vă recomand să vă informați despre el din câteva surse. Textul pe care îl veți da, sunt sigur, va fi mul mai consistent, mai nuanțat și mai expresiv.

Așadar, recapitulăm:

- schița de portret poate fi realizată în genul interviului, dar poate fi scrisă și ca articol aparte, ca gen independent;
- schița de portret se poate întemeia pe informații provenind dintr-o singură sursă, dar în acest caz riscați să scrieți un articol plat, plicticos.

Structura textelor scrise în genul schiței de portret am prezentat-o în capitolul anterior. De aceea, nu vă pot da, aici, alte sfaturi și recomandări specifice.

Texte pentru analiză

Secretul longevității

Pelagheia Gordeevna și-a dus veacul la Baigheievo. satul în care a văzuit lumina zilei. Acum locuiește împreună cu feciorul și cu nora sa. Are doi nepoți și o strănepoată. La anii pe care îi are, bătrânica e destul de vioaie, se poartă singură, și-a păstrat memoria și vederile, atât doar că auzul o cam dă de sminteală.

Când am întreat-o ce trebuie să faci ca să ajungi la o sută de ani, Pelagheia Gordeevna mi-a răspuns cât se poate de simplu: „Nimic, puico. Să trăiești, atâta tot”. Dar dincolo de acest răspuns „simplu” stă o viață plină de griji și de neazuri.

În familia lor de țărani au fost șapte fete și trei feciori. Frații au murit de tineri, fetele făceau toată treaba în gospodărie. „Vara ne duceam cu tata la arat, la semănat, la tăiat pădure, iar iarna ne îndeletniceam cu lucrul de mână. Șapte fete la părinți, trebuia zestre, nu glumă! Țeseam la două războaie. Ieșea o pânzătură cum nu se mai află”, zice bătrâna cu mândrie, arătându-mi un ștergar de odinioară. Pânza este într-adevăr minunată – subțire, netedă, fără de nici un greș.

„Pe vremuri, își continuă vorba Pelagheia Gordeevna, părinții erau cei care alegeau mirese pentru feciorii lor. Fetele lui Gordei erau întrebate, ne-am măritat una după alta, făcând nunți în tot anul”.

Pelagheia s-a căsătorit la douăzeci și unu de ani cu un flăcău din sat, cu Nichita Molodțov. Nu a trăit însă mult în gospodăria bărbatului. Între timp i-a murit mama și tată-său, rămas singur, i-a chemat pe tineri în ograda lui. Bătrânul avea grijă de propria gospodărie, refuzând să intre în colhoz. Așa s-au făcut gospodari individuali și fiică-sa cu ginerele.

Pelagheia a făcut trei clase la școala parohială. Atâta era învățătura pe vremea aceea pentru copiii muncii de la țară. Trei clase avea și bărbatul ei, care absolvise școala cu diplomă de merit. Pelagheia Gordeevna are mari păreri de rău că nu a păstrat acea „foaie de laudă”, pe care erau înfățișați cei 12 țari ai Rusiei. Diploma înrămată era agățată pe perete. Sătenii care intrau în casă ironizau pe seama lor: „Ca să vezi, bre, aiștea, ai lui Gordei, mai trăiesc pe vremea țărilor!”. Într-o zi, Nichita puse diploma pe foc, să nu dea cumva de vreo belea.

Bătrânei Pelagheia nu-i place să-și amintească de revoluția din octombrie, de războiul civil sau de vremea nep-ului (nep – noua politică economică). În schimb, ține bine minte cum au fost petrecuți flăcăii din sat, în 1914, pe fronturile primului război mondial. Și-a amintit chiar și un cântec de pe atunci:

Epir kaias since
Peletser sumar savati.
Peletser sumar sumasti,
Ghermanii puli savati.

(Pe calea care ne așteaptă,
Din cer senin cad ploi,
Ploi cu picături reci,
Din plumb nemțesc făcute.)

Alte evenimente, după cum se vede, nu au afectat deloc viața acestui sat uitat din Ciuvașia. Țăranii știau una: să are, să semene, să strângă roada...

Și-a reamintit acel cântec de demult, cu ploi de plumbi germani, în anul 1941, când pe Nichita Molodțov l-au luat la război. Femeia a rămas cu grija a trei copii și a unui tată bătrân. A avut și alți copii, însă au murit de mici. „N-am putut să mi-i păzesc, se căinează femeia. N-am avut când să stau cu ei, că lucram din zi în noapte...”

În anii de război Pelagheia a tras de toate. Tată-său avea o iapă care a pierit. Pentru a-și hrăni copiii și pentru a îngriji mănzul rămas de la iapă, argățea arând ogoarele oamenilor, iar iarna îndesa la piuă păsle. Deprinsese meseria aceasta de la vârsta de 18 ani. „De atunci fac în tot anul câte o pereche de păsle. Numai în aist an n-am făcut, și mi-e dor să pun iar mâna pe pilug”, - oftează bătrâna.

În anii războiului, Pelagheia făcea pe jos drumul până la Kanaș sau la Ceboksari, unde vindea păslele. Autoritățile au pus ochii pe ea, considerând că câștigă prea mult. I-au împovărat cu impozite: și pe ea, și pe bătrânul ei tată. Cum nu aveau cu ce le plăti, le-au luat până și lemnele din ogradă, lăsând familia fără defoc în dricul iernii. Ce frică a mai tras Pelagheia atunci! Se speria că o vor băga la pușcărie și că îi vor rămâne copiii pe drumuri. Își amintește bine anii '30, când mulți oameni din sat au fost expropriați și deportați. „Au nenorocit o grămadă de oameni de treabă, de gospodari, zice bătrâna. Iată, pe megieșul meu l-au ridicat doar pentru că avea o livadă ca grădina raiului”.

Pelagheia a scăpat numai datorită unei rude ce a trimis la Moscova o scrisoare în care a reclamat că este persecutată o femeie cu bărbatul mobilizat pe front, care are în grijă copii mici și un tată în vârstă. Nevoile nu s-au terminat însă aici. În 1944, a primit o scrisoare prin care era înștiințată că Nichita a căzut în lupte. Îndată după război, s-a îmbolnăvit de meningită și i-a murit o fiică, de 17 ani. Peste câțiva ani s-a călătorit și tatăl Pelagheii. Avea 92 de ani. Nu și-a blestemat însă soarta și nu i-a împietrit sufletul. A avut putere să-i îngrijească, în ultimii lor ani de viață, și pe bătrânii din mahala. „Cine știe, poate că mai am zile datorită binecuvântării lor?”, se întrebă Pelagheia Gordeevna.

În anii '50, feciorul ei cel mai mare, care lucra mecanizator, a înscris-o în colhoz și pe maică-sa. A fost harnică, în unii ani făcea câte 300 de zile-muncă. Apoi soarta a mai pus-o o dată la încercare: în lerul vârstei, la numai 44 de ani, a părăsit-o feciorul mai mare. „Nu dea Domnul nimănui să tragă ce am tras eu!”, oftează femeia și ochii i se înlăcrimează.

Acum de soacră are grijă nora, Tamara Nikolaevna. „Îmi tot zice să mă stâmpăr, să mă mai hodinesc. Da' cum să stai degeaba, că te ia urâtul?! Ce-aș mai da la piuă niște pâsle, da' nu mă mai țin puterile”, mi se plânge Pelagheia Gordeevna.

Această femeie bătrână privește televizorul, citește ziarele și își amintește adeseori viața trăită, pe care o compară cu cea de astăzi. Multe din câte se întâmplă acum nu-i sunt pe plac: altădată, socotește ea, lumea bea mai puțin, toți lucrau, iar hambarele erau pline. Și nici atâția tâlhari nu se aflau. Pe când azi mulți nu-și pot dobândi nici măcar pâinea cea de toate zilele. Mănâncă însă doar acela care muncește, zice ea. Asta-i toată înțelepciunea vieții.

E. ZAIȚEVA, s. Baighevo,
raionul Țivilsk

Ziarul „Sovetskaia Ciuvașia”. 11.11.2005

Articolul se bazează pe informații provenind dintr-o singură sursă – pe mărturisirile Pelagheii Gordeevna. Dacă acestea ar fi fost completate cu alte detalii, pe care ziaristul le-ar fi aflat de la rudele bătrânei – de pildă, de la nora acesteia care, așa cum se vede din text, îngrijește de soacra sa –, precum și de la vecini, care ar fi povestit despre viața eroinei în timpurile sovietice, textul era mult mai complet și mai interesant.

Ayse Nur Zarakolu

(Necrolog)

Într-o țară precum e Turcia, unde naționalismul este atât de puternic, iar orice abatere de la interpretarea îngustă, îndeobște admisă, a contemporaneității și a istoriei atrage pericole, Ayse Nur Zarakolu a fost o femeie curajoasă.

Împreună cu soțul său, Ragip, a editat cărți de istorie, de politică și de poezie, cărți care în orice altă țară ar fi fost primite ca un lucru firesc, pe când în Turcia apariția lor a fost urmată de nesfârșite procese de judecată, amenzi, detenții, refuzuri de a elibera un pașaport și alte persecuții din partea statului. Tirajul a zeci de ediții a fost sechestrat, iar în anul 1995 persoane necunoscute au incendiat sediul editurii „Belge” („Document”), care le aparținea.

Instalată într-un subsol din Istanbul, editura „Belge” a scos cărți în care se recunoștea existența poporului curd, studii istorice despre actul de genocid comis la începutul secolului XX împotriva minorității armenie și împotriva grecilor din Imperiul Otoman. A fost destul să publice în limba curdă, la începutul anilor nouăzeci, versurile lui Mehdi Zana, ca Zarakolu să fie acuzată de propagarea separatismului, în baza legii draconice de combatere a terorismului. În anul 1997, Zarakolu a editat în limba turcă culegerea „Ce scumpă e libertatea”, cu articole și reportaje semnate de ziarista germană Lissy Schmidt, ucisă cu trei ani înainte în Irakul de Nord. Cartea a fost interzisă, tirajul – confiscat, iar Zarakolu și cei doi traducători au fost deferiți justiției.

Totuși cel mai tare au înfuriat autoritățile cărțile despre genocidul armenilor. Fapt ce o determina să persevereze. „Problemele de istorie trebuie dezbătute în cărți, nu în instanțe”, insista ea.

În decembrie 1993, a scos cartea lui Yves Ternon „Armenii: istoria unui genocid”, traducere din franceză, care a apărut în limba turcă cu titlul „Tabuul armean”. Ca pedeapsă, a fost condamnată la doi ani de închisoare. Zarakolu a mai editat, între altele, cartea scriitorului austriac Franz Werfel „Cele patruzeci de zile ale lui Musa Dagh”, scrisă în anul 1933, un roman ce evocă rezistența unui sat armenesc împotriva genocidului.

Aișe s-a născut în 1946 în orașul cosmopolit Antakia (Antiohia). A studiat sociologia, după care și-a început activitatea în sindicatul lucrătorilor rutieri. În 1968 s-a angajat la Casa de editură „Varlik”, iar în anul 1970 era director la biblioteca Institutului pentru studiul finanțelor din Istanbul.

În anul 1977, împreună cu Ragip, au înființat editura „Belge”, care își propunea „să distrugă tabuurile” și „să studieze drepturile minorităților”. După lovitura de stat din 1980, când au fost arestați directorii companiei progresiste de comercializare a cărților „Djemmei”, Zarakolu a devenit prima femeie din Turcia care a preluat conducerea unei companii de vânzare de carte.

În anul 1982 a fost arestată pentru prima dată, apoi și în 1984. A activat în cadrul Asociației pentru drepturile omului, înființată în 1986. Chiar și după ce țara a revenit la o guvernare laică, scriitorii, redactorii și editorii turci își continuau lupta împotriva legilor antiteroriste, care reprimau cu cruzime orice încercare de a aborda problemele sensibile ale Turciei. În 1988, când a revenit la activitatea editorială, Zarakolu a aruncat mănua acestor legi.

În 1990, a editat opera sociologului curd Ismail Besikci, primul om de știință care a cercetat atrocitățile comise față de populația curdă, studii pentru care a fost condamnat la 15 ani de detenție. Zarakolu a fost primul editor condamnat în baza legii antiteroriste din 1991, când a publicat, în 1993, o altă lucrare a lui Besikci. „Mă aflu aici fiindcă la noi un gând poate fi considerat crimă, scria ea din celula închisorii. Editorii și scriitorii își fac valizele, însă nu pentru a scrie noi lucrări și studii, ci pentru a intra în pușcării”.

Recunoscută drept captivă a conștiinței de Amnesty International, Zarakolu a fost distinsă cu multe premii, între care distincții ale Asociației Editorilor din Turcia, ale organizației Human Rights Watch și ale numeroaselor filiale ale Asociației internaționale PEN.

„Oamenii nu vor fi liberi atât timp cât nu-și pot exprima identitatea etnică și concepțiile pe care le au, scria ea după arestarea din 1994. Noi credem în ceea ce facem. În pofida amenziilor și a condamnărilor la detenție, noi, cei de la „Belge”, vom oferi și de acum înainte o șansă vocilor ce sunt bruiate de autorități. Dacă vom persevera, victoria va fi a noastră”.

Între anii 1993 și 1998, Zarakolu nu și-a putut lua pașaportul (care i-a fost eliberat cu o zi înainte de a pleca în Germania, pentru a primi un premiu la Târgul internațional de carte de la Frankfurt), fiind nevoită să rămână în țară.

„Nu sunt pregătită pentru a locui în străinătate: e dificil să-ți democratizezi țara, aflându-te în afara ei. Dorim ca Turcia să devină o țară în care oameni de rase și de credințe diferite să poată trăi împreună. Când ai intrat în luptă, plătești uneori și costurile. Vom continua lupta”.

Ayse Nur Sarisozen, editor: s-a născut la Antakia, Turcia, la 9 mai 1946; căsătorită cu Ragip Zarakolu (doi fii); a încetat din viață la Istanbul la 28 ianuarie 2002.

Felix CORLEY
„The Independent”, Londra.
14.02.2002

Lucrări practice pe tema „Schița de portret”

Încercați să faceți o schiță de portret despre unul dintre colegii dvs. La scrierea acestuia informați-vă din cel puțin cinci surse. Acestea pot fi: eroul articolului însuși, rudele sale, colegii de serviciu, profesorii de la școala la care a învățat și colegii de clasă.

Textul să nu fie mai mare de 600-700 de cuvinte. Nu este neapărat să citați toate cele cinci surse. Important este ca cititorul să simtă că sunteți informat temeinic și dispuneți de materiale pentru a înfățișa eroul schiței de portret cât se poate de obiectiv și multi-lateral.

Articolele analitice

Din acest capitol vom afla:

- Jurnalismul analitic solicită ziaristului un grad înalt de profesionalism
- Care este specificul jurnalismului analitic postsovietic
- Jurnalismului analitic (de limbă engleză) din Vest și rigorile sale
- Ediții analitice internaționale pe Internet

Analiza unei situații, a unui fapt sau a unui fenomen implică un efort intelectual, o confruntare a faptelor și a factorilor, pentru a putea distinge cum anume s-a creat această situație. Iar pentru a scrie articole de ziar în genul analitic mai este necesar să ai flerul noutății, să poți face deosebire între informația cu adevărat importantă și cea de mâna a doua, între materialul de actualitate și cel secundar. Mai e nevoie, de asemenea, să stăpânești genul știrii, adică să descrii lucrurile clar, laconic și pe înțelesul cititorului.

Genul analitic este de neconceput, de asemenea, fără a-ți însuși și tehnicile interviului, deoarece pentru a scrie un articol analitic reușit este necesar să înțelegeți ce gândesc privitor la evenimentul sau fenomenul analizat politicienii, economiștii, oamenii de afaceri sau experții. Însă nici aceasta nu este suficient. Pentru ca articolul să fie interesant, ziaristul trebuie să poată scrie reportaje, ba chiar, uneori, și schițe de portret. Cu alte cuvinte, scrierea unor articole analitice solicită ziaristului să-și însușească întregul spectru de genuri ale jurnalismului. Am putea afirma, în context, că jurnalismul analitic este vârful de performanță al meseriei noastre. Iată de ce gazetarii care semnează articole analitice inteligente, echilibrate și interesante devin cunoscuți și se bucură de aprecierea confrăților de breaslă.

Articolele în acest gen sunt scrise, de regulă, pe urmele unor evenimente de natură să influențeze sau să schimbe situația într-un domeniu sau altul. O demisie intempestivă a ministrului de externe, privatizarea unei mari întreprinderi, o declarație privind coalizarea partidelor de opoziție, declanșarea unor acțiuni de protest într-o regiune a țării, achiziționarea de către guvern a unor loturi de armament etc constituie evenimente ce motivează apariția unor asemenea articole.

Textele analitice pot fi însă scrise și anticipând lucrurile. Din aceste articole cititorul află care este semnificația evenimentului ce va urma, în ce mod ar putea acesta schimba situația și ce consecințe comportă. Evenimente de acest fel pot fi reuniunile politice la vârf, declarații ale conducerii unor țări exportatoare de petrol sau gaze privind majorarea prețurilor sau o proiectată inaugurare a unei mari întreprinderi.

Articolele analitice abordează, de regulă, problematica politică sau economică. Mult mai rar apar analize dedicate sferei sociale sau altor domenii. La acest gen se apelează

frecvent și cu eficiență și în scopuri manipulatorii. Căci nu prezintă nici o dificultate să substitui o analiză onestă și la obiect printr-un articol în care autorul îi bagă cititorului în cap cum anume trebuie să interpreteze un eveniment sau altul.

Genul analitic în jurnalismul postsovietic

Genul analitic, așa cum este acesta conceput, nu a existat în presa sovietică. Și nici nu avea cum, deoarece soluțiile la toate problemele erau cunoscute *ab initio*: sistemul sovietic este cel mai bun din lume, Occidentul e muribund și în putrefacție, socialismul avansează victorios pe întregul glob, recolta din acest an a fost deosebit de bună (sau modestă, însă din cauza condițiilor climaterice nefavorabile, nicidecum din cauza proastei gestionări comuniste), iar economia trebuie să fie economicoasă. Toate articolele treceau printr-un sistem multietajat de cenzură: mai întâi textul era vizat de șeful de secție, apoi de redactorul-șef, care adesea era cenzorul cel mai de temut, după care textul era supervizat de cenzorul oficial din omniprezentul *Glavlit* (*Direcția generală a publicațiilor literare* – un eufemism pentru cenzura sovietică), care avea dreptul „să taie” orice articol.

Această situație era într-un fel echilibrată prin dezvoltarea altor genuri. Astfel, jurnalismul sovietic a dat modele strălucite de schițe, de note de călătorie și pagini de reportaj, de admirabile texte publicistice în care, uneori, erau demascate „unele deficiențe ce se mai manifestă în țara socialismului victorios” sau în lumea capitalistă.

După prăbușirea URSS, când articolele de analiză politică au revenit în paginile de ziar, acestea au preluat toate realizările anterioare. Fapt care a imprimat jurnalismului analitic practicat în anii '90 ai secolului trecut și celui de la începutul acestui secol o dimensiune a individualului (deoarece în toate genurile acestea este prezent „eu”-l autorului), a afectivității și, probabil, a vervei polemice. Autorii își promovează punctul propriu de vedere, polemizează folosind un limbaj emotiv, colorat, încercând să convingă cititorul de dreptatea lor.

Scrierea unor articole analitice poate ținti următoarele obiective:

- *Elucidarea cauzelor și a consecințelor unui eveniment.* Cu alte cuvinte, de ce s-a produs acest eveniment.
- *Stabilirea interconexiunilor dintre diferite evenimente.* De ce și în ce mod sunt acestea legate între ele.
- *Interpretarea evenimentului.* Autorul articolului relevă semnificația și importanța evenimentului.
- *Formularea unui pronostic.* Autorul prefigurează posibilele desfășurări ale fenomenului sau evenimentului și consecințele pe care le implică.

Ziariștii semnatari de articole analitice au, de obicei, un punct de vedere propriu asupra subiectului analizat, pe care încearcă să-l argumenteze. Pentru a ne convinge de justetea tezelor și alegațiilor formulate, ei citează specialiști în domeniu, oameni politici și de cultură, savanți cunoscuți. Astfel, principala întrebare care domină textele analitice din jurnalismul postsovietic este: „Pe cine avantajează, cine trage foloase din această situație?”.

Edificator în acest sens este punctul de vedere al lui Valeri Paniușkin, corespondent special al Casei de editură „Kommersant”, care poate fi accesat în Internet (<http://journalism.narod.ru/smi/0001.html>).

Paniușkin consideră că un articol scris de un ziarist profesionist (se are în vedere, probabil, un articol analitic) trebuie să ofere răspunsuri la paisprezece întrebări:

1. Cine?
2. Ce?
3. Unde?
4. Când?
5. Cum?
6. Cu ce scop?
7. Din ce cauză?
8. Cine sunt adversarii?
9. Cine sunt aliații?
10. Cine profită?
11. De ce profită?
12. Cine e dezavantajat?
13. De ce e dezavantajat?
14. Ei și? (Ce e de făcut? Ce va urma?)

Vedem, așadar, că cele șase întrebări clasice sunt suplimentate de altele privind adversari și aliați, părți care profită și părți dezavantajate, precum și de ce se întâmplă aceste lucruri. Răspunzând la ele, ziaristul își expune și punctul său de vedere, propriul eșafodaj al argumentării. Prin urmare, căutând răspunsuri la aceste întrebări, ziaristul intră pe terenul unor raționamente întemeiate doar pe informația de care dispune. Analiza întreprinsă nu oferă însă cititorului nici o opțiune, deoarece acesta nu știe dacă există și alte fapte, despre care autorul articolului nu are știință. În momentul în care ajunge la întrebarea „Ei și? Ce e de făcut?”, ziaristul intră inevitabil în domeniul prezumtivului, al formulării unor estimări și pronosticuri, care ar putea fi inexacte, greșite, subminând astfel încrederea în analizele sale.

În afară de aceasta, doar într-un articol mare e cu putință să răspunzi pertinent la atâtea întrebări. Pe de altă parte, spațiul optim al unui articol analitic de ziar e de 800-1200 de cuvinte. Se întâmplă uneori că, urmând firul propriilor gânduri, autorii înșiră texte lungi și plicticoase. Un articol ce plictisește este însă un articol mort. Textele urâte nu sunt citite – iată o altă lege a jurnalismului. Prin urmare, vă veți strădui să scrieți cât mai interesant. Și nu e deloc obligatoriu să cădeți în cealaltă extremă, considerând că elementul senzational, boulevardier este o alternativă pentru jurnalismul plicticos. Chiar și subiecte ce par plicticoase pot fi abordate într-o cheie nouă, originală. E necesar să știm să găsim această cheie.

Uneori întâlnim ziariști care cred că nu e nimic grav dacă articolele pe care le semnează sunt scrise într-o limbă de lemn și puțin inteligibilă. „Scriu pentru elită, pentru cei puțini care au nevoie de analizele mele și care le înțeleg”, afirmă ei. Sunt convins că acest punct de vedere este greșit fundamental. Pentru experți, pentru „cei care au nevoie” există publicații specializate. Ziarele se scriu și sunt tipărite „pentru toți”. Un articol de analiză trebuie să fie accesibil tuturor, chiar și cititorului cel mai simplu. Mai mult decât atât, textul trebuie să-i trezească acestuia interesul.

Rețineți: articolele plicticoase nu sunt citite. Faceți efortul de a scrie interesant.

Apoi, în faza când ziaristul alege sursele și selectează citatele menite să-i confirme punctul de vedere, el este tentat să mai redacteze, pe ici-colo, declarațiile unui om politic, sau ale altcuiva, făcându-le să corespundă opiniei autorului. E lipsit de etică să procedezi astfel, este dezonorant atât față de sursă, cât și față de cititor. Există însă un pericol mult mai grav. Desfășurându-și silogisme, în efortul său „analitic”, ziaristul poate confunda, la un moment dat, realitatea cu opiniile pe care le împărtășește, inducând cititorul în eroare.

Astăzi faptul și opinia s-au încurcat: comentariul este prezent într-o știre, iar editorialele sunt împănate cu fapte. Produsul final nu a devenit însă mai performant, iar meseria de ziarist nu a comportat nicicând atâtea pericole. Erori involuntare sau premeditate, manipulări cu rea intenție și denaturări veninoase transformă știrea într-o armă redutabilă. Trimiterile la „surse informate” care au preferat anonimatul, la „funcționari guvernamentali” sau la observatori atoateștiutori, însă pe care nu-i știe nimeni, acoperă toate abuzurile, care rămân nepedepsite.

*Gabriel García Márquez.
Cea mai frumoasă meserie din lume*

Să revenim la primele capitole ale acestei cărți pentru a ne reaminti noțiunile „jurnalismul adevărului” și „jurnalismul faptului”. În cadrul acestor termeni, jurnalismul analitic postsovietic poate fi calificat ca „jurnalism al adevărului”.

În cele din urmă, când articolul analitic sau textul ce pretinde că elucidează o situație sau un fenomen vede lumina tiparului, primul lucru pe care îl face cititorul este că se uită cine semnează. Dacă autorul îi inspiră încredere, va citi și articolul. Este o încredere pe care un ziarist o câștigă după ani îndelungați de muncă gazetărească.

Jurnalismul analitic din Occident

Nu există, desigur, text jurnalistic care să probeze o obiectivitate absolută. Orice ziarist împărtășește și un punct de vedere propriu asupra evenimentelor în desfășurare, pe care are dreptul să și-l exprime, ca orice alt om. Cu toate acestea, în Occident, textele care se întemeiază doar pe un singur punct de vedere nu sunt considerate analitice. Acestea sunt numite comentarii. Se merge pe ideea cât se poate de simplă că, atunci când este prezentată doar o singură poziție, care le aparține, autorii sunt în măsură doar să comenteze, nicidecum să analizeze. Prin urmare, ceea ce este considerat în jurnalismul postsovietic ca gen analitic în presa din Occident înseamnă cu totul altceva.

Când concepe și apoi scrie un articol analitic, ziaristul occidental este obligat să prezinte evenimentul din cele mai diverse puncte de vedere. Astfel, dacă va semna un articol privind reforma sistemului educațional, va menționa, fără îndoială, că reprezentanții majorității parlamentare o sprijină, fiind siguri că reforma este implementată corect. Și, cum există deja acest punct de vedere, ziaristul va arăta neapărat ce crede despre reformă opoziția, pentru care este în firea lucrurilor să se opună poziției majoritare. În plus, într-un asemenea articol autorul va relata obligatoriu despre atitudinea pe care o au față de reformă părinții, profesorii, ba chiar și copiii, adică toți cei pe care reforma îi vizează direct.

Standardele acceptate în jurnalismul occidental reclamă prezentarea în acest articol atât a punctului de vedere al partizanilor, cât și al contestatarilor reformei învățământului, indiferent dacă autorul analizei împărtășește sau nu aceste opinii. Una dintre cele mai importante reguli ale profesiei noastre constă în a prezenta punctele de vedere opuse. Prin aceasta se și deosebesc abordările analitice din jurnalismul occidental de cele din jurnalismul postsovietic, unde, după cum am menționat mai sus, în articole este dat doar un singur punct de vedere – cel al autorului. O asemenea abordare exclude, practic, o narațiune scrisă de la persoana întâi.

Totodată, textul este mai echilibrat, fiind lipsit de spiritul polemic și de verva publicistică, deoarece ziariștii analiști din Occident nu demonstrează în fața cititorilor justețea punctului lor de vedere, ci prezintă evenimentul, faptul, fenomenul, situația în toată complexitatea ei, iar aprecierile și judecățile sunt dintre cele mai diverse, uneori chiar diametral opuse. Emoțiile și afectivitatea excesivă, în acest caz, doar bruiază și încetșează prezentarea corectă și fidelă a unor opinii și viziuni diferite. De unde tragem concluzia că jurnalismul analitic occidental se încadrează în „jurnalismul faptului”.

Dintre diferitele tipuri de texte analitice cea mai răspândită este varietatea numită „articole analitice de actualitate” (*news analysis*). În linii generale, din punctul de vedere al structurii, aceste texte se construiesc conform regulilor pe care le-am examinat în capitolul „Tehnicile scrierii”. Sunt însă aici și unele particularități.

Întrucât în aceste articole se relatează și se analizează un eveniment, un fenomen sau un fapt, este firesc ca la începutul textului să fie prezentat însuși faptul. Aceasta se face, din punct de vedere tehnic, printr-un lied direct, ca la scrierea unei știri (vezi capitolul „Scriem o știre”). Liedurile mai complicate (precum cele analizate în capitolul „Tehnicile scrierii”) nu se potrivesc, de regulă, în aceste cazuri, deoarece la începutul articolului său autorul urmărește în principal un lucru – să anunțe evenimentul. În acest scop, el va utiliza un lied rezumativ.

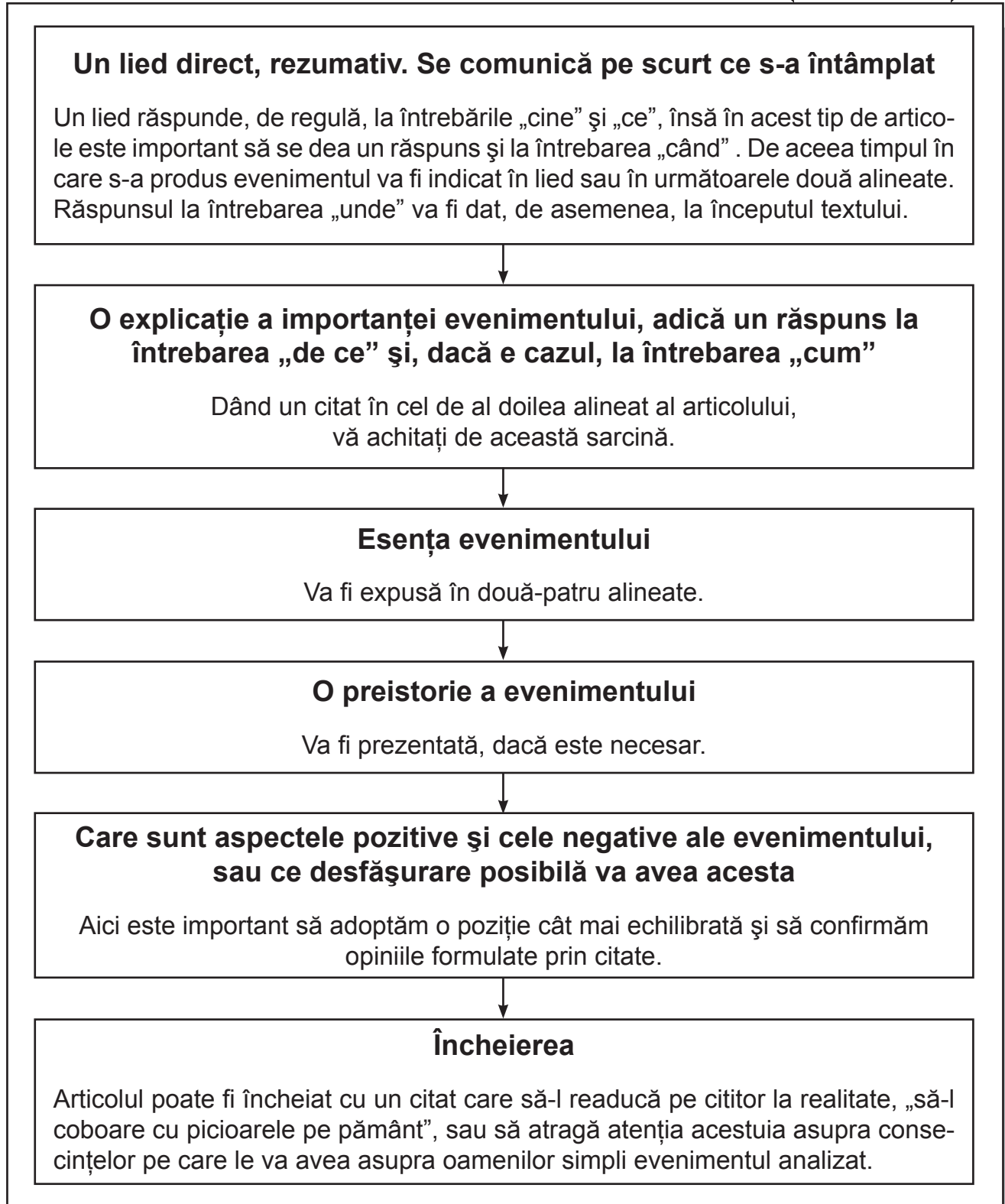
După care va descrie, în câteva alineate, preistoria acestui eveniment sau în urmă căror fenomene sau cauze acesta a devenit posibil. Dacă ne referim la exemplul deja cercetat, cel cu reforma sistemului educațional, atunci un articol analitic despre acest subiect ar putea avea următoarea formă:

1. Lied: „Ministerul educației a anunțat ieri opinia publică că reforma sistemului educațional este în curs de pregătire”.
2. Citat: „Reforma prevede o serie de schimbări importante, datorită cărora copiii noștri vor căpăta studii competitive la nivel mondial”, a declarat ministrul, prezentând proiectul de reformă».
3. Esența reformei. În două-trei fraze, se va arăta cum se va prezenta sistemul educațional după ce va fi reformat.
4. De ce a fost adoptat tocmai acest proiect de reformă? De ce asistență a beneficiat ministrul la elaborarea lui – ar putea fi Banca Mondială, ONU sau Ministerul învățământului din Federația Rusă...
5. Ce cred învățătorii și profesorii despre această reformă? Aici ar fi bine să fie date mai multe opinii „pro” și „contra”.
6. Ce șanse are proiectul pentru a fi adoptat în Legislativ? Deputații progubernamentali se pronunță pentru reformă, în timp ce opoziția consideră că sistemul sovietic de învățământ a fost unul dintre cele mai bune din lume și că nu e cazul să fie inventată bicicleta – cei din guvern mai bine ar majora salariile învățătorilor și ar aloca mai multe fonduri pentru reparația școlilor.
7. Încheiere. Un articol de acest tip este bine să se încheie cu opinii ale părinților, pe care nu-i interesează, evident, politicile educaționale, ci rezultatele concrete: „Nu mai vreau să plătesc medietăți care să corijeze greșelile și să lichideze lacunele admise de școală!”.

Dacă vom urma această schemă, vom scrie un articol care va prezenta esența reformei și, totodată, va arăta cât de diferite sunt opiniile „părților interesate” în această problemă. Desigur, subiectul ar putea fi abordat și dintr-un alt punct de vedere: de exemplu, cât de greu a fost elaborat acest proiect de reformă. Pot exista și alte puncte de vedere. De pildă: această reformă nu prevede apărarea drepturilor minorităților naționale.

Ceea ce contează în exemplul analizat este schema după care este structurat articolul. Grafic, această structură ar arăta în felul următor.

Structura-model a unui articol analitic (variantă)

În mare, articolul este construit în conformitate cu principiul piramidei: informația cea mai importantă este dată la început, pe măsură ce ne apropiem de final aceasta fiind

tot mai puțin semnificativă. Poate fi utilizat și principiul zigzagului, adică se va respecta o desfășurare sinuoasă de la fapte spre culori și nuanțe, și viceversa. Menționăm, totodată, că pentru textele de acest gen faptele contează mult mai mult decât culorile. De regulă, un asemenea articol va începe prin expunerea faptului, a evenimentului sau a fenomenului, iar culorile vor fi folosite mai târziu, pentru ilustrarea acestora. Cu cât ne apropiem de sfârșitul articolului, cu atât faptele sunt mai mărunte și opiniile mai puțin semnificative.

În unele cazuri este necesar ca textul să fie împărțit în mai multe fragmente care au o anumită integritate din punct de vedere logic și care vor fi subintitulate. Textul va deveni astfel mai lizibil, iar autorul își va putea organiza mai bine ideile, conferind articolului o structură cât mai motivată logic. De regulă, redacțiile sunt cele care decid dacă vor fi sau nu utilizate subtitlurile în articolele de analiză.

Câteva ediții analitice

Ziaristii care își desfășoară activitatea în statele din spațiul ex-sovietic au posibilități extrem de limitate de a publica articole analitice în presa din Vest. Necunoașterea limbilor străine, în special a limbii engleze, reprezintă principalul obstacol ce oprește pătrunderea lor în mass media occidentale. Și chiar dacă se întâmplă ca un ziarist să cunoască engleza excelent, ziarele și revistele preferă să publice articole ale unor ziaristi americani sau britanici, fie și de duzină, în ideea că aceștia sunt observatori nepărtinitori (poziția acestora ne amintește *procedeu* *Simplicissimus*, despre care am vorbit în capitolul „Reportajul”), pe când un ziarist local are o viziune preconcepută asupra lucrurilor.

Există totuși câteva ediții internaționale, în special pe Internet, în care ziaristii din țările foste URSS își pot publica articolele analitice, cu condiția să fie bine scrise. Din păcate, aceste ediții sunt extrem de puține – doar trei.

Este vorba de **Institutul pentru reflectarea războiului și a păcii, Institute for War and Peace Reporting (IWPR)**. IWPR își are sediul la Londra și organizează training-uri pentru ziaristii din țările din Asia Centrală și din Caucaz, precum și în Balcani, Afganistan, Irak și în unele țări din Africa. IWPR publică săptămânal articole analitice mari despre evoluțiile politice din aceste state și are un sistem minuțios elaborat privind rigorile aplicate față de aceste texte.

Adresa ediției în Internet este www.iwpr.net

O altă resursă Internet este **Transitions Online (TOL)**. Această pagină web este succesoarea revistei *Transitions*, care a apărut între anii 1994 și 1999. Ea reflectă realități din 28 de țări din Europa Centrală și de Est și din fosta URSS. TOL publică nu numai articole analitice, ci și comentarii, reportaje, precum și recenzii la cele mai interesante ediții ce apar în aceste țări. TOL mai organizează training-uri, informația despre acestea putând fi accesată pe pagina web. Tot acolo, la compartimentul About TOL, sunt publicate cerințele față de articolele publicate în această ediție. Sediul redacției se află la Praga.

Adresa în Internet: www.tol.cz

O altă ediție pe Internet – **Eurasianet** – își are sediul la New York. Pe această pagină web sunt publicate materiale din țările Asiei Centrale, din Caucaz, Rusia, Turcia și din statele din Orientul Apropiat și Asia de Sud-Vest. Institutul Lumea Deschisă (Fundația „Soros”) finanțează primele două ediții, iar Eurasianet este sprijinită doar parțial de această instituție. În afară de articole analitice, Eurasianet publică știri, reportaje, comentarii, recenzii și interviuri.

Adresa în Internet: www.eurasianet.org

În toate aceste trei ediții articolele sunt publicate în engleză, fiind dată și traducerea lor în limba rusă.

Așadar, constatăm cu regret că șansele ziariștilor din spațiul postsovietic de a publica articole analitice de valoare se limitează, practic, la aceste ediții. Există, ce-i drept, și alte câteva pagini web, însă acestea publică, de regulă, doar articolele propriilor analiști, textele venite din afară fiind acceptate doar cu titlu de excepție. Este vorba, în primul rând, de paginile web ale posturilor de radio **Свобода/Europa Liberă** (www.rferl.org) și **BBC** (www.bbcrossian.com). Ediția **Eurasia Daily Monitor** (www.jamestown.org/edm/) editată de Fundația Jamestown, cu sediul la Washington oferă, de asemenea, spațiu analiștilor postsovietici, cu condiția ca textele lor să corespundă rigorilor occidentale.

În afară de Eurasia Daily Monitor, celelalte ediții publică texte în limba rusă. Posturile de radio **Свобода/Europa Liberă** și **BBC** difuzează și în română, precum și în majoritatea limbilor din Asia Centrală și din Caucaz.

Articole pentru analiză

Exemplul ce urmează demonstrează pregnant care este diferența dintre jurnalismul analitic occidental și cel postsovietic. Articolul despre introducerea la Universitatea din Belarus a unei noi discipline – „Bazele ideologice ale statului belarus” – a fost scris la Minsk în vara anului 2003 și a fost publicat în IWPR, unde eram angajat în acel moment. Iată cum arăta o primă variantă a aceluia articol.

După ce a strangulat presa independentă și după ce a consolidat întreprinderile din țară, încadrând în schemele de personal „ideologi titulari”, autoritățile belaruse au început etapa cea mai responsabilă de constituire a „verticalei ideologice” – „spălarea creierelor” tinerilor, care până acum erau considerați un electorat pierdut pentru Aleksandr Lukașenko. Toți studenții din Belarus vor studia, de la 1 septembrie, noua disciplină „Bazele ideologice ale statului belarus”.

Cursul special de ideologie a statului belarus a fost elaborat în doar patru luni de către membrii catedrei de ideologie, special creată în acest scop, din cadrul Academiei de administrație de pe lângă Președinția Republicii Belarus. Cursul este predat în toate instituțiile de învățământ superior, de stat și private, obligativitatea acestuia fiind motivată de Evgheni Matusevici, prorector pentru ideologie la Academia de administrație, în felul următor: „Tinerii trebuie înarmați cu un sistem de valori și de idei”.

Programa-tip de predare a cursului, care are aprobarea Președinției, prevede 24 de ore de prelegeri și 16 ore de seminare. La sfârșitul semestrului studenții urmează să susțină un examen la noua disciplină, deși primul manual de bazele ideologice ale statului va apărea abia în luna decembrie.

Noul obiect de studiu, similar celui predat în școlile din Coreea de Nord, nu este nici pe departe, potrivit autorilor înșiși, unul perfect. Cursul se constituie deocamdată dintr-o serie de articole aparținând unor autori diferiți, care nici măcar nu s-au pus de acord cum ar trebui să fie ideologia statală a Belarusului. Au convenit doar asupra unui singur punct: stilul de viață occidental este inacceptabil pentru spiritualitatea slavă a belarușilor.

„Este doar un început, o introducere în problemă, a recunoscut profesorul Serghei Reșetnikov, unul dintre autorii cursului. Studiarea ideologiei statale este însă obiectiv determinată. Problema introducerii acestui curs în programele școlilor superioare nu se mai pune în discuție. Obiectul este obligatoriu pentru studiu”.

La Ministerul învățământului a fost prezentată pentru confirmare o listă cu candidaturile a 70 de profesori, recrutați din rândurile politologilor și istoricilor, care vor urma în luna septembrie, la Academia de administrație, cursuri accelerate de metodică a predării ideologiei în universități.

Factori din minister explică această grabă prin situația neliniștită din instituțiile de învățământ din țară, drept exemplu fiind citat cazul Liceului umanist „Jakub Kolas” care, potrivit unui funcționar de la Direcția învățământ universitar, „până a fi închis, furniza instituțiilor de învățământ superior opoziționistii cei mai înrăiți”.

Potrivit punctului de vedere al președintelui belarus, exprimat la 13 august la consfătuirea pentru organizarea muncii ideologice a organelor puterii de stat, conceptele fundamentale ale ideologiei statului belarus au fost elaborate încă în martie curent, în cadrul unui seminar al cadrelor de conducere. „Aceste concepte, probabil, nu sunt încă atât de legate logic și de bine formulate precum am dori-o noi, însă sunt suficient de concrete pentru a fi aplicate”, a subliniat Aleksandr Lukașenko.

O profesoară de la o universitate privată, viitor ideolog, a recunoscut că nu-și imaginează cum va apărea în fața studenților pentru a preda ideologia statală. „Poate că după ce voi urma cursurile accelerate lucrurile se vor mai limpezi și voi fi mai sigură pe mine, însă curricula pe care am primit-o la universitate conține doar teze vagi, propunându-ni-se să folosim drept literatură metodică discursurile președintelui. Cred că studenții se vor revolta împotriva acestui curs”, a spus ea.

Nikolai, un student la anul V, de la Universitatea de Stat din Belarus, nu a citit programa. „Bănuiesc că e o simbioză bizară între comunismul științific, pe care tatăl meu l-a studiat în vremurile sovietice, și ortodoxie. L-am auzit vorbind la televizor pe unul dintre fondatorii noii ideologii, pe filozoful Viktor Boșșa. Acesta a declarat că stilul de viață occidental este incompatibil cu spiritualitatea slavă a belarușilor. Pe când, pentru mine, perspectiva de a mă transforma într-un zombi ideologic este incompatibilă cu ceea ce aștept eu de la universitate, unde îmi plătesc studiile”, spune Nikolai.

Tatiana Samoilenko, o studentă din Mensk, se solidarizează cu Nikolai: „Dacă ideea principală a noului curs rezidă în faptul că președintele este garantul ideologiei de stat, atunci și fără a merge la aceste ore îmi este clar că e vorba de o ideologie a totalitarismului”.

Reprezentanții opoziției din Belarus nu neagă faptul că țării îi lipsește o ideologie proprie. Cu toate acestea, liderul Partidului comunistilor din Belarus, Serghei Kaleakin, consideră că încercarea de a o crea în mod artificial o ideologie și de a o impune pe căi administrative tinerei generații este una dezastruoasă. „Și comunistii și-au promovat ideologia prin metode administrative. A fost greșeala lor capitală. În afară de aceasta, a impune societății o ideologie împărtășită doar de un grup de persoane vine în contradicție cu Constituția țării. Ideologia statului belarus trebuie să fie îmbunătățirea calității vieții cetățenilor. Studenții nu vor fi nevoiți atunci să tocească la concepte ideologice: ei își vor forma conștiința națională în mod firesc”, zice el.

Guvernul belarus a ales însă o altă cale: crearea unui imens aparat propagandistic. La întreprinderi, ideologi plătiți vor lămuri muncitorilor principalele teze ale politicii de stat privind problemele de actualitate din viața economică, socială și spirituală a societății, în școlile superioare acest lucru îl vor face profesorii care vor preda noua disciplină, iar în sate se vor deplasa grupuri propagandistice ale reanimării societății „Znanie”, din care vor face parte preoți, veterani de război și ai muncii.

Multe ziare postsovietice (inclusiv publicații care nu-l simpatizează deloc pe Aleksandr Lukașenko) ar publica cu plăcere acest articol, deoarece e bine scris. Situația este relatată în întreaga ei complexitate, sunt date mai multe puncte de vedere ale părților interesate. Totodată, autorul este conștient că introducerea unui curs de ideologie este o absurditate și ironizează pe seama acestei idei.

Cu toate acestea, articolul va fi respins de presa de limbă engleză. Să încercăm să înțelegem de ce.

Unul dintre prietenii mei, un redactor excepțional, când citea un articol își nota pe o foiță întrebările: „cine”, „ce”, „unde”, „când”, „de ce”, „cum”. Apoi, la redactare, tăia întrebările, una după alta. Dacă textul nu conținea un răspuns la vreuna din ele, îi cerea autorului să găsească răspunsul și să completeze articolul.

Să procedăm în același mod.

- *Cine* – toți studenții din Belarus.
- *Ce* – vor studia disciplina „ideologia statului”.
- *Unde* – în toate instituțiile de învățământ superior din țară.
- *Când* – începând cu 1 septembrie.
- *De ce* – deoarece acesta este comandamentul șefului statului, Aleksandr Lukașenko, dat sistemului de învățământ.
- *Cum* – curricula a fost elaborată în grabă, de fapt, nici nu există, însă sunt pregătite deja cadre care vor preda acest curs. Studenții vor trebui să audieze 24 de ore de prelegeri și să facă 16 ore de seminare, la sfârșitul semestrului urmând să susțină un examen.

S-a părea că principalele rigori ale unui text jurnalistic au fost respectate. Ceea ce nu este totuși destul. Pentru a înțelege de ce, să analizăm mai întâi structura acestui articol.

Liedul și primul alineat

Prima propoziție e cam lungă și e formulată în termeni excesiv patetici. Să ne-o reamintim: „După ce a strangulat presa independentă și după ce a consolidat întreprinderile din țară, încadrând în schemele de personal „ideologi titulari”, autoritățile belaruse au început etapa cea mai responsabilă de constituire a „verticalei ideologice” – „spălarea creierelor” tinerilor, care până acum erau considerați un electorat pierdut pentru Aleksandr Lukașenko”. Are 48 de cuvinte, pe când un lied trebuie să aibă cel mult 20-25. Menționăm că fraza nu conține o informație nouă, ceea ce e foarte important. Liedul ca și cum l-ar introduce pe cititor în contextul evenimentelor, pregătindu-l totodată emoțional. Cuvintele și îmbinările „a strangulat”, „spălarea creierelor”, „un electorat pierdut” nu au atât o încărcătură informativă, cât una afectivă.

Pe când cea de-a doua propoziție conține deja informația necesară. În ea se spune: „Toți studenții din Belarus vor studia, de la 1 septembrie, noua disciplină *Bazele ideologice ale statului belarus*. Un redactor poate tăia fără probleme prima frază, lăsând textul să înceapă cu fraza a doua, deoarece faptul este mai important decât orice comentariu. Un articol va începe cu prezentarea faptului, după care vor urma, la momentul potrivit, comentariile necesare. Dar nici asta nu e totul.

Remarcăm, așadar, carențele acestui lied și purcedem la analiza textului.

Textul propriu-zis

Textul începe prin a explica ce reprezintă cursul de ideologie care se predă în universități. Să vedem ce se afirmă în această secvență a articolului:

- elaborarea cursului a durat patru luni;
- pentru elaborarea cursului a fost creată o catedră specială;
- curricula noii discipline prevede 24 de ore de prelegeri și 16 ore de seminare;
- la sfârșitul semestrului studenții vor susține un examen;
- manualul va apărea în decembrie;
- nici nu e de fapt un manual, ci o culegere de articole semnate de autori diferiți;

- conceptele de bază ale ideologiei statale au fost formulate în luna martie de către președintele Aleksandr Lukașenko și au fost aprobate în august.

S-ar părea că această secvență conține multă informație. Cu toate acestea, nu este elucidată problema centrală: ce anume li se va preda studenților în cadrul acestui curs? Ce înseamnă „Curs universitar de ideologie a statului”? În ce constă esența acestuia?

Articolul nu dă un răspuns la această întrebare. Prin urmare, autorul va trebui să afle de la cei care au elaborat curricula și manualul în ce constă ideologia statului belarus condus de președintele Lukașenko. Sau, poate, ziaristul va trebui să citească discursurile acestuia și să înțeleagă conceptele care stau la baza cursului.

În continuare, articolul prezintă opiniile unor oameni diferiți privind introducerea acestei discipline. Doi studenți, ale căror nume de familie nu sunt date, resping noul obiect de studiu, deși nu cunosc conținutul acestuia. Împotriva predării cursului se pronunță, de asemenea, o profesoară anonimă care urmează să predea ideologia statală și un conducător al Partidului comunist din Belarus. Articolul conține doar o singură opinie favorabilă introducerii noii discipline, aparținând prorectorului pentru ideologie de la Academia de administrație. Constatăm un dezechilibru evident. Redactorul are, aici, două soluții: sau elimină punctele de vedere exprimate de studenți, lăsând în articol doar opinia liderului comunist, sau îi cere autorului articolului să afle părerile altor studenți care agreează ideea introducerii în universități a orelor de ideologie statală.

Acesta este cel de al doilea lucru pe care trebuie să-l facă autorul: să găsească adepți ai noii discipline și să fixeze argumentele acestora.

Încheierea

În mare, finalul articolului este destul de bun: se bazează pe fapte, nu este supt din deget. Cu toate acestea, ar fi fost bine ca textul să se încheie cu un citat din spusele lui Lukașenko sau al unuia dintre cei care conduc campania ideologică din cadrul Președinției. Articolul va deveni astfel mult mai convingător. Aceasta ar fi o altă observație făcută autorului.

Există însă și alte observații. Ar fi fost bine dacă autorul relata cum a apărut ideea de a introduce în școala superioară un curs de ideologie, dacă au mai fost asemenea încercări, adică să dea un *background*, o preistorie a evenimentului. Un cititor care nu cunoaște toate dedesubturile vieții politice din Belarus ar fi avut astfel posibilitatea să sesizeze exact importanța subiectului abordat în acest articol și semnificația pe care o are propaganda ideologică în această țară. Cazul este unul simptomatic, deoarece în toate statele din spațiul ex-sovietic sunt inițiate periodic dezbateri privind necesitatea formulării unei ideologii statale sau a unei idei naționale, care ar coaliza „toate forțele sănătoase ale națiunii”. De regulă, acest lucru înseamnă că forțe sănătoase pot fi considerate doar cele progovernamentale.

În afară de aceasta, una din persoanele citate („o profesoară de la o universitate privată, viitor ideolog”) a preferat să rămână anonimă. De aceea autorului i se va cere să clarifice de ce acest cadru didactic a refuzat să i se dea numele în presă. Căci citarea unor surse anonime trebuie să aibă întotdeauna o justificare plauzibilă.

Ziaristul a făcut tot ce i-a cerut redactorul. Din păcate, cei care au elaborat cursul de ideologie, după câte se pare, erau în concediu: telefoanele acestora erau mereu închise. „Manualul” de ideologie (adică culegerea de articole) nu putea fi consultat, deoarece se afla sub cheie în biroul rectorului Academiei de administrație. A citit și discursurile lui

Lukașenko. Și abia după ce s-au făcut toate completările cerute, articolul a fost redactat, tradus în engleză și a apărut pe pagina web la 15 august 2003.

Un curs de ideologie în impas

Noua încercare a președintelui Lukașenko de a cuceri inimile și mințile tinerilor belaruși a pornit de la o situație absurdă

Studentii din Belarus vor fi nevoiți, începând cu luna viitoare, să studieze o nouă disciplină – „Ideologia statului”, deși nu sunt cunoscute conținuturile acesteia și cine va ține prelegerile.

Introducerea acestui curs universitar, care va fi predat de la 1 septembrie în mod obligatoriu în universitățile de stat și cele private din Belarus, a provocat reacții contradictorii atât în mediul analiștilor prooccidentali, cât și în cel al studenților.

Se știe deocamdată doar faptul că curricula prevede 20 de ore de prelegeri, 16 ore de seminare și susținerea unui examen la sfârșit de semestru. Cu toate acestea, manualul pentru acest curs va fi editat abia în decembrie și, potrivit surselor, acesta reprezintă o culegere de articole științifice scrise de autori diferiți, care nici măcar nu s-au pus de acord cum ar trebui să fie ideologia statală a Belarusului.

O profesoară de la o universitate privată, care nu a dorit să-și dea numele din teamă că ar putea fi persecutată de autorități, a spus că curricula pe care au primit-o la universitate conține doar teze vagi și că li s-a propus să folosească drept literatură metodică discursurile președintelui.

După cum se vede, acestea sunt suficiente pentru șeful statului, care a convocat la 13 august o consfătuire privind organizarea muncii ideologice a organelor puterii de stat. Lukașenko a comunicat asistenței că discursurile sale pot servi ca sursă pentru ideologi, menționând că formularea ei [a ideologiei naționale belaruse] nu este, probabil, deocamdată perfectă, dar e destul de bună pentru a putea fi aplicată”.

Profesorul Serghei Rešetnikov, care a participat la elaborarea cursului, nu sesizează nici un obstacol ce ar impieta asupra introducerii disciplinei: „...studierea ideologiei statale este obiectiv determinată. Problema introducerii acestui curs în programele școlilor superioare nu se mai pune în discuție. Obiectul este obligatoriu pentru studiu”.

Profesorii și studenții sunt însă revoltați. „Perspectiva de a mă transforma într-un zombi ideologic este incompatibilă cu ceea ce aștept eu de la universitate, unde îmi plătesc studiile”, spune Nikolai, student la anul cinci la Universitatea de stat din Belarus.

Aceeași părere este împărtășită de Tatiana, o studentă la o universitate de la Minsk: „Dacă ideea principală a noului curs rezidă în faptul că președintele este garantul ideologiei de stat, atunci și fără a merge la aceste ore îmi este clar că e vorba de o ideologie a totalitarismului”.

Recent, președintele Lukașenko l-a demis pe ministrul învățământului Piotr Brighidin, numind în această funcție pe Aleksandr Radkov, rectorul Universității de stat din Moghiliov.

Președintele și-a motivat această decizie prin necesitatea de intensificare a muncii ideologice în sistemul de învățământ. Acest sistem „nu este locul unde să cuibărească opoziția”, a declarat A. Lukașenko.

Analiștii consideră că introducerea noului curs în curricula universitară s-a făcut cu atâta grabă, fiindcă factorii din ministerul învățământului sunt îngrijorați de stările de spirit politice ce se manifestă în sălile de clasă.

Luna trecută autoritățile au închis Liceul umanist „Jakub Kolas” sub motivul că „furnizează instituțiilor de învățământ superior opoziționiștii cei mai înrăiți”.

Intenția lui Lukașenko de a impune populației o ideologie statală a condus la reanimarea fostelor organizații de copii și tineret. A fost reînființată organizația de pionieri, iar în locul comsomolului a fost creată Uniunea republicană a tineretului din Belarus.

Însă aceste acțiuni nu au dat rezultatele scontate. Ca și mai înainte, tinerii constituie majoritatea în partidele și mișcările de opoziție și votează, de regulă, împotriva lui Lukașenko și a inițiativelor sale.

Acum Lukașenko se autodefinește ca „ateu ortodox” și propune ca valorile ortodoxiei să stea la temelia ideii naționale. Este o altă reverență făcută electorilor ruși.

„Fundamentul ideologiei lui Lukașenko va fi mai curând postulatul: „Belarușii sunt aceiași ruși, însă mai buni”, consideră profesorul de politologie Mihail Plisko. Această ideologie nu va urmări dezvoltarea personalității, ci supunerea acesteia față de stat. E o teză ce coincide perfect cu canoanele ortodoxiei”.

Reprezentanții opoziției din Belarus nu neagă faptul că țării îi lipsește o ideologie proprie. Cu toate acestea, ei consideră că încercarea de a o crea în mod artificial și de a o impune pe căi administrative tinerei generații este una dezastruoasă.

„Și comuniștii și-au promovat ideologia prin metode administrative. A fost greșeala lor capitală, spune Serghei Kaleakin, liderul Partidului comunist din Belarus, aflat acum în opoziție. În afară de aceasta, a impune societății o ideologie împărtășită doar de un grup de persoane vine în contradicție cu Constituția țării. Ideologia statului belarus trebuie să fie îmbunătățirea calității vieții cetățenilor”.

Autoritățile preferă însă metodele sovietice de influență ideologică. În acest scop, a fost constituit deja un imens aparat propagandistic. La întreprinderile cu peste 300 de angajați și în colhozurile în care lucrează peste 150 de oameni au apărut deja adjuncți pentru munca ideologică.

Potrivit lui Aleksandr Lukașenko, misiunea de a influența „sufletul și conștiința” fiecărui cetățean al Belarusului revine nu numai lucrătorilor ideologici, ci și comilitonilor fideli ai șefului statului – veteraniilor de război și ai muncii, precum și clerului ortodox.

Președintele nu a precizat însă ce teze anume vor propaga acești ideologi, menționând doar că „este necesar ca să avansăm zilnic în teren, în sectoarele concrete ale frontului ideologic”.

Elena ZABRODSKAIA, Mensk
www.iwpr.net

Ei bine, vedem că articolul a devenit mult mai convingător. El conține mai multă informație, deși textul propriu-zis a devenit chiar mai mic: dacă prima variantă avea 874 de cuvinte, atunci textul definitiv are 838 de cuvinte. Tonul articolului a devenit mai puțin afectat. Forța articolului are acum ale temeiuri – mai multe argumente factice și mai puține de ordin emoțional. Datorită acestei transformări, textul a devenit mai dinamic, iar citatele mai scurte. Apoi, deși opiniile „pro” și „contra” exprimate în articol sunt acum egale, atitudinea autorului (negativă) se resimte ca mai înainte. În lied este folosită sintagma *situație absurdă*, în text se vorbește despre *graba* ministerului învățământului, despre intenția președintelui Lukașenko de a impune poporului o ideologie de stat.

Citiți și analizați aceste articole. Răspundeți la întrebări

Bumbacul nu-i frate cu kîrgîzul

În Valea Fergana, în sudul Kîrgîzstanului, a început recoltarea bumbacului. Odinioară cultura bumbacului constituia principalul articol de venituri în bugetul local; astăzi cultivă bumbac doar cei care au garanții că vor putea desface producția la prețuri avantajoase.

În ultimul deceniu producția de bumbac s-a diminuat de trei ori.

Piața bumbacului din sudul Kîrgîzstanului este ocupată, în principal, de firme ruse și uzebece.

Anul ce a trecut nu a fost unul favorabil pentru cultivatorii de bumbac. Căderea prețurilor pe piața mondială la bumbacul brut constituie cauza principală a acestei situații. Fermierii înclină însă să acuze de necazurile lor marile corporații care ar fi monopolizat piața locală a bumbacului brut, impunând prețuri mici de achiziție. Revenind la prețurile bursiere, este de subliniat că, acum doi ani, în sezonul agricol 2003-2004, tona de bumbac brut era achiziționată la bursă cu 1506 dolari, pe când anul trecut, în sezonul 2004-2005, prețul acesteia era de doar 1148 de dolari. Remarcăm aici că din 3 tone de bumbac neegrenat

se obține cam 1 tonă de fibre. În pierdere sunt țăranii. Aceștia și-au vândut producția la un preț ce nu acoperă nici măcar prețul de cost. În Kîrgîzstan prețul bumbacului brut a coborât la 8-10 somi (20-25 de cenți) per kilogram. Intermediarii înregistrează însă profituri de cel puțin 15 cenți la kilogram. Cultivatorii de bumbac explică situația prin faptul că piața bumbacului din Kîrgîzstan este monopolizată. „În ultimii ani achizițiile de bumbac sunt făcute de aceleași persoane care, convenind între ele, stabilesc prețul, pe când alți cumpărători din afară nu sunt admiși”, spune cultivatorul de bumbac Asan Abduraimov. Într-adevăr, ca și până acum, cel care dictează prețurile pe piața agricolă este intermediarul. Neavând cum să-și desfacă recolta, țăranii se văd nevoiți să apeleze la el. Altă soluție nu au.

Pe de altă parte, experți de la Agenția internațională de consulting a bumbacului (ICAC) explică această cădere spectaculoasă a prețurilor prin faptul că în ultimii ani prețul de achiziție al bumbacului a fost foarte mare și țărilor producătoare, urmărind supraprofiturile, au extins suprafețele cultivate cu bumbac. Supraproducția a condus, firește, la o diminuare a cererii. Oferta foarte mare de bumbac-fibră, cererea relativ redusă, precum și încetineala cumpărătorilor de a-l achiziționa (așteaptă, probabil, o scădere și mai mare a prețurilor) a condus la o cădere dramatică a prețurilor. În sezonul agricol 2003-2004, producția mondială de bumbac-fibră a fost de 20,6 mil. tone, iar în sezonul 2004-2005 aceasta atingea cifra de 23,5 mil. tone.

Căderea prețurilor a fost provocată în mare măsură și din cauză că din Uzbekistan în Kîrgîzstan au fost introduse prin contrabandă cantități atât de mari de bumbac-brut încât cultivatorii de bumbac kîrgîzi nici în doi ani nu ar reuși să producă atâta.

În Uzbekistanul vecin țăranii predau bumbacul la stat, ca în vremurile sovietice, ne spune un cultivator de bumbac. Drept plată, primesc grâu. Pentru a ridica 500 de kg de grâu, un țăran uzbek trebuie să îngrijească, din aprilie până în august, o bumbăcărie de un hectar. Unii sunt însă mai abili și fac bani buni comercializând o parte de recoltă în Kîrgîzstan, unde sunt plătiți cu bani gheață. Potrivit ICAC, producția de bumbac brut din Kîrgîzstan în sezonul 2004-2005 a fost de 27 mii tone. Alte cifre, pentru comparație: în Uzbekistan – 1 mil. 73 mii tone; în Kazahstan – 136 mii tone; în Tadjikistan – 177 mii tone.

Scumpirea carburanților și lubrifianților, a îngrășămintelor și chimicalelor agricole l-a făcut pe țăran să dea faliment. „Prețurile mici de anul trecut nu constituie principala cauză a falimentării țăranilor. Cred că a fost un an prost, cu condiții nefavorabile, acesta a fost principala cauză”, consideră agronomul Kudaiberdi Mamîtov. Potrivit agronomului, un hectar dă într-un an bun până la 50 de chintale de bumbac, pe când în anul trecut au fost recoltate doar câte 15 chintale la hectar. În condițiile climatice ale Kîrgîzstanului cultivarea bumbacului este riscantă, cu toate acestea, sperând să obțină profit, țăranii continuă să-l planteze. În acest an cultivatorii de bumbac preconizează să recolteze câte 35 de chintale la hectar. În plus, mai trag nădejde că vor mai crește, între timp, prețurile de achiziție.

Unii indicatori arată că prețul bumbacului se va majora treptat ca efect al revigorării cererii, deși estimările analiștilor internaționali nu sunt dintre cele mai optimiste. Experți de la ICAC opinează că este puțin probabil ca prețul bumbacului să atingă în acest an nivelul din anii 2003-2004.

Potrivit pronosticurilor ICAC, producția mondială de bumbac va înregistra o diminuare într-o perspectivă imediată, constituind 22 mil. tone. Pentru o tonă de bumbac-fibră se propune, deocamdată, 1168 de dolari, cu 12 dolari mai mult decât în anul trecut. Țăranii kîrgîzi sunt deja abordați de samsari, care le propun câte 12 somi (30 de cenți) pentru un kilogram de materie primă, recolta fiind încă pe câmp. Prețul nu-i aranjează deocamdată pe kîrgîzi, în timp ce cultivatorii de bumbac uzbeci acceptă acest preț, fiind de acord să transporte marfa la cumpărător.

Erkin JAKÎP

www.ca.oasis.info

Septembrie, 2005, nr. 14

Întrebări:

1. Apreciați calitatea liedului. Se potrivește acest lied temei abordate în articol?
2. Ce surse a folosit autorul la scrierea articolului?
3. Cât de firească, de logică este narațiunea? Argumentați punctul dvs de vedere.
4. Ce motivație are autorul când dă prețul unei tone de bumbac în dolari, iar al unui kilogram – în cenți? Ce concluzie reiese de aici?
5. Ce probleme abordate în acest articol rămân fără răspuns? ce întrebări i-ați pune dvs autorului?
6. Evaluați articolul în baza unei scale de cinci puncte.

Din „oaza prieteniei și a păcii” Rusia e sfătuită să-și vadă de treburi**Așhabadul recomandă Kremlinului să nu formuleze pretenții privind dubla cetățenie, ci să se preocupe de problemele din Cecenia**

Caravana turkmenă trece fără a acorda atenție insinuărilor „orbilor văzători” de la Moscova – mijloacele de informare în masă controlate de Niazov răspund pretențiilor ruse apelând la retorica „clasică” din perioada sovietică.

În cadrul negocierilor ruso-turkmene purtate în această săptămână, Moscova și Așhabadul nu au reușit să soluționeze toate divergențele privind problema dublei cetățenii. Cu toate acestea, joi, viceministrul rus de externe, Aleksei Fedotov, a declarat că „poziția Turkmeniei înregistrează unele progrese”. După două zile de negocieri care s-au desfășurat într-o atmosferă destul de tensionată a fost semnat un protocol în care părțile sunt de acord să procedeze în deplină conformitate cu legislația internațională, precum și cu legile Rusiei și ale Turkmenistanului.

Așhabadul a renunțat la cerința sa de a aplica în pașapoartele rusești vize de ieșire. Ce-i drept, acestea au fost înlocuite cu așa-zisele „înscrisuri repetate, valabile pe un termen de până la un an”. Totodată, partea turkmenă continuă să insiste că pe teritoriul său „drepturile cetățenilor ruși nu sunt încălcate”.

Moscova răspunde că „a luat act”. Așadar, actuala rundă de negocieri lasă în urma sa o trenă de reticențe. La toamnă, când va fi convocată următoarea ședință a comisiei mixte, diplomații vor încerca – a câta oară! – să pună punct disputei. Până atunci, în problema cetățeniei duble Moscova și Așhabadul vor comunica la nivel de experți și prin intermediul ambasadelor.

Între timp, oficialitățile turkmene reacționează cu destulă nervozitate la felul în care mass media din Rusia reflectă situația legată de problema dublei cetățenii. În ajunul începerii tratativilor, agenția de știri turkmenă de stat „Turkmenovlethabları” a difuzat un comentariu de presă intitulat sugestiv „Ei nu cunosc poporul nostru”. „Ei” – îi are în vedere pe ruși. Comentariul, care conține numeroase referiri la folclor, începe astfel: „Am putea, desigur, trece cu vederea atacurile unor ignoranți care judecă despre Turkmenistan după ureche, am putea să ne facem că nu observăm insinuările vădit speculative, amintindu-ne vorba despre caravana care trece și câinii care latră”, ca să se încheie pe o notă și mai exaltată: „Cel ce are ochi de văzut – să vadă. Iar orbii văzători să-și ia drept călăuză propria conștiință, dacă o mai au”.

Sensul acestui exercițiu retoric este de a afirma că „adevărul a fost și este unul singur”: în Turkmenistan nu a existat și nici nu există teren pe care să se manifeste tensiuni interetnice”. Dimpotrivă, „acest pământ a fost și rămâne o oază a prieteniei și a păcii, a înțelegerii reciproce și a concordiei între reprezentanții tuturor popoarelor și etniilor ce locuiesc aici”. Și, pentru a nu continua în același stil, agenția redactează fraza de grație: „Acest lucru a fost reiterat de președintele Saparmurat Turkmenbași în cadrul vizitei sale de lucru în velaiatul (județul – n. n.) Marîi, unde a înmănat distincții celor mai buni lucrători din sistemul energetic al țării”.

În continuare, agenția turkmenă dă amănunte despre felul în care a comunicat Niazov cu cetățenii săi. „Întrând în discuție cu unul dintre ei, Valeri Pavlovici Maksimov, șeful secției securitate a mun-

cii și exploatare tehnică de la Centrala electrică de stat din Marîi, președintele i-a mulțumit cu multă căldură pentru munca sa îndelungată și cu jertfire de sine, subliniind că Turkmenistanul își apreciază cetățenii în mod egal și că nu va admite nicicând nici cea mai mică lezare a drepturilor acestora pornind de la criteriile etnice”.

Faptul că liderul turkmen a elogiât un lucrător, de etnie rusă, din sistemul energetic ar trebui, probabil, să spulbere preocuparea Rusiei care, în opinia Așhabadului, nu are altceva de făcut decât să ațâțe spiritele privitor la situația populației rusofone din Turkmenia. Mai mult decât atât, site-ul „Turkmenistan.ru”, creat pentru „a lichida petele albe din spațiul informațional rus”, propune direct Moscovei ca, în loc de „dezinformarea crasă” pe care o difuzează în problema dublei cetățenii, să se preocupe de alte subiecte, în speță de „situația deloc roză din Irak”. sau de problema Ceceniei, „de exploziile ce detună deja în chiar inima Rusiei”.

Dacă Rusia nu va înceta „să o facă pe stăpânul în casă străină”, atunci – lasă să se înțeleagă site-ul turkmen – încrederea reciprocă dintre Moscova și Așhabad, „subminată grav în ultimele săptămâni”, se poate spulbera cu totul. În plus, ziariștii turkmeni „au mari îndoieli că în Turkmenistan se va păstra aceeași atitudine de respect vizavi de oamenii politici ruși sau față de jurnaliștii de la Moscova”.

Pe fundalul unor divergențe încă nerezolvate, Serviciul federal pentru migrațiune (SFM) a făcut o declarație în care se spune că, deși nu crede să se producă un exod al cetățenilor ruși din Turkmenia, este pregătit totuși pentru orice întorsătură a lucrurilor. Între altele, SFM creează centre de recepție a cetățenilor, în cazul unei plecări intempestive a acestora în Rusia. În ele pot fi adăpostiți peste 2000 de refugiați. Locțiitorul șefului SFM, Igor Iunaș, afirmă că evenimentele de ultimă oră fac ca tot mai mulți oameni să contacteze Serviciul pentru migrațiune, solicitând informații și cerând să li se explice ce consecințe vor avea asupra familiilor lor noile regulamente adoptate în Turkmenia.

Potrivit ultimului sondaj realizat de Fundația „Opinia publică” și dat publicității deja după încheierea negocierilor, cetățenii Federației Ruse manifestă față de Turkmenia și față de președintele Niazov o atitudine mult mai rece. Dacă în luna februarie curent un sfert din persoanele chestionate afirmă că au o atitudine favorabilă față de Turkmenia, în luna iulie aceștia constituiau doar 15 la sută. În același timp, popularitatea liderului turkmen în rândurile cetățenilor ruși a scăzut de la 17 la 10 la sută. Iar numărul celor care consideră relațiile ruso-turkmene ca fiind „bune” a cunoscut o diminuare considerabilă (de la 45 la 25 la sută).

Potrivit sociologilor, cetățenii Rusiei sunt nemulțumiți de persecuțiile la care sunt supuși rușii și rusofonii, cetățeni ai Turkmeniei, de interdicția de a deține cetățenie dublă, de faptul că cetățenii ruși sunt alungați din această țară, bunurile lor fiind confiscate, de strâmtorarea limbii ruse și de alte forme de discriminare. Potrivit unui alt sondaj realizat de aceeași fundație, cetățenii ruși consideră că țara noastră este obligată să apere interesele cetățenilor turkmeni deținători de dublă cetățenie. În favoarea acestei idei s-au pronunțat 75 la sută din persoanele chestionate și doar 17 la sută consideră că Moscova nu trebuie să intervină în acest conflict.

Evgheni EVDOKIMOV

www.strana.ru

11.07.2003

Întrebări:

1. Cât de reușit este liedul articolului? De ce tip e acest lied? Corespunde conținutului articolului?
2. Ce subiect este abordat în acest articol?
3. Care este motivul divergențelor dintre Rusia și Turkmenia?
4. Ce surse a folosit autorul la scrierea textului?
5. Cât de încheșat logic este acest articol?
6. Evaluați articolul în baza unei scale de 5 puncte.

Lucrare practică pe tema „Articolele analitice”

Scrieți un articol folosind aceste informații.

- Partidul „Hizb ut-Tahrir” militează pentru crearea unui califat în Asia Centrală. Activitatea formațiunii este interzisă în Uzbekistan, autoritățile persecutând cu cruzime persoanele suspectate de apartenență la acest partid.
- La 30 ianuarie 2002, tribunalul din Tașkent i-a declarat ca vinovați de tortură pe patru milițieni. Aceștia sunt maiorii Nuriddin Babaev și Șavkat Rahmanberdiiev, căpitanul Muhiddin Nabilov și locotenentul Iașin Gafurov. Toți au fost colaboratori ai secției de interne din raionul Sabir-Rahimov. Sentința – 20 de ani de detenție.
- Procurorul Damir Kurbanov a cerut ca doi din cei patru milițieni să fie condamnați pentru omor.
- Judecătorul și-a pronunțat însă sentința în baza articolului 104 – „Pricinuirea de leziuni corporale care au provocat moartea” – , un articol mai blând din Codul penal al Turkmenistanului.
- Acuzațiile au fost aduse în legătură cu incidentul ce s-a produs la 16 octombrie 2001. În această zi au fost arestați și aduși la secția de miliție din raionul Sabir-Rahimov Ravșan Haitov, de 32 de ani, și fratele acestuia, Rasul.
- Ravșan a murit, iar Rasul a supraviețuit.
- Milițienii nu-și recunosc vina.
- Cei doi frați au fost arestați fiind suspectați că ar fi membri ai partidului islamic „Hizb ut-Tahrir”.
- Membrii familiei Haitov au declarat însă că frații nu au avut nici o legătură cu „Hizb ut-Tahrir”.
- Iată depozițiile lui Rasul: „Ne-au adus în clădirea secției raionale de miliție, ne-au închis în camere diferite și de îndată au prins a mă bate, spunându-mi că au aflat că aș face parte din „Hizb ut-Tahrir”. După bătaie au început a mă tortura. M-au înșfăcat de mâini și de picioare, lovindu-mă cu trupul de podea. Apoi m-au sufocat, trăgându-mi pe cap o pungă de plastic. [...] Când l-am văzut ultima dată, fratele mei Ravșan zăcea pe podea într-o baltă de sânge, cu cătușele puse. Probabil că era de acum mort”.
- La judecată, Rasul Haitov nu-și revenise încă după vătămările corporale suferite.
- Milițienii au mărturisit la proces o cu totul altă istorie. Au declarat că, în timp ce se aflau la miliție, frații Haitov s-au încăierat între ei și au încercat să se arunce de pe fereastră în spațiul gol din casa scării, strigând „Allah Akbar!”. Acuzații au mai declarat că au fost nevoiți să aplice forța, oprindu-i pe frați să se sinucidă.
- Versiunea aceasta a fost confirmată de Hikmat Uktamov, locțiitorul șefului secției raionale de interne. El a declarat în fața completului de judecată că în acțiunile subalternilor săi nu există conținutul infracțiunii și a confirmat declarația făcută de acuzați, precum că Ravșan Haitov, încercând să fugă, s-a aruncat de la etajul trei în golul scării, și-a fracturat trei coaste și, în urma traumatismelor suferite, a murit asfixiat. În depozițiile pe care le-a făcut, justificând acțiunile milițienilor, Uktamov s-a referit și la eforturile pe care le face comunitatea internațională, după evenimentele din 11 septembrie, pentru combaterea terorismului islamic. Uktamov i-a numit pe frații Haitov teroriști islamici și „dușmani ai statului”.
- Deși cauza s-a judecat cu ușile deschise, în sala de judecată au lipsit ziariștii de la mass media de stat, care ar fi trebuit să informeze cetățenii uzbeki despre acest proces.

- Decizia instanței de judecată a fost salutăată de militanții pentru apărarea drepturilor omului. Organizația internațională Human Rights Watch a făcut o declarație în care apreciază hotărârea judecătorească că „un prim pas bun”.
- Elizabeth Andersen, director executiv al Departamentului Human Rights Watch pentru Europa și Asia Centrală a declarat: „În Uzbekistan sunt încă mulți alți colaboratori ai miliției și ai organelor de securitate care ar trebui puși sub anchetă. Ar fi cazul ca președintele Karimov să se prevealeze de această decizie, pentru a trage călăii la răspundere. El este dator să transmită organelor de drept și întregii țări mesajul că tortura și răfuielile în afara justiției sunt inadmisibile și vor fi pedepsite conform legii”.
- Corpul neînsuflețit al lui Ravšan Haitov a fost transmis rudelor la 17 octombrie. Potrivit mărturiilor membrilor familiei, corpul era plin de vânătăi, câteva coaste erau fracturate, deși, potrivit procesului-verbal întocmit de miliție, moartea survenise în urma unei insuficiențe cardiace.
- Potrivit datelor de care dispun militanții pentru drepturile omului uzbeki, în penitenciarele din Uzbekistan sunt deținute peste 7000 de persoane, condamnate pentru convingerile lor religioase și pentru aderență la asociațiile religioase. Se estimează că dintre aceștia circa 4000 de deținuți sunt adepți ai partidului „Hizb ut-Tahrir”.
- Combaterea militanților islamiști, afirmă autoritățile uzbece, este necesară pentru menținerea stabilității în țară. Arestările în masă a membrilor partidului islamic „Hizb ut-Tahrir” și detenția lor în închisori a început în anul 1999. Ca reacție de răspuns, mișcarea a tipărit și difuzat prin piețe foi volante cu critici dure la adresa politicii promovate de președintele Karimov față de religie.

Investigațiile jurnalistice

Din acest capitol veți afla:

- Ce este o investigație jurnalistică
- Ce calități sunt necesare unui ziarist de investigație
- O investigație celebră: cazul Watergate
- Cum se înfăptuiește o investigație jurnalistică
- Cum se organizează investigația
- Niște sfaturi privind colectarea de informație, legalitatea și securitatea
- Resurse Internet

Termenul „investigație jurnalistică” este aplicabil atât la metoda de lucru, cât și la genul jurnalistic propriu-zis. Ca și în cazul știrii, nu există o definiție unică, acceptată de toți, a investigației jurnalistice.

Unii consideră că un ziarist, în virtutea profesiei sale, este deja un investigator. Astfel, chiar și în cazul în care va relata despre evenimentul cel mai banal, el va cerceta mai întâi din ce cauză s-a întâmplat acesta. Cu cât mai complexă este sarcina ziaristului, cu atât mai profundă va fi și investigația sa.

Potrivit unui alt punct de vedere, investigații jurnalistice sunt articolele având ca subiecte fenomenul infracțional, corupția, abuzurile puterii, situația din structurile de ordine și de drept. Cu alte cuvinte, în acest caz, elementul definitoriu al genului îl constituie tematica articolelor.

Cercetătorul britanic David Spark consideră că jurnalismul are trei niveluri:

- **Nivelul general.** La acest nivel, reporterul relatează, pur și simplu, despre un fapt sau un eveniment, transmite cuvintele care au fost spuse acolo.
- **Nivelul specializat.** Aici ziaristul încearcă să explice sau să interpreteze evenimente sau declarații ce s-au făcut.
- **Nivelul investigatoriu.** La această treaptă, ziaristul caută să obțină probe care să confirme/infirmă cele spuse²².

Reiese din această diviziune că investigația ca și cum ar fi o culme a jurnalismului. Nu sunt sigur să e chiar așa. Cred că acum, la începutul secolului XXI, investigațiile s-au impus mai curând ca o specializare specifică în interiorul profesiei și domeniului jurnalistic.

---

22. Spark D. Investigative Reporting: A Study in Technique. – Oxford, Focal Press, 1999.

Despre investigațiile jurnalistice au fost scrise o mulțime de studii și de articole. Acestea le sunt rezervate capitole separate în manualele de jurnalism²³.

Majoritatea autorilor care au încercat să formuleze o definiție a genului sunt unanimi în ce privește trei caracteristici ale acestuia. Astfel, un articol poate fi considerat ca fiind de investigație dacă:

- este scris în baza unei cercetări înfăptuite de ziaristul însuși, nu de alte persoane;
- comunică informații pe care unii ar vrea să le ascundă de opinia publică. „Unii” poate fi o persoană, o organizație sau o instituție de stat.
- pune o problemă importantă pentru societate, aducând și argumentele care demonstrează această importanță²⁴.

Suntem de acord cu această definiție.

Investigația jurnalistică este rezultatul unei cercetări înfăptuite de ziaristul însuși, nu o repovestire a cercetării altcuiva.

O investigație jurnalistică dă în vileag lucruri care până în momentul publicării erau necunoscute, secrete. Este vorba de un „secret” pe care cineva ținea să-l ascundă cu orice preț. Acest „cineva” poate fi o persoană aparte, o organizație sau o instituție guvernamentală.

Investigația jurnalistică abordează probleme de rezonanță socială, importante pentru o mulțime de oameni sau chiar pentru întreaga societate, și nu vizează doar persoanele implicate nemijlocit în situația relatată.

Un ziarist de investigație își va însuși o serie de deprinderi și de abilități fără de care nu va putea, elementar, să-și desfășoare cercetarea.

În primul rând, este necesar să vă dezvoltăți simțul informației, adică flerul de a sesiza dacă dincolo de materialul „brut” nu există cumva ceva ascuns, priceperea de a găsi tema și de a vă documenta, de a confrunța fapte și cifre, de a analiza situații și de a vă păstra o curiozitate mereu vie.

În al doilea rând, este important să cunoașteți legislația, în special legile privind libertatea de expresie și accesul la informație. În plus, trebuie să știți cum să vă folosiți de aceste legi. Adeseori, pentru a avea acces la anumite materiale și documente, este suficient, pur și simplu, să faceți o cerere la un departament sau altul, ca să vi le pună la dispoziție. S-ar putea ca uneori să apălați și în instanță. Totuși, documentele de care aveți nevoie pot fi obținute și pe căi mai puțin radicale decât intentarea unui proces. Puteți stabili, de pildă, o relație cu funcționarul care ține evidența documentelor. Este metoda cea mai eficientă în condițiile actuale din statele postsovietice.

23. Vezi: *Шум Юлия и др. Журналистское расследование. От теории к практике.* – Fundația pentru apărarea transparenței. – M.: Galeria, 2002; *Berlin Michael.* Scurt ghid pentru organizarea unei investigații jurnalistice. – National Press Institute, 2000; *Randall David.* Ziaristul universal. – Independent Training and Consultancy, Amsterdam, in cooperation with the Independent Journalism Centre, Moscow, 1996; *Тертычный А. А.* Журналистское расследование. – M., 2000, ș.a.

24. Vezi: www.netnovinar.org

Investigația jurnalistică începe acolo unde se termină rutina cotidiană. Ea face abstracție de secretomania birocraților și de refuzul acestora de a furniza informații. Dobândirea de informații, iată scopul unei investigații jurnalistice. Orice temă, din orice segment al vieții sociale, poate constitui obiectul unei investigații jurnalistice. Din perspectiva investigării, două mari domenii sunt totuși deosebit de fructuoase. Primul cuprinde instituțiile și activitățile situate sau care se desfășoară în locuri discrete, sau ferite într-un alt mod oarecare de privirile opiniei publice. Cel de al doilea vizează persoanele și instituțiile care, la un moment dat, sunt împinse brusc în prim-plan, „în luminile rampei”: sunt cei care răsar ca din neant, generând momentan în jurul lor o mulțime de mituri. Sunt persoane și instituții care parcă nu au un trecut. Trecutul acesta se va revela însă neapărat, și e aproape sigur că veți descoperi acolo materiale pentru un articol bun.

David Randall. Ziaristul universal

În cel de al treilea rând, trebuie să știți unde se păstrează și cum pot fi obținute documente vechi, de arhivă. S-ar putea ca o parte din ele să le găsiți în Internet!

În al patrulea rând, fiți corecți și dați dovadă de acuratețe în relațiile cu persoanele ce vă furnizează informația. Căci dacă un funcționar vă ajută să obțineți un document oarecare, s-ar putea întâmpla ca și superiorul acestuia să știe de ce tocmai acest act lipsește din registre. Apoi, cu cât un șef e mai mare în rang, cu atât știe mai multe. Totuși, nu veți obține de la el nimic, dacă nu va fi interesat, la rândul său, de această scurgere de informație. Și dacă nu va fi absolut sigur că numele său nu va fi pomenit sub nici o formă, nicăieri și niciodată.

O investigație poate dura luni, uneori chiar și ani. Rezultatele ei, generalizate, vor fi publicate fie sub forma unui articol de ziar sau de revistă, fie ca un serial sau ca o carte aparte. Prin urmare, nu există reguli speciale pentru a scrie articole în genul investigației jurnalistice. Există însă reguli și recomandări privind desfășurarea investigării, lucrul cu sursele și cu documentele, despre care vom mai vorbi.

Cazul Watergate și altele

Probabil că cea mai faimoasă investigație jurnalistică din vremea noastră a fost făcută la începutul anilor șaptezeci în SUA. Doi ziarști de la „Washington post”, Carl Bernstein și Bob Woodward, care au realizat-o, au descoperit că administrația condusă de Richard Nixon este implicată în mai multe ilegalități. După o muncă colosală, cei doi au publicat o serie de articole care au avut ca efect demisia președintelui Nixon. Mai târziu, ziarștii au publicat și o carte, care a devenit best-seller.

Totul a început de la o banală misiune reportericească. Redactorul le-a dat celor doi tineri reporteri sarcina de a se ocupa de niște arestări operate la Washington, în hotelul „Watergate”. În noaptea de 17 iunie 1972, poliția arestase cinci persoane care instalau dispozitive de ascultare, „ploșnițe”, cum li se mai spune, la sediul staffului electoral al Partidului democrat. În acel an, candidatul republican George McGovern intrase în competiție electorală cu președintele în funcție Richard Nixon.

„Spărgătorii” aveau asupra lor sume mari de bani, iar în notes-urile a doi dintre ei a fost descoperit numărul de telefon al unui funcționar de la Casa Albă. În plus, unul dintre arestați făcea parte din stafful electoral al lui Nixon, iar ceva mai înainte fusese agent CIA. Era evidentă, așadar, relația acestora cu structurile puterii.

S-ar părea că, aici, istoria trebuia să ia sfârșit. Într-adevăr, s-a constatat că administrația președintelui a fost implicată în tentativa de a plasa „ploșnițe” în sediul concurenților, se mai întâmplă, iar președintele Nixon, într-o mesaj special către națiune, a recunoscut că nici nu a bănuțit că subalternii săi se dedau la ilegalități și că nimeni nu le-a cerut acestora să instaleze aparatele de ascultare. Câteva persoane din administrație au fost destituite, altele au fost deferite justiției. Nixon a fost reales pentru un al doilea termen.

În luna februarie a anului următor, Bob Woodward a intrat în relație cu un înalt funcționar din Biroul Federal de Investigații (FBI), o persoană extrem de informată. Aceasta era însă atât de conspirativă încât nimeni nici măcar nu bănuia cine ar putea fi. Trecea sub numele conspirativ de *Deep throat*, adică *Gâtlej adânc*. Numele acestui om nu-l cunoștea nici măcar Carl Bernstein.

Întâlnirile ziaristului cu *Gâtlej adânc* erau strict secrete. Woodward înfigea un steguleț roșu într-o glastră de pe fereastra locuinței sale, când solicita sursei un contact. Iar când întâlnirea era cerută de *Gâtlej adânc*, în pagina a 20-a din *New York Times*, ziar ce îi era adus lui Woodward în fiecare dimineață, apărea cadranul unui ceas – acesta era semnul – care arăta timpul întâlnirii. Cei doi discutau într-un garaj subteran. Până a ajunge acolo, ziaristul lua toate măsurile de precauție, respecta toate regulile de conspirație, pentru a nu aduce după el vreo „coadă”. Nu s-au mai întâlnit, când *Gâtlej adânc* i-a avertizat pe cei doi reporteri că își periclitizează viața. Ei bine, oricine ar fi fost acest *Gâtlej adânc*, dar, în momentul când a decis să contacteze cu ziaristii, el își puna în pericol cariera și, poate, chiar și libertatea. Evident, era nevoit să spună neadevăruri la serviciu, prietenilor, ba și celor apropiați.

În urma mai multor articole apărute în *Washington post*, a izbucnit scandalul. Senatul american a procedat la audieri, transmise de posturile de televiziune. În sfârșit, la 8 august 1974, când în Congres era pe punctul de a se declanșa procedura de impeachment, Nixon și-a anunțat demisia.

Cine era *Gâtlej adânc* rămânea însă o taină. Se ventilau cele mai diferite versiuni privitor la această sursă de informație. Unii afirmău că acesta nu a fost un singur om, că după numele conspirativ *Gâtlej adânc* s-ar ascunde un întreg grup.

Richard Nixon a încetat din viață în aprilie 1994. Scandalul Watergate a făcut praf din reputația sa. Astăzi, când vine vorba de acest remarcabil om politic, ni-l amintim în primul rând ca pe cel care semăna „ploșnițe” în sediul concurenților săi electorali. Pe când Nixon are merite incontestabile: a pus capăt războiului din Vietnam, a stabilit relații diplomatice cu China, a inițiat politica de destindere în relațiile americano-sovietice...

Au mai trecut încă 11 ani și, la sfârșitul lunii mai 2005, *Gâtlej adânc* și-a dezvăluit identitatea. După acest pseudonim se ascunsese fostul vicedirector al FBI, Mark Felt. La începutul anilor șaptezeci, Felt condusese ancheta BFI în dosarul Watergate. Pe Woodward îl cunoscuse înainte de declanșarea scandalului. Uneori, Felt îi sugera reporterului „piste” pentru a descâlci alte cazuri cu răsunet.

Mulți îl consideră pe Felt un erou. Alții, în speță funcționari de la Casa Albă care au făcut închisoare după ce au fost publicate dezvăluirile reporterilor, afirmă că Felt a procedat ca un trădător, deoarece, fiind a doua persoană în FBI, dispunea de suficiente mijloace pentru a influența situația de o altă manieră.

În fine, ce învățăminte pot fi scoase din această poveste? Să încercăm să evidențiem principalele aspecte.

- Investigația jurnalistică este o armă foarte grea, în măsură să determine chiar demiterea președintelui celui mai puternic stat din lume și să influențeze mersul istoriei.
- O investigație jurnalistică poate dura luni, uneori chiar și ani.
- O investigație se fructifică prin articole, seriale și prin cărți.
- Ziariștii de investigație își pun, uneori, viața în pericol.
- Dacă sursele solicită anonimatul, ziariștii nu vor dezvălui în nici un caz identitatea acestora. În cazul Watergate informatorul și-a dezvăluit el însuși numele. Ziariștii și-au respectat angajamentul cu sfințenie, păstrând o discreție absolută referitor la *Gâtlej adânc*.
- După publicarea unor dezvăluiri, pot urma acuzații publice de trădare a intereselor naționale, iar autorii și sursele pot fi supuși unor campanii de ostracizare.

Atât în Occident, cât și în presa postsovietică, există modele strălucite de investigații jurnalistice. Câteva dintre ele, deosebit de interesante, realizate de ziariști ruși, le puteți găsi în cartea *Investigația jurnalistică*, editată de Fundația pentru apărarea transparenței.

Printre acestea figurează și investigarea fenomenului traficării de femei din Armenia în Emiratele Arabe Unite (EAU). Reporterii au făcut o muncă enormă, stabilind cine, cum și pe ce căi sunt duse în EAU tinerele fete; cine și cum le vinde clienților; cine „ține acoperișul” și ce structură au bandele ce scot bani din comerțul cu „carne vie”.

Jurnaliștii Edik Bagdasarian, președintele Asociației ziariștilor de investigație din Armenia, și Ara Manukian au urmărit întreaga cale pe care prostituatele armene ajung în EAU. Iar prima etapă a acestui drum, după cum scriu ziariștii, se află la Moscova sau la Krasnodar, unde fetele obțin pașapoarte false în care vârsta lor e indicată ca fiind mai mare de 31 de ani – femeile celibatate sub această vârstă nu pot intra în EAU.

Articolele care au rezultat din această investigație (ele pot fi accesate și citite în engleză în Internet, vezi: <http://www.hetg.am/eng/society/trafficking.html>) sunt însoțite de imagini luate cu camera ascunsă. Fețele fetelor sunt acoperite, iar cele ale codoșilor se văd clar. Autorii articolelor mai arată cât de condescendentă este justiția armeană față de acești proxeneți, pe care îi condamnă la termene de detenție convențională sau îi pune în libertate după ce au stat la zdup doar câteva luni.

Îmi vine greu să estimez ce efecte au avut aceste dezvăluiri asupra traficului de carne vie, însă un rezultat a fost totuși înregistrat. Potrivit paginii web a Asociației ziariștilor de investigație din Armenia (www.hetg.am), după ce a apărut seria de articole despre rețeaua de proxeneți din EAU, autoritățile din această țară au blocat accesul la această pagină, motivând că „conținutul acestora este incompatibil cu valorile religioase, culturale, politice și morale ale Emiratelor Arabe Unite”.

Un alt exemplu de jurnalism de investigație sunt dezvăluirile lui Leonid Amciuk²⁵ de la ziarul *Ukrainskaia pravda*, care apare pe Internet. Ciclul de articole reunite sub genericul „Andrei Iușcenko. Fiul lui Dumnezeu?” și afișat pe site-ul ziarului (<http://www2.pravda.com.ua/ru/>) este dedicat feciorului președintelui ucrainean Viktor Iușcenko. În acest serial, autorul se întreabă de unde are tânărul Andrei Iușcenko, de doar nouăsprezece ani, atâția bani ca să-și cumpere lucruri atât de scumpe? Printre acestea, un automobil BMW de peste o sută de mii de euro, un celular de câteva mii de euro și un apartament luxos în centrul Kievului, despre care fiul președintelui zile că i l-au dat cu chirie niște prieteni.

Autorul investigației a aflat că BMW-ul a fost achiziționat din Cehia, de la salonul automobilistic din orașul Homutov. Autorul a luat legătura cu proprietarul salonului și a precizat că cel ce a cumpărat mașina era un client din Ucraina. Din păcate, investi-

25. Din câte știu, numele autorului a fost schimbat.

garea s-a oprit aici. Cu toate acestea, aceste articole au efecte sensibile, făcându-i pe reprezentanții președinției să caute tertipuri și justificări, să dea argumente dintre cele mai bizare, ca până la urmă să impună opiniei publice ideea că Andrei Lușcenko deține drepturile de autor asupra brandurilor „revoluției portocalii”, care îi aduc tânărului de nouăsprezece ani un venit ce îi permite să trăiască pe picior mare.

Organizarea investigației jurnalistice

Orice investigație începe, desigur, de la o idee. Ideea poate veni în momentul când un ziarist simte că i se ascunde ceva, că tocmai lui i se vând castraveți. De exemplu, de ce într-un parc-rezervație a apărut peste noapte un șantier. Ziaristul își va pune pe dată o mulțime de întrebări. Prima: cine construiește? Apoi, ce anume? Un bloc, o vilă, un hotel sau un centru de agrement?

Ideea îți poate veni, de asemenea, după lectura ziarelor sau revistelor, sau navigând pe Internet. Gândul de a iniția o investigație îți poate veni în momentul în care, pentru un ziarist obișnuit, istoria e ca și terminată. De pildă, într-o conferință de presă comună, dată de un reprezentant al guvernului (un ministru) dintr-o țară a CSI și un director de bancă (aparținând Rusiei) se anunță că banca cumpără întregul pachet de acțiuni ale uneia dintre cele mai mari întreprinderi din acea țară. Pentru un ziarist-știrist istoria, de regulă, aici se și încheie. Revenit în redacție de la conferința de presă, acesta va scrie știrea respectivă și va uita de ea.

Un jurnalist-analist va reflecta asupra aspectelor politice ale acestei tranzacții. În cazul optim, va intervieva oameni politici aflați la putere și din opoziție, pentru a arăta cititorului ce rezultă din această tranzacție de pe piața mobilă: o dependență înrobitoare a industriei țării de Rusia sau, dimpotrivă, o prosperitate așteptată a acelei întreprinderi, apariția unor noi locuri de muncă și livrarea de mărfuri competitive la export.

Pe când un jurnalist de investigație se va interesa de cu totul alte lucruri. La ce preț au fost cumpărate acțiunile? De ce au fost vândute tocmai acestei bănci? Cui aparține banca și ce relații are acest proprietar cu guvernul? De ce nu a fost organizată o licitație în cazul vânzării acestei întreprinderi atât de mari? În ce conturi vor fi transferați banii cu care a fost cumpărată întreprinderea? Găsirea de răspunsuri la unele dintre aceste întrebări pune în pericol viața ziaristului, deoarece ar dezvălui lucruri de natură să afecteze interese extrem de mari.

Ei bine, să zicem că v-a venit ideea unei investigații jurnalistice. Acum trebuie să chibzuiți foarte bine de ce anume aveți nevoie pentru a putea duce cercetarea până la capăt. O soluție, în acest caz, ar fi întocmirea unui plan de acțiune. Nu e un plan de articol, ci anume un plan de acțiune. Cum trebuie să fie acesta?

Înainte de toate, investigația voastră trebuie să aibă o denumire oarecare. Nu e vorba de o simplă cerință formală, ci de o necesitate, deoarece în procesul de căutare și găsire a titlului veți analiza încă o dată informațiile pe care le dețineți, veți chibzui ce anume vreți să faceți.

După ce ați găsit titlul, trebuie să identificați tema, adică problema principală a acesteia. De pildă, tăierea copacilor dintr-o rezervație naturală în timpul construcției unei clădiri. Sau „legalizarea” în Belarus și comercializarea autoturismelor furate în Germania.

Trebuie să formulați importanța problemei (acest lucru vă va ajuta în continuare) și să stabiliți metodele și modul în care veți acționa. De exemplu, să încercați să înțelegeți ce documente trebuie să obțineți, de la cine și cum.

Bugetul proiectului este și el o componentă importantă. Căci nu este exclus că va trebui să mergeți după informații în alt oraș, să cumpărați echipament sau să-i rugați pe colegi să vă ajute în muncă.

Când vă veți lămuri pe deplin cu toate acestea, puteți merge la redactor. Este foarte important să reușiți să-l convingeți că investigația pe care o propuneți este importantă pentru cititori și necesară pentru publicație. Dacă veți izbuti, v-ați asigurat deja succesul, deoarece redactorii sunt, de regulă, jurnaliști cu experiență, pricepuți, cunosc viața și au o mulțime de cunoștințe. Ei vă vor da sfaturi care se vor dovedi cu adevărat fără preț, iar în cazul apariției unui pericol pentru sănătatea sau viața jurnalistului, acestea vă vor ajuta să-l evitați.

Obținând binecuvântarea redactorului, apucați-vă de treabă.

Culegerea informației primare

În capitolul „Culegem informații”, au fost deja pomenite sursele cu care lucrează jurnalistul. Acestea sunt:

- *Observarea*
- *Citirea și examinarea documentelor*, precum și a cărților, revistelor și gazetelor
- *Conferințele de presă*. La o adică, acestea constituie un fel de interviu, dar conferințele de presă ocupă un loc foarte important în jurnalismul postsovietic.
- Mai există și *experimentul*, la care jurnaliștii recurg destul de rar, deoarece necesită mari cheltuieli de timp și energie.
- *Interviurea* (individuală și de masă, dar în ultimul caz este vorba deja de un *sondaj de opinie*, efectuat cel mai frecvent prin anchetare).

Toate aceste surse sunt folosite, de regulă, în investigația jurnalistică.

Despre tehnica interviului s-a spus deja destul de mult în capitolele respective ale acestui manual, de aceea am putea să nu ne referim la ea aici. Însă un lucru deosebit de important în abordarea unei teme închise și complexe este ca toată informația să fie primită cu un pic de scepticism rațional și echilibrat. În timpul interviului oamenii pot minți, de aceea este important să urmăriți mimica celui interviuat, expresia feței, mișcarea mâinilor... Acest „limbaj al corpului” vă poate sugera multe.

Persoana care v-a povestit destul de sincer despre subiectul care vă interesează s-ar putea dezice pe neprins de veste de declarațiile sale. Ce e de făcut în acest caz? Să vă bazați pe interviul deja luat, întemeindu-vă acțiunile pe faptul că cel interviuat a fost înregistrat la reportofon? Eu v-aș sfătui să vă întâlniți cu el și să încercați să aflați ce se află în spatele acestei decizii. Ea ar putea fi dictată fie de teama pentru propria siguranță sau pentru carieră, fie de lipsa de dorință de a-și strica relațiile cu colegii de serviciu. Toate aceste motive merită să fie respectate.

De aceea, țineți minte: unul dintre cele mai importante principii în investigația jurnalistică (acesta ar putea viza și alte genuri) este protejarea surselor. Jurnaliștii au dreptul să nu divulge numele oamenilor care au riscat mult încredințându-le o informație importantă tăinuită de societate. De fapt, ca regulă generală, sursele nu se divulgă.

Acest lucru este prevăzut în legislația multor țări, inclusiv în cea a țărilor CSI. Legile stipulează special cazurile în care jurnalistul trebuie să dezvăluie sursa, de pildă, în baza deciziei instanței de judecată sau la cererea procuraturii, dacă aceasta desfășoară o anchetă legată de informația inserată în articol.

Se cunosc însă cazuri din practica occidentală când jurnaliștii nu au divulgat sursele nici chiar la cererea instanței de judecată, preferând să meargă ei înșiși la închisoare. Aceasta este cea mai înaltă manifestare a profesionalismului, care necesită foarte mult curaj, onestitate și responsabilitate.

Să vă implicați sau nu?

Trebuie să abordați *experimentul* cu cea mai mare prudență. Unul din cele mai importante principii în munca jurnaliștilor care fac investigații este să nu schimbe desfășurarea evenimentelor. Ce înseamnă aceasta? Doar în jurnalism multe lucruri sunt legate anume de schimbarea desfășurării evenimentelor. Multe articole sunt scrise tocmai pentru a atrage atenția societății și a structurilor de stat asupra inechităților, asupra deciziilor injuste, nedrepte, pentru a-i determina pe cei învestiți cu putere să restabilească dreptatea.

Precum vedem, însuși jurnalistul nu schimbă nimic, dar el poate **determina** factorii de decizie să schimbe situația, scoțând la iveală fapte, arătând dedesubturile acțiunilor sau ale inactivității altor oameni. Implicându-se în situație, jurnalistul nu mai este doar jurnalist.

Când sudul SUA a fost lovit de uraganul Katrina, la New Orleans s-au deplasat grupuri de jurnaliști de la diferite publicații și organizații media. Jurnaliștii au fost cutremurați de faptul că mulți oameni aveau nevoie de ajutorul lor, deoarece au rămas fără atenția salvatorilor. Și pentru mulți reporteri care au lucrat acolo relatările despre consecințele uraganului devastator au devenit relatări despre cum au salvat de la moarte copii și invalizi. Și este corect acest lucru. Ei au procedat așa cum trebuiau să procedeze oamenii normali care au nimerit în această situație. Însă acesta nu e jurnalism. Acestea sunt, pur și simplu, fapte nobile prin care a fost salvată viața câtorva zeci de persoane.

Desigur, aceasta este una din cele mai serioase probleme morale cu care se confruntă jurnaliștii: cum să procedeze? Căci datorită profesiei noastre, noi, jurnaliștii, nimerim adesea în vârtoarea evenimentelor: la locul unei catastrofe, în tranșee, în sala instanței de judecată... Astfel noi vedem și simțim nedreptatea. Și adică ar trebui să păstrăm tăcerea? Nu, bineînțeles că nu. Trebuie să țipăm despre această nedreptate. Însă există diferite mijloace de „a țipa”. Și există diferite abordări ale acestei probleme morale complexe și încurcate. Despre moralitatea jurnalismului se vorbește foarte bine în cartea *A doua dintre cele mai vechi profesii* a lui Valeri Agranovski. În această carte este dată o întreagă listă de acțiuni și măsuri luate de instanțele de resort în urma implicării jurnaliștilor de la *Komsomolskaia pravda*, **fără a scrie sau a publica materiale** (sublinierea îmi aparține – M. G.). Iată doar o parte din această listă:

- „Au fost angajate 78 de persoane,
- la 13 cetățeni li s-au adus mulțumiri,
- 26 de persoane au fost restabilite în funcții,
- 7 persoane au fost restabilite la studii,
- ...
- la 6 persoane le-au fost anulate admonestările nemeritate,
- 7 persoane au fost eliberate din detenție,
- ...
- la 77 de familii li s-a acordat spațiu locativ,
- ...

au fost atacate decizii ale instanțelor judiciare și anulate hotărâri ale procuraturii în număr total de 101,

...

Au fost aplicate sancțiuni administrative la 272 de persoane...”.

Parcă aceasta este funcția jurnaliștilor – fără să fi scris vreun rând, folosind faptul de a lucra la gazetă, să facă dreptate? Această funcție ține de cu totul alte organizații, în particular, de cele de apărare a drepturilor omului, cu care redactorii și jurnaliștii deștepți și conștiincioși trebuie să coopereze intens și să facă schimb de informații.

Jurnalistul poate și trebuie să îndrepte o nedreptate cu articolele sale, cu fotografii și cadre documentare... Nu cu telefoane și cu vizite prin cabinete. Cu atât mai mult nu în schimbul publicării unui articol sau al promisiunii „de a mai ține” un material care nu convine cuiva.

Revenim însă la experiment. În cartea lui David Randall *Jurnalistul universal* este descrisă următoarea istorie:

„... jucând rolul unui cumpărător bogat, dvs formați parțial piața. Un exemplu revoltător a avut loc în 1994, când au început să fie lansate zvonuri precum că pe piața neagră din Germania se vinde plutoniu, care se folosește la producerea armamentului. Cea mai mare parte din acest plutoniu venea, chipurile, din Rusia, fapt ce nu a mai fost dovedit.

Apoi, s-a întâmplat următorul lucru. Mulți reporteri au hotărât că își vor putea face un nume investigând acest material. Unii se dădeau drept vânzători, alții drept cumpărători cu bani mulți. Dar asta e floare la ureche. Mai slut a fost faptul că unii jurnaliști-vânzători au dat peste alți jurnaliști care se prefăceau a fi cumpărători. Nici unii, nici alții nu și-au dat seama de intențiile și rolul „partenerului de afaceri” și, în consecință, articolele lor nu au fost despre „comerțul cu moartea”, precum declarau, ci despre reporteri ageri care s-au tras pe sfoară unii pe alții și pe ei înșiși”.

Vom activa în cadrul legal

În timpul investigației, este foarte important să acționați exclusiv prin metode legale. Acest postulat nu vine în contradicție în nici un caz cu posibilitatea de a desfășura experimentul.

Astfel, trebuie să înțelegeți că diverse forțe politice sau grupuri de business vor încerca să vă folosească în interesele lor. Prin intermediul dvs s-ar putea organiza „scurgeri” de informații, cineva ar putea tăinui de dvs ceva și, dimpotrivă, v-ar recomanda ceva cu insistență. Cineva ar putea să vă propună să cumpărați un document oarecare sau să vă promită că va face rost de el pentru o recompensă, altfel spus, pentru mită.

În nici un caz nu trebuie să faceți acest lucru. Pur și simplu, ați putea fi prins dând mită! Acest lucru nu numai că va pune cruce pe investigația pe care o efectuați, dar și va lăsa o pată de neșters pe reputația dvs. Încălcând legea, în primul rând, veți deveni vulnerabil pentru obiectul investigației dvs (adică pentru oamenii pe care îi suspectați de încălcarea legii) și, în al doilea rând, veți ajunge în aceeași oală cu ei, adică nu vă veți mai deosebi de delincvenți.

Jurnalistul care face o investigație va acționa în cadrul legal și va respecta normele eticii. În caz contrar, între el și cei pe care îi cercetează nu va exista nici o deosebire.

Prin urmare: fără politică, fără interese personale. Drept motiv pentru investigație vor fi doar interesele societății.

Fără documente furate. Fără dare de mită pentru a dobândi informație. Fără pătrunderi ilegale în spații private, exceptând cazurile când jurnalistul este dispus să-și asume răspunderea penală pentru asemenea acțiuni.

Michael Berlin.

Mic ghid de investigații jurnalistice

Investigația poate fi periculoasă pentru jurnalistul însuși

Jurnalistul Dmitri Holodov a lucrat la gazeta “Moskovski komsomolet”. Scria despre problemele corupției în armata rusă în prima jumătate a anilor '90. În toamna anului 1994, acesta a fost sunat și i s-a comunicat că la o cameră automată de păstrare de la una din garile din Moscova a fost lăsată pentru el o servietă cu documente care îl pot ajuta în lucru. Holodov a adus servieta la redacție, iar când a încercat să o deschidă, aceasta a explodat. Holodov și-a pierdut viața.

Acesta este, din păcate, unul din nenumăratele exemple cum jurnalistul poate deveni o țintă pentru cei care nu doresc defel ca informația să fie publicată.

În timpul investigației, în mâinile jurnalistului poate nimeri o informație, doar simpla deținere a căreia poate deveni periculoasă pentru viață. Cum ar fi, de pildă, numerele conturilor bancare dintr-o zonă off-shore. În cartea Iuliei Șum “Investigația jurnalistică” se relatează cum Irina Cernova, care lucra la “Komsomolskaia pravda”, a văzut odată o listă cu date despre conturi bancare și cum a fost nevoită apoi să se ascundă.

Într-adevăr, în timpul investigației pot fi descoperite documente a căror deținere este periculoasă pentru viață. În astfel de cazuri, este absolut necesar să aveți sprijinul redactorului. Cel mai bine este să faceți câteva copii ale acestor documente și să le ascundeți în locuri diferite. Dacă este vorba de copii electronice, e mai bine să le stocați pe servere diferite.

Nici să nu vă gândiți să faceți bani vânzând documente și informații! Este lipsit de etică, ilegal și, în genere, aceasta are doar o legătură indirectă cu jurnalismul. Iar dacă documentele sunt importante și ating interesele unor persoane sus-puse, acest lucru poate fi periculos pentru viață. În cartea Iuliei Șum, citată mai sus, se dau recomandări despre felul în care să te porți într-o situație în care jurnalistul simte un interes morbid față de persoana sa²⁶.

Pentru a-l scoate pe jurnalist din joc sau a-l pune sub un control strict, el este de obicei mituit. Dacă acest lucru nu se reușește, se recurge la șantaj, la răfuială fizică sau el este luat ca ostatic.

Iulia Șum,
Investigația jurnalistică.
De la teorie la practică

26. Юлия Шум ș. a. Журналистское расследование. От теории к практике.— М.: Галерея, 2002, p. 63-64.

În cazul unor amenințări telefonice, vă puteți cumpăra un aparat care identifică numărul și înregistra discuția pe bandă. Imprimarea discuției ar putea fi utilă pentru identificarea persoanei care v-a sunat. Trebuie să fiți atent la particularitățile pronunției, la maniera de a vorbi. Precum și la alte zgomote în receptor: claxon de mașină, de pildă, sau muzică în planul secund.

Despre telefoanele de amenințare anunțați organele de drept.

Dacă sunteți luat ostatic, mai bine nu opuneți rezistență. Concentrați-vă și memoriți oamenii, drumul, împrejurimile. Iar dacă ați recunoscut pe cineva dintre răpitori, nu dați în nici un caz aceasta pe față.

Fiți prudent și în cazul unor accidente rutiere, care ar putea fi organizate.

Un element al urmăririi ar putea fi interceptarea convorbirilor telefonice, a faxurilor sau scrisorilor electronice. În biroul dvs ar putea fi instalate microfoane. Fiți pregătit pentru aceasta, cele mai importante discuții purtați-le în stradă. Totodată, în acest caz, e mai bine să nu vă luați telefoanele mobile cu dvs.

La Peterburg există, din 1999, Agenția de investigații jurnalistice AJUR. Deși pot fi puse la îndoială metodele ei de activitate, aceasta este una din puținele asociații profesionale care activează în maniera respectivă. Pe 15 decembrie 2005, în gazeta Internet Fontanka.ru a fost publicată o știre. O cităm integral:

Astăzi, în jurul orei 10.30, la Agenția de investigații jurnalistice (str. arhitect Rossi, 1/3) a fost comis un atac asupra vicedirectorului AJUR-ului. Doi tineri neidentificați, care par să aibă în jur de 25 de ani, pretextând că doresc să se întâlnească cu conducerea AJUR-ului, au pătruns în încăperile Agenției, unde își mai au sediile redacțiile gazetelor „Vaș tainii sovetnik” și „Fontanka.ru”. Unul dintre „musafiri” a rămas la ușa de la intrare, iar cel de-al doilea a trecut pe hol, unde l-a întâmpinat vicedirectorul Evgheni Vâșenkov. Intrusul a avut un comportament extrem de agresiv. Proferând amenințări și utilizând un lexic licențios, el a declarat că vrea să-l vadă pe jurnalistul Egor Ivanov. Drept răspuns la propunerea de a părăsi încăperea, intrusul a sărit la bătaie, în urma căreia a fost spartă sticla de la o ușă. Oaspetele nepoftit era bine pregătit fizic și, probabil, practica boxul. La zgomotul sticlei sparte au ieșit alți colaboratori ai AJUR-ului și intrusul s-a repezit spre ieșire. Nu s-a reușit reținerea lui, însă intrușii au fost fixați de camerele de supraveghere video din exterior și din interior.

Agenția face o legătură între incident și materialele din ultimul număr al gazetei „Vaș tainii sovetnik”, publicate cu semnătura Egor Ivanov. În articolul „Voi încă nu ați fost capturați? Dar noi venim asupra voastră!”, se vorbește despre o serie de atacuri asupra unor întreprinderi din Peterburg, precum și se descrie tehnologia acestui proces și era prezentată o listă de firme care ar putea fi victime ale atacului.

În duminica trecută, la tipografia „Kurier”, unde se tipărea „Vaș tainii sovetnik”, cineva a telefonat de câteva ori, oferindu-se să cumpere întregul tiraj al gazetei. Fiind tratate cu refuz, persoanele neidentificate i-au amenințat pe angajații și pe șefii combinatului poligrafic. Luni, unele persoane au cumpărat cu toptanul gazeta de la diferiți vânzători de ziare. Marți, persoane neidentificate au telefonat, de asemenea, la Agenție, proferând amenințări la adresa lui Egor Ivanov.

Agenția califică aceste incidente drept împiedicarea activității mass-media și apelează la organele de drept, solicitând insistent să se ia măsurile necesare.

Aceasta este încă o dovadă a faptului cât de periculoase pot fi investigațiile jurnalistice.

Ultimele amănunte și scrierea articolului sau a ciclului de articole

Când totul este pregătit pentru publicarea articolului, documentele sunt triate, interviurile sunt descifrate, transcrise (tipărite) și prelucrate (precum și copiate și se află în locuri sigure), fiindu-vă clar tabloul general, sosește timpul pentru interviul-cheie. Este vorba de dialogul cu omul (sau cu oamenii) a cărui activitate a devenit obiectul investigației. Căci unul dintre cele mai importante principii ale jurnalismului rezidă în faptul de a asculta toate părțile implicate în conflict. Ar fi bine să găsiți pe cineva care să prezinte punctul de vedere al persoanei vizate, dacă aceasta ocupă o funcție prea înaltă în piramida puterii și nu va dori să se întâlnească cu jurnalistul. Când veți avea comentarii „de partea cealaltă”, puteți să începeți a scrie.

Rezultatul investigației jurnalistice poate fi prezentat într-un singur articol, într-un ciclu de articole sau într-o carte. Principalul e că nu se descrie doar rezultatul, ci și procesul - cum a reușit autorul să obțină acest rezultat, ce informație a servit drept temei pentru concluzii. Desigur, în funcție de strategia și tactica lucrării, poți să nu indici o parte din informație. Acest lucru îl decid în mod strict individual jurnalistul și redactorul.

Nu mă voi opri aici la felul în care trebuie scris un articol, deoarece despre aceasta s-a spus deja suficient în prezentul manual. Principalele cerințe sunt aceleași: caracterul logic al expunerii, susținerea afirmațiilor cu citate și extrase din documente, exactitatea.

Exactitatea în investigațiile jurnalistice este deosebit de importantă. În articol nu trebuie să existe în nici un caz presupuneri sau supoziții ale jurnalistului. Cea mai mică inexactitate ar putea constitui un pretext pentru a afirma că acest articol nu corespunde realității și chiar este jignitor și umilitor pentru cei a căror activitate o cercetați.

Inexactitatea poate constitui un pretext pentru intentarea unui proces împotriva jurnalistului. În acest caz, din acuzator public el ar putea ajunge acuzat. Trebuie să evitați lexicul colorat din punct de vedere emoțional, îndeosebi cuvintele care pot fi calificate drept jignitoare sau calomnioase.

După ce ați scris articolul, uitați de el pentru câteva zile. În acest răstimp, materialul folosit nu se va învechi. Peste un anumit timp, reveniți la text. Recitindu-l, veți vedea că nu este chiar finisat. Ceva nu se încadrează în linia logică a subiectului, altceva, dimpotrivă, ar trebui completat. Faceți toate modificările necesare. Arătați materialul redactorului. Discutați pe marginea lui. Și abia după aceasta puteți afirma că articolul este gata.

Este tocmai momentul când puteți anunța o conferință de presă în care veți povesti colegilor despre principalele concluzii ale muncii dvs.

Dar ce urmează?

După apariția materialului, jurnalistului încep să-i parvină adesea informații pe tema investigației. Vă pot contacta oameni despre a căror existență nici nu bănuiați și care ar putea să completeze tabloul, dar ar putea să și schimbe ceva în punctul dvs de vedere inițial. Nu uitați că trebuie să fiți sceptic și în privința acestor date.

Împotriva dvs ar putea porni o campanie în presă, la televiziune sau pe Internet. Din păcate, acest lucru ar putea constitui rezultatul investigației efectuate. Între altele, ați putea fi acuzat că mințiți sau că urmăriți interese meschine. Ca să nu se întâmple acest lucru, trebuie să aveți grijă de bunul dvs renume.

Iar apoi... apoi gândiți-vă la o nouă temă.

Internet-resurse

IWPR: Internetul în activitatea jurnalistului: surse recomandate

http://www.iwpr.net/index.pl?development/resources/training_researchlinks.html

IWPR dispune de o listă excelentă de surse necesare pentru realizarea de investigații jurnalistice în Internet.

Fundația pentru jurnalismul de investigație – oferă granturi pentru efectuarea de investigații: de la 500 până la 10.000 de dolari.

<http://www.fij.org>

Organizații web-site, numite „Jurnaliști și redactori de investigație”. Găsiți aici o mulțime de articole de investigație, training-uri, articole teoretice despre jurnalismul de investigație.

<http://www.ire.org>

Centrul de investigații jurnalistice.

<http://www.muckraker.org>

Rețeaua internațională a jurnaliștilor.

<http://www.ijnnet.org/Training>

Poynter Institute.

<http://www.poynter.org>

Informații de calitate și sfaturi pentru jurnaliști.

<http://www.netnovinar.org>

Pagina web a Centrului de investigație jurnalistică și de instruire în jurnalism. Centrul se află la Sarajevo. Există și o versiune în engleză a site-ului. Sunt inserate multe articole, există un capitol de training, există și trimiteri la web-site-uri care au legătură cu investigațiile jurnalistice.

<http://www.hetq.am/eng>

Asociația jurnaliștilor de investigație din Armenia. Pagina web are o versiune în engleză și publică, în fond, investigații care nu au legătură cu politica.

Soluții la lucrările practice

Lucrările practice cuprinse în acest manual sunt destinate activității în grup. Grupurile sunt completate cu studenți de la universități sau cu tineri ziariști angajați de redacții, care participă la training-uri sau la seminare. Toate activitățile în grup presupun o analiză a rezultatelor, analiză la care participă toți.

Conferențiarilor sau persoanele care organizează aceste training-uri pot elabora exerciții asemănătoare, având drept model lucrările practice inserate în această carte.

Evident, nu este necesar de a da soluții pentru toate lucrările practice, în unele cazuri acestea fiind pur și simplu inutile. Soluțiile sunt necesare doar în cazul unor exerciții de creație, cum ar fi cele legate de interviu sau de scrierea unui reportaj.

Capitolul „Jurnalismul: adevărul sau faptul?”

Pentru această lucrare au fost selectate materiale vizând concomitent mai multe subiecte sensibile: Cecenia, relațiile ruso-americane, combaterea terorismului și libertatea presei. La efectuarea acestei lucrări ceea ce contează este priceperea (sau dorința) auditorilor de a menține un echilibru, de a analiza situația cu detașare, de „a-ți disimula” propria atitudine față de tema abordată și față de evenimente. Pentru a înlesni acest lucru, sunt date două surse: una oficială rusă și alta oficială americană. Aceste materiale prezintă, de asemenea, exemplul a două puncte de vedere diametral opuse asupra mass media: ministerul rus de externe este convins că guvernul SUA este în măsură să interzică apariția unui material nedorit, pe când americanii, dimpotrivă, nici nu-și imaginează cum ar putea face așa ceva.

În articolele pe care auditorii cursurilor vor trebui să le scrie se va acorda atenție felului în care sunt utilizate materialele, părții care inspiră ziariștilor o mai mare încredere, „adevărului” spre care aceștia înclină. Acest subiect conține două „adevăruri” evidente: pe de o parte, „teroriștii” sau persoanele acuzate de terorism nu trebuie să aibă acces la mass media pentru a-și propaga ideile pe care le împărtășesc; pe de altă parte, libertatea cuvântului este una dintre libertățile umane supreme pe care autoritățile nu sunt în drept să o îngrădească.

După scrierea și analiza articolelor, se va iniția o discuție despre libertatea cuvântului și despre eventualitatea (necesitatea) limitării acesteia. Și cum acest subiect constituie un element teoretic cheie al jurnalismului modern, se înțelege de la sine că profesorul va fi bine pregătit pentru această discuție.

Capitolul „Colectăm informație”

Exercițiul 1

Scopul acestei lucrări este de a a-i face pe auditori să înțeleagă felul în care sunt utilizate sursele în jurnalismul postsovietic. După analiza textelor, după ce vor fi stabilite sursele de informare și va fi întocmit tabelul cerut, se va constata că numărul surselor este mic. Se va vedea, de asemenea, că la scrierea unei știri se utilizează, în medie, ceva mai mult de o singură sursă, iar la scrierea unui articol mare – puțin mai multe. Se poate întâmpla, totodată, ca textul să nu să se întemeieze pe nici o sursă, fiind în exclusivitate „scos din capul” autorului. Va urma apoi o discuție, unde participanții la training își vor expune punctul de vedere propriu privitor la sursele lipsă din textele analizate și vor propune soluții pentru a remedia situația. De regulă, lipsesc sursele care echilibrează punctul de vedere exprimat, sursele care conferă evenimentului o altă perspectivă, o altă interpretare.

Exercițiul 2

Exercițiul urmărește să dezvolte capacitatea ziariștilor de a dobândi informația din cele mai diferite surse. Întrebările vor fi alese astfel încât pentru a găsi răspunsuri la ele va fi nevoie ca auditorii să navigheze pe Internet, să observe, să întrebe (să intervieveze) oameni diferiți, să telefoneze pentru a solicita informația căutată sau, pur și simplu, să iasă în stradă. Pentru a răspunde la toate întrebările, cursanții vor face dovada că sunt curioși, că pot găsi soluții în situații dificile și că au spirit de inițiativă. Dacă localul în care se desfășoară training-ul nu este conectat la Internet, auditorii ar putea căuta o Internet-cafenea, unde ar obține informația dorită. Rostul acestui exercițiu este de a-i învăța pe ziariști să apeleze grupurile adecvate de surse, pentru a afla răspuns la o întrebare sau alta, și să știe, la modul practic, cum se face acest lucru.

Capitolul „Ce este o știre?”

Nu toate subiectele propuse în lucrarea practică pe această temă se încadrează strict în genul știrii. Locul unora dintre ele ar fi în prima pagină a unor publicații social-politice, altele sunt tocmai bune pentru presa așa-zisă „galbenă”. Există și unele care nu prezintă, ca știre, nici o valoare. Lucrarea urmărește să-i învețe pe ziariști să distingă o știre de subiectele ce nu conțin nici un element de actualitate, să poată deosebi știrile importante de cele de o importanță secundară. În afară de aceasta, exercițiul formează o idee despre felul în care se lucrează în redacțiile multor ziare din spațiul postsovietic.

Efectuând lucrarea, auditorii vor opera cu categoriile de parametri și de factori, care determină valoarea unei știri. Este important, de asemenea, ca ei să înțeleagă că actualitatea unei știri poate fi stabilită în baza acestor criterii și că aceasta este o abordare cu adevărat profesionistă.

Capitolul „Scriem o știre”

Acest capitol este unul dintre cele mai importante din acest manual. Cum acord o mare importanță celor două elemente fundamentale ale jurnalismului – regula celor două surse și scrierea liedului – lucrările practice pe această temă au ca obiectiv tocmai consolidarea cunoștințelor și deprinderilor vizând cele două elemente. Vom reveni la ele și în alte capitole, de aceea exercițiile pe care le propun sunt destul de facile și nu solicită scrierea unor texte.

Exercițiul întâi se referă la aplicarea practică a regulii celor două surse. Căci, în viața reală, se difuzează uneori informații pentru care nu e necesar să fie confirmate de o a doua sursă.

- Ziarul unui partid de opoziție informează că liderul opoziției radicale din țara dvs a fost primit cu multă cordialitate de secretarul de stat al SUA.

În acest caz, este totuși necesară o a doua sursă pentru confirmarea informației. Un partid de opoziție este interesat să-și prezinte liderul într-o lumină favorabilă. Prin urmare, știrea trebuie verificată. Ar fi ideal ca cea de a doua sursă să provină chiar de la Casa Albă, care este o sursă cu destulă autoritate, neavând nevoie de confirmare, în cazurile când e vorba de întâlniri cu oameni politici din alte state.

- Redacția unui ziar a recepționat un fax al serviciului de presă al guvernului în care se comunică faptul că executivul a majorat pensia minimă cu 70 la sută.

Este o știre ce nu necesită confirmare, deoarece provine din primă sursă. Căutarea unei a doua surse, în acest caz, este lipsită de sens.

- În culoarele parlamentului se vorbește că nepotul premierului a fost numit în funcția de director al unei mari întreprinderi de stat.

O a doua sursă este absolut necesară. În culoare se pot spune multe și de toate. Pe de altă parte, este o știre care, în mod evident, nu va fi ușor de verificat.

- Un funcționar de la ministerul culturii v-a spus că în imobilul, privatizat, al sălii de concerte noii proprietari intenționează să deschidă un restaurant.

Verificarea e necesară. Nu putem ști motivele care l-au împins pe acest funcționar să facă asemenea declarații și nici cât de sincer este el în relațiile cu presa. S-ar putea întâmpla ca acesta să-i manipuleze pe ziariști în propriile interese.

- Nepotul unui scriitor clasic v-a spus că în curând va apărea o ediție cu versurile postume ale bunelului său.

O a doua sursă nu e necesară. E o informație din primă sursă, care nu are nevoie de verificare.

- Revista „Cultura” a publicat un articol în care se afirmă că „Moscheea albastră”, construită în secolul XVII, a fost distrusă în anul 1932.

Confirmarea nu e necesară. E un fapt care trebuie să fie cunoscut din școală, de la orele de istorie.

- Astăzi, șeful statului a declarat că va candida pentru un al treilea mandat. Nu, deoarece e o știre din primă sursă.

- Potrivit purtătorului de cuvânt al unui partid de opoziție, membrii și adepții acestei formațiuni sunt destituiți din funcțiile de stat pe care le dețin.

O a doua sursă e necesară, deoarece acest purtător de cuvânt poate greși, sau poate urmări interese de partid, sau poate difuza, pur și simplu, informații îndoielnice, pe care nici măcar el nu le crede.

- Un comentator sportiv a spus în cadrul unei emisiuni tv că echipa municipală de fotbal intenționează să achiziționeze un stranieer contra sumei de 3 milioane de dolari. Confirmarea este necesară. Un comentator sportiv nu reprezintă o sursă sigură.
- Secretarul de presă de la ministerul justiției a declarat că procuratura a intentat un dosar penal fostului primar al capitalei.

Confirmarea nu e necesară. Ca și în alte cazuri, și aici este valabilă regula „primei surse”, deși această declarație poate avea și un subtext politic. Cu toate acestea, nu pare, aici, ca un minister atât de important să inducă ziaristii în eroare.

- Un ziar guvernamental informează că mai multe familii fără de adăpost au ocupat zece apartamente, cu tot cu bunurile aflate în ele.

A doua sursă este necesară, fiindcă în acest caz nu este vorba de o informație din prima sursă.

- Primăria a difuzat un comunicat de presă în care afirmă că cele 50 de autocare noi au fost achiziționate de la o companie cipriotă și că nu au fost primite cu titlu de donație, așa cum se afirma mai devreme.

Și da, și nu. Nu, fiindcă aceasta e o informație din prima sursă. Nu încapă îndoială că primăria a întocmit actele după toată regula. Cu toate acestea, însuși faptul că autocarele au fost achiziționate (la un preț impunător) de la o companie cipriotă ne sugerează ideea că tranzacția nu ar fi întru totul legală. Se știe că Ciprul este una dintre zonele off shor unde mulți reprezentanți ai elitelor politice și economice din spațiul postsovietic își înregistrează cu ușurință companiile. S-ar putea ca tocmai una dintre aceste companii să fi intermediat tranzacția sau donația. Există aici, desigur, un teren pentru investigație. Despre jurnalismul de investigație vom vorbi însă mai încolo.

Exercițiul al doilea urmărește dezvoltarea abilității de a discerne într-o știre elementul cel mai important, deoarece cu el va începe articolul.

Să examinăm liederurile ce urmează.

- La 18 august 2005, în satul landâki, raionul Limansk, regiunea Astrahan, s-a produs un conflict la care au participat peste 200 de persoane.

Nu consider că elementul cel mai important în acest articol este data când s-a întâmplat evenimentul.

- În satul landâki, raionul Limansk, regiunea Astrahan, a avut loc o încăierare între populația cecenă și cea calmucă din această localitate, transmite agenția „Interfax”.

Nu sunt sigur că referirea la sursa ce a difuzat informația este tocmai potrivită pentru fraza de început a articolului.

- În regiunea Astrahan s-a produs o mare încăierare între cecenii locali și calmuci. Ar fi un lieder potrivit, de ce nu?

- După funeraliile unui tânăr calmuc de 24 de ani, rudele și prietenii acestuia, în număr de 300, s-au dedat la tulburări în masă, bătându-i pe cecenii din satul landâki, de unde era și tânărul care a fost ucis.

Alegerea acestui lieder ar însemna că momentul cel mai important în aceste evenimente ar fi că încăierarea între calmuci și ceceni a început imediat după înmormântarea tânărului de 24 de ani. Este, desigur, un fapt semnificativ, dar să fie chiar cel mai important?

- Taus Djabrailov consideră că tulburările înregistrate în satul landâki nu au ca motivație ura interetnică.

Ne cred că opinia lui Djabrailov contează prea mult, când despre faptul ca atare cititorul nu știe încă nimic.

- Vești proste ne parvin din satul landîki. În urma unei încăierări care s-a produs la 18 august au avut de suferit câteva persoane.

Aici, ne vom reaminti regula generală, care spune că un text nu va începe cu cuvinte sau cu judecăți de valoare.

- În satul landîki s-a mai înregistrat o încăierare provocată de fricțiunile interetnice. O situație similară cu cea din exemplul precedent.
- Încăierarea din satul landîki are o continuare. De astă dată calmucii i-au bătut pe ceceni.

Acest lied denotă un anumit cinism ziaristic. Fraza a doua nu are drept de existență și va fi omisă în orice caz, în special când este vorba de reflectarea relațiilor interetnice.

- Organele de drept consideră că incidentele înregistrate în satul landîki nu sunt grave, deși au avut de suferit cinci persoane.

Și de această dată textul începe cu o apreciere, înainte de a afla ceva despre evenimentul propriu-zis.

- A fost sau nu a fost un conflict interetnic între calmucii și cecenii din satul landîki? Acest lucru urmează să-l clarifice organele de drept.

Un lied care nu spune nimic despre eveniment și derutează cititorul. Unde mai pui că datoria nemijlocită a organelor de drept este să clarifice cazuri de acest fel. De ce lucruri care țin de domeniul evidenței să fie plasate în capul unui articol?

Cel mai bun este totuși liedul pe care îl găsim în textul articolului, deoarece din el aflăm, pe scurt, despre ultimele evenimente.

Capitolul „Știrea în jurnalismul postsovietic”

Pentru acest exercițiu am selectat, intenționat, știri ale unor agenții de presă (în special de la Moscova), difuzate în aceeași zi – 12 noiembrie 2005. Pentru a găsi un titlu corect și exact, e necesar să înțelegem mai întâi despre ce este textul. Astfel vom evita repetarea acelorași cuvinte sau gânduri în titlu și în prima propoziție.

Lucrarea nr. 1

Știrea 1

Deși titlul știrii este „Compania de construcții Center Point Group organizează un concurs pentru arhitecții din Gruzia”, în realitate în text nu se spune că o companie de construcții organizează un concurs, ci că această companie este în căutarea unor noi idei și soluții urbanistice pentru orașul Tbilisi și în acest scop organizează un concurs. Acum, după ce am înțeles sensul știrii, să încercăm să-i găsim un nou titlu:

- „O companie de construcții caută noi soluții urbanistice pentru orașul Tbilisi”;
- „Tbilisi de mâine necesită noi idei arhitecturale”.

Acest titlu necesită însă revizuirea primei propoziții din știre. Dacă decidem totuși să nu schimbăm prima propoziție, atunci un titlu acceptabil ar avea cam următoarea formă: „Concursul va stabili cele mai reușite idei arhitecturale pentru orașul Tbilisi”.

Pot fi găsite, desigur, și alte titluri pentru această știre, cele mai bune dintre ele urmând să le determinați în urma unor discuții în grup.

Știrea 2

Să încercăm să aplicăm același raționament, pentru a clarifica ce subiect abordează această știre. Textul spune că refugiații din Transnistria sunt nemulțumiți că în bugetul de stat al R. Moldova pe anul 2006 sunt alocate mult mai puține mijloace pentru construcția de locuințe pentru refugiați decât, după cum afirmă aceștia, ar fi necesar. Iată și titlul știrii:

- „Refugiații sunt nemulțumiți de bugetul de stat”;
- „Refugiații cer executarea deciziei instanței de judecată”;
- „Refugiații acuză guvernul”.

Știrea 3

La început, ne vom întreba iarăși: despre ce este această știre? Că la Moscova au fost comise într-o singură zi mai multe crime cu aplicarea de arme albe. Acest răspuns ne va sugera imediat mai multe variante de titlu pentru această știre. Se va învedera, de asemenea, că și titlul care a fost folosit este destul de bun:

- „O persoană a fost ucisă și alte cincisprezece au fost rănite”;
- „Bătaie cu cuțitele la Moscova: s-a înregistrat un mort și răniți”;
- „O persoană și-a pierdut viața într-o bătaie cu cuțitele. Altele au fost rănite”.

Faptul că o persoană a fost ucisă este deosebit de grav și trebuie anunțat în titlul știrii. Iar dacă nu rezistați ispitei, puteți propune și o serie de clișee gazetărești (pe care ați face bine să le evitați totuși), precum:

- „Noapte a cuțitelor lungi” la Moscova”;
- „La Moscova sunt iarăși ucise persoane originare din Caucaz”;
- „Moarte (sau „omor”) în restaurant”.

Lucrarea nr. 2

Este o lucrare pentru a vă însuși cât mai bine regula celor două surse. Textele în baza cărora trebuie să scrieți propria știre conțin mai multe inexactități admise cu bună știință. Sarcina auditorilor este să scrie o știre în care orice informație să fie confirmată de două surse. Dificultatea exercițiului constă în faptul că ziariștii din țările postsovietice au încredere în unele surse, pe când în altele - nu. Astfel, ziariștii ce lucrează la publicații progubernamentale au încredere în sursele oficiale și sunt rezervați când e vorba de surse străine (în special occidentale) sau independente. Pe când ziariștii de la edițiile de opoziție nu au încredere în mijloacele de informare în masă de stat sau progubernamentale.

Astfel, se confirmă din două surse că:

- Tanaev a fost reținut la punctul de frontieră „Ak jol”, de la hotarul de stat kîrgîzo-kazah (și nu kîrgîzo-chinez).
- Faptul reținerii s-a întâmplat la 6 septembrie.
- Tanaev a fost arestat.
- Avocatul său a informat autoritățile ruse.

- Tanaev a fost prim-ministru în timpul președinției lui Akaev, apoi s-a refugiat în Rusia, după care s-a întors de bunăvoie în Kîrgîzstan.

Nu se confirmă că:

- Tanaev ar fi încercat să evite un proces de judecată, deși două surse – agenția de presă France Presse și liderul comunist Adjibekov – afirmă acest lucru. Adjibekov nu poate fi considerat ca fiind o sursă, întrucât el exprimă o opinie și nu afirmă un fapt.
- Tanaev ar fi călătorit la Alma-atî cu chestiuni personale.
- Tanaev ar fi cetățean al Rusiei.
- Tanaev se află în arestul MAI. Nu se confirmă, de asemenea, că s-ar afla sechestrat la Serviciul național de securitate.
- Tanaev ar fi operat transferuri bănești în străinătate.

Capitolul „Tehnicile scrisului”

Lucrarea nr. 1

Ordinea corectă a alineatelor este următoarea:

7	3	14
2	15	8
6	16	11
10	13	5
1	9	
4	12	

Alineatul 7 va fi primul, deoarece în el se relatează despre ultima întâmplare din lanțul de evenimente și care concentrează și organizează în jurul său întreaga știre.

Va urma alineatul 2, în care se spune ce s-a întâmplat cu femeile ce se îndreptau spre tribună. Femeile din cabina KamAZ-ului nu se îndreptau nicăieri, prin urmare, nu puteau fi oprite de gărzile de corp. De aceea alineatul 2 va urma după alineatul 7.

După ce a relatat despre explozia din 14 mai, autorul povestește despre o altă explozie, „și mai devastatoare”, care „a marcat începutul acestei săptămâni”. Astfel, firul narațiunii ne aduce, logic, la alineatul următor – numărul 6.

Cuvintele-cheie, după care ne dăm seama ce alineat urmează, sunt „groapa imensă din centrul satului”. Așadar, e vorba de alineatul 10.

Prezentând evenimentul în linii mari, autorul începe a ne oferi și detaliile. Cuvântul „luni” aduce o precizare la determinarea temporală anterioară, „începutul acestei săptămâni”, din alineatul 6. Prin urmare, va urma alineatul 1. Alineatele 1 și 10 sunt însă întru totul interșanjabile, logica narațiunii rămânând neschimbată în cazul schimbării locurilor acestora.

Vin apoi reacțiile autorităților – alineatul 4. După ce este prezentat acest moment, se va trece la prezentarea datelor și a cifrelor. Alineatul 3 ne informează câte automobile sunt aruncate în aer pe parcursul unei săptămâni și cum se dezamorsează fugasele.

Citatul din alineatul 15 explică informația din alineatul anterior: este descris modul în care sunt instalate fugasele. Va urma, în mod firesc, alineatul 16, în care sunt date metodele la care se recurge pentru a confecționa o fugasă artizanală. Tema este continuată de alineatul 13.

Alineatul 9 aprofundează și mai mult această linie de subiect. Este prezentată o persoană concretă care instalează fugasele. Apoi, în alineatul 12, personajul din alineatul anterior mărturisește despre experiența sa de „artificier”. Linia aceasta de subiect este definitivată de alineatul 14, în care eroul vorbește despre cum sunt plătiți cei care instalează fugasele.

Narațiunea fixează apoi, în mod firesc, luările de atitudine ale comandamentului trupelor federale din Cecenia față de „războiul minelor”. În alineatul 8 se spune cine anume finanțează atentatele cu bombe, iar alineatul 11 este o simplă continuare a alineatului 8.

A venit și momentul de a termina articolul. Sintagma „războiul minelor”, care apare în alineatul 8, se repetă în alineatul 5. Ultima propoziție încheie logic acest articol, arătând totodată că „războiul minelor” nu s-a încheiat nici pe departe.

Lucrarea nr. 2

Să vorbim despre redactarea acestui articol.

Informația din acest text este amplasată astfel încât este greu să urmărești firul narațiunii, iar lectura lui este dificilă. Cu toate acestea, articolul conține multă informație și, dacă reușim să structurăm subiectul, el poate deveni – fără a găsi informații suplimentare – interesant și lizibil.

Deși textul nu e prea mare (ceva mai mult de 400 de cuvinte), el se citește cu dificultate, deoarece legăturile logice între alineate lipsesc adeseori.

Să analizăm și să încercăm să-l redactăm. Vom observa, în primul rând, că nu e bine ca articolul să înceapă cu un complement circumstanțial de timp: „ieri”. Acest cuvânt trebuie dat mai departe, dar va rămâne totuși în interiorul primei propoziții. Cel de al doilea alineat va fi reamplasat mai la vale, după alineatul care începe cu: „Pe la ora două după-amiază de pe suprafața apei fuseseră strânse...”. În acest loc, el va pune mai bine în evidență contradicția între declarația făcută de factorii de la Direcția de canalizare „Mosvodostok” și realitate. După el va urma propoziția „Specialiștii de la „Mosvodostok” consideră că aceste irizări au drept cauză...”.

Cel de al treilea alineat (care acum a devenit al doilea) va conține elemente spațiale, deoarece în primul alineat autorii au menționat că râul Moscova a fost poluat în două locuri. Fără circumstanțialele de loc nu este clar despre ce caz de poluare este vorba.

Alineatului „Pe la ora două după-amiază de pe suprafața apei fuseseră strânse...” îi lipsește o legătură logică cu alineatul anterior. Locuțiunea conjuncțională „cu toate acestea” ar veni aici tocmai bine. Însă și propoziția următoare începe cu aceeași locuțiune, care trebuie înlocuită cu alta, sinonimă.

Este necesară, de asemenea, o legătură logică dintre această secvență și spusele unor „pescari din partea locului” privind curățenia apelor râului Moscova. Locuțiunea „în același timp” ar elimina această lipsă.

Și, în fine, fraza de la sfârșitul articolului ar fi mult mai convingătoare dacă s-ar spune direct că procuratura consideră că parcul de autobuze este culpabil de poluarea râului.

După aceste schimbări, articolul ia forma pe care o vedeți mai jos. Dar chiar și după aceste intervenții s-ar mai putea interveni pe ici-pe colo, întrucât „texte perfect redactate nu există” și, vorba ceea, întotdeauna este loc pentru mai bine.

Moscova e poluată cu benzină

În ultimele două luni în râul Moscova a fost deversată circa o tonă de produse petroliere

În bazinul râului Moscova din raionul Fili, în apropiere de podul Krîlatsk, specialiști din diferite servicii municipale au lucrat aseară la captarea unei pete de petrol, care a fost observată pe apă încă de duminică. Tot ieri, a fost înregistrat încă un caz de poluare a râului Moscova în raionul Mnevnikî.

În primul caz, semnalul de alarmă a parvenit de la un localnic care, duminică seara, ieșise să-și plimbe câinele. El a fost pus în gardă de irizările neobișnuite de pe suprafața apei și de mirosul de benzină.

În dimineața zilei de luni, în zona podului Krîlatsk și-au făcut apariția colaboratori de la Ministerul pentru situații excepționale, de la miliția ecologică și de la Ministerul resurselor naturale al Federației Ruse, care au cercetat terenul. „Petele acestea apar de obicei după ploi, a comunicat unui reporter de la „Novîe Izvestia” („NI”) unul dintre angajații miliției ecologice, aflat în zona lucrărilor de depoluare. Nu are nimeni grijă să spele străzile și toată murdăria se scurge în râu. E o consecință a neglijenței”.

Cu toate acestea, pe la ora două după-amiază de pe suprafața apei fuseseră strânse circa 50 de kilograme de produse petroliere. Totuși mai persista mirosul de benzină, iar pe apă se mai vedeau petele uleioase, multicolore.

În același timp, factori de la Direcția de canalizare „Mosvodostok” au comunicat pentru „NI” că nu au fost înregistrate deversări de produse petroliere în râul Moscova. Specialiștii de la „Mosvodostok” consideră că aceste irizări au drept cauză apele de scurgere, care au spălat de pe străzile orașului resturi de produse petroliere. Ei afirmă că incidentul nu prezintă un pericol ecologic. Totodată, pescari din partea locului mi-au spus că în acest loc râul Moscova este destul de curat, mai mult decât atât, în ultimii ani, afirmă ei, situația ecologică a cunoscut o ameliorare. Lângă podul Krîlatsk se prind porcușori, carași, ochene, obleți, iar câteodată chiar și țipari.

Tot ieri, potrivit unui comunicat al serviciului de presă al Ministerului resurselor naturale, specialiști de la Agenția federală pentru resursele de apă au recoltat mostre de sol și au constatat în raionul Mnevnikî mari deversări de substanțe poluante în râul Moscova.

Specialiștii au depistat repede și sursa de poluare: e o subsecție aparținând Centralei termoelectrice nr. 16 de pe strada Demian Bednîi.

Cazuri de poluare a râului Moscova sunt înregistrate permanent. La sfârșitul lunii iunie și la începutul lunii iulie în râu a fost deversată aproape o tonă de produse petroliere. Au fost poluați 700 de metri pătrați de luciu de apă. La 30 iunie, procuratura Districtului administrativ de vest a intentat o acțiune penală în baza faptului constatat de poluare a râului Moscova în zona Portului de Vest. Procuratura consideră că agentul culpabil de poluare este Parcul de autobuze din Fili.

Aleksandra HODONOVA,
Viktoria GRIGORIADIS,
Anna BALAȘOVA

Capitolul „Articolele analitice”

Scopul lucrării este să formeze abilitățile de a relata un eveniment, de a desfășura o linie de subiect logică și de a plasa corect informația în text.

Dacă veți respecta structura ce v-a fost propusă în acest capitol, liedul ar trebui să anunțe evenimentul. Prin urmare, liedul va avea următoarea formă:

Tribunalul din Taşkent i-a declarat vinovați de comiterea infracțiunii de tortură pe patru milițieni.

Sau:

Un tribunal din Uzbekistan i-a declarat vinovați pe patru milițieni de comiterea infracțiunii de tortură, la care erau supuși cetățeni arestați în urma suspiciunii de apartenență la mișcarea islamistă.

Detaliile nu sunt deocamdată necesare, căci rolul-cheie al unui lied este să comunice esența evenimentului. Este un lied care răspunde la întrebările „cine”, „unde” și „ce”. Cum este însă necesar să aflăm un răspuns și la întrebarea „când”, alineatul ce va urma va fi cam acesta:

În ședința din 30 ianuarie [2002], judecătorul a declarat că majorii Nuriiddin Babaev și Şavkat Rahmanberdîev, căpitanul Muhiddin Nabilov și locotenentul Iaşin Gafurov sunt culpabili de aplicarea torturii. Toți au fost colaboratori ai secției de interne din raionul Sabir-Rahimov. Sentința ce a fost pronunțată – 20 de ani de detenție.

Am răspuns, așadar, la întrebarea „când” și am dezvăluit întrucâtva esența răspunsurilor la întrebările „cine” și „ce”. Anul este pus în paranteze pătrate, întrucât nu e necesar să apară în pagina de ziar. În acest exercițiu anul este indicat doar pentru a arăta că este vorba de un proces de judecată ce a avut loc în realitate.

Mergem mai departe, dând câteva detalii:

Procurorul Damir Kurbanov a cerut ca doi din cei patru milițieni să fie condamnați pentru omor.

Judecătorul și-a pronunțat însă sentința în baza unui articol mai blând din Codul penal al Turkmenistanului, articolul 104 – „Pricinuirea de leziuni corporale care au provocat moartea”. Toți cei patru condamnați își neagă vina.

Ce au făcut, de fapt, acești milițieni? De ce tribunalul îi consideră vinovați? Logica desfășurării textului ne cere să dăm un răspuns la întrebarea „de ce”.

Acuzațiile au fost aduse în legătură cu incidentul ce s-a produs la 16 octombrie 2001. În această zi au fost arestați și aduși la secția de miliție din raionul Sabir-Rahimov Ravşan Haitov, de 32 de ani, și fratele acestuia, Rasul, de 27 de ani.

A doua zi corpul neînsuflețit al lui Ravşan Haitov a fost transmis rudelor. Potrivit mărturiilor membrilor familiei, corpul era plin de vânătăi, câteva coaste erau fracturate, deși, potrivit procesului-verbal întocmit de miliție, moartea tânărului survenise în urma unei insuficiențe cardiace.

A venit momentul să răspundem la întrebarea „cum”. E vorba însă despre un proces de judecată, așa că va trebui să prezentăm, după cum se vede, două versiuni asupra celor întâmplate. Vom da mai întâi cuvântul victimei.

Rasul Haitov, care nu și-a revenit încă după bătaie, a declarat în instanță că a fost adus, împreună cu fratele său, în clădirea secției raionale de miliție, au fost închiși în camere diferite și de îndată au prins a-l bate. „Mă băteau, spunându-mi că au aflat că fac parte din „Hizb ut-Tahrir”. Apoi bătaia s-a transformat în tortură. M-au înșfăcat de mâini și de picioare, lovindu-mă cu trupul de podea. Apoi m-au sufocat, trăgându-mi pe cap o pungă de plastic”, a mărturisit Rasul Haitov. Când l-a văzut ultima dată pe Rașvan, acela zăcea pe podea într-o baltă de sânge, cu cătușele puse. Rasul crede că în acel moment fratele său era, probabil, de acum mort.

Acum vom prezenta și cealaltă versiune, cea a milițienilor.

Pe de altă parte, milițienii au mărturisit la proces că, în timp ce se aflau la miliție, frații Haitov s-au încăierat între ei și au încercat să se arunce pe fereastră și în spațiul gol din casa scării, strigând „Allah Akbar!”. Acuzații au mai declarat că au fost nevoiți să aplice forța, oprindu-i pe frați să se sinucidă.

Versiunea aceasta a fost confirmată de Hikmat Uktamov, locțiitorul șefului secției raionale de interne. El a declarat în fața completului de judecată că în acțiunile subalternilor săi nu există conținutul infracțiunii și a confirmat declarația făcută de acuzați, precum că Rașvan Haitov, încercând să fugă, s-a aruncat de la etajul trei în golul scării, și-a fracturat trei coaste și, în urma traumatismelor suferite, a murit asfixiat.

În depozițiile pe care le-a făcut, justificând acțiunile milițienilor, Uktamov s-a referit și la eforturile pe care le face comunitatea internațională, după evenimentele din 11 septembrie, pentru combaterea terorismului islamic. Uktamov i-a numit pe frații Haitov „teroriști islamici” și „dușmani ai statului”.

Membrii familiei Haitov au declarat însă că frații nu au avut nici o legătură cu „Hizb ut-Tahrir”.

Răspunsurile la cele șase întrebări clasice au fost date. Totuși felul în care se încheie această istorie ne cere imperios să explicăm ce este „Hizb ut-Tahrir”. Nu e necesar să dăm aici un excurs istoric, ci doar o scurtă notă informativă despre acest partid.

Partidul „Hizb ut-Tahrir” militează pentru crearea unui califat în Asia Centrală. Activitatea formațiunii este interzisă în Uzbekistan, autoritățile persecutând cu cruzime persoanele suspectate de apartenență la acest partid.

Autoritățile uzbece afirmă că, pentru menținerea stabilității în țară, este necesar de a-i combate pe militanții islamiști. Arestările în masă a membrilor partidului islamic „Hizb ut-Tahrir” și detenția lor în închisori a început în anul 1999. Ca reacție de răspuns, mișcarea a tipărit și difuzat prin piețe foi volante cu critici dure la adresa politicii promovate de președintele Karimov față de religie.

Iar acum a venit momentul să prezentăm reacția pe care a provocat-o sentința pronunțată de judecată.

Decizia instanței de judecată a fost salutată de militanții pentru apărarea drepturilor omului. Organizația internațională Human Rights Watch a făcut o declarație în care apreciază hotărârea judecătii ca „un prim pas bun”.

Elisabeth Andersen, director executiv al Departamentului Human Rights Watch pentru Europa și Asia Centrală, a declarat: „În Uzbekistan sunt încă mulți alți colaboratori ai miliției și ai organelor de securitate care ar trebui puși sub anchetă. Ar fi cazul ca președintele Karimov să se prevaleze de această decizie, pentru a trage călăii la răspundere. El este dator să transmită organelor de drept și întregii țări mesajul că tortura și răfuiele în afara justiției sunt inadmisibile și vor fi pedepsite conform legii”.

Va urma apoi un alineat conținând o preistorie, care anunță finalul articolului.

Potrivit datelor de care dispun militanții pentru drepturile omului uzbeki, în penitenciarele din Uzbekistan sunt deținute peste 7000 de persoane, condamnate pentru convingerile lor confesionale și pentru aderență la asociațiile religioase. Se estimează că dintre aceștia circa 4000 de deținuți sunt adepți ai partidului „Hizb ut-Tahrir”.

Și finalul propriu-zis, care relevă ce atitudine a adoptat societatea față de acest proces.

Deși cauza s-a judecat cu ușile deschise, în sala de judecată au lipsit ziariștii de la mass media de stat, care ar fi trebuit să informeze cetățenii uzbeki despre acest proces.

Desigur, acest articol putea fi scris și într-o altă cheie. Jurnalismul, orice s-ar spune, este un domeniu al creației. Sunt însă lucruri obligatorii, orice modalitate am alege. Este vorba, în primul rând, de desfășurarea motivată, argumentată logic, a narațiunii. Apoi, articolul trebuie să dea răspunsuri la toate cele șase întrebări, iar răspunsurile le vom găsi chiar în primele propoziții, de la începutul textului.

Disponând de această informație, s-ar putea scrie un articol publicistic demascator, dar și o simplă știre. Sarcina pe care ne-am propus-o noi a fost însă de a arăta cum se scriu anume articolele analitice. Și cum să facem ca acestea să fie citite cu interes.

Bibliografie

1. *Clayton, Joan*. Journalism for Beginners. - Judy Piatkins Publishers, London, 2000.
2. A Journalism Handbook for Working Journalists in the Baltics and Other Emerging Democracies. Compiled by Working Journalists in the United States and Europe. - IREX, 1995.
3. *Hicks, Wynford with Adams, Sally and Gilbert, Harriett*. Writing for journalists. - Routledge, 1999.
4. *Mencher, Melvin*. Basic Media Writing. - Brown & Benchmark, 1993.
5. The Faber Book of Reportage. Ed. John Carey. - Faber and Faber, London, Boston, 1987.
6. The Missouri Group: Brian S. Brooks, George Kennedy, Daryl R. Moen, Don Ranly. News Reporting and Writing. Fifth Edition. - St. Martin's Press, New York, 1996.
7. *Spark, D*. Investigative Reporting: A Study in Technique. Oxford, Focal Press, 1999.
8. Аграновский Валерий. Вторая древнейшая. Беседы о журналистике. - М.: Вагриус, 1999.
9. Берлин Майкл. Краткое руководство по проведению журналистского расследования. National Press Institute, 2000.
10. Засорина Т., Федосова Н. Профессия - журналист. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1999.
11. Ким М. Н. Технология создания журналистского произведения. - СПб.: Издательство В. А. Михайлова, 2001.
12. Мэллет Малькольм. Справочник для журналистов стран Центральной и Восточной Европы. - М.: Права человека, 1998.
13. Профессиональная этика журналистов. Т. I. Documente și materiale de referință. - М.: Галерия, 1999.
14. Путеводитель журналиста. - Asociația Helsinki, Erevan, 1998.
15. Рэндалл Дэвид. Универсальный журналист. Independent Training and Consultancy, Amsterdam, in cooperation with the Independent Journalism Centre. - Moscow, 1996.
16. Тертычный А. А. Жанры периодической печати: Учебное пособие. - М.: Аспект Пресс, 2000.
17. Тертычный А. А. Журналистское расследование. - М., 2000.
18. Шостак М. И. Репортер: профессионализм и этика - М.: изд. РИП-холдинг, 2002.
19. Юлия Шум ș. а. Журналистское расследование. От теории к практике.- Fundația pentru apărarea transparenței. - М., Галерия, 2002.

Resurse utile din Internet

Motoare de căutare (în ordine alfabetică)

În limba engleză

www.altavista.com
www.excite.com
<http://search.aol.com>
www.search.com
www.yahoo.com

În limbile engleză și rusă

www.aport.ru
www.google.com
www.km.ru
www.ra-gu.net
www.rambler.ru
<http://search.msn.com/>
www.yandex.ru
www.weblist.ru

Pagini web analitice în limbile engleză și rusă

www.iwpr.net	Institute for War and Peace Reporting (IWPR)
www.tol.cz	Transitions Online (TOL)
www.eurasianet.org	Eurasianet

Investigații jurnalistice

http://www.fij.org	Fundația pentru jurnalismul de investigație. Acordă granturi – între 500 și 10 000 de dolari – pentru realizarea unor investigații.
http://www.ire.org	Ziariști și redactori care fac jurnalism de investigație.
http://www.muckraker.org/	Centru de jurnalism de investigație
http://www.netnovinar.org	Centru de jurnalism de investigației și de învățământ jurnalistic (Sarajevo). Are și o pagină web în limba engleză
http://www.hetq.am/eng	Asociația ziariștilor de investigație din Armenia. Pagina are și o versiune în limba engleză.

Organizații de jurnalism, biblioteci, materiale didactice

http://www.cjes.ru	Centru de jurnalism extrem. O bibliotecă specializată on-line, bine înzestrată.
http://www.evartist.narod.ru/journ.htm	O bibliotecă on-line specializată.
http://gdf.ru	Fundația pentru apărarea transparenței.
http://www.ijnnet.org	Rețea internațională a jurnaliștilor (IJNet).
http://www.iwpr.net/?s=o&p=-training_index1.html&apc_state=henh	Institute for War and Peace Reporting (IWPR). Training-resurse.
http://www.journ.ru/library.shtml	Pagină web neoficială a facultății de jurnalism de la Universitatea de stat din Moscova. Bibliotecă.
http://www.medialaw.ru/	Drept și mass media.
http://www.mediasprut.ru/media/media.shtml	Pagină web de jurnalism (și germanistică)
http://www.nytimes.com/learning/	New York Times, training-uri, instruire.
http://www.pdi.ru	Institutul pentru dezvoltarea presei.
http://www.poynter.ru/	Institutul Poynter.
http://weblist.ru/russian/News_and_Media/Journalism/	Listă de pagini web și de trimiteri legate de jurnalism.

Cuvânt de gratitudine

Sunt profund recunoscător tuturor prietenilor și colegilor mei, de la care dintotdeauna am învățat și continuu să învăț.

Nu am avut nici măcar intenția de a scrie această carte. Cel care mi-a sugerat ideea de a elabora un manual de jurnalism, în care să fie prezentată practica gazetărească din Occident și din statele postsovietice, a fost ziaristul elvețian Viken Ceterian. Îi mulțumesc pentru ideea ce mi-a oferit-o și pentru sfaturile pe care mi le-a dat în cadrul discuțiilor pe care le-am avut cu el în faza inițială de scriere a cărții. Îi mulțumesc, de asemenea, pentru invitațiile ce mi le-a făcut, în calitatea sa de director al organizației neguvernamentale elvețiene „Simera”, de a organiza training-uri și cursuri, pe parcursul unui an și jumătate, pentru jurnaliștii din Kîrgîzstan, Uzbekistan și Tadjikistan.

Țin să mulțumesc în chip deosebit prietenei și tovarășei de idei, cunoscutei ziariste georgiene Margarita Akhvlediani, care a fost primul cititor și critic al acestei cărți. Ea m-a ajutat să capăt o perspectivă detașată asupra manualului și a verificat capitolul „Lucrări practice”, aplicându-l în practică.

Un sprijin moral inestimabil mi-au acordat Jonathan Cohen și Oleg Panfilov. Datorită lor am putut reveni la manuscrisul lăsat baltă și duce lucrul la bun sfârșit.

N-aș fi reușit să finalizez însă manualul dacă nu simțeam că am o acoperire. Această protecție mi-au asigurat-o prietenii și colegii mei, Aleksandr și Nina Iskandarian.

Un sentiment de recunoștință aparte am și pentru colegii și prietenii mai tineri - Seda Muradian și Ruben Meloian. În discuțiile pe care le-am purtat cu ei ideea manualului a căpătat o formă definitivă.

Am plăcerea să-i mulțumesc ziaristului Tom de Vaal. În cele câteva luni cât am lucrat alături în biroul de la Londra al IWPR, redactând articole din întreaga regiune a Caucazului, am înțeles principiile după care se conduc redactorii occidentali. Când mi-am mai revenit după atentatul la viața mea, Tom de Vaal a fost cel care a reușit să mă scoată din Erevan și să mă aducă în Vest.

Vreau să adresez un cuvânt de mulțumire și pentru trei organizații de jurnalism neguvernamentale. Prima este organizația elvețiană „Simera”, cu care am colaborat câțiva ani. În acest răstimp, am reușit să-mi dau seama de situația jurnalismului din Asia Centrală, să acumulez o experiență fără de preț de comunicare cu ziariștii din aceste țări asiatice.

Cea de a doua este Institutul mass media din Caucaz, pe care l-am fondat împreună cu alți doi colegi. Elaborarea prezentului manual constituia o parte a muncii mele din cadrul acestui institut.

Iar cea de a treia este Institutul pentru reflectarea războiului și a păcii - IWPR. Colaborarea mea cu această organizație, care a început în anul 1998 și continuă până în prezent, a fost foarte fructuoasă și deosebit de instructivă.

Și, în fine, această carte nu ar fi fost scrisă dacă nu simțeam alături sprijinul familiei mele – al soției Karina, al fiului Tigran, al fiicei Margarita și al ginerelui Iuri. Cu ei am împărtășit toate greutățile ce s-a abătut peste mine tocmai în perioada când scriam acest manual.

